

คำนำ

วิชาจิตวิทยาการแนะแนว จัดเป็นวิชาที่มีประโยชน์อย่างมากต่อผู้เรียนในสาขาวิชาชีพครู และ นักวิชาการศึกษา เนื่องจากมีเนื้อหาสาระสำคัญๆ เกี่ยวกับการป้องกันปัญหา แก้ไข และพัฒนาส่งเสริม นักเรียนโดยใช้เทคนิควิธีการทางจิตวิทยา การแนะแนว การให้คำปรึกษา การศึกษารายกรณี เพื่อช่วยเหลือ และพัฒนาศักยภาพของนักเรียน ไม่เฉพาะใช้สำหรับประกอบการเรียนในวิชานี้เท่านั้น วัตถุประสงค์หลัก คือต้องการให้ผู้อ่านใช้เป็นคู่มือสู่การเป็นครูมืออาชีพที่มีจิตวิทยาในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพในสถานการณ์จริง

กลุ่มวิชาจิตวิทยาการแนะแนว

2558

สารบัญ

หน้า

บทที่ 1 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับจิตวิทยาการแนะแนว

ประวัติความเป็นมาของการแนะแนว.....	1
ความหมายของการแนะแนว.....	2
ปรัชญาของการแนะแนว.....	3
วัตถุประสงค์ของการแนะแนว.....	4
หลักการในการแนะแนว.....	5
ความจำเป็นที่จะต้องจัดให้มีบริการแนะแนว.....	6
ความจำเป็นการการแนะแนวกับปัญหาวัยรุ่นในปัจจุบัน.....	7
ความสำคัญของการแนะแนว.....	11
การแนะแนวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต.....	12
ประโยชน์ที่จะได้รับจากบริการแนะแนว.....	13
หน้าที่และหลักการแนะแนว.....	14
ประเภทของการแนะแนว.....	15
โครงสร้างงานแนะแนว.....	17
การพัฒนางานแนะแนวในยุคการปฏิรูปการศึกษา.....	17

บทที่ 2 การจัดบริการแนะแนวและบทบาทบุคลากรของงานแนะแนวในสถานศึกษา

บริการแนะแนวที่ควรจัดในโรงเรียน.....	21
จุดประสงค์ของการจัดบริการแนะแนวในโรงเรียน.....	21
โครงสร้างของงานแนะแนว.....	22
บทบาทของบุคลากรในการแนะแนว.....	22
แผนพัฒนาการแนะแนวกับการพัฒนาครูแนะแนว.....	29
บทบาทของครูกับการทำงานแนะแนวในโรงเรียน.....	29
ครูกับบทบาทการช่วยเหลือนักเรียน.....	32
ครูกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน.....	34

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

คุณลักษณะและทักษะที่ครูต้องพัฒนาเพื่อการทำงานแนะแนว.....	36
คุณสมบัติครูแนะแนว.....	39
จรรยาบรรณวิชาชีพ.....	41
บทที่ 3 เทคนิคและเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลเพื่อการแนะแนว	
หลักสำคัญในการรวบรวมข้อมูล.....	45
เทคนิคที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล.....	45
- การสังเกต.....	45
- การสัมภาษณ์.....	51
- แบบสอบถาม.....	54
- อัดซีวประวัติ.....	56
- ระเบียบพฤติกรรม.....	59
- ระเบียบสะสม.....	62
- สังคมมิติ.....	69
- บันทึกประจำวัน.....	72
- การเยี่ยมบ้าน.....	72
- แบบทดสอบ.....	76
บทที่ 4 การศึกษารายกรณี	
ความหมายของการศึกษารายกรณี.....	85
จุดมุ่งหมายของการศึกษารายกรณี.....	85
การคัดเลือกนักเรียนเพื่อทำการศึกษารายกรณี.....	86
กระบวนการศึกษารายกรณี.....	87
วิธีการให้ความช่วยเหลือ.....	88
การเขียนรายงานการศึกษารายกรณี.....	90
ตัวอย่างการเขียนรายงานการศึกษารายกรณี.....	92
บทที่ 5 บริการให้การปรึกษาเพื่อช่วยเหลือนักเรียน	
ความหมายของการให้การปรึกษาและบริการให้การปรึกษา.....	101
ความสำคัญของการให้บริการการให้การปรึกษา.....	102
จุดมุ่งหมายของการให้การปรึกษา.....	102

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ประเภทของการให้บริการปรึกษา.....	104
ลักษณะของครูผู้ให้การปรึกษา.....	105
ขั้นตอนและกระบวนการให้การปรึกษา.....	106
ทักษะการให้การปรึกษา.....	109
การปรึกษากลุ่ม.....	123
บทที่ 6 การใช้กระบวนการแนะแนวเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต	
ความหมายของคุณภาพชีวิต.....	128
ความสำคัญของคุณภาพชีวิต.....	128
การแนะแนวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต.....	129
กรอบแนวคิดการใช้กระบวนการแนะแนวเพื่อพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551	133
แนวทางในการใช้กระบวนการแนะแนวเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต.....	135
ปัจจัยส่งเสริมการจัดกิจกรรมแนะแนวให้มีประสิทธิภาพ.....	137
รูปแบบกลวิธีการจัดบูรณาการการจัดบริการแนะแนวเพื่อพัฒนาและช่วยเหลือนักเรียน.....	143
บทบาทครูแนะแนวในการสร้างคุณค่าชีวิตให้แก่นักเรียน.....	147
บทที่ 7 จิตวิทยาการแนะแนวเชิงพุทธเพื่อพัฒนานักเรียน	
ความหมายของจิตวิทยากับศาสนาพุทธ.....	153
ความแตกต่างระหว่างจิตวิทยาแนวพุทธ จิตวิทยาทั่วไปและพุทธศาสนา.....	153
ทุกข์ (ปัญหา) ของมนุษย์.....	155
แนวคิดธรรมชาติที่จะแก้ปัญหามนุษย์.....	156
บทบาทของผู้ให้คำปรึกษาเชิงพุทธ.....	157
กระบวนการ 4 ขั้นตอนของผู้ให้คำปรึกษา.....	157
หลักพื้นฐานของพุทธศาสนาที่ผู้ให้คำปรึกษาควรรู้.....	158
ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน.....	159
ข้อคิดในการนำไปแก้ปัญหาความขัดแย้งชนิดถาวร.....	163
บรรณานุกรม.....	165

บทที่ 1

ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับจิตวิทยาการแนะแนว

ประวัติความเป็นมาของการแนะแนว

การแนะแนวถือกำเนิดอย่างเป็นระบบในประเทศสหรัฐอเมริกา โดยมีจุดเริ่มต้นจากการแนะแนวอาชีพ (Vocational Guidance) เพื่อพิจารณาการเลือกเรียนสายอาชีพที่เหมาะสมกับคุณสมบัติของนักเรียนในโรงเรียนช่างกล California School of Mechanical Arts ในปี ค.ศ. 1915 ซึ่งผู้ริเริ่มวางรากฐานการแนะแนวอย่างเป็นระบบจนได้รับการยกย่องว่าเป็นบิดาแห่งการแนะแนว คือ แฟรงค์ พาร์สันส์ (Frank Parsons) ต่อมาได้ขยายขอบข่ายมาสู่การแนะแนวการศึกษา โดย ทรูแมน เคลลีย์ (Truman L. Kelley) ซึ่งได้บัญญัติศัพท์ “การแนะแนวการศึกษา (Educational Guidance)” ขึ้นในปี ค.ศ. 1914 และต่อมาในปี ค.ศ. 1920 วิลเลียม เอ็มพร็อกเตอร์ (William M. Proctor) ได้เสนอแนวคิดที่ว่า “การแนะแนวควรมีขอบข่ายที่ครอบคลุมการแนะแนวการศึกษา การแนะแนวอาชีพ และการแนะแนวส่วนตัวและสังคม”

พัฒนาการของการแนะแนวได้พัฒนาต่อเนื่องอย่างเป็นระบบ โดยขยายตัวสู่ประเทศอื่นๆ ในแถบยุโรปและเอเชีย เช่นเดียวกับในประเทศไทยซึ่งได้รับอิทธิพลด้าน การแนะแนวเช่นเดียวกัน โดยมีกระบวนการแนะแนวโรงเรียนอย่างเป็นระบบเริ่มต้นในปี พ.ศ. 2496 ซึ่งกรมสามัญศึกษาร่วมกับองค์การ UNICEF จัดให้มีโครงการทดลองโรงเรียนมัธยมศึกษาแบบประสม (Comprehensive High School) ณ โรงเรียน เบญจมาภรณ์ราษฎร์ จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยจัดให้มีห้องนักศึกษาสงเคราะห์ (Guidance Room) เพื่อให้บริการปรึกษาเกี่ยวกับการเลือกวิชาเรียน และต่อมาได้มีการจัด “กิจกรรมสำรวจ” ให้แก่นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ในโครงการทดลองหลักสูตรโรงเรียนมัธยมศึกษาแบบประสมเพื่อช่วยเหลือนักเรียนในการเลือกวิชาเรียนตามความถนัด ความสามารถ และความสนใจ โดยใช้เวลา 1 คาบต่อสัปดาห์ ในทุกภาคเรียน นับเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญของการจัดบริการแนะแนวในคาบเรียนและหลังจากที่กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2521 และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. 2524 ได้กำหนดให้มีการจัดแนะแนวไว้ในคาบเรียนต่อมาเมื่อมีการประกาศใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 “กิจกรรมแนะแนว” ได้ถูกบรรจุเข้าเป็นหนึ่งในกิจกรรมพัฒนา นักเรียนซึ่งทุกสถานศึกษาจะต้องจัดให้แก่นักเรียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

ความหมายของการแนะแนว

“การแนะแนว” เป็นศัพท์บัญญัติทางการศึกษา ซึ่งบัญญัติมาจากคำว่า “Guidance” กับคำว่า “Counseling” แต่ศัพท์ทั้งสองคำนี้มีความหมายแตกต่างกัน ดังนั้นปัจจุบันคำว่า “Guidance” แปลว่า “การแนะแนว” ส่วนคำว่า “Counseling” จะแปลว่า “การให้คำปรึกษา” โดยทั่วไปนักการศึกษาได้ให้

ความหมายของคำว่า “การแนะแนว” ที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยจำแนกตามลักษณะของการพิจารณาดังนี้

1. พิจารณาความหมายตามรูปศัพท์

“การแนะแนว หมายถึง การชี้แนะ การชี้ช่องทาง การบอกแนวทาง เพื่อช่วยให้ผู้ที่มีปัญหาตัดสินใจได้แต่มีใช้การแนะนำ (Advise) เพราะการให้คำแนะนำนั้นผู้ให้ความช่วยเหลือจะทำหน้าที่เป็นผู้เลือก หรือทำหน้าที่เป็นผู้ตัดสินใจให้ แต่ทำหน้าที่เป็นผู้ให้ข้อมูลต่างๆ แล้วให้ผู้มีปัญหาทำหน้าที่เลือกและตัดสินใจด้วยตนเอง

2. ความหมายในแง่กระบวนการ (Process)

“การแนะแนว” หมายถึง กระบวนการช่วยเหลือบุคคลให้เข้าใจตนเองและเข้าใจโลกของตนเอง ทั้งนี้ จากความหมายของการแนะแนวในแง่กระบวนการ มีสิ่งที่จะต้องพิจารณาอยู่ 4 ประเด็น คือ

2.1 กระบวนการ (Process) หมายถึง ปรัชญาการณซึ่งแสดงการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา และคำว่า “กระบวนการ” แสดงให้รู้ว่าการแนะแนวมิใช่เหตุการณ์เดียว แต่เกี่ยวข้องกับชุดของการกระทำหรือลำดับขั้น ซึ่งก้าวหน้าไปเรื่อยๆ สู่เป้าหมาย

2.2 การช่วยเหลือ (Helping) หมายถึง การช่วย การอนุเคราะห์ การสงเคราะห์ การให้ประโยชน์ ทั้งนี้ อาชีพที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือ (Helping Occupations) มีเป็นจำนวนมาก อาทิเช่น จิตแพทย์ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ ฯลฯ ซึ่งล้วนแล้วแต่มีวัตถุประสงค์สำคัญหลัก คือ การป้องกัน (Prevention) การซ่อมเสริม (Remediation) และการเยียวยาแก้ไข (Amelioration) ความยุ่งยากและความยากลำบากของมนุษย์

2.3 บุคคล (Individuals) หมายถึง นักเรียนที่อยู่ในสถานศึกษา และยิ่งไปกว่านั้นการแนะแนวจัดว่าเป็นการช่วยเหลือที่จัดให้กับนักเรียนปกติ (Normal) ซึ่งต้องการความช่วยเหลือสำหรับพัฒนาการที่ปกติ

2.4 การเข้าใจตนเองและโลกของตน (Understand Themselves and Their World) หมายถึง การที่บุคคลรู้ว่าตนเป็นใคร รู้ถึงเอกลักษณ์ของตน (Personal Identity) รับรู้ธรรมชาติของตนอย่างกระจ่าง มีประสบการณ์เกี่ยวกับโลกของตน สิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องและผู้คนที่ตนมีปฏิสัมพันธ์กันอย่างลึกซึ้งและสมบูรณ์ (Shertzer and Stone, 1976)

3. ความหมายในแง่บริการ (Service)

การแนะแนวเป็น “บริการอย่างหนึ่งที่ทางโรงเรียนจัดขึ้นมาเพื่อให้ความช่วยเหลือนักเรียนเป็นรายบุคคล และเป็นกลุ่มทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียนเพื่อช่วยให้นักเรียนได้พัฒนาความรู้ความสามารถของตนเองได้อย่างเต็มที่ สามารถเลือกและตัดสินใจได้อย่างฉลาดในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ของตนเองได้

อย่างเหมาะสม สามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมได้เป็นอย่างดี และสามารถดำรงตนอยู่ได้อย่างมีความสุข” (Hill, 1965)

ปรัชญาของการแนะแนว

“ปรัชญา” คือ แนวความคิดหรือทัศนคติ ความคิดเห็น (Point of View) ซึ่งได้รับการพิจารณาไตร่ตรองแล้วว่าเป็นสิ่งมีคุณค่า มีประโยชน์สมควรยึดถือเป็นหลักในการดำเนินงาน สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2543) กำหนดปรัชญาของการแนะแนวไว้ดังนี้

1. มนุษย์มีความแตกต่างกันทั้งบุคลิกภาพ สติปัญญา ความสามารถ ความสนใจและเจตคติ ฯลฯ
2. พฤติกรรมของมนุษย์ย่อมมีสาเหตุมีรูปแบบแตกต่างกันไป มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมออาจเป็นไปได้ทั้งด้านดีและด้านไม่ดี
3. มนุษย์ทุกคนย่อมมีปัญหา ต้องการความช่วยเหลือ
4. มนุษย์เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าสูงยังมีศักยภาพอยู่ในตัวจะมีความสุขก็ต่อเมื่อมีโอกาสได้ความรู้ สติปัญญา ความสามารถอย่างเต็มที่ หากได้รับการแนะแนวที่ถูกต้องจะสามารถใช้ศักยภาพให้เป็นประโยชน์สูงสุดต่อตนเองและส่วนรวม
5. การแนะแนวยึดหลักเมตตาธรรมอาศัยความรักและความหวังดีต่อกันยึดมั่นในความเป็นประชาธิปไตยโดยเคารพกันตามเหตุผลร่วมมือประสานงานกัน
6. การแนะแนวนั้นการให้คำปรึกษาเป็นหัวใจสำคัญของการแนะแนวโดย ยึดหลักกว่าให้รู้จักการปรับตัวและสามารถช่วยเหลือตนเองได้ในโอกาสต่อไป

จากปรัชญาการแนะแนวที่กล่าวมานั้นสรุปได้ว่า ปรัชญาการแนะแนวมุ่งที่จะช่วยบุคคลในยามที่เกิดความสับสนไม่สบายใจ รู้จักที่จะปฏิบัติตัวตามภาวะของตนจนบรรลุความสำเร็จด้วยดีและมีความสามารถที่จะตัดสินใจได้ถูกต้องทำให้บุคคลได้มีความเจริญงอกงามตามแนวทางที่กำหนดไว้

วัตถุประสงค์ของการแนะแนว

จุดมุ่งหมายของการแนะแนว คือการที่เด็กสามารถช่วยเหลือตนเอง พึ่งพาตนเอง รับผิดชอบตนเอง รู้จักตนเอง สามารถตัดสินใจเลือกสิ่งต่างๆ ได้อย่างฉลาดเหมาะสมกับตนและสามารถปรับตัวอยู่กับสังคมได้อย่างราบรื่น โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. **เพื่อแก้ไขปัญหา** ทุกคนย่อมจะประสบปัญหาด้วยกันทั้งนั้น ด้วยเหตุนี้จุดมุ่งหมายของการแนะแนวจึงมุ่งให้เขาสามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้ด้วยตนเอง แต่ในชีวิตของคนเรานั้นอาจพบปัญหาที่แตกต่างกัน การแนะแนวเป็นเพียงวิธีหนึ่งที่จะช่วยเหลือผู้เรียนในการแก้ไขปัญหาเป็นการแก้ไขปัญหานั้น

ระยะก่อตัวหรือปัญหาที่ไม่รุนแรง การที่ปัญหาจะประสบความสำเร็จได้ต้องอาศัยปัจจัยหลายส่วน เช่น ความสามารถในการวินิจฉัยปัญหา การประสานความร่วมมือกับฝ่ายต่างๆ

2. เพื่อป้องกันปัญหา เพื่อให้ผู้เรียนรู้เท่าทันปัญหา เลือกวิธีการปฏิบัติได้อย่างเหมาะสมยิ่งขึ้น ใจโดยเน้นการป้องกันก่อนที่จะเกิดปัญหาขึ้น การป้องกันปัญหาจะเป็นวิธีที่เหมาะสมมากในปัจจุบันเพราะ ในบางครั้งถ้าปล่อยให้ปัญหาแล้ว บางครั้งก็ยากเกินจะแก้ไขได้ กระบวนการแนะแนวจึงพยายามใช้วิธีการเพื่อให้เขารู้จักเลือกอย่างฉลาด เช่น เลือกอาชีพ เลือกคู่ครอง เลือกโรงเรียน เลือกวิชา เป็นต้น เพื่อให้เหมาะสมกับมากที่สุด

3. เพื่อพัฒนาส่งเสริม เพื่อให้ผู้เรียนรู้จักเข้าใจและเห็นคุณค่าในตนเอง สามารถวางแผนด้าน การศึกษา อาชีพ ส่วนตัวและสังคม สามารถปรับตัวได้อย่างเหมาะสมอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข มีการพัฒนาสูงสุดตามศักยภาพ

การพัฒนาส่งเสริมผู้เรียนควรส่งเสริมในทุกด้านให้เกิดความสุขกายสบายใจในการอยู่ร่วมกันใน สังคม เกิดการพัฒนาตนเองทั้งทางด้านการเรียน การเลือกอาชีพ เรื่องส่วนตัวและสังคมของผู้เรียนได้เกิด แนวคิดในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ มีความรับผิดชอบต่อ หน้าที่พลเมืองดีของสังคม โดยผ่านการให้ข้อเสนอแนะต่างๆ กับผู้เรียน เป็นต้น

จะเห็นได้ว่าวัตถุประสงค์ของการแนะแนวเป็นไปเพื่อการแก้ปัญหา ป้องกันปัญหาและพัฒนา ส่งเสริมบุคคลอันเป็นแนวทางให้บุคคลรู้จักตนเอง รู้จักสังคม สามารถตัดสินใจแก้ปัญหา รู้จักเลือกและ วางแผนชีวิตด้านการศึกษา อาชีพ และสามารถปรับตัวได้อย่างเหมาะสม สามารถพัฒนาตนเองเต็มตาม ศักยภาพอันจะนำไปสู่การมีชีวิตที่มีความสุขและความสำเร็จ

หลักการในการแนะแนว

การดำเนินงานเกี่ยวกับการแนะแนวโดยทั่วไป อาจารย์แนะแนวมักจะปฏิบัติตามแนวคิด วัตถุประสงค์ และหลักการ ซึ่งผู้เชี่ยวชาญทางการแนะแนวหลายท่านได้ให้ข้อเสนอแนะไว้ดังนี้

1. การแนะแนวจัดขึ้นเพื่อพัฒนาบุคคลแต่ละคนอย่างมีระบบ โดยเชื้ออำนาจให้นักเรียนเรียนรู้ เกี่ยวกับ “ตน (Self)” รู้จักใช้ประสบการณ์ทั้งในอดีตและปัจจุบันได้อย่างมีความหมาย และสามารถนำ การเรียนรู้ไปพัฒนาตนเองในอนาคต

2. การแนะแนวเน้นความแตกต่างระหว่างบุคคล เพราะบุคคลมีเอกลักษณ์ที่ไม่ซ้ำแบบใคร ดังนั้น อาจารย์แนะแนวจำเป็นต้องรู้จักนักเรียนแต่ละคน และต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยใช้ เทคนิคการแนะแนวแบบต่างๆ ได้แก่ การสังเกต การสัมภาษณ์ การใช้แบบทดสอบ การใช้แบบสอบถาม การให้การปรึกษา เป็นต้น เพื่อจะได้ช่วยเหลือนักเรียน ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

3. การแนะแนวจะบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ได้ ถ้าได้รับความร่วมมือจากบุคคลหลายๆ ฝ่ายด้วยความเต็มใจ ได้แก่ นักเรียน ผู้บริหารโรงเรียน อาจารย์กลุ่มสาระการเรียนรู้ เจ้าหน้าที่ฝ่ายโสตทัศนูปกรณ์ ผู้ปกครอง เจ้าของกิจการ บุคลากรและสถาบันต่างๆ ในชุมชน (ทั้งภาครัฐบาลและเอกชน)

4. การแนะแนวเป็นกระบวนการต่อเนื่อง ตามลำดับขั้น และโดยผ่านกระบวนการทางการศึกษา ได้แก่ การจัดบริการแนะแนว ควรเริ่มในโรงเรียนตั้งแต่วัยอนุบาลจนถึงระดับอุดมศึกษา และจะต้องมีกิจกรรมต่างๆ ที่เป็นขั้นตอน ตลอดจนมีการวางแผนทั้งระยะสั้นและระยะยาวไว้ล่วงหน้า ในรูปของการทำปฏิทินแนะแนวตลอดปี และโครงการปฏิบัติงานแต่ละเรื่อง

5. มนุษย์มีความสามารถในการพัฒนาตนเอง ดังนั้นในการตัดสินใจแก้ไขปัญหาต่างๆ อาจารย์แนะแนวจะไม่ทำหน้าที่เป็นผู้ตัดสินใจให้แก่ นักเรียน เพราะไม่มีใครจะรู้จักตัวนักเรียนได้ดีเท่ากับตัวของนักเรียนเอง ตลอดจนนักเรียนเป็นผู้มีสิทธิ เสรีภาพ และความรับผิดชอบต่อชีวิตของตนเอง อาจารย์แนะแนวจึงมีบทบาทหน้าที่ในการสร้างบรรยากาศให้นักเรียนสำรวจตนเอง เข้าใจตนเอง และตัดสินใจด้วยตนเอง ตามทฤษฎีบุคคลิกภาพ และทฤษฎีการให้การปรึกษา

6. การแนะแนวมีจุดมุ่งหมายทั้งด้าน การป้องกันปัญหา การแก้ไขปัญหา และการส่งเสริมพัฒนาการของนักเรียน ดังนั้นการแนะแนวจึงเป็นบริการแก่นักเรียนทุกคน

7. อาจารย์แนะแนวจะต้องเป็นผู้ที่ได้รับการศึกษาอบรมมาโดยเฉพาะ เพื่อมีความรู้ความเข้าใจ มนุษย์ และมีทักษะการใช้แบบทดสอบ ตลอดจนมีบุคลิกภาพที่เหมาะสม และมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับขอบเขตบทบาทหน้าที่ของอาจารย์แนะแนว เพราะในกรณีที่พบปัญหาของนักเรียนเกินความสามารถของอาจารย์แนะแนว จะต้องตัดสินใจ “ส่งต่อ (Refer)” นักเรียนไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านนั้นโดยตรง เพื่อบำบัดรักษา ได้แก่ นักเรียนที่มีอาการก้าวร้าวรุนแรง จะต้องไปพบจิตแพทย์ ซึ่งบางกรณีอาจต้องเข้าใน การบำบัดควบคุมไปกับการปรับพฤติกรรม

ความจำเป็นที่จะต้องจัดให้มีบริการแนะแนว

ปัจจุบันบริการแนะแนวมีความสำคัญและมีความจำเป็นมากยิ่งขึ้นเพราะปัญหาต่างๆ ของผู้เรียน ในโรงเรียนมีมากขึ้น มีทั้งปัญหาในการศึกษาเล่าเรียน ปัญหาในการประกอบอาชีพ ตลอดจนปัญหาส่วนตัวทั้งในบ้านและในโรงเรียน หากทางโรงเรียนจัดให้มีบริการแนะแนวขึ้นปัญหาดังกล่าวย่อมจะลดลงไป อันจะเป็นประโยชน์ต่อนักเรียนเองและยังเป็นประโยชน์ต่อการบริหารงานของโรงเรียนด้วย ความจำเป็นที่จะต้องจัดให้มีบริการแนะแนวอาจเนื่องมาจากสาเหตุสำคัญ ดังนี้

1. นักเรียนมีปัญหาเกี่ยวกับการเรียน เช่น เรียนไม่เข้าใจ เรียนอ่อน เลือกวิชาไม่ถูก ไม่เข้าใจวิธีการเรียนที่ดี สอดตกซ้ำชั้นบ่อยๆ ปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาที่นักเรียนจำนวนไม่น้อยต้องการความช่วยเหลือจาก

ทางโรงเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาที่สำคัญที่สุดในปีการศึกษาหนึ่งๆ มีนักเรียนและผู้ปกครองต้องผิดหวังเป็นจำนวนมากเนื่องจากผลสอบไม่เป็นที่น่าพอใจ

2. ความต้องการที่จะเรียนให้สูง ความต้องการของประชาชนไทยในปัจจุบันนี้ผิดกับสมัยรัชกาลที่ 5 และรัชกาลที่ 6 เพราะสมัยนั้นยังไม่เห็นคุณค่าของการศึกษา สังคมไม่นิยมให้สตรีเรียน ผู้ปกครองก็ยังไม่นิยมส่งบุตรหลานเข้าเรียน จนต้องมีพระราชบัญญัติการศึกษาบังคับให้เด็กเข้าโรงเรียนระดับประถมศึกษา แต่ในปัจจุบันนี้เหตุการณ์เปลี่ยนแปลงมาก คนไทยนิยมส่งบุตรหลานให้มีการศึกษามากขึ้น และต้องการให้เรียนจนจบในระดับอุดมศึกษา ความนิยมส่งบุตรหลานให้เรียนต่อสูงขึ้นนี้เองจำเป็นต้องอาศัยบริการแนะแนวของโรงเรียน เด็กจำเป็นต้องได้รับการสนทนา อย่างเพียงพอเพื่อจะได้ตัดสินใจเลือกอาชีพในอนาคตได้ถูกต้องเหมาะสมกับความถนัด ความสนใจ ของตน

3. สภาพเศรษฐกิจที่เปลี่ยนไป ถ้ามองย้อนไปในอดีตสภาพเศรษฐกิจของเรายังเป็นแบบที่เรียกว่าพออยู่พอกิน ไม่ต้องอาศัยเงินตรามากมายนัก ปัจจุบัน ชีวิตสังคมไทยต้องทำงานเพื่อให้ได้เงินมาใช้จ่ายสนองความต้องการ ทุกสิ่งมีได้เพราะเงิน ทำให้เกิดความไม่พอเพียง เกิดความฟุ้งเฟ้อทะเยอทะยาน ดังจะเห็นได้จากครอบครัวนักเรียนส่วนมากต้องต่อสู้กับภาวะเศรษฐกิจ รายได้ไม่พอกับรายจ่าย บิดามารดาต้องออกไปหารายได้นอกบ้านเป็นเวลานานๆ เด็กขาดการเอาใจใส่ดูแล ขาดการอบรมจากทางบ้าน

4. ความเจริญทางด้านวัตถุ ความเจริญของสังคมไทยสมัยนี้โน้มเอียงไปทางด้านวัตถุ ภูเขาวัตถุมากยิ่งขึ้น คนมีเงินได้รับการยกย่องนับถือว่าเป็นผู้มีเกียรติ ไม่ว่าจะเขาประกอบอาชีพทุกจริตหรือสุจริต มองข้ามคุณค่าทางศีลธรรม คุณธรรมที่เราเคยยึดถือ เช่น ความซื่อสัตย์สุจริต ความกตัญญูกตเวที ความขยันหมั่นเพียร การประกอบสัมมาอาชีพ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่ทำให้มีการติดต่อกันอย่างรวดเร็วและง่ายดายกว่าแต่ก่อน จึงทำให้วัฒนธรรมของประเทศต่างๆ หลังไหลเข้าสู่เมืองไทยอย่างรวดเร็ว หากทางโรงเรียนตระหนักในข้อนี้จัดระบบแนะแนวที่ดีมีประสิทธิภาพก็ย่อมจะช่วยป้องกันปัญหานี้ได้ในระดับหนึ่ง

5. การเพิ่มของประชากรอย่างรวดเร็ว เป็นผลให้ต้องแย่งทรัพยากรกัน ยิ่งในเมืองใหญ่ๆ ที่ประชากรอาศัยกันอย่างหนาแน่น แออัด การเดินทางมาโรงเรียนของนักเรียนก็ลำบาก เพราะการจราจรติดขัด อัตราการแข่งขันกันที่สูงจึงเกิดปัญหาตามมาก็คือ สภาพจิตใจ หลักคุณธรรม ลดลงไปด้วย

ความจำเป็นของการแนะแนวกับปัญหาวัยรุ่นในปัจจุบัน

สภาพปัญหาของวัยรุ่นพบว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นกับวัยรุ่นมีจำนวนมาก วัยรุ่นเป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อที่สำคัญของชีวิต เป็นวัยที่ต้องเผชิญความเปลี่ยนแปลงมากมาย ทั้งความเปลี่ยนแปลงภายในตัวของวัยรุ่นเอง เช่น ร่างกาย จิตใจ อารมณ์ ความคิด เป็นต้นและการเปลี่ยนแปลงภายนอก เช่น กลุ่มเพื่อน สังคม ค่านิยม วัฒนธรรม เป็นต้น หากวัยรุ่นไม่สามารถปรับตัวและรับมือกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้อย่าง

เหมาะสมก็อาจส่งผลให้มีปัญหาเกิดขึ้นกับชีวิตพวกเขาได้ และปัญหาดังกล่าวอาจเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาไปสู่วัยผู้ใหญ่ อาจนำมาซึ่งความพลิกผันอย่างใหญ่หลวงในชีวิต และขยายไปสู่ปัญหาของสังคมในวงกว้างต่อไป แต่ละปัญหาที่มีส่วนเกี่ยวข้องกันอย่างแยกไม่ออก ทุกปัญหาเป็นทั้งต้นตอและผลลัพธ์ของปัญหาอื่นที่ตามมา อีกทั้งมีที่มาและสาเหตุที่หลากหลายและซับซ้อนเกินกว่าจะมีคำตอบสำเร็จรูปที่ใช้อธิบายแต่ละปัญหา แต่เพื่อให้เห็นภาพชัดเจนในแต่ละแง่มุมของปัญหา จึงได้แบ่งปัญหาที่พบในวัยรุ่นออกเป็นด้านๆ ดังต่อไปนี้

1. ปัญหาด้านพัฒนาการ

ตามที่เราได้แบ่งพัฒนาการของวัยรุ่นออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา ดังนั้น จึงขอกล่าวถึงปัญหาด้านพัฒนาการของวัยรุ่นในแต่ละด้านตามลำดับ เมื่อเด็กเริ่มเข้าสู่วัยรุ่น ความเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ชัด จะเกิดขึ้นกับร่างกายก่อนเมื่อร่างกายเจริญเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็ว วัยรุ่นจะเกิดความวิตกกังวลกับความเปลี่ยนแปลง เช่นการมีเสียงแตก การมีหนวดเคราหรือมีขนขึ้น การมีประจำเดือน หรือการที่เต้านมขยาย เป็นต้นเด็กจะกลัวถูกเพื่อนล้อ และขาดความมั่นใจในตนเอง ซึ่งอาจมีผลต่อบุคลิกภาพได้ ในขณะเดียวกันเด็กที่มีพัฒนาการช้ากว่าเพื่อนก็จะเกิดความกังวลใจ หรือเกิดความเครียดได้เช่นเดียวกัน พัฒนาการทางอารมณ์เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่สร้างปัญหาให้กับวัยรุ่น เนื่องจากวัยรุ่นเป็นวัยที่มีลักษณะอารมณ์แปรปรวน ไม่คงที่ คือ มีความรุนแรง หรือบางครั้งอ่อนไหวได้ง่าย เมื่อได้รับความกระทบกระเทือน จิตใจ มักจะมีอาการ เก็บกด และหันไประบายออกกับสิ่งอื่น เช่น การเล่นเกม ฟัง เล่นดนตรี การเที่ยวเตร่ การใช้สารเสพติด การหนีออกจากบ้าน หรือฆ่าตัวตาย เป็นต้น ปัญหาด้านการปรับตัวในสังคมนับว่าเป็นเรื่องที่ต้องให้ความสนใจเช่นกัน วัยรุ่นในปัจจุบันมักขาดระเบียบวินัย และขาดความเคารพในสิทธิ และหน้าที่ทั้งของตนเอง และของผู้อื่น ทำให้สังคมเกิดความปั่นป่วนวุ่นวาย เนื่องจากวัยรุ่นเป็นวัยแห่งความคึกคะนอง ชอบทะเลาะวิวาท และไม่เชื่อฟังคำสั่งสอนตักเตือนของผู้ใหญ่เพราะถือว่า วัยรุ่นมีความคิดเป็นของตัวเอง ดังนั้นผู้ปกครองของวัยรุ่นจึงควรปลูกฝังความมีระเบียบวินัยตั้งแต่วัยเยาว์ รวมถึงประพฤติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีของวัยรุ่นด้วย ความแตกต่างทางด้าน สติปัญญา ก็เป็นอีกปัญหาหนึ่งสำหรับวัยรุ่น ภายในชั้นเรียนเด็กที่เรียนเก่ง จะมีปัญหา เช่น มีความมั่นใจในตนเองสูง ใช้ความฉลาดเอาเปรียบผู้อื่น ไม่ยอมรับความพ่ายแพ้ และอาจรู้สึกกดดัน เมื่อเป็นที่คาดหวังของพ่อแม่และครูอาจารย์ ส่วนเด็กที่เรียนอ่อนก็จะมีปัญหา เช่น ไม่ได้รับความสนใจ หรือถูกดูแคลนจากเพื่อนหรือครู เข้ากลุ่มกับเพื่อนได้ยาก เนื่องจากมีความเข้าใจในบทเรียนหรือในเรื่องราวต่างๆ ช้ากว่าคนอื่น ทำให้ไม่มั่นใจในตนเอง เกิดความเครียด ขาดความภาคภูมิใจในตัวเองและเห็นว่าตนเองไม่มีคุณค่า

2. ปัญหายาเสพติด

ยาเสพติดเป็นสิ่งที่เร้าใจและมีอันตรายอย่างใหญ่หลวง ต่อวัยรุ่นโดยเฉพาะวัยรุ่นที่มีความคึกคะนอง วัยรุ่นจะมีความอยากรู้อยากทดลองเสพสิ่งเสพติดชนิดต่างๆ เมื่อ ตนมีโอกาส โดยมองข้ามโทษภัยของสิ่งเสพติดเหล่านั้นไป สาเหตุสำคัญที่ทำให้วัยรุ่นติดยาเสพติด นอกจากความคึกคะนองอยากลองนั้น

ได้แก่ การแสวงหาทางออกเมื่อเกิดปัญหาในชีวิต สิ่งแวดล้อมภายในและภายนอกครอบครัวที่มีผู้ติดยาหรือมียาเสพติด การใช้เวลาว่างในทางที่ผิด และการถูกชักชวนหรือล่อลวงโดยผู้ที่ไม่ถึงการณ์ ปัจจุบันยาเสพติดมีมากมายหลายชนิด ซึ่งล้วนแต่เป็นอันตรายต่อผู้เสพทั้งสิ้น การปลูกฝังความเข้าใจเรื่องโทษภัยของยาเสพติดการรู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ รวมถึงการนำหลักธรรม มาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจจะสามารถช่วยให้วัยรุ่นห่างไกลจากยาเสพติดได้ อย่างไรก็ตาม ความรักและความเข้าใจภายในครอบครัวถือเป็นเกราะป้องกันยาเสพติดที่ดีที่สุด

3. ปัญหาการทะเลาะวิวาท และใช้ความรุนแรง

ปัญหาการทะเลาะวิวาทในหมู่วัยรุ่น หรืออาจเรียกว่าการยกพวกตีกัน เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นประจำในสังคมไทย โดยรูปแบบของการทะเลาะวิวาท มีแนวโน้มที่จะทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อยๆ จากอดีตนักเรียนที่ทะเลาะกัน จะใช้เพียงการชกต่อย หรือตีกันด้วยไม้ แต่ในระยะหลังมีการใช้อาวุธเช่น มีด ปืน หรือท่อนเหล็กเป็นอาวุธในการต่อสู้กัน เสียชีวิตจากเหตุทะเลาะวิวาทอยู่เสมอ อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันพบว่า เด็กนักเรียนหญิงในชั้นมัธยมศึกษา มีแนวโน้มการก่อเหตุทะเลาะวิวาท และใช้ความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากไม่พอใจที่เพื่อนตีเด่นกว่าตน หรือหลงรักชายหนุ่มคนเดียวกัน นอกจากนี้ ประเด็นปัญหาวัยรุ่นที่สังคมให้ความสนใจมากยังได้แก่ ปัญหาการใช้ความรุนแรง ในการรับน้องใหม่ของรุ่นพี่ในสถาบันการศึกษา และปัญหาแก๊งมอเตอร์ไซด์ เป็นต้น

4. ปัญหาทางเพศ

การเจริญเติบโตทางร่างกายของวัยรุ่น ทำให้เกิดพัฒนาการทางเพศ โดยมีฮอร์โมนเพศเป็นตัวกระตุ้นความรู้สึกนึกคิด ในเรื่องนี้วัยรุ่นจึงมีความสนใจใคร่รู้เกี่ยวกับเรื่องเพศ ทั้งในเพศของตนและเพศตรงข้าม แต่เนื่องจากสังคมไทยยังไม่เปิดกว้าง ในเรื่องการศึกษาหาความรู้เรื่องเพศมากนักทำให้พ่อแม่รวมทั้งครูอาจารย์ มีความกระตือรือร้นที่จะพูด และหลีกเลี่ยงที่จะให้ความรู้ในเรื่องเพศศึกษากับวัยรุ่น หรือพยายามหลีกเลี่ยงการตอบคำถาม เกี่ยวกับเรื่องเพศ โดยมักจะกล่าวว่า “เมื่อโตขึ้นก็รู้เอง” ความอยากรู้อยากเห็นในเรื่องเพศ และความคิดที่ว่าตัวเองโตแล้ว ประกอบกับการขาดความรู้ที่ถูกต้องในเรื่องเพศศึกษา ทำให้วัยรุ่นอยากทดลอง แสวงหาความรู้ด้วยตนเองโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในปัจจุบันวัยรุ่นได้รับการกระตุ้นจากสิ่งเร้ารอบตัว ไม่ว่าจะเป็นทางหนังสือสื่อโทรทัศน์ ภาพยนตร์ หรือทางอินเทอร์เน็ต ทำให้วัยรุ่นใช้เวลาครุ่นคิดกับเรื่องเพศมากขึ้นวัยรุ่นที่ไม่ได้รับคำแนะนำที่ถูกต้อง จากผู้ใหญ่ในเรื่องการหักห้ามใจ หรือขาดการปลูกฝังค่านิยมในเรื่อง ความเป็นสุภาพบุรุษ และลักษณะของกุลสตรี ตั้งแต่เยาว์วัย จะทำให้ไม่สามารถแยกแยะในเรื่องความรักกับการมีเพศสัมพันธ์ได้ เมื่อวัยรุ่นชายหญิงเกิดความพึงพอใจ ในกันและกันและคิดว่านั่นคือความรัก ก็อาจจะมีเพศสัมพันธ์กัน หรืออาจร้ายแรง

6. การตั้งครรภ์ในวัยรุ่น

นับว่าเป็นเรื่องที่น่าตกใจเป็นอย่างมากเมื่อทราบว่า การตั้งครรภ์ของวัยรุ่นในช่วงศึกษาเล่าเรียนนั้นมีอายุน้อยกว่า 19 ปี (มีอายุระหว่าง 14-17 ปี) ระดับการศึกษาเพียงมัธยมศึกษาตอนต้น ก่อรูปกับการ

เปลี่ยนแปลงทางสังคมที่รวดเร็วทำให้ค่านิยมการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันสมควรของวัยรุ่นมองเห็นว่าเป็นเรื่องปกติ การรักรับรองลงนามตัวถือเป็นเรื่องล้าสมัย บางรายไม่ต้องรู้จักกันลึกซึ้ง เพียงแค่มีความพอใจก็สามารถมีเพศสัมพันธ์กันได้โดยไม่ต้องพูดถึงการแต่งงานหรือมีครอบครัว ซึ่งผลเกิดขึ้นจากการมีเพศสัมพันธ์ และการเป็นมารดาของวัยรุ่นที่ขาดความพร้อมยังไม่สามารถพึ่งตนเองได้ต้องลาออกจากโรงเรียนทำให้เสียโอกาสทางการศึกษา ครอบครัวผิดหวัง/อับอาย อีกทั้งยังเกิดปัญหาสุขภาพจิตของตัววัยรุ่นเองคือมีความเครียด ความกังวล บางรายหาทางออกด้วยการทำแท้งฆ่าตัวตาย

7. ติดเกมคอมพิวเตอร์

ปัญหาเด็กและวัยรุ่นติดเกมคอมพิวเตอร์เป็นปัญหาที่เพิ่งเกิดขึ้นเมื่อไม่นานมานี้ จึงยังไม่มีเกณฑ์วินิจฉัยมาตรฐาน เด็กและวัยรุ่นที่ติดเกมคอมพิวเตอร์มีพฤติกรรมติดเกมคล้ายกับผู้ป่วยติดสารเสพติด (substance dependence) และผู้ป่วยติดการพนัน (pathological gambling) คือ มีความรู้สึกเพลิดเพลินใจในเวลาที่ได้เล่นเกม มีความพึงพอใจเมื่อได้รับชัยชนะในการเล่น แต่ต้องการเอาชนะเพิ่มขึ้นอีกจึงรู้สึกพึงพอใจเท่าเดิม มักใช้เวลาเล่นเกมนานจนกว่าจะบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ เมื่อบรรลุเป้าหมายแล้วก็จะมีความต้องการเล่นในระดับที่สูงขึ้นไปอีก จึงมีความต้องการใช้เวลาในการเล่นเกมนานขึ้นเรื่อยๆ รู้สึกหงุดหงิดกระวนกระวายหรือมีอาการทางกายจากความเครียดเมื่อถูกขัดขวางการเล่น มีความต้องการเล่นเกมมากขึ้นในเวลาที่มีเวลาว่างและเล่นเกมเพื่อหลบเลี่ยงการเผชิญปัญหา มีความคิดหมกมุ่นกับเกมคอมพิวเตอร์อย่างมาก คือหมกมุ่นคิดเกี่ยวกับการเล่นเกมที่ผ่านมาและคิดวางแผนเพื่อเอาชนะการเล่นครั้งต่อไป และมีความต้องการเล่นเกมตลอดเวลา จนมีผลกระทบต่อตนเองหลายด้าน เช่น การเรียน การทำงาน สุขภาพ ความสัมพันธ์ในครอบครัว และสังคม เป็นต้น มีพฤติกรรมการเล่นเกมที่ไม่สามารถควบคุมได้ มักใช้เวลาเล่นเกมนานกว่าที่ตั้งใจไว้ มีความพยายามจะลดหรือเลิกเล่นเกมแต่ไม่สามารถควบคุมตนเองให้หยุดเล่นได้ ทั้งๆที่ทราบดีว่ามีผลกระทบต่อตนเองอย่างมาก เด็กและวัยรุ่นที่ติดเกมจะหมกมุ่นกับการเล่นเกมมากจนละเลยหน้าที่ความรับผิดชอบด้านการเรียน การทำงานบ้าน ผลการเรียนลดลง ขอมอดอาหาร และอดนอนจนมีผลกระทบต่อสุขภาพ ขอมเลิกกิจกรรมอื่นที่เคยสนุกสนาน และมีปัญหาพฤติกรรมหลายอย่างตามมา เช่น โกหก ขโมย ก้าวร้าว หนีเรียน หนีออกจากบ้าน และการพนัน เป็นต้น มีรายงานผู้เล่นเกมคอมพิวเตอร์บางคนเล่นเกมติดต่อกันเป็นเวลานานโดยไม่ยอมนอนและไม่สนใจกินอาหารและดื่มน้ำน้อยมากจนเสียชีวิตทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ นอกจากนี้ยังมีรายงานข่าววัยรุ่นหมกมุ่นเล่นเกมคอมพิวเตอร์มากและอดนอนจนมีอาการโรคจิต และบางคนฆ่าตัวตายเลียนแบบเนื้อหาในเกมที่เล่น แต่กรณีดังกล่าวไม่มีข้อมูลว่าวัยรุ่นเหล่านี้มีอาการโรคจิตหรือโรคซึมเศร้าร่วมด้วยอยู่ก่อนหรือไม่

8. การติดสื่อออนไลน์และใช้สื่อออนไลน์ไม่เหมาะสม

สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (สสค.) ร่วมกับสถาบันวิจัยรามาธิบดีในการสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) เปิดเผยผลการสำรวจ “หนึ่งวันในชีวิตเด็กไทย” จากการสำรวจเยาวชนในระดับการศึกษามัธยมต้น มัธยมปลาย อาชีวศึกษาและ

อุดมศึกษา จำนวน 2,800 คน จาก 4 ภูมิภาคทั่วประเทศ ระหว่างเดือนธันวาคม 2555-มกราคม 2556 พบว่าปัจจุบันเด็กไทยถึงร้อยละ 76 ใช้เวลากับเครือข่ายสังคมออนไลน์ เช่น เฟซบุ๊ก (facebook) ไลน์ (line) วอทส์แอป (whatsapp) บ่อยเป็นประจำ เด็กร้อยละ 51 เช็คข้อความทางโทรศัพท์หรือเครือข่ายสังคมออนไลน์ทันทีที่ตื่นนอน และอีกร้อยละ 40 คุยโทรศัพท์หรือเล่นแชท (chat) ในเครือข่ายสังคมออนไลน์ เป็นสิ่งสุดท้ายก่อนนอน ขณะที่เด็กถึงร้อยละ 29 ยอมรับว่าเคยถูกคุกคามทางเพศจากคนแปลกหน้าที่รู้จักผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์

โลกออนไลน์เป็นสาเหตุเชื่อมโยงสู่ปัญหาวัยรุ่นหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นการใช้ความรุนแรง การคุกคามทางอินเทอร์เน็ต ความรู้สึกเกลียดการไปโรงเรียน โรคอ้วน โรคนอนไม่หลับ ฯลฯ และแม้อินเทอร์เน็ตจะไม่ใช่อุปสรรคหลักที่ผลักดันเด็กไปสู่ปัญหา แต่ก็นับว่าเป็นตัวเร่งให้ปัญหาเกิดขึ้นไว รุนแรง และขยายขอบเขตปัญหากว้างมากขึ้น ซึ่งเขาต้องการให้ผู้ปกครองและผู้ใหญ่ทุกคนตระหนักถึงเรื่องนี้คอยตรวจสอบดูแลบุตรหลานอย่างใกล้ชิด ทว่าสิ่งที่เป็นอุปสรรคก็คือ เด็กๆ ในยุคนี้ต่างเข้าถึงโลกอินเทอร์เน็ตได้ง่ายผ่านทางอุปกรณ์ต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นคอมพิวเตอร์ (computer) โน้ตบุ๊ก (notebook) แท็บเล็ต (tablet) หรือสมาร์ทโฟน (smartphone) ซึ่งเด็กหลายคนก็มีไว้ครอบครองเป็นของตัวเอง จึงสามารถใช้เวลาอยู่กับมันได้นานเท่าที่ต้องการ โดยเฉพาะหากมีอุปกรณ์ที่เชื่อมต่อสู่โลกออนไลน์ได้ไว้ในห้องนอนของตัวเอง ผู้ปกครองแทบไม่มีโอกาสจะได้รู้เลยว่าลูกๆ ของตนใช้เวลาไปกับอะไรในนั้นบ้าง

จากปัญหารู้อายุทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้นนั้น อาจกล่าวได้ว่าปัญหาแต่ละประเภทไม่ได้เกิดขึ้นเองเพียงลำพัง แต่มีส่วนเกี่ยวข้องกับปัญหาอื่นๆ แทบทั้งสิ้นแต่ปัญหาเมื่อเกิดขึ้นแล้ว มักมีปัญหาคือเกิดขึ้นตามมาด้วยเสมอ บางครั้งส่งผลต่อเนื่องกันเป็นลูกโซ่ ซึ่งการแก้ปัญหาใดปัญหาหนึ่งไม่อาจแก้ได้ด้วยการจัดการกับปัญหานั้นอย่างเดียวยกเว้นแต่ไม่คำนึงถึงปัญหาอื่นๆ ที่อยู่รายล้อม ที่เป็นทั้งสาเหตุและผลลัพธ์ของปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้นจากกรณีต่างๆ เป็นหาที่เราเห็นอาจเป็นเพียงภูเขาน้ำแข็งที่โผล่พ้นเหนือน้ำซึ่งจะทำให้เราเห็นเพียงส่วนเดียว แต่ในความเป็นจริงปัญหาอื่นๆ ยังมีอีกมากมายที่จมอยู่ใต้น้ำ

ความสำคัญของการแนะแนว

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กำหนดแนวการจัดการศึกษาโดยยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเอง ผู้เรียนสำคัญที่สุดหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดให้มีสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ซึ่งกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็นกิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถของตนเอง ตามศักยภาพกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน แบ่งเป็น 2 คือ กิจกรรมนักเรียน และกิจกรรมแนะแนว

กิจกรรมนักเรียน เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติด้วยตนเองอย่างครบวงจรตั้งแต่ศึกษาวิเคราะห์วางแผน มีการประเมิน และปรับปรุงการทำงานโดยเน้นการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม เช่น ลูกเสือ

เนตรนารี ยุวกาชาด และผู้บำเพ็ญประโยชน์ รักษาดินแดน เป็นต้น เป็นกิจกรรมที่เกิดจากความสมัครใจของผู้เรียนมุ่งพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์เพิ่มเติมจากกิจกรรมในกลุ่มสาระ เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนช่วยกันคิด ช่วยกันทำ ช่วยกันแก้ปัญหา ส่งเสริมศักยภาพของผู้เรียนอย่างเต็มที่

กิจกรรมแนะแนว เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาความสามารถของผู้เรียนให้เหมาะสมตามความแตกต่างระหว่างบุคคลสามารถค้นพบและพัฒนาศักยภาพของตนเอง เสริมสร้างทักษะชีวิตคุณิภาวะทางอารมณ์ จริยธรรมและการดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข (กรมวิชาการ, 2546)

นอกจากนี้กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2540) ได้เชื่อมโยงถึงความสำคัญของการแนะแนวว่ามีบทบาทและมีผลสำคัญเป็นอย่างมากที่จะช่วยส่งเสริม สนับสนุนและตอบสนองให้แผนพัฒนาระดับชาติต่างๆ ได้บรรลุวัตถุประสงค์ ตามเจตนารมณ์ที่ตั้งไว้ ดังนี้ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 - 2544) ซึ่งให้ความสำคัญในการพัฒนาคน โดยเน้นให้คนทุกคนได้รับการพัฒนาตามศักยภาพอย่างเต็มที่ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ ปัญญา และทักษะฝีมือเพื่อให้เป็นคนดี มีคุณธรรมจริยธรรมมีสุขภาพพลานามัยที่ดีมีส่วนร่วม ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างมีประสิทธิภาพตลอดจนมีจิตสำนึกและบทบาทในการดูแลอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมที่ดีงาม ทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น ซึ่งจะช่วยให้การพัฒนาประเทศมีความสมดุล ยั่งยืนบนพื้นฐานของความ เป็นไทย

แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 – 2544) ซึ่งได้มีการกำหนดวัตถุประสงค์ในการพัฒนาผู้เรียนไว้อย่างชัดเจน คือให้ผู้เรียนได้พัฒนาขีดความสามารถของตนเองตามศักยภาพมีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ปัญญา จิตใจ และสังคม เป็นผู้รู้จักคิดวิเคราะห์ให้เหตุผลทางวิทยาศาสตร์ มีความคิดรวบยอด รักการเรียนรู้ ใฝ่หาความรู้ และมีความสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองมีเจตคติที่ดี มีวินัย มีความรับผิดชอบ และมีทักษะที่จำเป็นต่อการ พัฒนาคน พัฒนาอาชีพและดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

แผนพัฒนาระดับชาติทั้งหมดนี้จะบรรลุเป้าได้ต้องอาศัยความร่วมมือจากหลาย ฝ่ายทั้งสถานศึกษา ผู้บริหาร ครู อาจารย์ และนักเรียน โดยเฉพาะการแนะแนวและครูแนะแนว นับว่ามีบทบาททั้งทางตรงและทางอ้อมที่สำคัญเป็นอย่างยิ่ง

การแนะแนวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 6 กล่าวไว้ว่า การจัดการศึกษา ต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และ คุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาโดยทั่วไป ที่เน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิต เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ คือ เป็นคนดี มี

ปัญญา และมีความสุข นักการศึกษา นักปราชญ์ นักคิด นักบริหาร ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เรียนได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะ การเป็นคนดี มีปัญญา และมีความสุข สรุปสาระสำคัญ ดังนี้

คนดี คือ คนที่ดำเนินชีวิตอย่างมี **คุณภาพ** มีจิตใจที่ดีงาม มีคุณธรรม มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทางด้านจิตใจ และ พฤติกรรมที่แสดงออก เช่น มีวินัย มีความเอื้อเฟื้อเกื้อกูล มีเหตุผล รู้หน้าที่ ซื่อสัตย์ พากเพียร ขยันประหยัด มีจิตใจเป็น ประชาธิปไตย เคารพความคิดเห็น และสิทธิของผู้อื่น มีความเสียสละ รักษาสิ่งแวดล้อม สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ อย่างสันติสุข

มีปัญญา คือ คนที่มีสมรรถภาพสูงในการดำเนินชีวิต โดยมี ความสามารถด้านใดด้านหนึ่ง หรือรอบด้าน หรือมี ความสามารถพิเศษเฉพาะด้าน เช่น ความสามารถทางด้าน คณิตศาสตร์ มีความคิดสร้างสรรค์ มีความสามารถด้านภาษา ดนตรี กีฬา มีภาวะผู้นำ รู้จักตนเอง ควบคุมตนเองได้ เป็นต้น เป็นคนทันสมัย ทันเหตุการณ์ ทันโลก ทันเทคโนโลยี มีความ เป็นไทย สามารถพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพ และทำ ประโยชน์ให้เกิดแก่ตนเอง สังคมและประเทศชาติได้

มีความสุข คือ คนที่มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตดี เป็นคนร่าเริง แจ่มใส ร่างกายแข็งแรง จิตใจเข้มแข็ง มีมนุษยสัมพันธ์ มีความรักต่อ ทุกสรรพสิ่ง มีอิสรภาพ ปลอดภัยจากการตกเป็นทาสของ อบายมุข และสามารถดำรงชีวิตได้อย่างพอเพียงแก่อัตภาพ

การพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา และมีความสุข ท่ามกลางสภาพสังคมปัจจุบัน นับเป็นสิ่งยากยิ่ง โดยเฉพาะในยุคที่สังคมโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านเศรษฐกิจ และสังคม ส่งผลกระทบโดยตรงและโดยอ้อมต่อการดำเนินชีวิตของคน ทุกเพศ ทุกช่วงวัยของชีวิต ปัญหาสังคมได้ทวีความซับซ้อน รุนแรงมากขึ้นทุกขณะ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาความ गरมี ค่านิยมฟุ้งเฟ้อ การเลียนแบบ การแพร่ระบาดของสารเสพติด การก่ออาชญากรรม การทำแท้ง การฆ่าตัวตาย ความอ่อนไหวทางจิตใจ ฯลฯ ปัญหาเหล่านี้มีสาเหตุสำคัญ คือ บุคคลไม่รู้จัก ตนเองและสภาพแวดล้อมที่ดีพอ ขาดทักษะการคิดตัดสินใจ แก้ปัญหา และไม่สามารถปรับตัวใน สถานการณ์ต่างๆ ได้ ซึ่งจำเป็นที่สถานศึกษาต้องใช้กระบวนการแนะแนวเป็นกลไกสำคัญใน การป้องกันช่วยเหลือส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนตั้งแต่เยาว์วัย เพราะจุดมุ่งหมายของการแนะแนว เป็นกระบวนการที่มุ่งสร้างเสริมผู้เรียนให้มีคุณภาพความแตกต่างระหว่างบุคคล ค้นพบและพัฒนาศักยภาพของตน มีทักษะการดำเนินชีวิต มีวุฒิทางอารมณ์ ศีลธรรม และ จริยธรรม รู้จักการเรียนรู้ในเชิงพหุปัญญา รู้จักคิด ตัดสินใจ แก้ปัญหาในช่วงวิกฤต การ วางแผนศึกษาต่อ และการพัฒนาตนสู่โลกอาชีพ และการมีงานทำ รวมทั้งการดำเนิน ชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข ดังนั้น การแนะแนวจึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนา คนโดยองค์รวมทั้งด้านสติปัญญา อารมณ์ สังคม และจิตใจ ให้เป็นคนที่สามารถบูรณาการ ความคิด ค่านิยม ประเพณี วัฒนธรรม และเทคโนโลยี เข้าสู่วิถีชีวิตได้อย่างเหมาะสม

การดำเนินงานแนะแนวให้สนองเป้าหมาย การพัฒนาคุณภาพชีวิตดังกล่าว จำเป็นอย่างยิ่งที่สถานศึกษาต้องให้ความสำคัญกับการแนะแนวและบริหารจัดการ ตามแผนการ พัฒนาการแนะแนว ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2545 – 2549) ที่เน้นการแนะแนวมิติใหม่ซึ่งเป็นการแนะแนวเชิงรุกที่มุ่งส่งเสริม พัฒนา และสร้างภูมิคุ้มกันที่มั่นคง โดยการมีส่วนร่วม และ ประสานงานจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ผู้เรียนหรือผู้รับบริการทุกกลุ่มเป้าหมายได้รับการพัฒนาคุณภาพทุกช่วงวัยของชีวิตให้เป็นคนดี มีปัญญา และมีความสุข

ประโยชน์ที่จะได้รับจากบริการแนะแนว

1. ประโยชน์แก่ผู้ปกครองหรือบิดามารดา

- 1.1 ได้รับรู้และเข้าใจสถานภาพทางการเรียนของบุตรหลานของท่าน เมื่อท่านได้มีโอกาสปรึกษาหารือกับครูแนะแนว
- 1.2 ได้รับข้อมูลเกี่ยวกับโอกาสที่บุตรหลานของท่านจะได้เรียนต่อหรือออกไปประกอบอาชีพ
- 1.3 รับรู้และเข้าใจสภาพปัญหาของเด็กวัยรุ่นเพื่อให้ได้ให้ความร่วมมือกับโรงเรียนในการปรับปรุงพฤติกรรมของบุตรหลานของท่านต่อไป

2. ประโยชน์แก่นักเรียน

- 2.1 ช่วยให้นักเรียนรู้จักตนเองดีขึ้นและสามารถปรับปรุงตนเองในด้านการเรียน สังคมอารมณ์และสติปัญญา
- 2.2 ช่วยให้นักเรียนตัดสินใจได้ด้วยตนเองอย่างฉลาดและมีเหตุผล
- 2.3 ช่วยให้นักเรียนเข้าใจสาเหตุของปัญหาและวิธีแก้ปัญหาเพื่อสามารถดำเนินชีวิตอย่างมีจุดมุ่งหมายและอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

3. ประโยชน์แก่ครู

- 3.1 ช่วยครูให้เข้าใจถึงปัญหาและสาเหตุของปัญหารวมทั้งหาวิธีแก้ปัญหา
- 3.2 ช่วยครูในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของนักเรียน
- 3.3 ช่วยครูในการศึกษานักเรียนทำให้รู้จักนักเรียนดีขึ้น

4. ประโยชน์แก่โรงเรียน

- 4.1 ช่วยโรงเรียนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของนักเรียน
- 4.2 ช่วยลดปัญหาต่าง ๆ เช่นปัญหานักเรียนเรียนไม่จบหลักสูตร หรือปัญหานักเรียนเรียนอ่อน หรือหนีเรียน เป็นต้น

หน้าที่และหลักการแนะแนว

หน้าที่และหลักการแนะแนวสำคัญๆ ที่ต้องคำนึงถึงในการปฏิบัติงานแนะแนว มีดังนี้

1. การให้บริการแนะแนวต้องยึดปรัชญาการแนะแนว เช่น บุคคลแต่ละคนย่อมมีความแตกต่างกัน ทั้งร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา ความสนใจ ความสามารถ ความถนัดและเจตคติ
2. จัดบริการให้ครอบคลุมและเป็นระบบต่อเนื่องกัน เช่น การจัดบริการแนะแนวในโรงเรียนต้องจัด จัดให้ครอบคลุมขอบข่ายทั้ง 3 ด้าน และบริการ 5 บริการ
3. การแนะแนวในโรงเรียนจัดบริการให้แก่นักเรียนทุกคนไม่ใช่จัดให้เฉพาะนักเรียนที่มีปัญหา เท่านั้นแต่ส่งเสริมพัฒนาการณีนที่นักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์อยู่แล้ว
4. การแนะแนวต้องคำนึงถึงปรัชญาของการแนะแนวที่เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคล
5. การแนะแนวเป็นกระบวนการทำงานที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายๆ ฝ่าย ทั้งจาก บุคคลภายนอกและภายในของโรงเรียน

ประเภทของการบริการแนะแนว

การจัดบริการแนะแนวเป็นการจัดเพื่อสนองความต้องการบุคคล ดังนั้น ผู้มีหน้าที่ รับผิดชอบ จะต้องสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับผู้มารับบริการ เพื่อเป็นแนวทางในการพิจารณาการ จัดบริการประเภทต่างๆ ให้เหมาะสม นักแนะแนวหลายท่านจึงมีความเห็นคล้ายกันในเรื่องการจัดประเภทของการแนะแนวว่าการ บริการแนะแนวสามารถแบ่งได้ 3 ประเภท ดังนี้

1. การแนะแนวการศึกษา (Educational guidance)

เป็นบริการที่จัดขึ้นเพื่อให้ความช่วยเหลือนักเรียนให้ได้รับความสำเร็จทาง การศึกษาตาม ความสามารถของเขา โดยจัดบริการที่ช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางด้านสติปัญญา ความรู้ ความสามารถ และความถนัดของนักเรียนแต่ละคนให้สามารถพัฒนาได้เต็มศักยภาพ เช่น รู้จักเทคนิควิธีการเรียนที่ ถูกต้องสามารถปรับตัวกับระบบการเรียนการสอนของโรงเรียน หลักสูตรและวิชาที่เรียนได้ รู้จักแบ่งเวลาใน การเรียน การศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม การใช้ห้องสมุด การเขียนรายงาน ตลอดจนการแก้ปัญหาต่างๆ เกี่ยวกับการเรียน การจัดบริการทางด้าน การศึกษาจะช่วยส่งเสริมสร้างเจตคติที่ดีในการเรียน สามารถ ป้องกันปัญหาทางด้านการเรียน ตลอดจนยังเป็นข้อมูลประกอบเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาต่อและอาชีพ

2. การแนะแนวศึกษาต่อและอาชีพ (Vocational guidance)

เป็นกระบวนการให้ความช่วยเหลือนักเรียนให้รู้จักตนเอง รู้จักโลกของงานอาชีพ สามารถตัดสินใจ ได้อย่างเหมาะสม และพัฒนาตนเองได้อย่างมีความสุข และประสบความสำเร็จ ในอาชีพที่เลือก เพื่อ ประโยชน์แก่ตนเองและสังคม โดยให้นักเรียนสำรวจตนเองทุกๆ ด้าน เพื่อให้ นักเรียนเข้าใจ และยอมรับ

ตนเองอย่างแท้จริง การให้นักเรียนได้รู้จักโลกของงานอาชีพ ก็โดยให้ข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพต่างๆ เช่น แนวทางที่จะไปสู่อาชีพนั้นๆ คุณสมบัติของผู้ประกอบ อาชีพ การเตรียมตัวเพื่อเข้าสู่อาชีพนั้นๆ เป็นต้น

3. การแนะแนวส่วนตัวและสังคมหรือการพัฒนาตน (Personal & social guidance)

เป็นกระบวนการช่วยส่งเสริมและพัฒนานักเรียนในด้านบุคลิกภาพ อารมณ์และ สังคม เพื่อเป็นผู้ที่มีสุขภาพจิตที่ดี และสามารถปรับตัวเองได้อย่างมีความสุข รู้จักบำเพ็ญตนให้ เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม มีความสามารถในการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดีโดยการ เสริมสร้างเจตคติที่ดีต่อตนเองและสังคมและผู้อื่น การมองเห็นและการยอมรับความแตกต่าง ระหว่างบุคคลเมื่อเกิดปัญหา ก็สามารถแก้ไขได้ และตัดสินใจได้ถูกต้อง สิ่งสำคัญคือ หาก โรงเรียนสามารถจัดบริการด้านนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพจะเป็นการป้องกันปัญหาทางสังคมด้วย

นอกจากประเภทของการแนะแนวที่กล่าวมาแล้วข้างต้น มีผู้แบ่งประเภทของการแนะแนวออกเป็นหลายประเภท ซึ่งพอจะรวบรวมมาเสนอให้ ทราบ 4 – 5 แนว ดังนี้

พรอคเตอร์ (Procter; 1973) ได้แบ่งประเภทการแนะแนวให้ละเอียดขึ้น 6 ประเภท คือ

1. การแนะแนวการศึกษา (Educational Guidance)
2. การแนะแนวอาชีพ (Vocational Guidance)
3. การแนะแนวในด้านที่เกี่ยวข้องกับสังคมและหน้าที่พลเมือง (Guidance in Social and civic Activities)
4. การแนะแนวเกี่ยวกับสุขภาพและอนามัย (Guidance in Health and Physical Activities)
5. การแนะแนวเกี่ยวกับการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ (Guidance in the worthy use of leisure time)
6. การแนะแนวในการสร้างอุปนิสัย (Guidance in character Building Activities)

ส่วน คูส์ และ เคโฟเวอร์ (Koons and Kefauver, 1973) ได้แบ่งประเภทการแนะแนว ออกเป็น 5 ประเภท

1. การแนะแนวการศึกษา (Educational Guidance)
2. การแนะแนวอาชีพ (Vocational Guidance)
3. การแนะแนวนันทนาการ (Recreational Guidance)
4. การแนะแนวเกี่ยวกับหน้าที่พลเมือง สังคมและศีลธรรม (Civil, Social and Moral Guidance)

สำหรับ บริวเวอร์ (Brewer, 1973) ได้จำแนกการแนะแนวออกเป็น 10 ประเภท ดังนี้

1. การแนะแนวการศึกษา (Educational Guidance)
2. การแนะแนวอาชีพ (Vocational Guidance)
3. การแนะแนวศาสนา (Religious Guidance)
4. การแนะแนวเกี่ยวกับความสัมพันธ์ในบ้าน (Guidance for Home Relationships)

5. การแนะแนวเกี่ยวกับการเป็นพลเมืองที่ดี (Guidance for Citizenship)
6. การแนะแนวการใช้เวลาว่างและนันทนาการ (Guidance for Spare Time and Amusement)
7. การแนะแนวส่วนบุคคล (Personal Guidance)
8. การแนะแนวในการปฏิบัติชอบ (Guidance in Right Doing)
9. การแนะแนวเกี่ยวกับความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น และความร่วมมือช่วยเหลือ (Guidance for Co – operation and Sympathy)
10. การแนะแนวเกี่ยวกับวัฒนธรรม (Cultural Guidance)

สรุปว่า การบริการแนะแนวที่ควรจัดให้มีขึ้นในสถานศึกษาควรประกอบด้วย การแนะแนว การศึกษา การแนะแนวอาชีพ การแนะแนวสุขภาพ การแนะแนวสังคม และอื่นๆ ซึ่งการแนะแนวเหล่านี้จะเป็นสิ่งที่ช่วยให้นักเรียนมีทักษะในการแก้ปัญหา และสามารถตัดสินใจและ

โครงสร้างงานแนะแนว

การดำเนินการแนะแนวในโรงเรียน / สถานศึกษาทั้ง 3 ประเภท จะจัดอยู่ในรูปของบริการแนะแนว 5 บริการ คือ

1. บริการสำรวจเป็นรายบุคคล (Individual Inventory Service)
2. บริการสนเทศ (Information Service)
3. บริการให้การปรึกษา (Counseling Service)
4. บริการจัดวางตัวบุคคล (Placement Service)
5. บริการติดตามผล (Follow-up Service)

ซึ่งจะกล่าวถึงรายละเอียดในบทต่อไป

การพัฒนางานแนะแนวในยุคการปฏิรูปทางการศึกษา

การปฏิรูปทางการศึกษา เป็นความพยายามที่มีมาต่อเนื่องกันมาหลายยุคหลายสมัย เพื่อปรับเปลี่ยนการศึกษาให้ดีขึ้น มีคุณภาพ พัฒนาคนให้ดีขึ้น มีคุณภาพ เป็นการศึกษาที่สอดคล้อง เหมาะสมกับสภาพการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว และในปัจจุบันที่เป็นยุคข้อมูลและข่าวสาร เป็นโลกไร้พรมแดน การเปลี่ยนแปลงต่างๆ รวดเร็วมาก จึงต้องปฏิรูปการศึกษาและ ประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ก็ถือได้ว่าเป็นแนวทางหนึ่งที่จะนำสู่ การปฏิรูปการศึกษาให้สำเร็จ และมีสาระที่สอดคล้องกับบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 การศึกษาในอนาคตต้องเป็นการศึกษาตลอดชีวิตที่กล่าวถึงผู้เรียน (Learner) ไม่ใช่ นักเรียน กล่าวถึงศูนย์การเรียนรู้ (Resource center) ไม่ใช่โรงเรียน กล่าวถึงครูในฐานะแหล่ง ความรู้ (Personnel resource) และผู้อำนวยการเรียน ความสะดวก (The Teacher as a Facilitator of development) ไม่ใช่ผู้สอน

ระบบการศึกษาจัดเป็น 3 รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และ การศึกษาตามอัธยาศัย เป็นกระบวนการที่ได้ตลอดชีวิตไม่รู้จบสืบและเชื่อมโยงกัน เทียบโอน ผลการเรียนรู้ได้ทั้งสามรูปแบบ โดยยึดหลักว่าทุกคนสามารถเรียนรู้ได้และพัฒนาตนเองได้ตาม ศักยภาพของแต่ละคน การจัดรูปแบบการศึกษาต้องถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด และเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ (Learner center) เป้าหมายของการศึกษาก็คือ ต้องการคนเป็นคนดี เป็นคนสมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม นั่นคือ มีความรู้คู่คุณธรรม การพัฒนาตนเองด้วยการเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นความจำเป็นต่อการพัฒนาประเทศ เพราะว่าสมาชิกของสังคมมีการเรียนรู้เป็นทั้งผู้ให้และผู้รับความรู้ ก็จะกลายเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ (Learning Society) และสามารถยกระดับการพัฒนาประเทศอื่นหรือสังคมอื่นได้

แนวคิดการพัฒนางานแนะแนว มีแนวคิด 2 แนวคิดเกี่ยวกับการแนะแนว แนวคิดหนึ่งเชื่อว่าการแนะแนวเป็นวิชาชีพ ต้องเรียนด้านแนะแนวจึงจะทำหน้าที่แนะแนวได้ อีกแนวคิดหนึ่งเชื่อว่า **ครูทุกคนเป็น ครูแนะแนวได้** จริงๆ แล้วการแนะแนวคือกระบวนการเรียนรู้ หาความรู้เพื่อไปใช้ในการ ตัดสินใจ เรื่องใดเรื่องหนึ่งที่เขาต้องการ อาจเป็นการแก้ไขหรือปรับปรุงการทำงานพัฒนาคุณภาพ ชีวิตก็ได้ ผู้เรียนไม่ได้เรียนรู้จากครูอย่างเดียว เขาเรียนรู้จากบ้าน พ่อแม่ เพื่อน ชุมชน ฯลฯ ถ้า ในโรงเรียน ครูทุกคนเป็นครูแนะแนวทำหน้าที่ในโรงเรียนนั้นจะทำหน้าที่เป็นผู้บริหารการแนะแนว จัดกระบวนการให้เกิดการแนะแนว จัดระบบการแนะแนว ดังนั้น การพัฒนางานแนะแนวจึง ดำเนินการทั้งระบบ เช่น ระบบการบริหารจัดการแนะแนวพัฒนาครู ผู้บริหารเข้าใจใน กระบวนการแนะแนว การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน เป็นต้น

การแนะแนวต้องเข้าใจและให้ความสำคัญกับผู้เรียน ซึ่งเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ คำนึงถึงศักยภาพและความพร้อมของผู้เรียน และต้องเข้าใจว่าความรู้เป็นพื้นฐานของความคิด การตัดสินใจในความคิดหาข้อสรุป เป็นความเข้าใจในพื้นฐานของแต่ละบุคคลและเป็นพื้นฐานที่ ทำให้เกิดความเข้าใจในสิ่งอื่นๆ ในโลกนี้รู้วิธีแสวงหาความรู้ เลือกลงความรู้อันเหมาะสม รู้วิธีการย่อยสลาย สังเคราะห์ความรู้เพื่อนำไปสู่ข้อสรุป เป็นความรู้ใหม่ๆ ที่ได้ การแนะแนวต้อง สร้างนิสัยแห่งการแสวงหาความรู้และให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน คือ การดู อ่าน คิดในสิ่งที่มีความรู้ และ เกิดประโยชน์ ถ้าสร้างได้จะกลายเป็นการศึกษาตลอดชีวิต

มิติใหม่ของการแนะแนว

ตามแผนการพัฒนากการแนะแนว ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2545 – 2549) ที่เน้นการแนะแนวมิติใหม่ซึ่งเป็นการแนะแนวเชิงรุกที่มุ่งส่งเสริม พัฒนา และสร้างภูมิคุ้มกันที่มั่นคง โดยการมีส่วนร่วม และ ประสานงานจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ผู้เรียนหรือผู้รับบริการทุกกลุ่มเป้าหมายได้รับการพัฒนาคุณภาพทุกช่วงวัยของชีวิตให้เป็นคนดี มีปัญญา และมีความสุข โดยมีกรอบความคิด มิติใหม่ของการแนะแนว ดังนี้

1. ผู้บริหารและครูทุกคนมีบทบาทในการแนะแนว

เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันที่มั่นคง ให้กับผู้เรียน ทั้งด้านชีวิตและสังคมอย่างต่อเนื่อง โดยใช้การแนะแนว เป็นกระบวนการสร้างและ พัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้เรียนให้เต็มศักยภาพ มีความสมดุลทางด้านร่างกาย สติปัญญา จิตใจ และสังคม อีกทั้งมีความรู้ คุณธรรม จริยธรรม ตลอดจนรู้จักตนเอง ฟังตนเอง และ ตัดสินใจอย่าง เหมาะสม มีทักษะและประสบการณ์อย่างเพียงพอในการดำรงชีวิต ประกอบอาชีพ และ ปรับตัวเข้ากับสภาพสังคม สิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างเหมาะสมในช่วงชีวิต

2. การแนะแนวที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด

การแนะแนวเพื่อพัฒนาผู้เรียน ต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคน มีความสามารถเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้โดย

- รู้จักและเข้าใจผู้เรียนเป็นรายบุคคล เพื่อให้ผู้เรียนทุกคนสามารถพัฒนาตาม ธรรมชาติและเต็มศักยภาพ

- จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่มุ่งสร้างเสริมและเติมเต็มให้ผู้เรียน ด้วยการลงมือ ปฏิบัติจริงตามความต้องการ ความสนใจของผู้เรียน

- ส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้และพัฒนาศักยภาพที่มีอยู่อย่างเต็มที่

- มุ่งเน้นให้เกิดการบูรณาการแบบองค์รวมทั้งองค์ความรู้ตามหลักวิชา วิชาชีวิต และวิชาการ เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ทางด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา และ มีความสุข

3. การแนะแนวที่เน้นความเท่าเทียมกันของโอกาสทางการศึกษา

การจัดกิจกรรมและการให้บริการแนะแนวควรจัดให้ผู้เรียนทุกกลุ่มเป้าหมายรวมทั้ง คนพิการและ ผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษา มีโอกาสและความเสมอภาคที่จะพัฒนาตนเองได้เต็ม ตามศักยภาพ เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีความรับผิดชอบ มีคุณธรรม จริยธรรม

4. การพัฒนาระบบการแนะแนวของสถานศึกษา

ระบบการแนะแนวต้องดำเนินการในเชิงรุกที่ครอบคลุมทั้งการป้องกัน ดูแล ช่วยเหลือ และส่งเสริม พัฒนาผู้เรียนทุกคนได้เต็มตามศักยภาพ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของทุก ฝ่ายที่สำคัญ ได้แก่ ผู้บริหาร ครูทุกคน พ่อแม่ ผู้ปกครอง ชุมชน และสื่อมวลชน

5. พันธกิจระหว่างบ้าน ชุมชน และสถานศึกษา

- บ้าน ในฐานะแหล่งเรียนรู้แห่งแรกของผู้เรียน จะเป็นเครือข่ายการแนะแนวที่สำคัญของ สังคมในการสร้างความเข้มแข็งและพัฒนาผู้เรียนไปในทิศทางที่ต้องการและเป็นแหล่งช่วยเหลือส่งเสริม การศึกษาตลอดชีวิตได้ โดยมุ่งให้พ่อแม่ ผู้ปกครองเป็นผู้แนะแนวชีวิตและสังคมแก่บุตรหลานหรือบุคคลที่ อยู่ในความดูแล

- **ชุมชน** จะเป็นเครือข่ายการแนะแนวที่สำคัญในการสร้างเสริมความเข้มแข็งและช่วยป้องกัน และแก้ไขปัญหาของสังคมได้ดี จึงควรประสานความร่วมมือและนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ให้เกิด ประโยชน์อย่างเต็มที่ เช่น ศาสนสถาน ผู้นำชุมชน ปราชญ์ ชาวบ้าน สถานประกอบการ องค์กรภาครัฐและ เอกชน รวมทั้งสื่อมวลชนในท้องถิ่น เป็นต้น

- **สถานศึกษา** เป็นศูนย์รวมแห่งการเรียนรู้และพัฒนาผู้เรียนให้เต็มศักยภาพ จึงควรสร้าง เสริมให้บุคลากรให้มีความเข้มแข็งทั้งด้านวิชาการและการประสานความสัมพันธ์ในการปฏิบัติงานร่วมกับ เครือข่ายภายในและภายนอกสถานศึกษา

6. สร้างเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้ข้อมูลสารสนเทศ การเรียนรู้ยุคไร้พรมแดน ผู้เรียนต้องรู้จัก สร้างองค์ความรู้ใหม่ที่ทันสมัย ทันเหตุการณ์จึงจำเป็นที่ผู้เรียนต้องรู้ข้อมูลสารสนเทศอย่างกว้างขวางและ เพียงพอ ซึ่งหน่วยงาน สถานศึกษา และองค์กรที่เกี่ยวข้อง ต้องให้ความสำคัญต่อข้อมูลสารสนเทศ และจัด บรรยายภาคการบริการข้อมูลสารสนเทศให้เป็นสังคมของการเรียนรู้

7. การพัฒนาศักยภาพของเครือข่ายการแนะแนว เสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับเครือข่ายแนะ แนวระดับจังหวัด อำเภอ / กิ่งอำเภอ ทั้งในด้านการ ด้านบุคลากร และด้านบริหารจัดการ

- **ด้านวิชาการ** เป็นการมุ่งเน้นสร้างองค์ความรู้ใหม่ๆ และสร้างความร่วมมือที่ ครอบคลุมทั้งด้านการศึกษา อาชีพ บุคลิกภาพ เพื่อพัฒนาตนเอง มีทักษะ มีวิจรรณญาณในการตัดสินใจ และแก้ไขปัญหาได้ด้วยตนเองอย่างชาญฉลาด วางแนวทางการดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม มี วุฒิทางอารมณ์ และสติปัญญา สามารถปรับตัวให้ดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข มีสุขภาพจิตที่ดี เป็นสมาชิกที่ดี มีประโยชน์ต่อครอบครัวและสังคม

- **ด้านบุคลากร** มุ่งเน้นการพัฒนาบุคลากรทุกฝ่ายให้มีส่วนร่วมในการใช้ กระบวนการแนะ แนวเพื่อพัฒนาผู้เรียน ตามบทบาทหน้าที่ของผู้บริหาร ครูทุกคน พ่อแม่ ผู้ปกครอง และชุมชน โดยให้ทุก ส่วนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างจริงจังในลักษณะของกัลยาณมิตร

- **ด้านบริหารจัดการ** ปรับปรุงและพัฒนาการบริหารจัดการให้มีความยืดหยุ่น หลากหลาย เอื้ออำนวยต่อการดำเนินงาน แนะนำตามความเหมาะสมกับสภาพของสถานศึกษา และท้องถิ่น

ภาพของความสำเร็จของการแนะแนวมิติใหม่จะเกิดขึ้นได้นั้น ขึ้นอยู่กับการมีส่วนร่วม อย่าง กัลยาณมิตรของบุคคลในสถานศึกษา พันธกิจร่วมกันระหว่างบ้าน ชุมชน สื่อมวลชน และ สถานศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนหรือผู้รับบริการมีคุณภาพชีวิตที่ดี สามารถดำเนินชีวิตตามแนว เศรษฐกิจพอเพียงอย่างมี ความสุข (กรมวิชาการ, 2544)

บทที่ 2

การจัดบริการแนะแนวและบทบาทบุคลากร ของงานแนะแนวในสถานศึกษา

การจัดบริการแนะแนวเป็นงานหลักที่สำคัญของงานแนะแนวซึ่งบริการแนะแนวทั้ง 5 บริการ ประกอบด้วย บริการศึกษาศึกษารวบรวมข้อมูล บริการสนเทศ บริการให้การปรึกษา บริการจัดวางตัวบุคคลและบริการติดตามผล เป็นบริการที่ต้องให้นักเรียนอย่างเป็นระบบและสามารถบูรณาการได้อย่าง สอดคล้องและเติมเต็มซึ่งกันและกัน เนื่องจากในการพัฒนาและช่วยเหลือนักเรียนในแต่ละคนแต่ละกรณี นั้นไม่สามารถใช้เพียงแค่บริการใดบริการหนึ่งเท่านั้นจึงจะประสบความสำเร็จได้ จึงจำเป็นต้องมีกลวิธีใช้ บริการทุกอย่างแบบบูรณาการ

ผู้จัดบริการแนะแนวจึงควรมีรากฐานความรู้ความเข้าใจในเรื่องต่างๆ เพื่อประกอบการจัดบริการแนะแนวด้วยความเข้าใจ จริใจและใส่ใจอันจะนำมาซึ่งความสำเร็จในงานแนะแนว

บริการแนะแนวที่ควรจัดในโรงเรียน

บริการแนะแนว เป็นกระบวนการที่มีจุดมุ่งหมายพื้นฐานคือ การป้องกันปัญหา การแก้ไขปัญหา และการส่งเสริมพัฒนาการ เป็นกระบวนการที่จะช่วยให้บุคคลเจริญงอกงามอย่างเต็มที่ ช่วยให้ผู้สามารถ แก้ปัญหาและปรับตัวได้ ตลอดจนรู้จักนำประสบการณ์ของตนเองและผู้อื่นมาใช้เป็นประโยชน์ในการเลือก และตัดสินใจด้วยตนเอง บริการแนะแนวเป็นบริการที่จะสนับสนุนส่งเสริมคุณภาพของการศึกษาให้มี ประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และนักเรียนมีพัฒนาการด้านต่างๆ มีความมั่นคงทางจิตใจเพิ่มขึ้น มีความเข้าใจ ตนเองและสภาพแวดล้อมอย่างถูกต้องเหมาะสม มีเหตุมีผล มีวิจารณญาณ และสามารถปรับตัวได้ดีใน สังคมรวมทั้งเจริญเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพอันเหมาะสมแก่การพัฒนาตนเอง พัฒนาสังคมและ พัฒนาประเทศชาติอย่างสร้างสรรค์ต่อไป

จุดประสงค์ของการจัดบริการแนะแนวในโรงเรียน

จุดประสงค์ของการจัดบริการแนะแนวในโรงเรียน มีดังนี้ (ชุตินา พงศ์วรินทร์, จรินทร์ วินทะไชย์, ทศนีย์ ศรีพิพัฒน์, 2549)

1. เพื่อให้นักเรียนรู้จักและเข้าใจตนเองในทุกๆ ด้าน เช่น ความถนัด ความสามารถ ความสนใจ เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการศึกษาต่อและเลือกอาชีพได้อย่างถูกต้อง เหมาะสมกับตนเอง
2. เพื่อให้นักเรียนรู้จักและเข้าใจบุคคลอื่น ตลอดจนสามารถปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้ดีและดำเนินชีวิต อยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข

3. เพื่อให้นักเรียนสามารถวิเคราะห์ปัญหาและแก้ปัญหาของตนเองได้ด้วยวิธีการที่ถูกต้องเหมาะสม
4. การจัดกิจกรรมแนะแนว 1 คาบต่อสัปดาห์ จะทำให้ครูแนะแนวได้ใกล้ชิดเด็กและรู้จักเด็กแต่ละคนได้ดียิ่งขึ้น เป็นการเพิ่มพูนประสบการณ์ต่างๆ ให้กับนักเรียน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการให้คำปรึกษาและช่วยเหลือเด็กในด้านต่างๆ ได้
5. ในคาบแนะแนว นอกจากจะให้ความรู้ในด้านต่างๆ ที่เด็กสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์แล้วยังเปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงออกในเรื่องที่ถูกต้อง โดยจัดกิจกรรมต่างๆ ให้เด็กได้มีส่วนร่วม และได้แสดงออกในทางที่เหมาะสม
6. ห้องแนะแนวจะเป็นแหล่งข้อมูล ให้ข่าวสาร ความรู้กับนักเรียนในด้านต่างๆ เช่น ข้อมูลในการศึกษาต่อแนวทางการประกอบอาชีพ ข้อมูลในการปรับตัวของนักเรียนและในห้องแนะแนวจะมีห้องให้คำปรึกษาเพื่อบริการแก่นักเรียนที่ต้องการให้เป็นความลับ
7. เพื่อเป็นการช่วยเหลือนักเรียนตามแต่กรณี เช่น ทุนการศึกษา ทุนอาหารกลางวัน หางานพิเศษ ให้นักเรียนเพื่อช่วยเหลือในด้านเศรษฐกิจ สรรหาและส่งเสริมนักเรียนเรียนดี และมีความสามารถพิเศษ
8. เพื่อติดตามผล ประเมินผลนักเรียนทั้งที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนและที่จบการศึกษา และติดตามพฤติกรรมของนักเรียนเพื่อเป็นประโยชน์ในการพัฒนานักเรียน
9. บริการแนะแนวในโรงเรียนประกอบด้วย 5 บริการ คือ บริการศึกษารวบรวมข้อมูลเป็นรายบุคคล งานบริการสนเทศ งานบริการให้การปรึกษา บริการจัดวางตัวบุคคลและบริการติดตามผล

โครงสร้างของงานแนะแนว

โครงสร้างงานแนะแนว เป็นการจัดบริการงานแนะแนวที่ครอบคลุมทั้ง 5 บริการ มีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กัน โดยครูควรมีความรู้ความเข้าใจในความหมายและความสำคัญ จุดมุ่งหมาย หลักการและเทคนิครวมทั้งเครื่องมือที่จำเป็นในการจัดบริการทั้ง 5 บริการ ดังนี้

1. บริการศึกษารวบรวมข้อมูลเป็นรายบุคคล (Individual Inventory Service) ความหมายและความสำคัญ

เป็นบริการที่ให้ความสำคัญกับความแตกต่างระหว่างบุคคลจะช่วยให้ครูได้รู้จักและเข้าใจผู้เรียนของตนเองมากขึ้น โดยการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลของนักเรียนเป็นรายบุคคล ใช้เทคนิคและวิธีการทางการแนะแนวต่างๆ โดยการจดบันทึกเรื่องราวต่างๆ เกี่ยวกับผู้เรียน เช่น ประวัติส่วนตัว ครอบครัว การศึกษา สุขภาพ ความถนัด ความสนใจ ความคาดหวังในอนาคต ฯลฯ และมีการศึกษารวบรวมไว้อย่างมีระบบ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้รู้จักและเข้าใจตนเอง อีกทั้งยังช่วยให้ครูแนะแนวและผู้ที่เกี่ยวข้องได้รู้จักและเข้าใจนักเรียนของตนเป็นอย่างดี รวมทั้งใช้ข้อมูลสำหรับการดำเนินการให้ความช่วยเหลือ ส่งเสริมและ

พัฒนานักเรียนให้เหมาะสมตามความแตกต่างของแต่ละบุคคล ซึ่งจะช่วยให้ครูรู้จักเข้าใจผู้เรียนของตน และจะส่งผลให้ครูสามารถให้ความช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จุดมุ่งหมาย

- 1) เพื่อให้ครูรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล
- 2) เพื่อให้นักเรียนรู้จักตนเองในทุกด้าน เช่น ความชอบ ความสนใจความสามารถ ความถนัด บุคลิกภาพ ฯลฯ
- 3) เพื่อช่วยให้โรงเรียนได้นำผลจากความรู้ความเข้าใจในตัวผู้เรียนไปจัดโครงการเพื่อป้องกัน พัฒนา ส่งเสริมหรือแก้ไขปัญหาผู้เรียน

หลักการ

- 1) ต้องคำนึงถึงความเป็นปัจจุบันและทันสมัยของข้อมูล
- 2) เทคนิคและเครื่องมือบางชนิดจำเป็นต้องอาศัยผู้ที่มีความชำนาญและเคยได้รับการฝึกมาแล้ว เพื่อป้องกันความคลาดเคลื่อนของข้อมูล
- 3) ข้อมูลต่างๆ ของผู้เรียนจำเป็นต้องเป็นความลับ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดความไว้วางใจและยินดีให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับตนเอง
- 4) การจัดเก็บข้อมูลต่างๆ ของผู้เรียนควรจัดอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง
- 5) ครูควรให้ความสำคัญในการศึกษาและรวบรวมรายละเอียดเกี่ยวกับผู้เรียนทุกคน ทั้งเด็กที่ปกติ และเด็กที่มีความต้องการในการช่วยเหลือเป็นกรณีพิเศษ
- 6) การศึกษาและรวบรวมข้อมูลจะมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ถ้าได้รวบรวมจากเทคนิคและวิธีหลายๆ วิธีและควรเลือกใช้เครื่องมือหรือวิธีการที่เหมาะสมสอดคล้องกับลักษณะของผู้เรียนแต่ละบุคคล

วิธีการ/เทคนิค/เครื่องมือ

- 1) การสำรวจและศึกษาข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับตัวนักเรียน
- 2) การใช้เทคนิคและเครื่องมือทางการแนะแนว เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ สอบถาม ทดสอบ อัตชีวประวัติ ระเบียบพฤติกรรม สังกะยมิตี การศึกษาเด็กเป็นรายบุคคล
- 3) การเยี่ยมบ้านนักเรียน
- 4) การทำระเบียนสะสม
- 5) การสำรวจปัญหาและความต้องการของนักเรียน
- 6) การจัดหาและจัดทำเครื่องมือทางการแนะแนว
- 7) การวิเคราะห์และวินิจฉัยข้อมูลของนักเรียน

2. บริการสนเทศ (Information Service)

ความหมายและความสำคัญ

เป็นรูปแบบการจัดเผยแพร่ข้อมูลให้บุคคลได้รับความรู้ ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการศึกษา อาชีพ การพัฒนาบุคลิกภาพ วัฒนธรรม ศิลปกรรม จริยธรรม สุขภาพ โดยอาศัยเครื่องมือและวิธีการต่างๆ แล้วนำข้อมูลเหล่านั้นมาวิเคราะห์แจกแจง เพื่อให้เป็นข้อสนเทศและพร้อมที่จะนำเสนอให้แก่นักเรียนหรือ ผู้รับบริการด้วยเทคนิคและวิธีการต่างๆ เช่น การบรรยาย อภิปราย จัดป้ายนิเทศ การจัดหาเอกสารคู่มือให้อ่าน ทักษะศึกษา การใช้สื่อภาพยนตร์ วิดิทัศน์ และต้องเป็นข้อมูลที่ถูกต้อง ทันสมัย ช่วยให้นักเรียนสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมและสิ่งแวดล้อม ป้องกันความล้มเหลว รวมทั้งสำหรับใช้ประกอบการเลือกและการตัดสินใจได้อย่างเหมาะสม (จำเนียร ช่วงโชติ, 2544)

จุดมุ่งหมาย

1) เพื่อให้นักเรียนได้รับข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ที่จำเป็นในด้านการศึกษา อาชีพ สภาพสังคม สิ่งแวดล้อม

2) เพื่อให้นักเรียนเข้าใจและยอมรับความเป็นจริงของตนเอง เข้าใจรายละเอียดเกี่ยวกับข้อมูลต่างๆ ทั้งทางการศึกษา อาชีพ สังคมและการปรับตัว รู้จักวิเคราะห์และตัดสินใจด้วยตนเองจากข้อมูลที่ได้ และเลือกปรับตนให้เหมาะสมต่อสถานการณ์และความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก

หลักการ

- 1) กลวิธีในการให้ข้อสนเทศ ควรจะให้ข้อสนเทศแก่นักเรียนเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม
- 2) บุคลากรที่ให้บริการสนเทศ ควรจะมีความรู้ ความสามารถ ทักษะและประสบการณ์ในการจัด และให้บริการข้อสนเทศและให้การปรึกษา
- 3) การจัดบริการสนเทศ ควรจะมีการประเมินผลการให้บริการ เพื่อปรับปรุงและพัฒนาางานบริการ ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

4) ข้อมูลในการสนเทศต้องมีความถูกต้อง ชัดเจน เป็นปัจจุบันและทันสมัย

วิธีการ/เทคนิค/เครื่องมือ

- 1) การจัดหา ผลิต รวบรวมเอกสารต่างๆ
- 2) การจัดศูนย์สนเทศ
- 3) การจัดบอร์ดเพื่อเสนอข้อควรรู้
- 4) การประชาสัมพันธ์ เช่น การทำจุลสาร การจัดรายการวิทยุโรงเรียน
- 5) การผลิตเอกสารในรูปแบบต่างๆ
- 6) การประชุมชี้แจงนักเรียน
- 7) การเผยแพร่ความรู้เรื่องการแนะแนว
- 8) การปฐมนิเทศ

- 9) ปัจฉิมนิเทศ
- 10) การเชิญวิทยากรบรรยาย
- 11) การอภิปราย การศึกษานอกสถานที่
- 12) การใช้แหล่งเรียนรู้ทางด้านเทคโนโลยีและสื่อมวลชน เช่น วิทยุ โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต เป็นต้น

3. บริการการให้การปรึกษา (Counseling Service)

ความหมายและความสำคัญ

เป็นบริการที่นับว่าเป็นหัวใจสำคัญของงานบริการแนะแนว โดยการปรึกษาเชิงจิตวิทยาเป็นกระบวนการที่มีหลักการ ขั้นตอนและจุดมุ่งหมายในการปรึกษาและเป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ให้การปรึกษากับผู้รับการปรึกษา โดยผู้ให้การปรึกษาประยุกต์ใช้หลักการ/แนวคิดทางจิตวิทยามาใช้อำนวยให้ผู้รับการปรึกษาได้ตระหนักในประสบการณ์ของตน เพื่อให้รู้จัก เข้าใจและยอมรับตนเองในสิ่งที่ปัญหาได้มากขึ้น และได้เรียนรู้และค้นหาเหตุแห่งปัญหาด้วยตนเอง ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม แก้ไขข้อผิดพลาดเกี่ยวกับตนเองและสิ่งแวดล้อม และสามารถวางพื้นฐานในการดำเนินชีวิตที่มีคุณค่าและมีความหมาย แสวงหาแนวทางตัดสินใจในการแก้ไขปัญหาได้ด้วยตนเอง รวมทั้งช่วยให้บุคคลสามารถเข้าใจผู้อื่น เข้าใจสิ่งแวดล้อมและเข้าใจปัญหาต่างๆ ได้ตามความเป็นจริงจนเกิดความงอกงามขึ้นภายในจิตใจ (ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์, 2541)

จุดมุ่งหมาย

- 1) เพื่อช่วยให้นักเรียนสามารถคิดตัดสินใจและแก้ปัญหาด้วยตนเองได้อย่างรอบคอบและเหมาะสม
- 2) เพื่อช่วยให้นักเรียนได้รู้จักเข้าใจผู้อื่นและสิ่งแวดล้อมตามความเป็นจริงอันจะนำมาซึ่งการดำรงชีวิตที่ดี

หลักการ

- 1) การให้การปรึกษาเชิงจิตวิทยามีความแตกต่างจากการให้คำปรึกษาแนะนำโดยทั่วไป
- 2) ผู้ทำหน้าที่ให้การปรึกษาต้องได้รับการฝึกฝนจนเชี่ยวชาญระดับหนึ่ง
- 3) การปรึกษาเป็นหน้าที่ของผู้รับการปรึกษาที่ต้องตัดสินใจแก้ไขปัญหา
- 4) ผู้ให้การปรึกษาต้องรักษาความลับของผู้มารับการปรึกษา
- 5) ผู้ให้การปรึกษาต้องคำนึงถึงสวัสดิภาพและความปลอดภัยของผู้รับบริการการปรึกษา
- 6) หากไม่สามารถช่วยเหลือได้ควรส่งต่อผู้เชี่ยวชาญ

วิธีการ/เทคนิค/เครื่องมือ

- 1) การให้การปรึกษารายบุคคล
- 2) การให้การปรึกษาเป็นกลุ่ม

- 3) การติดต่อผู้ปกครอง
- 4) การส่งต่อนักเรียนให้หน่วยอื่นที่เกี่ยวข้อง (ส่งต่อ)
- 5) การให้บริการแก่ผู้ปกครองและผู้สนใจ
- 6) การติดตามผลหลังให้การปรึกษา
- 7) การเก็บสถิติหลังการให้การปรึกษา

4. บริการจัดวางตัวบุคคล (Placement Service)

ความหมายและความสำคัญ

เป็นบริการแนะแนวที่จัดขึ้นเพื่อให้ความช่วยเหลือนักเรียนด้วยรูปแบบวิธีการที่หลากหลายเพื่อให้ นักเรียนได้รับประสบการณ์ ได้รับการฝึกฝนหรือได้รับการช่วยเหลือตามควรแก่กรณีตามโครงการที่แต่ละ คนได้ตัดสินใจเลือกแล้ว เช่น ได้เข้าเรียนในหลักสูตรหรือแผนการเรียน ได้ทำงานหรือประกอบอาชีพที่ เหมาะสมกับความสามารถ ความถนัด ความสนใจ และบุคลิกภาพ ตลอดจนช่วยให้ นักเรียนผู้สมควรได้รับความช่วยเหลือในด้านต่างๆ ได้รับบริการในด้านนั้นๆ อาทิ ได้รับทุนการศึกษาหรือได้รับการสอน ซ่อมเสริม อาหารกลางวันหรือการหางานพิเศษ รวมทั้งการจัดวางตัวนักเรียนกับกิจกรรมต่างๆ เช่น กิจกรรมเสริม หลักสูตร ซึ่งจะส่งเสริมพัฒนาการของนักเรียนให้ถึงขีดสุดเพื่อช่วยกระตุ้นให้เกิดกำลังใจในการปฏิบัติ พัฒนาตนเองเต็มตามศักยภาพทั้งด้านการศึกษา การประกอบอาชีพ การดำรงชีวิตอยู่ในสังคมและประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย (จำเนียร ชวงโชติ, 2544)

จุดมุ่งหมาย

เพื่อช่วยให้นักเรียนได้รับบริการและประสบการณ์ที่เหมาะสมกับบุคคล อันจะเป็นการป้องกัน แก้ไขปัญหาและพัฒนาตนเองตามความต้องการ ความชอบ ความสนใจ ความสามารถ สถิติปัญญา บุคลิกภาพและความถนัด

หลักการ

- 1) กลวิธีในการให้บริการจัดวางตัวนักเรียน ควรจะให้บริการจัดวางตัวนักเรียนทั้งเป็นรายบุคคล และเป็นกลุ่ม
- 2) บุคลากรที่ให้บริการจัดวางตัวนักเรียน ควรมีความรู้และประสบการณ์ทางการแนะแนว มี ประสบการณ์ในการทำงาน มีความรู้เรื่องชุมชนและกฎหมายแรงงานเกี่ยวกับเด็ก
- 3) บุคลากรในโรงเรียน บิดามารดา ผู้ปกครอง นายจ้าง บุคลากรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรจะ ให้ความสนใจ ความร่วมมือ และอำนวยความสะดวกกับงานบริการจัดวางตัวบุคคลเพื่อพัฒนาและ ปรับปรุงประสิทธิภาพของงานบริการจัดวางตัวนักเรียนควรจะมีการประเมินและติดตามผล

วิธีการ/เทคนิค/เครื่องมือ

- 1) การจัดนักเรียนเข้าเรียนหรือเข้าร่วมกิจกรรม
- 2) การจัดห้องเรียน
- 3) จัดแผนการเรียน
- 4) การสอนซ่อมเสริม
- 5) การฝึกทักษะการเรียน
- 6) ทักษะการทำงาน
- 7) ทักษะชีวิตและสังคม
- 8) การจัดหางาน การฝึกงาน
- 9) การจัดทุนการศึกษา ฯลฯ

5. บริการติดตามผล (Follow-up Service)

ความหมายและความสำคัญ

เป็นบริการแนะแนวที่มีระบบขั้นตอนเกี่ยวข้องกับบุคคลโดยตรง ซึ่งดำเนินการประเมินและตรวจสอบคุณภาพการให้บริการต่างๆ ตามวัตถุประสงค์ แสวงหาข้อมูลที่เป็นจุดอ่อน จุดแข็ง และปัญหาที่เกิดขึ้นในระหว่างการทำงาน คุณภาพของงาน ขั้นตอนการดำเนินงานและสัมฤทธิ์ผล ผลที่ได้จากการตรวจสอบและประเมินจะนำไปสู่การแก้ไขปรับปรุง ป้องกัน และพัฒนาและวางแผนช่วยเหลือ เพื่อเสริมสร้างสิ่งใหม่ให้การบริการแนวแนวประสิทธิภาพสูง หรือตัดสินใจยุติการให้บริการ เพื่อให้ผู้รับบริการหรือนักเรียนได้รับประโยชน์สูงสุดและกลายเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ซึ่งเป็นผลทำให้สังคมและประเทศชาติเจริญรุ่งเรืองต่อไป (นงลักษณ์ ประเสริฐ และจรินทร์ วินทะไชย์, 2548)

จุดมุ่งหมาย

- 1) เพื่อศึกษาผลของการให้บริการแนะแนวว่าบรรลุตามวัตถุประสงค์ของการให้บริการหรือไม่ และเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานการจั้ดบริการแนะแนวที่กำหนดไว้หรือไม่
- 2) เพื่อติดตามนักเรียนที่สำเร็จการศึกษา
- 3) เพื่อติดตามการดำเนินงานแนะแนวทั้งระบบเพื่อประเมินผลและพัฒนางาน
- 4) เพื่อเป็นสารสนเทศให้ผู้เกี่ยวข้องกับการจั้ดบริการแนะแนว

หลักการ

- 1) ผู้ดำเนินการต้องมีความรู้ความเข้าใจบริการติดตามและประเมินผล
- 2) กระบวนการติดตามผล ควรประกอบด้วย กำหนดผู้ดำเนินการ วัตถุประสงค์ วิธีการและกลุ่มเป้าหมายให้ชัดเจน สอดคล้องกันเก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งสรุปประเด็นที่ค้นพบให้ชัดเจน นำเสนอในรูปแบบที่เข้าใจง่ายและให้ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อผู้รับบริการอย่างแท้จริง

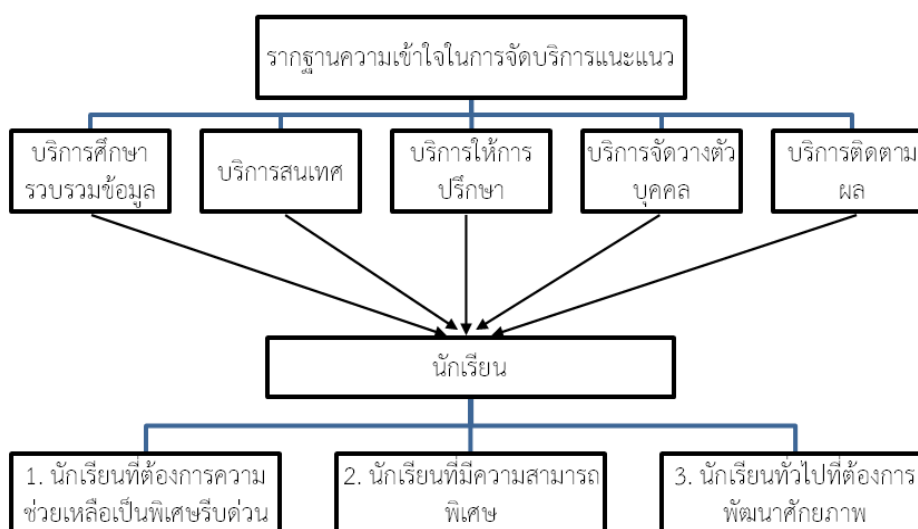
3) การมีส่วนร่วมในการติดตามผลของผู้เกี่ยวข้อง (ผู้รับบริการ ครูที่ปรึกษา ผู้ปกครอง ผู้ประกอบการ) ซึ่งจะต้องสร้างความรู้ความเข้าใจในความสำคัญและประโยชน์ของการให้ข้อมูลแก่ผู้ปฏิบัติงาน เลือกลงมือ วิธีการ ระยะเวลา และสถานที่ที่เหมาะสม ไม่เพิ่มภาระให้แก่ผู้ให้ข้อมูลมาก และเสนอรายงานให้ทุกฝ่ายได้รู้ผลการให้ข้อมูลของตนได้ผลเป็นอย่างไรเพื่อนำไปพัฒนางานต่อไป

4) การเผยแพร่รายงานควรคำนึงถึงความปลอดภัยและผลที่อาจเกิดขึ้นกับผู้รับบริการ

วิธีการ/เทคนิค/เครื่องมือ

- 1) ติดตามผลนักเรียนที่สำเร็จการศึกษา
- 2) ประชุมศิษย์เก่า
- 3) ติดตามผลนักเรียนที่ได้รับบริการ
- 4) การนำเสนอผลการติดตามรูปแบบต่างๆ เช่น สัมภาษณ์ แบบสอบถาม แบบประเมิน การสังเกต สัมภาษณ์ จดหมายติดต่อ โทรศัพท์ โทรสาร จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (e-mail) เว็บไซต์ และงานวิจัยติดตามผล

รูปแบบการจัดบริการแนะแนวเพื่อพัฒนาและช่วยเหลือนักเรียน

บริการแนะแนวในโรงเรียนประกอบด้วย 5 บริการ คือ **บริการศึกษารวบรวมข้อมูลเป็นรายบุคคล** เป็นบริการที่ช่วยให้ครูรู้จักและเข้าใจนักเรียนมากขึ้นด้วยความตระหนักถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยใช้เทคนิคและวิธีการต่างๆ ในการศึกษาข้อมูลของนักเรียนทุกด้าน **บริการสนเทศ** เป็นการจัดการข่าวสารข้อมูลด้านการศึกษาด้านอาชีพ ด้านส่วนตัวและสังคมแก่นักเรียน เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจ และการวางแผนการศึกษาต่อและอาชีพ ตลอดจนการดำเนินชีวิตของนักเรียน

บริการให้การปรึกษา เป็นการจัดกระบวนการที่ช่วยให้นักเรียนรู้จัก เข้าใจ ยอมรับตนเองและปัญหาที่กำลังเผชิญ ได้ค้นหาเหตุแห่งปัญหา หาทางจัดการกับปัญหาและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเอง

บริการจัดวางตัวบุคคล เป็นบริการที่จัดเพื่อให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ ได้รับการช่วยเหลือ หรือได้รับการฝึกฝนตามแต่กรณี **และบริการติดตามผล** เป็นบริการที่มีระบบ ขั้นตอน ในการติดตามประเมินผลคุณภาพการให้บริการ การจัดกิจกรรมแนะแนว และการจัดงาน โครงการต่างๆ ของงานแนะแนวเพื่อนำผลที่ได้ไปแก้ไข ปรับปรุง และพัฒนา ประโยชน์ที่จะได้รับจากบริการแนะแนว เกิดประโยชน์กับบุคคลที่เกี่ยวข้องหลายฝ่าย ได้แก่ ผู้ปกครองหรือบิดามารดา นักเรียน ครูและโรงเรียน สรุปเป็นแผนผังได้ดังภาพข้างล่างนี้

บทบาทของบุคลากรในการแนะแนว

ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (2545 - 2549) เป็นแผนยุทธศาสตร์ที่ชี้้นำการพัฒนาแนะแนว ในระยะ 5 ปี ที่มีลักษณะสำคัญ คือ เป็นแผนเชิงรุกที่เน้นการป้องกัน มุ่งส่งเสริมพัฒนา และสร้างภูมิคุ้มกันที่มั่นคง ทั้งด้านชีวิตและสังคม อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยเน้นผู้รับบริการเป็นสำคัญ มีการบูรณาการและประสานประสาน การแนะแนวในหลายมิติ ทั้งในด้านการศึกษา อาชีพและการทำงาน ชีวิตและสังคม และให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกคน ทุกส่วนในสังคมเพื่อนำให้เกิดพลังร่วมในสังคม สามารถสร้างเครือข่ายและควรมีการประสานความร่วมมือในการนำแผนสู่การปฏิบัติในทุกระดับอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีการจัดทำแผนปฏิบัติเชื่อมโยงกันภายใต้หลังการที่ยึดพื้นที่ภารกิจและการมีส่วนร่วม รวมทั้งมีการพัฒนาฐานข้อมูลและติดตามผลอย่างเป็นระบบ

แผนพัฒนาการแนะแนวกับการพัฒนาครูแนะแนว

การพัฒนาการแนะแนวและการพัฒนาครูแนะแนวและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับงานแนะแนวให้มีคุณภาพเพียงพอต่อการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพและทันต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคมดังนี้

1. ส่งเสริมให้ครูทุกคนนำองค์ความรู้ นวัตกรรม เทคนิควิธีการที่เกี่ยวข้องกับงานแนะแนวและการคำปรึกษา ไปบูรณาการในสาระการเรียนรู้ต่างๆ เพื่อส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนให้มีพฤติกรรมที่เหมาะสม เกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสังคม
2. ส่งเสริมให้พ่อแม่ ผู้ปกครอง นำองค์ความรู้ทางจิตวิทยาการแนะแนว ไปใช้ในการให้คำปรึกษาและเลี้ยงดูบุตรหลานในความปกครองดูแล
3. จัดกิจกรรมและบริการแนะแนว ที่มีความหมายหลากหลายรูปแบบและวิธีการเน้นให้ผู้รับบริการทุกกลุ่ม ได้มีการจัดกลุ่มดำเนินกิจกรรมตามความสนใจและความถนัด โดยเปิดโอกาสให้ผู้รับบริการได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ตลอดจนได้ลงมือปฏิบัติจริงเพื่อปลูกฝัง คุณลักษณะอันพึงประสงค์และ

สร้างจิตสำนึกในการทำประโยชน์ต่อสังคมตลอดจนนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ในการศึกษา การประกอบอาชีพ และการดำเนินชีวิตประจำวันได้

4. สร้างแรงจูงใจให้ผู้รับบริการเห็นความสำคัญในการเข้าร่วมกิจกรรม และใช้บริการด้วยความสมัครใจ ตลอดจนประเมินผลการเรียนรู้ของตนเอง

5. เร่งรัดให้ครู ศึกษาคณาจารย์ทุกคนมีบทบาทในการแนะแนว ให้รู้จักและเข้าใจผู้เรียนเป็นรายบุคคล สามารถให้ความช่วยเหลือ ให้คำปรึกษาเบื้องต้นได้ และนำความรู้ด้านจิตวิทยา และการแนะแนวไปสอดแทรกและบูรณาการในการเรียนการสอนได้

6. เร่งรัดให้ครูแนะแนวเป็นแกนนำด้านองค์ความรู้ทางจิตวิทยาและการแนะแนวแก่ครูทุกคน ผู้ปกครองและชุมชน ร่วมประสานการทำงานกับครูที่ปรึกษาและครูประจำชั้นใน การดูแลเฉพาะด้านต่อไป ประสานความร่วมมือกับบุคลากรทุกฝ่ายทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

7. ส่งเสริม สนับสนุน ให้พ่อแม่ ผู้ปกครอง มีบทบาทในการแนะแนว โดยร่วมมือกับสถานศึกษา จัดกิจกรรมและบริการต่างๆ เพื่อป้องกัน แก้ไขและพัฒนาผู้เรียน ตลอดจนสอดส่องดูแลพฤติกรรมผู้เรียนให้ ข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่ครู และสถานศึกษา

8. ส่งเสริม สนับสนุน ให้พ่อแม่ ผู้ปกครองมีบทบาทในการแนะแนว โดยร่วมมือกับสถานศึกษา จัดการศึกษา เป็นผู้แทนในคณะกรรมการสถานศึกษาหรือคณะกรรมการอื่นที่เกี่ยวข้องกับงานแนะแนว เป็นวิทยากรให้การสนับสนุนในการเป็นแหล่งความรู้และแหล่งวิทยากร

9. ส่งเสริม สนับสนุน ให้สื่อมวลชนร่วมมือมีบทบาทในการแนะแนว โดยใช้สื่อทุกประเภท ประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ข่าวสาร ข้อมูล ความรู้ที่ทันสมัย ทันเหตุการณ์ เกี่ยวกับจิตวิทยาและการแนะแนว เพื่อชีวิตและสังคมตลอดจนสะท้อนความคิดเห็นที่สร้างสรรค์และเป็นประโยชน์เพื่อนให้สาธารณชนได้ ตระหนักและเห็นความสำคัญของการแนะแนว

10. สสำรวจ ศึกษา รวบรวม วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานทางการแนะแนว แหล่งทรัพยากรท้องถิ่น ข้อมูล ที่แสดงถึงพัฒนาการของผู้เรียนที่เป็นปัจจุบันและต่อเนื่อง

11. จัดทำข้อมูลสารสนเทศทางการแนะแนวที่ครอบคลุมทั้งด้านการศึกษา ด้านอาชีพและการทำงาน ด้านชีวิตและสังคม

12. ส่งเสริม สนับสนุน ให้ผู้บริหาร ครู คณาจารย์ มีความรู้ ความเข้าใจ และมีทักษะในการจัดทำ ระบบฐานข้อมูล และใช้ฐานข้อมูลสารสนเทศทางการแนะแนว

13. ส่งเสริม สนับสนุน ให้พัฒนาข้อมูลสารสนเทศทางการแนะแนวทั้งด้านการศึกษาการประกอบอาชีพและพัฒนาบุคลิกภาพ ด้วยสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัย เพื่อให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ของผู้เรียนและผู้สนใจทั่วไป

14. ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับภาครัฐ และเอกชน เพื่อจัดทำ จัดหา แลกเปลี่ยนและ พัฒนาระบบสารสนเทศทางการแนะแนว ให้ทันสมัยเป็นปัจจุบันและทันเหตุการณ์

15. ประชาสัมพันธ์อย่างกว้าง เผยแพร่ และเชื่อมโยงระบบข้อมูล ด้วยวิธีการที่ สะดวก รวดเร็ว ทันสมัย

16. นิเทศ ติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการใช้ข้อมูลสารสนเทศอย่างต่อเนื่อง

17. รณรงค์ให้ข้อมูลข่าวสารทั้งในด้านการศึกษา ด้านอาชีพและการงาน ด้านชีวิตและสังคมแก่ ผู้ปกครองและชุมชน ให้ตระหนักและภูมิใจถึงความสำคัญในการมีส่วนร่วมพัฒนา การแนะแนวในห้องเรียน

18. ประสานความร่วมมือกับพ่อแม่ ผู้ปกครอง ชุมชน สื่อมวลชนท้องถิ่น ประชาสัมพันธ์ให้ทุกฝ่าย ของสังคมเห็นความสำคัญของการแนะแนว เพื่อร่วมดำเนินการแนะแนวชีวิตและสังคมโดยมุ่งให้พ่อแม่ ผู้ปกครอง เป็นผู้แนะแนวชีวิตสังคม แก่บุตรหลานหรือบุคคลซึ่งอยู่ในความดูแล

19. ส่งเสริมการให้บริการแนะแนวและให้ปรึกษาแก่ครอบครัว ให้สอดคล้องกับหลักวิชาการ จิตวิทยาการแนะแนวการให้คำปรึกษา วัฒนธรรมของชุมชนและสังคมไทย

20. ส่งเสริม สนับสนุน การมีส่วนร่วมกับสมาคม ชมรมการแนะแนวและให้คำปรึกษาในการจัด กิจกรรมและบริการ เพื่อร่วมกันพัฒนาคุณภาพชีวิตและช่วยกันป้องกันและแก้ไขปัญหาสังคม

การแนะแนวเป็นกระบวนการหนึ่งที่เป็นกลไกสำคัญในการสร้างภูมิคุ้มกัน และพัฒนาคุณภาพชีวิต ของบุคคลอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตให้บุคคลสามารถพัฒนาตนเองอย่างเป็นเป็นธรรมชาติและเต็มศักยภาพ สู่ความเป็นคนดี มีปัญญา และมีความสุขถึงพร้อมด้วยศีลธรรม จริยธรรมโดยให้เครือข่ายการแนะแนวเป็น แกนนำในการดำเนินการ ทั้งนี้ต้องเปิดโอกาสให้ผู้รับบริการทุกคนเข้าร่วมกิจกรรมตลอดจนสามารถใช้ ประโยชน์จากการแนะแนวในฐานะผู้ให้และผู้รับบริการอย่างกัลยาณมิตร บุคลากรทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับ ผู้รับบริการตระหนักถึงความสำคัญและร่วมมีบทบาทในการแนะแนวสามารถนำกระบวนการแนะแนว ไปบูรณาการเรียนรู้การดำเนินชีวิต ตลอดจนดูแลช่วยเหลือและส่งเสริมพัฒนาผู้รับบริการ

จะเห็นได้ว่าแผนพัฒนาการแนะแนวในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9(พ.ศ. 2545-2549) ได้พยายามเร่งรัดการพัฒนางานแนะแนวและครูแนะแนวให้มีคุณภาพโดยเฉพาะในการ พัฒนาครูแนะแนวได้เน้นให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมมือกัน ส่งเสริมสนับสนุนในการผลิตบุคลากรด้านการ แนะแนว สนับสนุนให้ครูแนะแนวได้รับการพัฒนาด้านความรู้ มีความก้าวหน้าและปฏิบัติงานตามหน้าที่ ได้อย่างจริงจัง

บทบาทของครูกับการทำงานแนะแนวในโรงเรียน

ในปัจจุบันวิถีชีวิตของบุคคลเต็มไปด้วยความยุ่งยากสับสน ซึ่งเป็นผลจากค่านิยมและวัฒนธรรม บางอย่างที่เปลี่ยนไปตามกระแสความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคม อันอาจนำไปสู่การมีปัญหาค

พฤติกรรม อารมณ์และสังคม หากไม่ได้รับการช่วยเหลือป้องกันอาจลุกลาม กลายเป็นปัญหาที่รุนแรงเรื้อรัง ยากที่จะบำบัดรักษาได้ โดยเฉพาะเด็กซึ่งกำลังอยู่ในช่วงการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และบทบาททางสังคม เป็นวัยที่ต้องการหาเอกลักษณ์ของตน อยากรู้ อยากเห็นอยากลอง ต้องการอิสระ จากผู้ใหญ่ ต้องการการยอมรับจากกลุ่มเพื่อน สิ่งเหล่านี้เป็นธรรมชาติของเด็กวัยรุ่น ที่เป็นสาเหตุให้เสี่ยง ต่อการเกิดปัญหาดังนั้นการให้ความช่วยเหลือครู และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จะต้องช่วยให้เด็กวัยรุ่นเข้าใจ ตนเองและสิ่งแวดล้อมมากขึ้น สามารถคิดและตัดสินใจในการหาทางออกได้อย่างเหมาะสม ครูจึงควรมี บทบาทในการให้การช่วยเหลือเด็กวัยรุ่น ด้วยรูปแบบที่เหมาะสมและยืดหยุ่นสอดคล้องกับสภาพการณ์เป็น การลดความเสี่ยงต่อการสูญเสียที่อาจเกิดขึ้นกับเด็กวัยรุ่นลงได้

ครูกับบทบาทการช่วยเหลือนักเรียน

บุคลากรที่ทำงานแนะแนวในโรงเรียน คือ กลุ่มผู้ปฏิบัติงานแนะแนว ซึ่งทำงานในรูปแบบของ คณะกรรมการแนะแนวได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติงานแนะแนวโดยตรงและกลุ่มผู้นำกระบวนการแนะแนว ไปประยุกต์ใช้ในการดูแลนักเรียน ซึ่งกลุ่มนี้ประกอบด้วยบุคลากร กลุ่มผู้ปกครอง และผู้นำชุมชนทำหน้าที่ ให้ความร่วมมือกับงานแนะแนวของโรงเรียน ในฐานะผู้เป็นแหล่งข้อมูลและกลุ่มครูหรือปฏิบัติการและ บุคลากรสายสนับสนุนการสอน ครูปฏิบัติการในที่นี้ หมายถึง ครูประจำชั้น ครูผู้สอนหรือครูที่ให้บริการเด็ก ในด้านต่าง รวมทั้งบุคลากรในส่วนงานต่างๆ โดยขอเสนอบทบาทของแต่ละกลุ่มในการช่วยเหลือ นักเรียนดังนี้

ผู้ปฏิบัติงานแนะแนว

บุคลากรในกลุ่มนี้ทำงานอยู่ในรูปแบบคณะกรรมการแนะแนวได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติงานแนะ แนวโดยตรง ครูแนะแนวของโรงเรียนจึงควรมีบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบทั้งเชิงบริหารการจัดบริการ แนะแนวและการจัดกิจกรรมแนะแนวดังต่อไปนี้ (กรมวิชาการ. 2546)

1. จัดวางแผนงานโครงการแนะแนวของโรงเรียนให้สอดคล้องกับนโยบายของโรงเรียนและ ดำเนินการตามแผนงานหรือโครงการอย่างมีประสิทธิภาพ
2. จัดดำเนินงานแนะแนวให้ครบทั้ง 5 บริการ
3. จัดห้องแนะแนวให้มีบรรยากาศสวยงามเหมาะสม มีวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นเพียงพอตลอดจนมี ป้ายนิเทศ มีข้อมูลข่าวสารที่ทันสมัย
4. ประสานงานและอำนวยความสะดวกให้ครูอาจารย์ทุกคนในการดำเนินงานแนะแนวของ โรงเรียน

5. เป็นกรรมการฝ่ายวิชาการ ฝ่ายปกครองของโรงเรียนเพื่อร่วมกันแก้ปัญหาและป้องกันปัญหาที่เกิดขึ้นกับนักเรียน
6. จัดประชุมทีมงานหรือคณะกรรมการแนะแนวเพื่อให้เกิดการปฏิบัติงานแผนงานหรือโครงการอย่างน้อยภาคเรียนละ 2 ครั้ง
7. สืบหาข้อมูลสภาพปัญหาของนักเรียนทางการเรียน การปรับตัวและปัญหาอื่นๆ เพื่อหาทางช่วยเหลือและให้เป็นข้อมูลในการพัฒนา
8. เป็นคณะกรรมการจัดทำแผนการเรียน จัดทำตารางเรียน การจัดกิจกรรมชุมนุมให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร
9. ประสานงานและดำเนินการจัดปฐมนิเทศ ปัจฉิมนิเทศ นักเรียนประจำปี
10. ขอความร่วมมือและประสานงานกับครู อาจารย์ที่ปรึกษาหรือครูประจำชั้น จัดทำระเบียบสะสมนักเรียนทุกคน
11. เสนอแนะแก่ครู อาจารย์ที่ปรึกษา หรือครูประจำชั้นในการแก้ปัญหา นักเรียน และเรื่องที่ต้องอบรมนักเรียนในคาบกิจกรรมโฮมรูม (Homeroom)
12. กำกับดูแล ติดตามและดำเนินการสอน ในคาบกิจกรรมแนะแนวหรือคาบกิจกรรมแก้ปัญหาให้ครบทุกชั้น ทุกระดับให้เป็นไปตามหลักการ จุดหมายและโครงสร้างของหลักสูตร
13. เป็นกรรมการและเลขานุการจัดหาทุน ประสานงานเรื่องทุนต่อเนื่องแก่นักเรียน
14. ติดตาม ประเมินผล ดูแลนักเรียนทุนทั้งอยู่ในระหว่างเรียนและหลังจบจากโรงเรียน
15. ศึกษานักเรียนเป็นรายกรณี ในกรณีที่นักเรียนมีปัญหาต้องการความช่วยเหลือเป็นกรณีพิเศษ
16. สรุป ประเมินผลการปฏิบัติงานแนะแนว รายงานต่อผู้บริหารโรงเรียนทุกภาคเรียนและประชาสัมพันธ์ให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ
17. มีบทบาทและหน้าที่อื่นๆ ที่ผู้บังคับบัญชามอบหมายจากแนวดำเนินงานแนะแนวในโรงเรียน ดังที่กล่าวไปแล้วนั้นงานแนะแนวเป็นงานที่รู้จักบุคคลและช่วยเหลือบุคคล โดยมีการจัดบริการแนะแนวใน 5 บริการ และมีรูปแบบการบริการทั้งเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม โดยงานแนะแนวของโรงเรียนมีบทบาทหน้าที่ทั้งเชิงบริหารการจัดบริการแนะแนวและการจัดกิจกรรมแนะแนวแก่นักเรียน

ครูกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนกำลังได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายในปัจจุบันด้วยเหตุที่สังคมและสภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วนำมาซึ่งปัญหามากมายในทางกลับกันทั้งครูและพ่อแม่ต่างไม่มีเวลาที่จะช่วยดูแลเด็กอย่างใกล้ชิดการนำระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเข้ามาใช้ในโรงเรียนเป็นหลักประกันได้ระดับว่านักเรียนจะได้รับการเอาใจใส่อย่างเพียงพอและมีการประสานความร่วมมือกับ

ครอบครัวนักเรียน และชุมชนอย่างเป็นระบบ ซึ่งจะช่วยให้เป็นเกราะป้องกัน ไม่ให้นักเรียนที่อาจต้องให้ความช่วยเหลือเป็นพิเศษหลงหูหลงตาไปได้ หากระบบมีประสิทธิภาพ จะสามารถช่วยเหลือ แก้ไข พัฒนาและส่งเสริม นักเรียนได้อย่างยั่งยืน

ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นงานหนึ่งของสถานศึกษาที่บุคลากรทุกคนต้องเข้ามามีบทบาทในสถานศึกษา โดยเฉพาะครูประจำการและครูที่ปรึกษา รวมทั้งบุคลากรภายนอก สถานศึกษา ทั้งผู้ปกครอง ชุมชน ตลอดจนหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วม ในการดำเนิน การส่งเสริม พัฒนาการ ป้องกัน และแก้ไขปัญหา เพื่อให้ นักเรียนได้พัฒนา เต็มตามศักยภาพมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์มีภูมิคุ้มกันทางจิตใจที่เข้มแข็ง มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีทักษะการดำรงชีวิตและรอดพ้นจากวิกฤตทั้งปวง ขอนำเสนอรายละเอียดเพื่อให้เกิดความเข้าใจระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในการช่วยเหลือ เด็กวัยรุ่นดังนี้ (กรมวิชาการ. 2545)

ระบบการช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง กระบวนการดำเนินงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีขั้นตอนชัดเจน พร้อมทั้งวิธีการและเครื่องมือที่มีมาตรฐาน คุณภาพ และมีหลักฐานการทำงานที่ตรวจสอบได้ โดยมีครูประจำชั้น ครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงานและบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งในและนอกสถานศึกษา ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้บริหารและครูทุกคนมีส่วนร่วม ซึ่งมี 3 ด้าน ดังนี้

1. ด้านนักเรียน

ให้นักเรียนสามารถพัฒนาตนเองได้ตามศักยภาพ และสามารถปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ได้แก่

- 1.1 รู้จักตนเอง และพึ่งตนเองได้
- 1.2 มีสุขภาพกาย สุขภาพจิตและสุขนิสัยที่ดี
- 1.3 มีทักษะชีวิต สามารถหลีกเลี่ยง ป้องกันภัยอันตรายและพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์
- 1.4 เป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชนและสังคม
- 1.5 มีเจตคติที่ดีและมีทักษะพื้นฐานในการประกอบอาชีพ

2. ด้านกระบวนการ

มีการจัดบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญ 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

ครูที่ปรึกษาประจำชั้น จะทำการศึกษานักเรียนแต่ละคน ในด้านต่างๆ เช่น ด้านความสามารถทางการเรียน ด้านความสามารถพิเศษ ด้านสุขภาพกาย ด้านสุขภาพจิต ด้านครอบครัว ด้านพฤติกรรมทาง

เพศ ด้านสารเสพติด ตลอดจนด้านความต้องการอื่นๆ โดยใช้วิธีการและเครื่องมือต่างๆ ที่หลากหลาย ยิ่งรู้จักนักเรียนได้มากเท่าไรก็ยิ่งทำให้การช่วยเหลือ แก้ไข พัฒนาและส่งเสริมนักเรียนได้มากขึ้นเท่านั้น

ขั้นตอนที่ 2 การคัดกรองนักเรียน

เมื่อครูที่ปรึกษานักเรียนรู้จักนักเรียนมากพอแล้ว จะทำการคัดกรองนักเรียนออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มส่งเสริม กลุ่มพัฒนา และกลุ่มปรับปรุง การแบ่ง นักเรียนเป็น 3 กลุ่ม เพื่อความชัดเจนในการให้ความช่วยเหลือนักเรียนทั้ง 3 กลุ่ม จะมีวิธีการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่แตกต่างกันต่อไป

ขั้นตอนที่ 3 การจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนานักเรียน

เป็นการจัดกิจกรรมสำหรับนักเรียนทุกคน ทุกกลุ่ม ด้วยกิจกรรมสำคัญ 2 กิจกรรมคือ กิจกรรมโฮมรูม และการประชุมผู้ปกครอง กิจกรรมโฮมรูมเป็นการเปิดโอกาสให้ครูที่ปรึกษาได้พบปะกับนักเรียน 1 คาบ/สัปดาห์ เพื่อจัดกิจกรรมส่งเสริมทักษะชีวิตแก่นักเรียนให้นักเรียนมีทักษะชีวิตมากพอที่จะสร้างภูมิคุ้มกันให้กับตนเอง ในการเผชิญปัญหาต่างๆ อย่างมั่นใจในอนาคต

สำหรับการประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน เป็นการพบปะพูดคุยกับผู้ปกครองนักเรียนเป็นระยะๆ อย่างน้อย ภาคเรียน 1 ครั้ง เพื่อประสานความเข้าใจที่ดีต่อกัน อันจะก่อให้เกิดความร่วมมือในการพัฒนานักเรียนอย่างจริงจัง

ขั้นตอนที่ 4 การจัดกิจกรรมช่วยเหลือ ป้องกันและแก้ไข

เป็นการจัดกิจกรรมสำหรับนักเรียนกลุ่มพัฒนาและกลุ่มปรับปรุง ซึ่งทั้ง 2 กลุ่มต้องการความดูแลเอาใจใส่เป็นพิเศษ วิธีการที่นำมาใช้กับกับนักเรียนกลุ่มนี้คือ การให้คำปรึกษา การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร การจัดกิจกรรมในชั้นเรียน การจัดกิจกรรมซ่อมเสริม การติดต่อสื่อสารกับผู้ปกครอง ตลอดจนการเยี่ยมบ้านนักเรียน ซึ่งแต่ละปัญหาครูอาจเลือกใช้ วิธีการใด วิธีการหนึ่งหรือผสมผสานกันก็ได้หลายวิธีการ

ขั้นตอนที่ 5 การส่งต่อนักเรียน

หากครูที่ปรึกษาพบว่าปัญหาของนักเรียนต้องการความช่วยเหลือเป็นพิเศษ ครูอาจส่งต่อนักเรียนไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ฝ่ายส่งเสริมระเบียบวินัย ฝ่ายศาสนกิจ งานอนามัยโรงเรียนและงานแนะแนว หากจำเป็นอาจมีการส่งต่อนักเรียนไปยังหน่วยงานภายนอกก็ได้เช่นกันนอกจากนี้การบริหารจัดการระบบดูแลนักเรียนควรมีการนิเทศกำกับติดตาม ประเมินผล รายงานผลและพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

3. ด้านปัจจัย

มีบุคลากร สื่อ เครื่องมือ เพื่อการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ได้แก่

- 3.1 ผู้บริหารเป็นผู้นำในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
- 3.2 ครูมีความสามารถในการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

3.3 ผู้ปกครอง ชุมชนให้ความร่วมมือเอาใจใส่ดูแลช่วยเหลือนักเรียน

3.4 มีสื่อ เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินงาน ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นกระบวนการที่มีวิธีการที่ชัดเจนและหลากหลายที่สำคัญครูทั้งโรงเรียนมีส่วนร่วมในการพัฒนานักเรียนอย่างเป็นระบบที่ชัดเจนและเป็นไปในแนวทางเดียวกัน นอกจากนี้ยังครอบคลุมไปถึงการสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียน บ้านและชุมชนอย่างเป็นระบบอีกด้วยหากเราจะเหลียวกลับไปมองในอดีตก็อาจกล่าวได้ว่าความสัมพันธ์ที่ีระหว่างศิษย์กับครูที่เราเคยได้รับในอดีต ความอบอุ่นใจของศิษย์ที่ได้รับจากครู การเอาใจใส่ดูแลจากครูยามได้รับความทุกข์ร้อน กำลังใจจากครูไม่ทอดทิ้งศิษย์ พ่อแม่ที่มีเวลาและรับฟังลูกอย่างใส่ใจกำลังใจจะกลับมาสู้สังคมปัจจุบันได้ด้วยระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

จะเห็นได้ว่าระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นการให้การช่วยเหลือนักเรียนในลักษณะการใช้จิตวิทยาและการแนะแนวเป็นกระบวนการให้การช่วยเหลือ โดยมีเป้าหมายให้นักเรียนสามารถพัฒนาตนเองได้ตามศักยภาพ ปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข โดยได้รับความร่วมมือจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยมีบุคลากร สื่อและเครื่องมือที่หลากหลายในการดำเนินงานให้การช่วยเหลืออย่างมีระบบ

คุณลักษณะและทักษะที่ครูต้องพัฒนาเพื่อการทำงานแนะแนว

เนื่องจากการปฏิบัติงานแนะแนวเป็นงานที่ต้องเกี่ยวข้องกับทุกคนและเป็นงานที่ละเอียดอ่อนจึงต้องการบุคคลที่มีคุณลักษณะเหมาะสมกับงาน การเสริมสร้างทักษะ คุณลักษณะและทักษะของผู้ทำงานแนะแนวโดยแนวทางพัฒนาตนเองหมายถึงการเพิ่มคุณค่าหรือคุณภาพในตนเองบุคคลที่สนใจพัฒนาตนเองจึงเป็นผู้เพิ่มคุณค่าหรือคุณภาพให้กับตนเองอยู่เสมอ ถ้าเป็นครูก็จะทำให้เป็นครูที่ทำหน้าที่แนะแนวหรือเป็นครูแนะแนวที่มีคุณภาพยิ่งขึ้นได้ เช่น ตามความเห็นของนักจิตวิทยาและนักการศึกษาลักษณะและทักษะที่ครูควรต้องพัฒนามีดังนี้ (กฤษศรี คำชาย, 2542)

1. การมีวุฒิภาวะทางอารมณ์

การทำงานแนะแนวต้องการบุคคลที่สามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ดีเข้ามาทำงานคุณลักษณะหนึ่งของครูที่ปรึกษาอันเป็นที่ต้องการ คือ การมีใจกว้างยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้เรียนมีอารมณ์มั่นคงและหนักแน่น บุคคลประเภทนี้เป็นผู้มีวุฒิภาวะทางอารมณ์หรือความฉลาดทางอารมณ์

2. การมีมนุษยสัมพันธ์

การมีมนุษยสัมพันธ์จัดเป็นคุณลักษณะสำคัญในการปฏิบัติงานแนะแนวในโรงเรียนซึ่งมนุษยสัมพันธ์จะสอดแทรกอยู่ในการทำงานกับบุคคล เป็นผลทำให้ประสบผลสำเร็จในอาชีพคุณลักษณะของครูแนะแนวที่ผู้บริหารรับรู้ที่สำคัญมากที่สุดต่อการทำงาน คือ มนุษยสัมพันธ์ซึ่งเกี่ยวข้องกับคุณลักษณะของ

ความเป็นกันเอง การร่วมมือกับผู้อื่น การให้เกียรติ และการให้การยอมรับ ความสามารถในการเข้าใจ ความรู้สึกผู้อื่นและการเคารพในสิทธิหน้าที่ของผู้อื่น เป็นต้น

3. ทักษะในการทำงานแนะแนว

การแนะแนวเป็นศาสตร์สาขาหนึ่ง ครูจำเป็นต้องรู้แล้วเข้าใจกระบวนการและวิธีการทำงานของการแนะแนว หน้าที่หลักของครูซึ่งส่วนหนึ่งต้องทำหน้าที่แนะแนวผู้เรียนอย่างใกล้ชิดคือรวบรวมข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับตัวผู้เรียน เข้าใจปัญหาและความต้องการทางอารมณ์ของผู้เรียนและสามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนได้ และทักษะที่สำคัญในการทำงานแนะแนวได้แก่ทักษะการสื่อสาร ทักษะการจัดหางานและจัดวางตัวบุคคล การติดตามประเมินผลการให้บริการสนเทศการเก็บรวบรวมข้อมูลและการให้คำปรึกษาเพื่อเป็นการช่วยเหลือ เป็นต้น

4. เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในปรัชญาการแนะแนวเพื่อจะนำไปเป็นพื้นฐานในการปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้อง สิ่งที่เป็นปรัชญาการแนะแนวที่ควรยึดถือในการปฏิบัติ มีดังนี้

4.1 จัดบริการให้กับนักเรียนทุกคน โดยไม่เลือกปฏิบัติด้วยความเคารพในคุณค่าของความเป็นมนุษย์ที่เท่าเทียมกัน โดยคำนึงถึงประโยชน์ของนักเรียนเป็นสำคัญ

4.2 การจัดบริการจะต้องคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของนักเรียน โดยไม่มีการบังคับ

4.3 การให้บริการต้องเปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีบทบาทสำคัญในการใช้ความคิดในการเรียนรู้อาวิธีแก้ปัญหาด้วยตนเองและได้พัฒนาตนตามศักยภาพของตนเพราะแต่ละคนมีศักยภาพที่สามารถพัฒนาและเรียนรู้ได้

4.4 การให้บริการต้องตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการและคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ซึ่งแต่ละคนมีความแตกต่างกันแต่มีความต้องการพื้นฐานที่เหมือนกัน

4.5 การให้บริการ คือ การอำนวยความสะดวกปัจจัยที่เหมาะสม ในการสร้างเสริมพัฒนาการหรือพฤติกรรมที่พึงประสงค์โดยยึดหลักว่าพฤติกรรมย่อมมีสาเหตุและนักเรียนสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามเหตุปัจจัย

4.6 การให้บริการช่วยเหลือนักเรียนเป็นภารกิจที่พึงกระทำด้วยความเมตตาและด้วยความรู้ความเข้าใจ และให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของตนเอง

5. การพัฒนาตนเองด้านการแนะแนว

5.1 การเสวนากลุ่มย่อย เป็นวิธีหาทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน โดยมีวิทยากรหรือผู้เชี่ยวชาญเฉพาะเรื่องเป็นที่ปรึกษา

5.2 การประชุม อบรม สัมมนา เป็นวิธีการที่เพิ่มพูนความรู้ ทักษะและประสบการณ์ในการปฏิบัติงานโดยมีวิทยากรหรือผู้เชี่ยวชาญเฉพาะเรื่องเป็นผู้ให้ความรู้

5.3 การศึกษาดูงานเป็นวิธีการเพิ่มเติมความรู้แนวคิดในการปฏิบัติงานโดยศึกษาแบบอย่าง

จากผู้มีประสบการณ์

6. เสริมทักษะการปฏิบัติงานแนะแนว

โดยการรู้จักเข้าใจนักเรียนและการใช้กระบวนการแนะแนวในการดูแลช่วยเหลือพัฒนานักเรียน ดังนี้

6.1 มีการใช้แบบสอบถามเมื่อต้องการทราบข้อมูลในประเด็นที่ต้องการทราบเกี่ยวกับนักเรียน เป็นรายการบุคคล เป็นกลุ่ม

6.2 นำข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักเรียนทุกด้านไปคัดกรอง จัดกลุ่มเพื่อดูแลช่วยเหลือนักเรียน

6.3 ไปเยี่ยมนักเรียนเป็นประจำ

6.4 ใช้ระเบียบสะสมเป็นเครื่องมือเมื่อต้องการทราบข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับตัวนักเรียนทุกด้าน เพื่อใช้ในการวางแผน ดูแลช่วยเหลือพัฒนานักเรียน

6.5 นำข้อมูลไปช่วยในการจัดแผนการเรียนและศึกษาต่อให้กับนักเรียน

6.6 ขอความร่วมมือผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ช่วยกันดูแลแก้ไข เมื่อเกิดปัญหา

การพัฒนาตนเองด้านการแนะแนวจะเป็นประโยชน์สำหรับครู เพราะจะได้รับความรู้ความเข้าใจ และประสบการณ์ตรงด้านการแนะแนว เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีความกระตือรือร้น สนใจใฝ่รู้และช่วยให้เกิดประสานสัมพันธ์และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ดังนั้นการเสริมทักษะหรือการปฏิบัติที่เหมาะสมจะทำให้เกิดทักษะเป็นความสามารถที่ควรสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ จนกระทั่งเกิดความชำนาญ ซึ่งในการเรียนรู้ทักษะ บุคคลจำเป็นจะต้องมี พื้นฐานความรู้และเจตคติที่ดีต่อเรื่องที่จะปฏิบัติเป็นเหตุผลสำคัญที่ครูจึงควรเรียนรู้และฝึกทักษะให้มีประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่องตลอดไป

คุณสมบัติครูแนะแนว

สมาคมแนะแนวแห่งประเทศไทย (2549) กล่าวถึงคุณสมบัติของครูแนะแนวไว้ดังนี้ ครูแนะแนวต้องเป็นผู้มีความรับผิดชอบ และเอาใจใส่ต่อหน้าที่ที่มีความขยันขันแข็ง อุตสาหะในการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมาย อุทิศเวลาให้งานและส่วนรวม เห็นคุณค่าของงานและมีความศรัทธาในการทำงาน ให้บริการด้วยความจริงใจโดยไม่หวังผลประโยชน์ใดๆ ตอบแทน ปรับตัวให้เข้ากับคนได้ทุกประเภท มีความคล่องตัวในการประสานงานกับฝ่ายต่างๆ ทั้งในและนอกโรงเรียน เพื่อประโยชน์ของส่วนรวมรู้จักวางตัวให้เหมาะสมและรู้จักกาลเทศะ ใจกว้างและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นรับฟังปัญหาทุกฝ่ายด้วยใจเป็นธรรม พิจารณาใคร่ครวญสถานการณ์ต่างๆ อย่างมีเหตุผลใจเย็น สุขุม รอบคอบ ไม่อ่อนไหวง่าย มีน้ำใจ เมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์เพื่อพัฒนางานแนะแนวประหยัด รักษาทรัพย์สินและผลประโยชน์ส่วนรวม สนใจใฝ่หาความรู้เพื่อพัฒนางานแนะแนว มีปฏิภาณไหวพริบ มีความสามารถในการแก้ไขปัญหา และรักษาความลับของผู้รับบริการอย่างเคร่งครัดจึงแยกได้ตามคุณลักษณะกำหนดความรู้ ด้านทักษะและด้านคุณลักษณะดังนี้

1. ด้านความรู้ (knowledge)

- 1.1 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ด้านจิตวิทยาการแนะแนว
- 1.2 มีความรู้เกี่ยวกับจรรยาบรรณ
- 1.3 วิชาชีพครูจิตวิทยาแนะแนว
- 1.4 มีความรู้หลายด้าน เช่น ด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง หรืออื่นๆ ที่ช่วยให้การปฏิบัติงานแนะแนวจัดบริการแนะแนวในโรงเรียนมีประสิทธิภาพ
- 1.5 มีความรู้ความเข้าใจในนโยบายและแผนงานต่างๆ ของหน่วยงานที่สังกัด
- 1.6 มีความรู้ ความเข้าใจในหลักบริหารงานบุคคลสามารถตรวจสอบและปฏิบัติงานเพื่อให้งานที่รับผิดชอบสำเร็จตามวัตถุประสงค์
- 1.7 มีความคิดริเริ่มพัฒนาแนวทางให้เหมาะสมเพื่อหาวิธีการใหม่ๆ มาใช้ในการปฏิบัติงาน
- 1.8 มีความรู้เกี่ยวกับกระบวนการกลุ่ม
- 1.9 มีความรู้เกี่ยวกับทักษะการให้การปรึกษาเชิงจิตวิทยา

2. ด้านทักษะ (Skill)

- 2.1 มีความสามารถในการศึกษาและจัดข้อมูล และวิเคราะห์ปัญหาและสรุปผล มีความสามารถในการใช้ภาษาและคอมพิวเตอร์
- 2.2 มีความสามารถในการทำแผนงาน ควบคุม ตรวจสอบ ให้การปรึกษาเชิงจิตวิทยาและเสนอแนะ วิธีการแก้ไขปัญหาปรับปรุงการปฏิบัติงานที่อยู่ในความรับผิดชอบ
- 2.3 มีความชำนาญในงานแนะแนวและประสบการณ์งานแนะแนว
- 2.4 สามารถควบคุม กำกับหน่วยงานด้านงานแนะแนวที่มีขอบเขตเนื้อหาหลากหลาย
- 2.5 สามารถปรับเปลี่ยนแนวทางการทำงานให้เหมาะสมกับสถานการณ์ใหม่
- 2.6 สามารถแก้ไขปัญหาและตัดสินใจในงานที่รับผิดชอบ ให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์และปฏิบัติหน้าที่อื่นๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย
- 2.7 มีทักษะและประสบการณ์ด้านการสอน
- 2.8 สามารถริเริ่มดำเนินงานวิจัยต่างๆ ในงานแนะแนวที่ก่อให้เกิดความรู้หรือเทคนิควิธีการใหม่ๆ
- 2.9 สามารถให้บริการเผยแพร่ด้านการแนะแนวการศึกษาและอาชีพตอบปัญหาและชี้แจงเรื่องต่างๆ เกี่ยวกับงานในหน้าที่ได้
- 2.10 สามารถกำหนดนโยบายและแผนงานของหน่วยงานที่ตนสังกัด
- 2.11 สามารถพิจารณาความต้องการทรัพยากรและจัดสรรทรัพยากรสำหรับโครงการเพื่อให้บริการดำเนินการเป็นไปตามวัตถุประสงค์

2.12 สามารถเป็นตัวแทน หรือผู้แทนของหน่วยงานในการเข้าร่วมประชุม หรือเจรจาปัญหาต่างๆ เกี่ยวกับงานแนะแนวติดต่อ ประสานงาน วางแผน มอบหมาย ควบคุม ตรวจสอบ ให้คำปรึกษาแนะแนว ปรับปรุงแก้ไข ติดตามประเมินผล

2.13 สามารถเข้าร่วมประชุมกำหนดนโยบาย และแผนงานของหน่วยงานที่สังกัดได้เป็นผู้แทนของหน่วยงานในการเข้าประชุมหรือเจรจาปัญหาต่างๆ เกี่ยวกับการแนะแนวทั้งในประเทศและต่างประเทศ

3. ด้านคุณลักษณะ (Attitude)

- 3.1 มีความรับผิดชอบ และเอาใจใส่ต่อหน้าที่
- 3.2 มีความขยันขันแข็ง อุตสาหะในการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมาย
- 3.3 อุดมคติเวลาให้กับงาน และส่วนรวม
- 3.4 เห็นคุณค่าของงาน และมีความศรัทธาในการทำงาน
- 3.5 ให้บริการด้วยความจริงใจ โดยไม่หวังผลประโยชน์ใดๆ ตอบแทน
- 3.6 ปรับตัวให้เข้ากับคนได้ทุกประเภท
- 3.7 มีความคล่องตัวให้การประสานงานกับฝ่ายต่างๆ
- 3.8 สามารถสื่อสารให้ทุกฝ่ายเพื่อให้เกิดความเข้าใจอันดีต่อกัน
- 3.9 ใจกว้างรู้จักรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
- 3.10 ใจเย็น สุขุม รอบคอบ ไม่อ่อนไหวง่าย
- 3.11 มีน้ำใจ เมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อ
- 3.12 รับฟังปัญหาทุกฝ่ายด้วยใจเป็นธรรม
- 3.13 พิจารณาใคร่ครวญสถานการณ์ต่างๆ อย่างมีเหตุผล
- 3.14 รักษาความลับของผู้บริการ
- 3.15 ประหยัด รักษาทรัพย์สิน และผลประโยชน์ต่อส่วนรวม
- 3.16 สนใจ ใฝ่หาความรู้เพื่อพัฒนางานแนะแนว
- 3.17 ให้ความร่วมมือกับฝ่ายต่างๆ ทั้งในและนอกโรงเรียน เพื่อประโยชน์ส่วนรวม

จรรยาบรรณวิชาชีพ

ข้อที่ 1 ให้บริการด้วยความเต็มใจโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลผู้ปฏิบัติงานให้บริการทางจิตวิทยาการแนะแนวให้บริการด้วยความเสียสละและอุทิศตนอย่างเต็มความสามารถโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

ข้อที่ 2 ยอมรับและศรัทธาในวิชาชีพจิตวิทยาการแนะแนวและเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร

ผู้ปฏิบัติงานให้บริการทางจิตวิทยาการแนะแนว มีเจตคติที่ดี เห็นคุณค่าในวิชาชีพจิตวิทยาการแนะแนว และเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรวิชาชีพ โดยการแสดงออกด้วยความชื่นชมว่าเป็นอาชีพที่มีเกียรติ มีความสำคัญและจำเป็นของสังคม รวมทั้งปกป้องเกียรติภูมิของวิชาชีพ จิตวิทยาการแนะแนวเข้าร่วมกิจกรรมและสนับสนุนองค์กรวิชาชีพจิตวิทยาการแนะแนว

ข้อที่ 3 เอาใจใส่ช่วยเหลือ ส่งเสริมให้กำลังใจแก่ผู้รับบริการด้วยความบริสุทธิ์ใจโดยเสมอหน้า ผู้ปฏิบัติงานให้บริการทางจิตวิทยาการแนะแนว เอาใจใส่ช่วยเหลือ ส่งเสริมให้กำลังใจแก่ผู้รับบริการ โดยสนองต่อความต้องการ ความถนัด ความสนใจ อย่างจริงจังด้วยความเห็นอกเห็นใจ โดยคำนึงถึงสิทธิพื้นฐานของผู้รับบริการอย่างเท่าเทียมและปรารถนาที่จะให้ผู้บริการพัฒนาได้อย่างเต็มศักยภาพ

ข้อที่ 4 มีวิสัยทัศน์และพัฒนาตนเอง ด้านวิชาชีพ ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกผู้ปฏิบัติงานให้บริการทางจิตวิทยาการแนะแนวมีความสนใจใฝ่รู้ ศึกษาค้นคว้า ริเริ่มสร้างสรรค์เสริมสร้างความรู้ให้ทันสมัย ทันเหตุการณ์ต่อการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และเทคโนโลยี

ข้อที่ 5 ปฏิบัติงานตามหลักวิชาชีพจิตวิทยาการแนะแนว ผู้ปฏิบัติงานให้บริการทางจิตวิทยาการแนะแนวปฏิบัติงานโดยอาศัยความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ที่ได้รับการฝึกฝนตามหลักวิชาการจากสถาบันหรือองค์กรวิชาชีพที่มีการรับรองอย่างเป็นทางการ

ข้อที่ 6 รักษามาตรฐานและรับผิดชอบต่อการประกอบวิชาชีพจิตวิทยาการแนะแนวผู้ปฏิบัติงานให้บริการทางจิตวิทยาการแนะแนวสามารถรักษาคุณภาพการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพไว้ระดับสูงเสมอ และรับผิดชอบต่อผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน

ข้อที่ 7 ยุติการให้บริการที่นอกเหนือความสามารถของตนและส่งผลต่อไปยังบุคคลที่เหมาะสม ผู้ปฏิบัติงานให้บริการทางจิตวิทยาการแนะแนวต้องหยุดการให้บริการเมื่อประเมินสถานการณ์แล้วพบว่าการให้บริการนั้นนอกเหนือความสามารถของตน หรือความประสงค์ของผู้รับบริการ

ข้อที่ 8 รักษาความลับของผู้รับบริการและผู้ที่เกี่ยวข้องผู้ปฏิบัติงานให้บริการทางจิตวิทยาการแนะแนวต้องไม่เปิดเผยความลับซึ่งเป็นข้อมูลของผู้รับบริการและผู้ที่เกี่ยวข้อง หากจำเป็นจะต้องนำข้อมูลไปใช้ ต้องได้รับการยินยอมจากผู้รับบริการ

ข้อที่ 9 เคารพสิทธิและไม่แสวงหาผลประโยชน์จากผู้รับบริการ ผู้ปฏิบัติงานให้บริการทางจิตวิทยาการแนะแนว ต้องให้ข้อมูลที่จำเป็นแก่ผู้รับบริการเพื่อให้ผู้รับบริการทราบสิทธิและผลที่อาจได้รับจากการรับบริการ รับฟังความคิดเห็นและการตัดสินใจของผู้รับบริการและไม่กระทำการใดๆ อันเป็นการแสวงหาผลประโยชน์จากผู้รับบริการ

สรุป

บทบาทของบุคลากรกับการแนะแนวนักเรียน โดยครูควรศึกษาแผนพัฒนาการแนะแนวและการพัฒนาครูแนะแนว ทำให้ครูสามารถมีแผนเชิงรุกที่จะมีแนวทางในการช่วยเหลือได้อย่างมีทิศทางที่เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพที่เปลี่ยนแปลงไปของสังคมปัจจุบัน รวมทั้งบทบาทของครูในการช่วยเหลือซึ่งต้องอาศัยกลุ่มผู้ปฏิบัติงานแนะแนว กลุ่มผู้ปกครอง ชุมชนและครูประจำชั้นครูผู้สอน หรือครูที่ให้บริการเด็กในด้านต่างๆ ที่ต้องร่วมมือกันช่วยเหลืออย่างต่อเนื่อง โดยมีระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นการให้การช่วยเหลือโดยมีเป้าหมายให้นักเรียนในลักษณะการใช้จิตวิทยาและการแนะแนวเป็นกระบวนการให้การช่วยเหลือโดยมีเป้าหมายให้นักเรียนสามารถพัฒนาตนเองได้ตามศักยภาพปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข กระบวนการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนประกอบด้วย 5 ขั้นตอนคือ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนานักเรียน การจัดกิจกรรมช่วยเหลือป้องกันและแก้ไข และการส่งต่อนักเรียน ลักษณะและทักษะที่ครูควรต้องพัฒนา การมีวุฒิภาวะทางอารมณ์ การมีมนุษยสัมพันธ์ ทักษะในการทำงานแนะแนวเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในปรัชญาการแนะแนว การพัฒนาตนเองด้านการแนะแนว และเสริมทักษะการปฏิบัติงานแนะแนว คุณสมบัติครูแนะแนวได้กำหนดด้านความรู้ ทักษะและคุณลักษณะและควรมีจรรยาบรรณวิชาชีพควบคู่ด้วยจึงจะทำให้ครูปฏิบัติหน้าที่ในการช่วยเหลือได้อย่างเหมาะสม

การพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา และมีความสุข ท่ามกลางสภาพสังคมปัจจุบัน นับเป็นสิ่งยากยิ่ง โดยเฉพาะในยุคที่สังคมโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม ส่งผลกระทบโดยตรงและโดยทางอ้อมต่อการดำเนินชีวิตของคน ทุกเพศ ทุกช่วงวัยของชีวิต ปัญหาสังคมได้ทวีความซับซ้อน รุนแรงขึ้นทุกขณะ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาการมีค่านิยมฟุ้งเฟ้อ การเลียนแบบ การแพร่ระบาดของสารเสพติด การก่ออาชญากรรม การทำแท้ง การฆ่าตัวตาย ความอ่อนไหวทางจิตใจ ฯลฯ ปัญหาเหล่านี้มีสาเหตุสำคัญ คือ บุคคลไม่รู้จักตนเองและสภาพแวดล้อมที่ดีพอ ขาดทักษะการคิดตัดสินใจ แก้ปัญหา และไม่สามารถปรับตัวในสถานการณ์ต่างๆ ได้ จำเป็นที่โรงเรียนต้องใช้กระบวนการแนะแนวเป็นกลไกสำคัญในการป้องกัน ช่วยเหลือ ส่งเสริม และพัฒนาผู้เรียนตั้งแต่เยาว์วัยเพราะจุดหมายของการแนะแนว คือ กระบวนการที่มุ่งสร้างเสริมผู้เรียนให้มีคุณภาพเหมาะสมตามความแตกต่างระหว่างบุคคล ค้นพบและพัฒนาศักยภาพของตน มีทักษะการดำเนินชีวิต มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ ศีลธรรม จริยธรรม รู้จักการเรียนรู้ในเชิงพหุปัญญา รู้จักคิด ตัดสินใจ แก้ปัญหาในช่วงวิกฤต วางแผนการศึกษาต่อ การพัฒนาตนสู่โลกอาชีพ และการมีงานทำ รวมทั้งดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

การแนะแนวจึงมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาคนโดยองค์รวมทั้งทางด้าน สติปัญญา อารมณ์ สังคม และจิตใจ ให้เป็นบุคคลที่สามารถบูรณาการความคิด ค่านิยม ประเพณี วัฒนธรรมและเทคโนโลยีเข้าสู่วิถีชีวิตไทยได้อย่างเหมาะสม

บทที่ 3

เทคนิคและเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลเพื่อการแนะแนว

ในกระบวนการแรกของการบริการแนะแนว สิ่งสำคัญเพื่อให้ได้ข้อมูลดังกล่าวมานั้นจะต้องอาศัย “การเก็บรวบรวมข้อมูล” ซึ่งถือว่าเป็นกระบวนการหนึ่งของบริการการแนะแนวที่ถือว่าเป็นบริการพื้นฐานที่มีแนวคิดมาจากความเชื่อที่ว่า “บุคคลแต่ละคนย่อมมีลักษณะที่เหมือนกัน และแตกต่างกัน” ทำให้ครูหรือผู้แนะแนวรวมถึงผู้ที่เกี่ยวข้องตลอดจนนักเรียนเองได้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียน สามารถรู้จัก เข้าใจ นักเรียนเป็นรายบุคคล ช่วยให้ผู้รู้จักตัวนักเรียนมากยิ่งขึ้น และสามารถหาทางช่วยเหลือได้ถูกต้องยิ่งขึ้น

ดังนั้น การที่ครูหรือผู้แนะแนวจะรู้จักนักเรียนแต่ละคนได้นั้น จำเป็นต้องอาศัยข้อมูลที่ถูกต้องและหลากหลายชัดเจนที่สามารถเก็บรวบรวมได้จากเทคนิคและเครื่องมือต่างๆ และจะต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนเช่นเดียวกัน

หลักสำคัญในการรวบรวมข้อมูล

1. ข้อมูลที่ได้ต้องเป็นข้อมูลที่ชัดเจน สามารถเข้าใจได้ง่าย
2. ข้อมูลที่จัดหาต้องตรงความเป็นจริง และเป็นข้อมูลที่สรรหามาเป็นอย่างดี
3. เป็นข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน เท่าทันเหตุการณ์ ไม่ล้าสมัย
4. เมื่อได้ข้อมูลหลายๆ อย่างแล้ว ต้องเก็บรวบรวมเข้าไว้ด้วยกันจัดให้เข้าพวกเข้าหมู่อย่างมีระเบียบ
5. ข้อมูลที่ได้ต้องเก็บเข้าแฟ้มให้เรียบร้อย เพื่อจะได้สามารถได้ง่ายและสามารถนำมาใช้ได้รวดเร็วเมื่อต้องการใช้

เทคนิคที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เทคนิคที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลแบ่งเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. เทคนิคที่ไม่ใช่แบบทดสอบ (Non-Testing Techniques)
2. เทคนิคที่ใช้แบบทดสอบ (Testing Techniques)

1. เทคนิคที่ไม่ใช่แบบทดสอบ (Non-Testing Techniques)

1.1 การสังเกต (Observation)

การสังเกต เป็นการเฝ้าดูพฤติกรรมที่นักเรียนแสดงออกมาในลักษณะที่เป็นธรรมชาติทั้งที่เป็นในสถานการณ์ปกติหรือสถานการณ์ที่กำหนดขึ้น โดยผู้สังเกตจะไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการแสดงพฤติกรรมนั้นๆ เพียงแต่ผู้สังเกตจะต้องเฝ้าดูหรือแอบดูพฤติกรรมที่เกิดขึ้นและพยายามจดจำไว้หลังจากนั้นแล้วค่อยมาบันทึก (ลักษณะ สิริวัฒน์, 2543)

วัตถุประสงค์ของการสังเกต (นงลักษณ์ ประเสริฐ และจรินทร์ วินทะไชย, 2548)

- 1) เพื่อศึกษาพฤติกรรมของบุคคลตามธรรมชาติที่แสดงกิริยาอาการต่างๆ เช่น การนั่ง การยืน การพูดคุย การใช้ภาษาสื่อสาร การเดิน การฟัง การเขียน การรับประทานอาหาร การทำงาน การแสดงอารมณ์ต่างๆ เป็นต้น
- 2) เพื่อรวบรวมข้อมูล พฤติกรรมหรือการแสดงออกของบุคคลจากหลากหลายสถานการณ์ตามเป้าหมาย เช่น พฤติกรรมการแสดงออกที่บ้าน ที่โรงเรียน ในกลุ่มเพื่อนหรือต่อหน้าสาธารณชน เป็นต้น
- 3) เพื่อให้ได้ข้อมูลอย่างสะดวก ง่ายและรวดเร็ว
- 4) เพื่อให้เกิดการช่วยเหลือได้ทันเวลาที่ โดยเฉพาะเหตุการณ์คับขันรุนแรง เช่น อาการตกใจสุดขีดของผู้ติดสารเสพติด เป็นต้น
- 5) เพื่อติดตามและประเมินผลงานแนะแนว

หลักการสังเกตที่ดี

หลักการสังเกตต่อไปนี้จะช่วยให้ครูหรือผู้แนะแนวที่ทำการสังเกตเด็ก ได้ปรับปรุงการสังเกตของตนให้ดีขึ้นได้ ซึ่งจะช่วยให้ได้รับประโยชน์จากการสังเกตคุ้มค่ากับเวลาที่ เสียไป โดยมีหลักในการสังเกต ดังนี้

- 1) ต้องมีจุดหมายที่เฉพาะเจาะจงและชัดเจน ผู้สังเกตจะต้องถามตัวเองก่อนว่าต้องการทราบเรื่องราวเกี่ยวกับตัวเด็กในเรื่องใด แต่มิใช่เป็นการจับผิด
- 2) วิธีการสังเกตจะต้องเป็นระบบ
- 3) ข้อเท็จจริงที่สังเกตได้ควรเป็นแบบปริมาณ มีเครื่องมือวัดที่แน่นอนและเป็นมาตรฐาน ประกอบเสมอ สามารถตรวจสอบได้
- 4) ต้องบันทึกผลการสังเกตทันทีหรือโดยเร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพื่อเป็นหลักฐานในการนำไปประกอบการพิจารณาค้นหาสาเหตุแห่งปัญหา และหาแนวทางช่วยเหลือเด็กต่อไป
- 5) ต้องรอบรู้ในเรื่องที่จะสังเกต โดยอาศัยความรู้และประสบการณ์มาประกอบการวิเคราะห์
- 6) ควรทำการสังเกตเป็นระยะเวลาหลายๆ วัน และหลายๆ ครั้ง เนื่องจากพฤติกรรมในแต่ละวันและแต่ละครั้งย่อมมีความแตกต่างกันออกไปโดยเฉพาะทางด้านอารมณ์
- 7) ควรสังเกตพฤติกรรมของเด็กทั้งด้านบวก (เพื่อพัฒนา) และด้านลบ (เพื่อปรับปรุง)
- 8) ควรสังเกตพฤติกรรมของเด็กทั้งในเวลาที่อยู่คนเดียวและเป็นกลุ่ม เพื่อดูความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น
- 9) ผู้สังเกตต้องพยายามฝึกฝนตนเองไม่ให้เกิดความลำเอียง ไม่มีอคติและไม่สอดแทรกความคิดเห็นของตนเองลงไป

ลักษณะที่ควรสังเกต

การจะสังเกตพฤติกรรมใดๆ นั้นขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของครูหรือผู้แนะแนวที่จะสังเกตถึงสาเหตุที่ทำให้นักเรียนแสดงพฤติกรรมนั้นๆ เพื่อหาแนวทางแก้ไข ฉะนั้นครูหรือผู้แนะแนวจึงควรได้เรียนรู้ว่าพฤติกรรมใดบ้างที่น่าสังเกต ซึ่งมีดังนี้ (กรมวิชาการ, 2544; นางลักษณ ประเสริฐ และจรินทร์ วินทะไชย์, 2548)

- 1) พฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปจากพฤติกรรมเดิม เช่น เด็กที่มีพฤติกรรมเรียบร้อย เปลี่ยนไปเป็นเด็กก้าวร้าว เด็กที่เรียนเก่งเปลี่ยนเป็นเด็กเรียนอ่อน เด็กที่สนุกสนานกลายเป็นเด็กเงียบขรึม เป็นต้น
- 2) พฤติกรรมที่บ่งบอกถึงความสามารถของบุคคล เช่น ทักษะพิเศษทางด้านกีฬา ศิลปะ เป็นต้น
- 3) พฤติกรรมทางอารมณ์ เช่น หงุดหงิดง่าย ฉุนเฉียว ชอบทะเลาะวิวาท เศร้าซึม เจ็บแค้น ผิดปกติ เป็นต้น
- 4) พฤติกรรมที่เกิดซ้ำบ่อยๆ ต้องการให้แน่ใจ-มั่นใจ เช่น ร่าเริง สนุกสนาน ไม่รู้จักกาลเทศะ โกหก หยาบคาย เป็นต้น
- 5) พฤติกรรมทางด้านร่างกาย เช่น ผอมแห้ง หน้าซีด ตาเหลือง ริมฝีปากหมองคล้ำ มีรอยแผลตามผิวหนัง เป็นต้น

ข้อจำกัดของการสังเกต

การสังเกตนอกจากมีประโยชน์แล้ว แต่บางทีก็มีขอบเขตหรือข้อจำกัดที่ครูหรือผู้แนะแนวควรจะได้รู้ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดข้อผิดพลาดขึ้นได้ ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้ (ลักษณา สรวิวัฒน์, 2543)

- 1) ผู้สังเกตอาจได้ตัวอย่างพฤติกรรมของเด็กเป็นส่วนน้อย การสังเกตทุกๆ สิ่งที่เด็กทำต้องใช้เวลามาก ครูส่วนมากก็จะสรุปก่อน ดังนั้นควรมีการสังเกตหลายๆ คน
- 2) ผู้สังเกตอาจลำเอียง ซึ่งการลำเอียงจะทำให้เกิดความผิดพลาดและเกิดความล้มเหลวในการสังเกต
- 3) ผู้สังเกตอาจไม่มีความแม่นยำ คือมีการแปลความหมายพฤติกรรมที่ได้จากการสังเกตอย่างผิดๆ และความไม่ถูกต้อง ในการบันทึกการสังเกตก็เป็นอีกปัญหาหนึ่งที่ทำลายคุณสมบัติประโยชน์ของการสังเกต
- 4) ผู้สังเกตอาจมีความลำบากในการที่จะทำให้ผู้เข้าใจสิ่งที่ตนสังเกต ผู้สังเกตอาจประสบความสำเร็จลำบากในการที่จะบรรยายสถานการณ์แวดล้อมให้ละเอียดได้ ดังนั้น ผู้สังเกตควรเขียนเหตุการณ์พร้อมสถานการณ์และพฤติกรรมของเด็กที่สังเกตให้ละเอียดที่สุด

ประโยชน์ของการสังเกต

การสังเกตเป็นกลวิธีศึกษาเด็กที่ดีวิธีหนึ่ง แต่การสังเกตจะมีประโยชน์มากน้อยเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับผู้สังเกต ถ้าผู้สังเกตเป็นผู้ที่มีความสามารถในการสังเกตก็จะมีคุณค่าและประโยชน์ดังต่อไปนี้ (มาลีนี จุฑาปะมา, 2552)

- 1) การสังเกตช่วยให้เห็นตัวอย่างพฤติกรรมอันแท้จริงของเด็ก เพราะในการสังเกตเด็กจะไม่รู้ตัวว่ากำลังสังเกตอยู่ ดังนั้นพฤติกรรมที่เด็กแสดงออกมา จึงเป็นอากัปกริยาที่แท้จริงของเด็ก
- 2) การสังเกตให้รายละเอียดเพิ่มเติม ข้อมูลที่ได้รับจากการศึกษาเด็กด้วยวิธีการอื่นๆ
- 3) การสังเกตให้ข้อเท็จจริงบางประการซึ่งไม่สามารถได้มาโดยวิธีการอื่นๆ ในการศึกษา
- 4) การสังเกตช่วยให้ทราบแนวโน้มของพฤติกรรมของเด็ก ทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา
- 5) การสังเกตช่วยให้ผู้สังเกตเกิดความเจริญงอกงาม ครูที่ทำการสังเกตเด็กของตนบ่อยๆ ผลที่ได้นอกจากครูจะมีทักษะในการสังเกตดีขึ้นแล้ว หากแต่ยังช่วยให้ครูสามารถเข้าใจเด็กของตนได้ดีขึ้น อีกด้วย

การบันทึกการสังเกต

เมื่อครูหรือผู้แนะแนวได้สังเกตนักเรียนของตนแล้ว ควรจะได้มีการบันทึกผลการสังเกตไว้ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักเรียนต่อไป การบันทึกการสังเกตสามารถจำแนกได้เป็น 3 แบบด้วยกัน คือ (ลักขณา สิริวัฒน์. 2543; นางลักษณีย์ ประเสริฐ และ จรินทร์ วินทะไชย์. 2548)

ตัวอย่าง : การบันทึกการสังเกต แบบไม่ประเมินพฤติกรรม

การบันทึกการสังเกต	
ผู้ถูกสังเกต.....	ชั้น.....
วัน เดือน ปี.....	เวลา.....
สถานที่.....	
พฤติกรรม.....	
.....	
.....	
ลงชื่อ.....	ผู้สังเกต

การบันทึกการสังเกต

ผู้ถูกสังเกต เด็กหญิงสศศรี (นามสมมติ)   **ชั้น** ป.3/1

วัน เดือน ปี วันจันทร์ที่ 15 ตุลาคม 2548   **เวลา** 09.30 – 10.00 น.

สถานที่ ในห้องเรียน

พฤติกรรม ขณะที่เด็กหญิงสศศรี กำลังเรียนวิชาคณิตศาสตร์ มีตอนหนึ่ง ครูบอกให้ผู้เรียนทุกคนลอกตัวอย่างบนกระดานลงในสมุด และบอกว่าให้รีบทำเสร็จโดยเร็ว ครูจะลบกระดาน เพื่อนที่นั่งใกล้ต่างก็ลอกตัวอย่างลงในสมุดของตน มีเพื่อนด้านขวามือของสศศรีหันมาเห็นสศศรีนั่งเฉยๆ จึงพูดว่า “สศศรีรีบเขียนเร็วๆ เดียวครูจะลบกระดานแล้ว” สศศรีตอบเสียงดังทันที่ว่า “อย่ายุ่งเรื่องของฉัน” ครูเดินเข้ามาหาเด็กทั้งสอง แล้วก็มองไปที่สมุดของสศศรีและพูดว่า “สศศรีทำไมเธอไม่เขียน” สศศรีตอบว่า “เปล่า” แล้วหยิบปากกาเขียนหนังสือ ครูมองหน้าสศศรีแล้วหันไปดูเด็กคนอื่นต่อ

ลงชื่อ   กิตติมา   ผู้สังเกต

ตัวอย่าง : การบันทึกการสังเกต แบบประเมินพฤติกรรม

การบันทึกการสังเกต

ผู้ถูกสังเกต.....ชั้น.....

วัน เดือน ปี.....เวลา.....

สถานที่.....

ผลการประเมินพฤติกรรม.....

.....

ข้อเสนอแนะ.....

.....

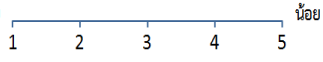
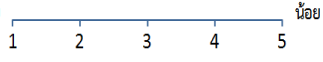
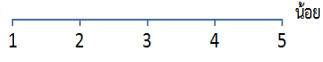
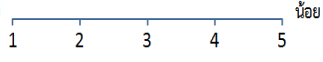
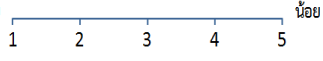
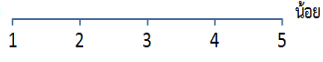
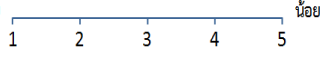
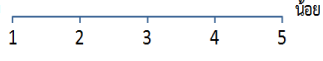
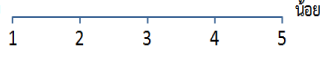
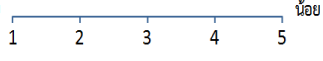
ลงชื่อ.....ผู้สังเกต

การบันทึกการสังเกต			
ผู้ถูกสังเกต	เด็กหญิงสดศรี (นามสมมติ)	ชั้น	ป.3/1
วัน เดือน ปี	วันจันทร์ที่ 15 ตุลาคม 2548	เวลา	09.30 – 10.00 น.
สถานที่	ในห้องเรียน		
พฤติกรรม	(สถานการณ์เดียวกันกับข้างต้น)		
ผลการประเมินพฤติกรรม	สดศรีจะทำงานต่อเมื่อครูให้ความสนใจ		
ข้อเสนอแนะ	<p>คุณครูควรใส่ใจสดศรีตั้งแต่ต้น โดยเรียกชื่อเป็นการทักทายหรือเรียกให้มานั่งใกล้ๆ ก่อนเริ่มสอน อาจจะช่วยให้สดศรีควบคุมตัวเองให้ทำงานได้ทัน</p> <p style="text-align: right;">ลงชื่อ กิตติมา ผู้สังเกต</p>		

การบันทึกการสังเกตโดยใช้มาตราประมาณค่า

มาตราประมาณค่า (Rating Scale) เป็นมาตราส่วนประเมินลักษณะของพฤติกรรมต่างๆ ของบุคคลตามที่กำหนดขึ้น โดยประเมินค่าในระดับที่แตกต่างกันจากมากไปหาน้อย

ตัวอย่าง แบบสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน

1. กิริยา วาจา สุภาพเรียบร้อย	มาก น้อย 1 2 3 4 5
2. รู้จักแบ่งปัน	มาก น้อย 1 2 3 4 5
3. ความเกรงใจ	มาก น้อย 1 2 3 4 5
4. ความซื่อสัตย์	มาก น้อย 1 2 3 4 5
5. การดูแลสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน	มาก น้อย 1 2 3 4 5
6. ความมุ่งมั่นในการทำงาน	มาก น้อย 1 2 3 4 5
7. การทำงานเป็นกลุ่ม	มาก น้อย 1 2 3 4 5
8. ความกล้าแสดงออก	มาก น้อย 1 2 3 4 5
9. ความมีวินัย	มาก น้อย 1 2 3 4 5
10. การรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น	มาก น้อย 1 2 3 4 5

1.2 การสัมภาษณ์ (Interview)

การสัมภาษณ์ คือการสนทนาอย่างมีจุดมุ่งหมายระหว่างบุคคลสองคนขึ้นไป โดยฝ่ายหนึ่งทำหน้าที่เป็นผู้สัมภาษณ์ซึ่งหมายถึงครูหรือผู้แนะแนวหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง ส่วนอีกฝ่ายเรียกว่าผู้ถูกสัมภาษณ์ซึ่งหมายถึงนักเรียนหรือผู้ให้ข้อมูล ซึ่งนิยมใช้สอบถามเกี่ยวกับคุณลักษณะด้านความรู้สึกเป็นส่วนใหญ่ เช่น เกี่ยวกับบุคลิกภาพ การปรับตัว เจตคติ ความสนใจ เป็นต้น

วัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์

เพื่อให้เข้าพฤติกรรมของเด็กมากขึ้น จึงแยกวัตถุประสงค์การสัมภาษณ์เป็น 2 วัตถุประสงค์ใหญ่ๆ ดังนี้

- 1) เพื่อหาข้อเท็จจริง ซึ่งจะช่วยให้ทราบข้อมูลเพิ่มเติมและรายละเอียดแบบเจาะลึกนอกเหนือจากข้อมูลที่ได้จากเทคนิควิธีอื่นๆ รวมถึงตรวจสอบข้อมูลว่าเท็จจริงเพียงไร
- 2) เพื่อช่วยเหลือหรือให้คำปรึกษา วัตถุประสงค์หลักสำคัญคือ เพื่อให้เข้าใจตนเอง สภาพสังคมแวดล้อม สามารถรับผิดชอบและตัดสินใจแก้ไขปัญหาด้วยตนเองได้

หลักเกณฑ์ในการสัมภาษณ์

- 1) ผู้สัมภาษณ์ต้องมีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจนว่าต้องการรู้สิ่งใดจากผู้ถูกสัมภาษณ์
- 2) ผู้สัมภาษณ์ต้องเตรียมคำถามหรือคำสัมภาษณ์ที่เกี่ยวข้องไว้ล่วงหน้า
- 3) ผู้สัมภาษณ์ต้องสร้างความเป็นกันเองโดยการยิ้มแย้มแจ่มใสแก่ผู้ถูกสัมภาษณ์
- 4) ผู้สัมภาษณ์ควรรู้เรื่องที่ตนเองจะสัมภาษณ์เป็นอย่างดีเพื่อช่วยในการสรุปผล และช่วยในการตั้งคำถามเสริมระหว่างที่สัมภาษณ์
- 5) ต้องมีการจดบันทึกผลการสัมภาษณ์อย่างรวดเร็วเพื่อไม่ให้ผู้ถูกสัมภาษณ์หวาดระแวง

ขั้นตอนของการสัมภาษณ์

การสัมภาษณ์มีขั้นตอนในการดำเนินการ 3 ขั้น ดังนี้

1. ขั้นเริ่มสัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์ควรคำนึงถึงเทคนิคที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

1) ผู้สัมภาษณ์จะต้องแนะนำตนเอง บอกจุดมุ่งหมายของการสัมภาษณ์พร้อมทั้งพยายามชี้แนะให้ผู้ถูกสัมภาษณ์เห็นว่าเขามีส่วนสำคัญมากในการที่จะทำให้งานเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ อย่างสมบูรณ์ และจะต้องชี้แจงแก่ผู้ถูกสัมภาษณ์ด้วยว่า ข้อมูลครั้งนี้ถือเป็นความลับ และถ้าจะบันทึกเทปต้องแจ้งแก่ผู้ถูกสัมภาษณ์ให้ทราบก่อนด้วย

2) พยายามสร้างบรรยากาศและสัมพันธภาพที่ดีในการสัมภาษณ์ โดยใช้เวลาเล็กน้อยสนทนาเรื่องที่ผู้ถูกสัมภาษณ์สนใจทุกๆ ไปก่อน เพื่อให้ผู้ถูกสัมภาษณ์มีความคุ้นเคย มีความรู้สึกเป็นมิตร และไว้วางใจผู้สัมภาษณ์

2. **ขั้นสัมภาษณ์เนื้อหา** ผู้สัมภาษณ์ควรคำนึงถึงเทคนิค ดังต่อไปนี้

- 1) คำถามควรสั้นกะทัดรัด และปล่อยให้ผู้ถูกสัมภาษณ์พูดอย่างเสรีเพื่อที่เขาจะได้รู้สึกว่าเขามีอิสระที่จะพูดตามที่เขาคิด
- 2) อย่าวิพากษ์วิจารณ์ หรือสั่งสอนผู้ให้สัมภาษณ์ เมื่อผู้ให้สัมภาษณ์ให้ข้อมูลหรือมีพฤติกรรมที่ขัดแย้งกับที่สังคมยอมรับ
- 3) อย่าใช้คำถามที่เป็นการชี้แนะคำตอบ
- 4) ในระหว่างสัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์ไม่ควรจะเร่งรัด หรือคาดคั้นคำตอบจากผู้ให้สัมภาษณ์
- 5) ในกรณีที่ผู้สัมภาษณ์ยังไม่ได้คำตอบที่ชัดเจนหรือเป็นที่พอใจ ถ้ายังไม่คุ้นเคยกันนักอาจจะผ่านไปก่อน เมื่อจบการสัมภาษณ์แล้วค่อยย้อนกลับมาถามใหม่ โดยกล่าวในเชิงทบทวนคำถาม หรือทบทวนคำตอบแบบสุภาพ

3. **ขั้นยุติการสัมภาษณ์** ควรกล่าวคำขอบคุณผู้ให้สัมภาษณ์ที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการสัมภาษณ์

การจดบันทึกคำตอบในการสัมภาษณ์ มีแนวปฏิบัติดังนี้

- 1) ต้องจดบันทึกทันทีหลังจากการสัมภาษณ์แล้ว เพื่อกันลืมหรือสับสน
- 2) รายละเอียดที่จะบันทึก ได้แก่ ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ ที่อยู่ วันที่สัมภาษณ์ ผลการสัมภาษณ์ ซึ่งประกอบด้วย เรื่องที่สัมภาษณ์ คำตอบของผู้ให้สัมภาษณ์ ความคิดเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ที่มีต่อปัญหา ข้อสังเกตที่ได้ในขณะที่สัมภาษณ์เกี่ยวกับปัญหานั้นๆ สรุปข้อเสนอแนะและสรุปผลการสัมภาษณ์
- 3) ควรบันทึกแต่เนื้อหาสาระเท่านั้น ไม่ควรใส่ความคิดเห็นของผู้สัมภาษณ์เพราะอาจก่อให้เกิดความเอนเอียงได้
- 4) ถ้าไม่ได้คำตอบในการสัมภาษณ์ในคำถามใดผู้สัมภาษณ์ควรจะบันทึกเหตุผลไว้ด้วย

การสัมภาษณ์ในการเรียนการสอน ในการเรียนการสอนสามารถนำการสัมภาษณ์ไปใช้ได้ 4 ลักษณะ ดังนี้

- 1) ใช้ในการทดสอบ ในกรณีที่นักเรียนยังเขียนไม่เป็น ครูอาจนำข้อสอบมาถามให้นักเรียนตอบด้วยวาจา ก็ถือเป็นการสัมภาษณ์
- 2) ใช้ประกอบการสังเกต ถ้าครูใช้การสังเกตแล้วยังพบว่าได้ข้อมูลไม่ครบถ้วนก็อาจจำเป็นต้องสัมภาษณ์เพิ่มเติม
- 3) ใช้แทนการสังเกต ในบางครั้งครูอาจไม่สามารถสังเกตนักเรียนได้ทั่วถึงทุกคน ก็อาจใช้วิธีการซักถามจากเพื่อนครูคนอื่น หรือบุคคลอื่นที่เชื่อถือได้ เพื่อนำข้อมูลมาตัดสิน
- 4) ใช้การสัมภาษณ์ซักถามนักเรียนโดยตรงเพื่อหาข้อเท็จจริง การสัมภาษณ์ควรมีแบบบันทึกการสัมภาษณ์ด้วย เพื่อจะได้ทำให้เกิดความสะดวกในการบันทึก

ลักษณะของผู้สัมภาษณ์ที่ดี

ผลของการสัมภาษณ์ขึ้นอยู่กับลักษณะของผู้สัมภาษณ์ วิธีการและคำถามที่จะใช้ ผู้สัมภาษณ์จึงควรมีลักษณะดังนี้

- 1) มีการเตรียมตัวให้พร้อม คำพูด ท่าทาง ต้องเหมาะสมสมถูกกาลเทศะ
- 2) มีความคล่องแคล่วในการใช้คำถาม และการสรุปผล
- 3) มีการกระตุ้นเตือนในการใช้คำถามช่วยให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ตอบคำถาม แต่ไม่ใช่คำพูดแบบตีโวหารหรือเล่นสำนวน
- 4) พยายามถามเรื่องที่ถูกสัมภาษณ์อยากตอบ และไม่ถามเชิงแนะคำตอบ
- 5) สร้างความเป็นกันเองเพื่อไม่ให้รู้สึกอึดอัด มีอิสระในการตอบ
- 6) ให้ความสนใจ และความจริงจัง
- 7) ไม่ควรถามในเรื่องที่ทำให้เสียศักดิ์ศรีหรือเป็นจุดบกพร่องที่รุนแรงของผู้ถูกสัมภาษณ์
- 8) ควรมีการติดต่อดำเนินการและแจ้งวัตถุประสงค์ให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ทราบล่วงหน้า
- 9) พยายามอย่าให้มีอคติทางอารมณ์เกิดขึ้นกับผู้สัมภาษณ์หรือผู้ถูกสัมภาษณ์
- 10) ไม่ควรใช้เวลาสัมภาษณ์ติดต่อกันนานเกินไป

ข้อดีของการสัมภาษณ์

- 1) ใช้ได้กับคนทุกเพศ ทุกวัย แม้ผู้ที่อ่านหนังสือไม่ออก หรือเขียนไม่ได้ก็สามารถให้ ข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ได้
- 2) การสัมภาษณ์เป็นการสร้างความเป็นกันเองกับผู้สัมภาษณ์โดยตรง
- 3) ผู้ถูกสัมภาษณ์สามารถซักถามคำถามให้เข้าใจก่อนที่จะตอบได้
- 4) ข้อมูลที่ได้มีความเชื่อถือได้มากกว่าแบบสอบถาม
- 5) ผู้ถูกสัมภาษณ์มีโอกาสแสดงความคิดเห็นและซักถามเมื่อไม่เข้าใจได้
- 6) ผู้สัมภาษณ์สามารถอ่านความรู้สึกนึกคิดของผู้ให้สัมภาษณ์ในเรื่องต่างๆ ได้

ข้อเสียของการสัมภาษณ์

- 1) ข้อมูลที่ได้ขึ้นอยู่กับผู้สัมภาษณ์โดยตรงได้แก่คุณสมบัติของผู้สัมภาษณ์ เช่น บุคลิกภาพ มนุษยสัมพันธ์ ไหวพริบ การตัดสินใจ เป็นต้น
- 2) อารมณ์ของผู้สัมภาษณ์และผู้ถูกสัมภาษณ์ มีผลต่อความเที่ยงตรงของข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์
- 3) การสัมภาษณ์ต้องใช้เวลาเพราะต้องสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล
- 4) ข้อมูลที่ได้ขึ้นอยู่กับอิทธิพลของสิ่งแวดล้อม เช่น สภาพอากาศ แสง เสียงรบกวน เป็นต้น

ตัวอย่าง : แบบบันทึกการสัมภาษณ์ของนักเรียน

แบบบันทึกการสัมภาษณ์การสัมภาษณ์ครั้งที่.....

ชื่อ(นักเรียน).....

วันและเวลา.....สถานที่.....

เป้าหมาย.....

เรื่องราวที่สัมภาษณ์

.....

.....

ข้อสังเกต.....

การนัดหมายครั้งต่อไป วัน.....เวลา.....ถึง.....

ลงชื่อ.....ผู้สัมภาษณ์

1.3 แบบสอบถาม (Questionnaire)

แบบสอบถาม หมายถึง ข้อคำถามต่างๆ ที่สร้างขึ้นเพื่อให้ได้คำตอบจากผู้ที่ถูกถามโดยการกรอกข้อมูลลงไป อาจเป็นข้อความสั้นๆ หรือยาวก็ได้ตามที่ผู้ตอบต้องการจะตอบ สำหรับแบบสอบถามที่ใช้ในการแนะนำนั้นในเรื่องข้อความต่างๆ ที่นักเรียนกรอกนั้นจะช่วยให้ครูหรือผู้แนะนำรู้จักและเข้าใจนักเรียนเพิ่มขึ้น (ลักขณา สิริวัฒน์, 2543)

แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือที่สร้างขึ้นอย่างมีเป้าหมายสำหรับถามบุคคลเพื่อให้ข้อมูลตามที่ต้องการ เป็นเครื่องมือชนิดเดียวที่ผู้ใช้สามารถรวบรวมข้อมูลได้ค่อนข้างละเอียด ทั้งด้านเจตคติ ปัญหา ความสนใจ ปณิธาน การแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ

วัตถุประสงค์ของการใช้แบบสอบถาม

- 1) เพื่อศึกษารายละเอียดข้อมูล ข้อเท็จจริงต่างๆ เกี่ยวกับตัวนักเรียน เช่น ประวัติส่วนตัว ประวัติครอบครัว ประวัติด้านการเรียน เป็นต้น
- 2) เพื่อทราบความรู้สึก ความคิดเห็นรวมถึงเจตคติ ปัญหาและความต้องการของนักเรียน
- 3) เพื่อช่วยให้บุคคลสำรวจตนเองและเข้าใจตนเอง
- 4) เพื่อติดตามผลนักเรียนเก่าที่ออกจากโรงเรียนไปแล้วว่าประสบปัญหาหรือความสำเร็จอย่างไร และนำข้อมูลเหล่านั้นมาเป็นแนวทางช่วยเหลือหรือส่งเสริมพัฒนานักเรียนในปัจจุบันให้เหมาะสมต่อไป

5) เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงและพัฒนางานแนะแนว

ลักษณะของแบบสอบถาม

แบบสอบถามที่ใช้ในการแนะแนวนั้นสามารถออกได้ 3 ชนิด คือ (ลักษณะ สรวิวัฒน์. 2543; นงลักษณ์ ประเสริฐ และจรินทร์ วินทะไชย์. 2548)

1) แบบสอบถามแบบกรอกข้อมูลส่วนตัวบุคคล (Personal data blank questionnaire) จัดทำขึ้นเพื่อให้นักเรียนที่ถูกถามกรอกข้อมูลเกี่ยวกับข้อเท็จจริงส่วนตัว ตลอดจนด้านครอบครัว ด้านสุขภาพ ด้านการศึกษา ด้านลักษณะนิสัยการเรียน ด้านกิจกรรม ความสนใจและประสบการณ์ ความสามารถพิเศษและความคาดหวัง เป็นต้น

2) แบบสอบถามการประเมินผล (Evaluation questionnaire) จัดทำขึ้นเพื่อให้นักเรียนบอกปฏิบัติการของตนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนการสอน ตลอดจนกิจกรรมต่างๆ ปัญหาและความต้องการเกี่ยวกับโครงการจัดกิจกรรมและบริการต่างๆ เช่น การประเมินผล โครงการปฐมนิเทศ การประเมินผลการฟังวิทยากร การร่วมกิจกรรมกลุ่ม การชมเชยหรือการ การรับบริการแนะแนว เป็นต้น

3) แบบสอบถามการติดตามผล (Follow-up questionnaire) จัดทำขึ้นเพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนที่จบไปแล้ว ตลอดจนประสบการณ์ ความต้องการ ความเปลี่ยนแปลง ความสำเร็จ สำหรับใช้ศึกษาความสามารถในการปรับตัว ด้านการศึกษา อาชีพของบุคคลเป็นระยะๆ

ประโยชน์ของแบบสอบถาม

แบบสอบถามหากได้สร้างและใช้อย่างเหมาะสมแล้ว จะช่วยให้ครูหรือผู้แนะแนวได้รับประโยชน์อย่างมากมาย ดังนี้

- 1) ช่วยให้ทราบเรื่องราวต่างๆ ของนักเรียนจำนวนมากได้ในเวลาอันสั้น
- 2) ช่วยให้ทราบเรื่องราวเกี่ยวกับนักเรียนหลายๆ ด้านพร้อมกันและเป็นข้อมูลปัจจุบัน
- 3) ช่วยให้ข้อมูลต่างๆ เพิ่มเติมจากข้อมูลเดิมที่ได้รวบรวมเอาไว้ก่อนแล้ว
- 4) ช่วยให้ทราบถึงปัญหาและความต้องการของนักเรียน ทำให้ครูหรือผู้แนะแนวสามารถให้ความช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม
- 5) เป็นช่องทางในการให้ความช่วยเหลือนักเรียนที่ไม่ต้องการจะพบหรือเผชิญหน้าจริงๆ กับครูหรือผู้แนะแนวที่จะให้ข้อมูลได้

1.4 อัตชีวประวัติ (Autobiography)

อัตชีวประวัติ หมายถึง การที่บุคคลได้เขียนบรรยายประวัติความเป็นมาของตนเองตั้งแต่อดีตจนถึงซึ่งถือว่าเป็นเครื่องมือชนิดหนึ่งในการเก็บข้อมูลรายบุคคล วิธีการจัดทำคือการทำให้บุคคลเขียนประวัติความเป็นมา และเรื่องราวเกี่ยวกับตนเอง ดังเป็นเทคนิคการรวบรวมข้อมูลโดยให้บุคคลเขียนเรื่องราวประวัติตนเอง นอกจากจะให้ภาพประสบการณ์ในชีวิตของบุคคล ยังทราบถึงทัศนคติ และความรู้สึกของบุคคลต่อประสบการณ์นั้น (พนม ลิมอารีย์, 2548)

จากข้อความดังกล่าวข้างต้นพอจะสรุปได้ว่า อัดชีวประวัติเป็นเสมือนเครื่องมือชนิดหนึ่งที่เปิดโอกาสให้ผู้เขียนได้บรรยายเรื่องราวของเขาอย่างเสรี ตั้งแต่อดีต ปัจจุบัน ไปจนถึงความหวังในอนาคต ซึ่งจะช่วยให้นักศึกษาได้ทราบถึงลักษณะของบุคคลนั้นได้

วัตถุประสงค์ในการเขียนอัดชีวประวัติ การเขียนอัดชีวประวัติ มีวัตถุประสงค์ดังนี้

- 1) เพื่อให้บุคคลได้ระบายความรู้สึกที่มีต่อตนเองและสิ่งแวดล้อม
- 2) เพื่อให้ผู้อื่นเข้าใจบุคคลที่เขียนอัดชีวประวัติได้ดีขึ้น
- 3) เพื่อทราบข้อเท็จจริงเพิ่มขึ้นจากการรวบรวมข้อมูลโดยวิธีอื่นๆ

ประโยชน์ของการให้เขียนอัดชีวประวัติ

- 1) ครูหรือผู้แนะแนวได้ข้อมูลไว้เป็นเครื่องมือใช้ในการแนะแนว รู้จักนักเรียนมากขึ้น ช่วยให้ทราบถึงความสามารถ ความรู้สึก ตลอดจนความต้องการของนักเรียน
- 2) นักเรียนที่เขียนอัดชีวประวัติได้สำรวจตัวเองและทำให้รู้จักตนเองมากขึ้น ได้วิเคราะห์สาเหตุแห่งความรู้สึกและพฤติกรรมของตนเอง
- 3) ครูหรือผู้แนะแนวอาจสังเกตดูความรับผิดชอบ ทักษะทางภาษา ความมีระเบียบ
- 4) เป็นวิธีที่ประหยัดเวลา

รูปแบบของอัดชีวประวัติ

การเขียนอัดชีวประวัติแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ ดังนี้

แบบที่ 1 แบบไม่กำหนดโครงสร้างหรือหัวข้อ การเขียนแบบนี้จะเปิดโอกาสให้ผู้เขียนบรรยายเรื่องราวของเขาเอง เป็นความเรียงอิสระ เขียนได้อย่างเสรี ไม่มีรูปแบบ เขียนแบบตามใจชอบ การเขียนแบบนี้จะให้ประโยชน์และคุณค่ามากในการให้คำปรึกษาสำหรับนักเรียนที่มีปัญหาเกี่ยวกับสังคมและอารมณ์ (Social-emotional Problems) แต่การเขียนในลักษณะนี้ยากต่อการตีความหมายเพราะไม่ได้เขียนตามรูปแบบใดๆ โดยปกติไม่นิยมให้นักเรียนเขียนพร้อมๆ กันทั้งห้อง ครูจะเลือกสั่งให้เฉพาะนักเรียนที่มีปัญหาทางอารมณ์และสังคมเขียนเท่านั้น

ข้อแนะนำในการเขียน

- 1) ครูต้องสร้างความสนิทสนมคุ้นเคยกับนักเรียนก่อน
- 2) ครูควรแจ้งวัตถุประสงค์ให้นักเรียนเข้าใจว่า ข้อมูลทุกอย่างจะเก็บรักษาไว้เป็นความลับ
- 3) อธิบายให้นักเรียนเข้าใจถึงการเขียนว่าไม่รูปแบบที่ตายตัว ขอให้เขียนจากความรู้สึกที่แท้จริง
- 4) ครูอาจหาตัวอย่างอัดชีวประวัติของนักเรียนคนอื่นที่เขียนได้ดีมาอ่านให้ฟังโดยได้รับการอนุญาตแล้ว และจะไม่เปิดเผยชื่อจริง เพื่อให้นักเรียนได้เห็นแนวทางในการเขียน

แบบที่ 2 แบบกำหนดโครงสร้างหรือหัวข้อ การเขียนแบบนี้ขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายของผู้เขียนว่าต้องการทราบเกี่ยวกับเรื่องใด การเขียนในลักษณะนี้เพื่อให้นักเรียนได้สำรวจตัวเอง พิจารณาเหตุการณ์ในอดีต ปัจจุบัน และแผนในอนาคต

ข้อเสนอแนะในการเขียน

1) เพื่อให้ให้นักเรียนเกิดความสบายใจ ครูต้องให้คำมั่นสัญญาว่าจะเก็บรักษาข้อมูลทุกอย่างไว้เป็นความลับ

2) ควรแจ้งให้นักเรียนทราบว่าอาจนำข้อมูลที่เป็นปัญหาเกี่ยวกับอัตชีวประวัติของนักเรียนทั้งหลายมาอภิปรายร่วมกัน เพื่อจะได้หาแนวทางในการระดมความคิดที่จะแก้ปัญหาร่วมกัน เพื่อให้ นักเรียนกระตือรือร้นที่จะให้ความร่วมมือด้วยดีในเมื่อมีผู้ที่มีปัญหาเช่นเดียวกับตน

3) แจกหัวข้อในการเขียนให้กับนักเรียนทุกคน เพื่อจะได้ทราบแนวทางในการเขียน

4) นำไปเขียนในช่วงโฮมรูมหรือที่บ้านก็ได้

5. เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ ชัดเจน ควรใช้ข้อมูลที่ได้จากการใช้วิธีการอื่นๆ มาร่วมพิจารณาด้วย

หัวข้อของอัตชีวประวัติแบบกำหนดโครงสร้าง

โครงร่างของอัตชีวประวัติที่ทำให้ทราบถึงอดีต ปัจจุบันและอนาคต มีดังนี้ (ลักขณา สรวิวัฒน์.

2543)

1) เรื่องสิทธิเสรีภาพภายในครอบครัวของตน

2) สถานที่ที่ฉันเคยอยู่

3) การใช้เวลาพักผ่อนในวันหยุด

4) สิ่งที่ฉันปฏิบัติในวันเสาร์-อาทิตย์

5) สถานที่ที่ฉันเคยท่องเที่ยวมาแล้ว

6) ระยะเวลาในปีแรกก่อนที่ฉันเข้าโรงเรียน

7) วัน เวลา ระยะเวลาที่เรียนอยู่ในโรงเรียนประถมศึกษา

8) วิชาที่ฉันชอบมากที่สุด และชอบน้อยที่สุด

9) วิชาและกิจกรรมที่ฉันอยากให้โรงเรียนจัด

10) วิธีการที่ฉันมักจะปฏิบัติเสมอหลังจากโรงเรียนเลิกแล้ว

11) วิธีการที่ฉันมักจะปฏิบัติเป็นประจำหลังจากทานอาหารเย็นเสร็จแล้ว

12) สิ่งที่ฉันทำได้ดีและสิ่งที่ฉันปรารถนาจะทำได้ดี

13) งานที่ฉันคาดหวังไว้ว่าจะทำ เลือกไว้ 3 อย่างและเหตุผลที่เลือก

14. ประเภทภาพยนตร์ที่ชอบ รายการโทรทัศน์ที่ชอบ ประเภทรายการวิทยุที่ชอบ หนังสือและนิตยสารที่ชอบ

15) ถ้าฉันขอสิ่งที่คุณต้องการได้ สิ่งที่คุณจะขอคือ

ตัวอย่าง : ทัศนคติประวัติแบบกำหนดโครงสร้างหรือหัวข้อ

จงเติมความลงในช่องว่างต่อไปนี้ให้ตรงกับความรู้สึกและความเป็นจริง

1. ฉันเกิดวันที่.....
  2. ฉันเป็นบุตรคนที่.....
  3. ฉันมีพี่.....คน น้อง.....คน
  4. สิ่งที่ฉันชอบที่สุดคือ.....
  5. สิ่งที่ไม่ชอบที่สุดคือ.....
  6. สิ่งที่ฉันสนใจ.....
  7. สิ่งที่ดีที่สุดในตัวฉันคือ.....
  8. สิ่งที่ไม่ดีที่สุดในตัวฉันคือ.....
  9. สิ่งที่ยากที่สุดคือ.....
  10. เวลาที่ฉันโกรธ ฉันจะ.....
  11. เวลาที่ฉันดีใจ ฉันจะ.....
  12. เวลาที่ฉันเบื่อ ฉันจะ.....
  13. ถ้าฉันมีเงินสักหนึ่งล้าน ฉันจะ.....
  14. ต่อไปภายหน้าฉันอยากเป็น.....
  15. ฉันคบเพื่อนเพื่อ.....
  16. ในบ้านของฉัน ฉันเกลียด.....มากที่สุด เพราะ.....
  17. ในบ้านของฉัน ฉันรัก.....มากที่สุด เพราะ.....
  18. ฉันนับถือศาสนา.....เพราะ.....
  19. ในโรงเรียน สิ่งที่ยากที่สุด.....
  20. ในโรงเรียน สิ่งที่ยากที่สุด.....
  21. เหตุการณ์ที่ยากที่สุดเท่าที่ยากที่สุดคือ.....
  22. เหตุการณ์ที่ยากที่สุดเท่าที่ยากที่สุดคือ.....
  23. เหตุการณ์ที่ยากที่สุดที่ยากที่สุดคือ.....
  24. ฉันมีความสุขมากที่สุด เมื่อ.....
  25. เพื่อนคนที่ยากที่สุด.....
- (ใส่ได้ 3 ชื่อ เรียงตามความชอบมากที่สุด)

1.5 ระเบียบพหุติการณ์ (Anecdotal Recording)

มักใช้บันทึกข้อมูลจากการสังเกตอย่างไม่เป็นทางการ (informal observation) ในห้องเรียน โดยเฉพาะหากเป็นชั้นเรียนเล็กๆ ครูผู้สอนจะสังเกตพัฒนาการของนักเรียนแล้วจดบันทึก ส่วนในชั้นเด็กโต ระดับมัธยมศึกษาหรืออุดมศึกษา เป็นเครื่องมือที่อาจนำไปใช้ในการวัดความรู้สึกซาบซึ้งในศิลปะ วัฒนธรรม วรรณคดี หรือ ดนตรี ซึ่งหาเครื่องมือได้ไม่ยาก พฤติกรรมที่บันทึกในระเบียบนั้นเป็น พฤติกรรมที่ไม่ได้คาดคะเนล่วงหน้าว่าจะต้องเกิด ผู้บันทึกมีการวางแผนล่วงหน้าว่าจะทำการบันทึก พฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอน แต่จะไม่กำหนดพฤติกรรมที่ต้องการสังเกต ผู้ บันทึกมีหน้าที่บันทึกพฤติกรรมที่เห็นว่าจำเป็นและมีความสำคัญกับการเรียนการสอน

การบันทึกพฤติกรรมนั้น ผู้บันทึกต้องจดบันทึกตามสภาพข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น เป็นการเขียน รายงานตามพฤติกรรมที่เห็นจริงมากกว่าการประเมินผลตัดสินโดยใช้อารมณ์ หรือตีความตามความรู้สึก ส่วนตัว นอกจากนี้ต้องพยายามเขียนโดยใช้คำที่มีความเฉพาะเจาะจงมากกว่าคำที่มีความหมายกว้าง ทั่วๆ ไป การเขียนผลโดยการตีความนั้น ให้บันทึกแยกออกจากการบรรยายเหตุการณ์ และเนื่องจากการ บันทึกพฤติกรรมเกิดขึ้นหลายครั้ง จึงมีการสรุปผลการสังเกตอีกส่วนหนึ่ง

ระเบียบพหุติการณ์เหมาะกับการวัดทักษะการปฏิบัติงานที่ผู้สอนเน้นการนำข้อมูลมาช่วยในการ ปรับแก้ทักษะการปฏิบัติงาน เครื่องมือชนิดนี้อาจไม่เหมาะที่นำมาใช้ในการตัดสินทักษะความสามารถเพื่อ การประเมินผลสรุป (summative) เพราะมีความเป็นปรนัยน้อย และไม่เป็นมาตรฐานเดียวกันสำหรับการ ประเมินการปฏิบัติงานของแต่ละคน โดยธรรมชาติของระเบียบพหุติการณ์จึงไม่มีการให้คะแนนเกี่ยวกับ ระดับคุณภาพของการทำงาน

ตัวอย่าง : ระเบียบพหุติการณ์ แบบที่ 1

ระเบียบพหุติการณ์	
ชื่อนักเรียน.....	ชั้น.....
วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....	เวลา.....น.
สถานที่.....	
พฤติกรรมที่แสดงออก.....	
ความหมายของพฤติกรรม.....	
ข้อเสนอแนะของผู้สังเกตในการช่วยเหลือหรือแก้ไข.....	
ลงชื่อ.....	ผู้สังเกต
ตำแหน่งหน้าที่.....	

ระเบียบพฤติกรรม

ชื่อผู้ถูกสังเกต นาย ก. วิชามนุษย์และเหตุผล ชั้นปีที่ 1

วันที่บันทึกข้อมูล 21 กุมภาพันธ์ 2549

บันทึกผลการสังเกต ตอนบรรยาย นาย ก. นั่งหลังห้องเรียน เมื่อเรียกให้ตอบ ก็ตอบไม่ได้ เมื่อให้เริ่มอภิปรายกลุ่ม นาย ก. เดินไปเข้ากลุ่มเพื่อนที่นั่งด้วยกันข้างหลังยื่นมองดูเพื่อนเฉยๆ ไม่ได้ลงมือทำ พอหมดชั่วโมง รีบเดินออกจากห้องต่างๆ ที่เพื่อนในกลุ่มยังทำงานกันอยู่

ความคิดเห็น นาย ก. ไม่ตั้งใจเรียน อยู่ในห้องรอเวลาให้หมดชั่วโมง ดูเหมือนจะเรียนไม่เข้าใจด้วย ไม่ให้ความร่วมมือกับกลุ่ม

ข้อเสนอแนะ ควรเรียกนาย ก. มาพบ หาสาเหตุ ปรับพฤติกรรมดังกล่าว

ผู้สังเกต กิตติมา ผู้สังเกต

ตัวอย่าง : ระเบียบพฤติกรรม แบบที่ 2

ระเบียบพฤติกรรม

ชื่อนักเรียน.....นามสกุล.....ชั้น.....

ห้อง.....

วัน เดือน ปี	สถานที่	เหตุการณ์และพฤติกรรม	บันทึกความเห็นประกอบ

ผู้สังเกตและบันทึก.....

ตำแหน่งและหน้าที่.....

ตัวอย่าง : ระเบียบพฤติกรรม แบบจดบันทึกพฤติกรรมที่สังเกตแบบรวมทั้งห้อง

การจดบันทึกพฤติกรรมที่สังเกต		
วัน/เดือน/ปี	ชื่อนักเรียน	บันทึก
1 ก.พ. 2558	ชัชวาล	เขียนแผ่นภาพชี้ทางชั้นบน ชั้นล่าง ห้องน้ำ หลังบ้านได้อย่างสร้างสรรค์
1 ก.พ. 2558	ชวกร	ให้ความร่วมมือในการทำงานกลุ่มเป็นอย่างดี
2 ก.พ. 2558	ชลวิทย์	ชอบขีดเขียนข้อความภาษาอังกฤษลงบนกระดาษซักถามเพื่อนๆ เมื่อสงสัยคำศัพท์บางตัว

ตัวอย่าง : ระเบียบพฤติกรรม แบบจดบันทึกพฤติกรรมที่สังเกตรายบุคคล

การจดบันทึกเหตุการณ์ย่อยรายบุคคล	
ชื่อ.....	
วัน/เดือน/ปี	การจดบันทึก
1 ก.พ. 2558	มีปัญหาในการทำงานกับกลุ่ม เราได้พูดคุยถึงวิธีการที่เธอควรจะทำลองทำดู ฉันได้เสนอแนะข้อคิดเห็นในทางดีให้เธอใช้เป็นแนวปฏิบัติ

ปัญหาในการทำระเบียบพฤติกรรมที่มักพบเห็นเสมอ ได้แก่

- 1) รายการพฤติกรรมที่เกิดขึ้นเป็นไปอย่างไม่สิ้นสุด แต่ครั้งที่ทำการสังเกตจะมีพฤติกรรมของผู้ถูกสังเกตเกิดขึ้นใหม่เสมอ
- 2) ผู้ประเมินมักเผลอบันทึกโดยเขียนเชิงประเมินใช้ความรู้สึกส่วนตัวเขียนรายงาน ตามตัวอย่างที่ปรากฏผู้สังเกตพยายามไม่ตีความหมายในตอนแรก แต่หลังจากการสังเกตสิ้นสุดลง ผู้สังเกตเริ่มทำการตีความแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้ถูกสังเกต

3) งานการบันทึกและการเก็บข้อมูลเป็นภาระที่ผู้บันทึกต้องจัดระบบให้ดี การสังเกตแล้วเก็บข้อมูลในระยะเบี่ยงพฤติกรรมใช้เวลานาน ผู้สังเกตต้องจัดเพิ่มข้อมูลให้เป็นระบบเพื่อต่อการสรุปและวิเคราะห์

4) การบันทึกพฤติกรรมมีปัญหาเรื่องการนำไปใช้ภายหลังการสิ้นสุดการบันทึกข้อมูล ผู้สังเกตต้องตัดสินใจว่าจะนำข้อมูลนั้นไปใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างไร โดยเฉพาะเมื่อผู้ถูกสังเกตมีเพียง 1 หรือ 2 คน ไม่ใช่ทั้งห้องเรียน ข้อมูลจากการสังเกต พฤติกรรมของผู้เรียนมีประโยชน์ต่อการปรับพฤติกรรมผู้เรียนและอาจมีส่วนช่วยในการวัดเจตคติของผู้เรียนต่อวิชาที่เรียน ข้อมูลที่ได้มาจึงไม่นิยมนำมาตีค่าเป็นคะแนนในการประเมินผลการเรียน

1.6 ระเบียบสะสม (Cumulative Record)

ระเบียบสะสมเป็นบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนที่บันทึกสะสมมาตั้งแต่นักเรียนเข้ามาเรียนในโรงเรียน จนกระทั่งจบการศึกษาหรือออกจากโรงเรียน ระเบียบสะสมเป็นเครื่องมือช่วยให้นักแนะแนวได้เห็นภาพพจน์เกี่ยวกับพัฒนาการของนักเรียนทั้งพัฒนาการทางด้านร่างกาย ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน อารมณ์และสังคม ข้อมูลต่างๆ ที่ได้จากการที่นักเรียนมารับบริการปรึกษาก็ควรเก็บรวบรวมไว้ในระเบียบสะสมด้วย ระเบียบนี้ต้องเก็บไว้เป็นความลับ (วัชร ทรัพย์มี, 2531)

วัตถุประสงค์ของการใช้ระเบียบสะสม

- 1) เพื่อจัดเก็บข้อมูลเป็นรายบุคคล
- 2) เพื่อจัดข้อมูลเป็นหมวดหมู่สะสมอย่างต่อเนื่อง
- 3) เพื่อเป็นเอกสารประจำตัวบุคคลเมื่อจบการศึกษา

ชนิดของระเบียบสะสม

โดยทั่วไประเบียบสะสมแบ่งออกได้ ดังนี้ (จำเนียร ช่างโชติ, 2544)

1. **แบบแผ่นเดียว** โดยบรรจุข้อความต่างๆ ที่จะบันทึกทั้งด้านหน้าและด้านหลังระเบียบสะสมชนิดนี้อาจจะสะดวกต่อการเก็บรักษาไม่เปลืองเนื้อที่ แต่ข้อมูลต่างๆ บันทึกได้น้อยเพราะเนื้อที่จำกัด ฉะนั้นระเบียบสะสมชนิดนี้ ถ้านำไปใช้กับนักเรียนมัธยมอาจจะไม่เหมาะสมเพราะอาจต้องมีข้อมูลที่ต้องบันทึกหรือบรรจุลงในระเบียบสะสมมาก

2. **แบบแฟ้มหรือเป็นเล่ม** มีลักษณะถาวรกว่าชนิดแรก แบบนี้ส่วนใหญ่จะแยกข้อมูลแต่ละอย่างออกจากกันเป็นแผ่นๆ ไป ดังนั้นเนื้อที่ในการบันทึกจะมีมาก ข้อเสียของระเบียบสะสมนี้คือ สิ้นเปลืองงบประมาณมากและเสียเนื้อที่ในการเก็บมากพอสมควร การรักษาข้อมูลที่เป็นความลับบางอย่างอาจทำไม่ได้ดีพอ เพราะต้องยกไปศึกษาหรือบันทึกทั้งเล่ม

3. **แบบเป็นซองหรือแบบรวม** หมายถึง การนำเอาข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ทั้งหมดมารวมกันไว้ในซองเดียวกัน โดยแยกข้อมูลเป็นแต่ละชนิดออกจากกันเป็นเรื่องๆ ไปสะดวกต่อการบันทึกข้อมูลในแง่ของการรักษาเป็นความลับ ข้อเสียก็คือ อาจง่ายต่อการสูญหายถ้าขาดความรอบคอบ

ประโยชน์ของระเบียบสะสม

ระเบียบสะสมเป็นเอกสารที่ให้คุณค่าทางการแนะแนวมากดังที่ได้กล่าวไว้ดังนี้

- 1) ช่วยครูและครูแนะแนวหรือผู้ให้คำปรึกษา ในด้านการแนะแนวหรือการให้คำปรึกษาในกรณีที่ผู้เรียนมีปัญหาต่างๆ ที่ต้องการความช่วยเหลือ
- 2) ช่วยครูและผู้แนะแนวให้การช่วยผู้เรียนวางแผนการเลือกเรียนและการตัดสินใจเลือกแนวทางการศึกษาต่อ หรือการเลือกประกอบอาชีพให้เหมาะสมกับสติปัญญา ความถนัด ความสนใจ ความสามารถ เจตคติ และคุณลักษณะอื่นๆ
- 3) ช่วยผู้เรียนให้รู้จักเข้าใจตนเองอย่างถูกต้อง อันจะเป็นแนวทางในการตัดสินใจเลือกการดำเนินชีวิต
- 4) บิดา มารดา หรือผู้ปกครอง ให้รู้จักและเข้าใจเด็กในความปกครองของตน โดยผ่านครูแนะแนวในการสนับสุนนในเรื่องการเรียนหรือการประกอบอาชีพ
- 5) ช่วยผู้สอน ในเรื่องการจัดกลุ่มการเรียนในชั้นเรียนให้เหมาะสมยิ่งขึ้น
- 6) ช่วยทางสถาบันการศึกษาใช้ในการวางโครงการติดตามผลงานด้านการแนะแนวด้านการสอนด้านการบริหาร

รายละเอียดในระเบียบสะสม

รายละเอียดที่จัดบันทึกในระเบียบสะสมควรมีความครอบคลุมเรื่องราวของเด็กในทุกๆ ด้าน ซึ่งควรประกอบไปด้วยข้อมูลดังต่อไปนี้

- 1) ข้อมูลส่วนตัว ได้แก่ ชื่อ ชื่อสกุล เชื้อชาติ เพศ ศาสนา ฯลฯ
- 2) ข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพ
- 3) ข้อมูลเกี่ยวกับฐานะทางเศรษฐกิจ
- 4) ข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนและที่บ้าน
- 5) ข้อมูลเกี่ยวกับการเรียน
- 6) ข้อมูลเกี่ยวกับมนุษยสัมพันธ์ และบุคลิกภาพ
- 7) ด้านเกี่ยวกับสุขภาพจิตและค่านิยม
- 8) เป้าหมายในอนาคต
- 9) ปัญหาปัญหาที่ข้าพเจ้ากำลังประสบอยู่ในขณะนี้

ตัวอย่าง : ระเบียบนสะสม

ระเบียบนสะสม

โรงเรียน..... อำเภอ..... จังหวัด.....

คำชี้แจง ให้นักเรียนกรอกข้อมูลส่วนตัว และ กาก ในช่อง ให้ครบถ้วน สมบูรณ์ (ข้อมูลเหล่านี้ จะเก็บไว้เป็นความลับ)

1. ประวัติส่วนตัวนักเรียน

ชื่อ.....นามสกุล..... ชั้น ม...../.....ชื่อเล่น.....
เลขประจำตัว.....โทรศัพท์.....เกิดวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....
สถานที่เกิดบ้านเลขที่.....หมู่ที่.....บ้าน.....ตำบล.....อำเภอ.....
จังหวัด.....

อาศัยอยู่กับ..... ระยะทางจากบ้านถึงโรงเรียน ประมาณ.....กิโลเมตร
ความสามารถ (พิเศษ).....

เดินทางมาโรงเรียนโดย เดิน รถจักรยาน รถจักรยานยนต์
 รถรับส่ง อื่น ๆ (ระบุ).....

ชื่อครูที่ปรึกษา 1.....
2.....

ชื่อบิดา.....อายุ.....ปี อาชีพ.....

ชื่อมารดา.....อายุ.....ปี อาชีพ.....

ที่อยู่บิดา/มารดา.....

โทรศัพท์.....

เป็นบุตรคนที่.....ในจำนวนพี่น้องร่วมสายโลหิต.....คน เป็นชาย.....คน หญิง.....คน
ประกอบอาชีพแล้ว.....คน อยู่ในความอุปการะของครอบครัว.....คน

สถานภาพบิดา มารดา อยู่ด้วยกัน แยกกันอยู่ หย่าร้างกัน อื่นๆ ระบุ.....

รายได้ของครอบครัว ตั้งแต่ 27,000 บาทต่อปีขึ้นไป 20,000 - 26,999 บาทต่อปี

น้อยกว่า 20,000 บาทต่อปี

ผู้ออกค่าใช้จ่ายในการเรียน.....เกี่ยวข้องกับ.....
 งานอดิเรกของข้าพเจ้า.....
 หน้าที่รับผิดชอบภายในบ้านที่ทำนอกเหนือการเรียนคือ.....

2. ด้านเกี่ยวกับสุขภาพ

น้ำหนัก.....กิโลกรัม ส่วนสูง.....ซม. โรคประจำตัว.....
 โรคที่เคยเป็น .....เมื่อ ปี พ.ศ. ....การรักษา.....
 ประวัติอุบัติเหตุ.....เมื่อ พ.ศ. ....สถานที่เข้ารับการรักษา.....

3. ด้านเกี่ยวกับเศรษฐกิจ

ข้าพเจ้ามีเงินใช้ จ่ายในการมาโรงเรียนประมาณวันละ .....บาท
 ข้าพเจ้ามีงานพิเศษทำคือ.....รายได้เฉลี่ยวันละ.....บาท
 ข้าพเจ้าคิดว่าค่าใช้จ่ายของข้าพเจ้า มากเกินไป พอดี
 ไม่พอใช้บางครั้ง น้อยเกินไป

4. ด้านเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน และที่บ้าน

โรงเรียนของข้าพเจ้า	☐	น่าเรียนมาก	☐	น่าเรียนพอควร	☐	ไม่น่าเรียนเลย		
บรรยากาศในโรงเรียน	☐	อบอุ่นมาก	☐	อบอุ่นพอควร	☐	ห่างเหินกัน		
	☐	สามัคคีกัน	☐	ต่างคนต่างอยู่	☐	แยกกันหลายหมู่		
บรรยากาศของบ้านข้าพเจ้า	☐	อบอุ่นมาก	☐	อบอุ่นพอควร	☐	ห่างเหินกัน		
	☐	สามัคคีกัน	☐	ต่างคนต่างอยู่	☐	ไม่ลงรอยกันทั้งบ้าน	☐	เจียบเหงา น่าเบื่อ

สิ่งที่ข้าพเจ้าอยากให้ครอบครัวของข้าพเจ้าปรับปรุง คือ

1.....2.....

5. ด้านเกี่ยวกับการเรียน

ปัจจุบันข้าพเจ้า	☐	เรียนไม่ เข้าใจ	☐	เบื่อเรียนบาง วิชา	☐	เรียนไม่ทันเพื่อน
	☐	อยากเลิก เรียน	☐	ต้องการให้ เพื่อนช่วย	☐	ต้องการครูที่เข้าใจ และเป็นທີ່ปรึกษาได้

สาเหตุของปัญหาทางการเรียน เพราะ.....

ม. 1		ม. 2		ม. 3	
ปีการศึกษา.....		ปีการศึกษา.....		ปีการศึกษา.....	
เกรดเฉลี่ย.....		เกรดเฉลี่ย.....		เกรดเฉลี่ย.....	
ม. 4		ม. 5		ม. 6	
ปีการศึกษา.....		ปีการศึกษา.....		ปีการศึกษา.....	
ภาคเรียนที่ 1	ภาคเรียน ที่ 2	ภาคเรียน ที่ 1	ภาคเรียน ที่ 2	ภาคเรียน ที่ 1	ภาคเรียน ที่ 2
เกรดเฉลี่ย	เกรดเฉลี่ย	เกรดเฉลี่ย	เกรดเฉลี่ย	เกรดเฉลี่ย	เกรดเฉลี่ย .....

ผลการเรียนเฉลี่ย.....

6. ด้านเกี่ยวกับมนุษยสัมพันธ์ และบุคลิกภาพ

ข้าพเจ้ามีเพื่อนสนิท คือ.....ชั้น.....

เมื่ออยู่ในกลุ่มเพื่อนข้าพเจ้ามักเป็น	☐	ผู้นำ	☐	ผู้ตาม	☐	ผู้นำบางโอกาสผู้ ตามบางโอกาส
ข้าพเจ้าเข้ากับเพื่อนได้	☐	ง่าย	☐	ค่อนข้างง่าย	☐	ยาก
เมื่อผู้ใหญ่ใช้งานข้าพเจ้ามักจะ	☐	ทำด้วยความ กระตือรือร้น	☐	ทำเพราะเลี้ยง ไม่ได้	☐	พยายามหลีกเลี่ยง
เมื่อมีกิจกรรมกลุ่ม ข้าพเจ้ามักจะ	☐	ทำงานมากกว่า เพื่อน	☐	ทำงานเท่ากับ เพื่อน	☐	ทำงานน้อยกว่า เพื่อน

7. ด้านเกี่ยวกับสุขภาพจิตและค่านิยม

ข้าพเจ้ารู้สึกที่โลกนี้ น่าอยู่ ไม่น่าอยู่

ข้าพเจ้ารู้สึกที่ตัวเอง มีค่า ไม่มีค่า

ข้าพเจ้าคิดว่าคนที่ดีควรมีลักษณะ.....

ข้าพเจ้าคิดว่าสังคมที่ดีควรมีลักษณะ.....

8. เป้าหมายของชีวิตในอนาคต

ข้าพเจ้าอยากประกอบอาชีพ.....เพราะ.....

9. ปัญหาที่ข้าพเจ้ากำลังประสบอยู่ในขณะนี้

1	☐	เรื่องครอบครัว	6	☐	เรื่องการวางตัวในสังคม
2	☐	เรื่องการเรียนรู้	7	☐	เรื่องการใช้เวลาว่าง
3	☐	เรื่องสุขภาพ	8	☐	เรื่องการเลือกอาชีพ
4	☐	เรื่องเศรษฐกิจ	9	☐	เรื่องการศึกษาต่อ
5	☐	เรื่องการคบเพื่อน	10	☐	เรื่องการปรับตัวเข้ากับครู-อาจารย์ในโรงเรียน

ถ้าต้องการความช่วยเหลือ / ปรีกษา ข้าพเจ้าต้องการความช่วยเหลือ / ปรีกษา จาก

- บิดา
- มารดา
- ครูแนะแนว
- ครูที่ปรีกษา
- เพื่อน
- อื่นๆ (โปรดระบุ).....

ลงชื่อ.....ผู้กรอกข้อมูล

(.....)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

1.7 สังคมมิติ (Sociometry)

หมายถึง วิธีการอย่างหนึ่งที่ใช้วัดความสัมพันธ์ทางสังคมภายในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง โดยพิจารณาในแง่ของลักษณะของกลุ่มและบทบาทของสมาชิกว่าธรรมชาติที่แท้จริงเป็นอย่างไร โดยความเชื่อพื้นฐานของนักจิตวิทยาที่มีต่อการทำสังคมมิติ ดังนี้

- 1) มนุษย์ทุกคนย่อมต้องการที่จะเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม

2) การที่มีโอกาสอยู่ในสังคม ได้มีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น จะช่วยพัฒนาการด้านสังคมได้เป็นอย่างดี

3) ห้องเรียนเปรียบเสมือนห้องทดลองที่เด็กมีโอกาสจะเรียนรู้มนุษย์สัมพันธ์ซึ่งเป็นสิ่งที่มีอิทธิพลต่อเด็กเป็นอันมาก

จุดมุ่งหมายของการทำสังคมมิติ

การทำสังคมมิติมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญอยู่ 5 ประการ คือ

- 1) เพื่อทราบว่านักเรียนภายในห้องเดียวกันมีความสัมพันธ์กันอย่างไร แยกกันเป็นกลุ่มย่อยก็กลุ่ม
- 2) เพื่อทราบว่าในกลุ่มย่อยแต่ละกลุ่มมีใครบ้างและลักษณะของกลุ่มเป็นอย่างไร
- 3) เพื่อทราบว่านักเรียนคนใดที่เพื่อนชอบและนิยมยกย่องมากที่สุด เพราะเหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น
- 4) เพื่อทราบว่านักเรียนคนใดไม่เข้าสังคมหรือถูกทอดทิ้ง
- 5) เพื่อทราบว่านักเรียนคนใดที่เพื่อนไม่ชอบ

หลักการทำสังคมมิติ

การทำสังคมมิติ มีหลักในการทำดังนี้

- 1) สมาชิกในกลุ่มควรจะรู้จักและคุ้นเคยกันเป็นอย่างดี
- 2) ก่อนทำสังคมมิติ ผู้ทำควรมีสัมพันธ์อันดีและคุ้นเคยกับสมาชิกในกลุ่มพอสมควร
- 3) แจ่งจำนวนและรายชื่อสมาชิกให้ทุกคนในกลุ่มทราบ
- 4) การทำสังคมมิติแต่ละครั้งควรสมมติสถานการณ์เพียงสถานการณ์เดียว
- 5) ไม่ควรบอกล่วงหน้าเพราะจะทำให้ข้อมูลไม่เป็นธรรมชาติ
- 6) การทำสังคมมิติในแต่ละสถานการณ์ควรให้สมาชิกเลือกมากกว่า 1 แต่ไม่ควรเกิน 3 อันดับเพราะจะยุ่งยากในการเขียนแผนผัง

7) การแปลความหมายของสังคมมิติในแต่ละสถานการณ์แตกต่างกัน

8) ควรใช้วิธีอื่นควบคู่ไปด้วย เช่น กลวิธีไครเอย์ ฯลฯ

ขั้นตอนการทำสังคมมิติ

ขั้นที่ 1 กำหนดสถานการณ์ โดยครูหรือผู้แนะนำจะกำหนดสถานการณ์เพื่อให้นักเรียนเลือกเพื่อนเพื่อมาร่วมกิจกรรมตามสถานการณ์ที่กำหนดขึ้น วิธีดำเนินการในขั้นนี้คือ

- 1) ครูแจกกระดาษที่มีขนาด 3x4 นิ้ว เพื่อให้นักเรียนเขียนชื่อและชื่อสกุลของตนไว้ที่บนหัวกระดาษ พร้อมทั้งเขียนวันที่และห้องเรียนกำกับไว้ด้วย
- 2) ครูบอกสถานการณ์หรือคำถามที่ครูต้องการให้นักเรียนเลือกเพื่อน สถานการณ์หรือคำถามนี้ครูอาจจะเขียนไว้ที่แผ่นกระดาษที่แจกให้นักเรียน
- 3) ให้นักเรียนเขียนชื่อเพื่อนลงไปในแผ่นกระดาษที่แจกให้โดยเรียงลำดับความสำคัญ
- 4) ให้นักเรียนส่งแผ่นกระดาษที่เขียนชื่อเพื่อนเรียบร้อยแล้วส่งให้ครู

ชื่อนักเรียน..... ชั้น.....วันที่.....

สถานการณ์ : ถ้าครูจะให้นักเรียนทำงานกลุ่มโดยนักเรียนจะเลือกเพื่อนได้ 3 คน นักเรียน
จะเลือกใครในห้องนี้ ให้เรียงลำดับความต้องการก่อนหลังตามลำดับ

อันดับที่ 1 .....

อันดับที่ 2 .....

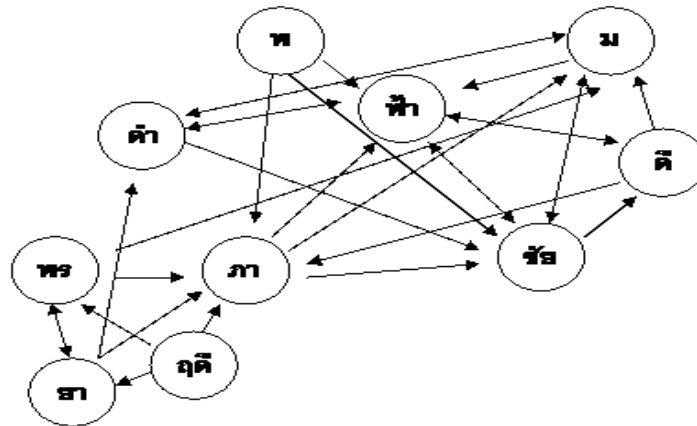
อันดับที่ 3 .....

ขั้นที่ 2 แสดงผลในตาราง โดยนำคำตอบของนักเรียนมาแจกแจงความถี่ดังตัวอย่าง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ผู้เลือก \ ผู้ถูกเลือก	พล	คำ	ภา	ชัย	สี	มน	ฟ้า	พร	ฤดี	ธ
1.พล			✓	✓			✓			
2.คำ				✓		✓	✓			
3.ภา				✓		✓	✓			
4.ชัย					✓	✓	✓			
5.สี			✓			✓	✓			
6.มน		✓		✓			✓			
7.ฟ้า		✓		✓	✓					
8.พร			✓			✓				
9.ฤดี			✓							✓
10.ธ								✓		✓
รวม	-	3	4	5	2	5	6	1	-	2

จากตาราง จะเห็นได้ว่าผู้ที่ถูกเลือกมากที่สุด คือ ฟ้า ส่วน พลไม่มีคนเลือก แสดงว่า ฟ้า มีลักษณะของผู้นำกลุ่ม สำหรับ พล ถ้าไม่สามารถเข้ากับกลุ่มใหญ่ได้อาจจัดเป็นผู้มีปัญหาแต่เนื่องจากยังมีความพอใจที่จะร่วมกิจกรรมกับผู้อื่นได้จึงไม่ทำให้เกิดปัญหาในการปรับตัวเหมาะที่จะเป็นผู้ตามที่ดี

ขั้นที่ 3 สร้างแผนสังคมมิติ จากผลการเลือกผู้ร่วมกิจกรรมของกลุ่มนำมาสร้างภาพสังคมได้ดังนี้

ขั้นที่ 4 การตีความหมาย จากภาพสังคมมิติได้ว่าลักษณะของกลุ่มแบ่งออกได้ 2 กลุ่ม เครื่องมือชนิดนี้สามารถช่วยให้ครูจัดที่นั่งเด็ก หรือแบ่งกลุ่มทำงานได้อย่างเหมาะสมทั้งนี้เพื่อช่วยให้เด็กได้ทำงานร่วมกันอย่างมีความสุข ความเที่ยงตรงของเครื่องมือนี้ ขึ้นอยู่กับว่าเด็กให้คำตอบที่ซื่อสัตย์หรือไม่ ดังนั้นการให้เด็กเขียนชื่อเพื่อที่ตนเลือกควรให้เด็กเขียนอย่างอิสระปราศจากความกลัว หรืออิทธิพลใดๆ การเขียนแบบเป็นความลับจะดีกว่าแบบเปิดเผย

1.8 บันทึกประจำวัน (Diary)

การเขียนบันทึกประจำวันหรืออนุทินส่วนตัว เป็นส่วนหนึ่งของอัตชีวประวัติโดยการเขียนถึงประสบการณ์ในด้านกิจกรรมและความรู้สึกในแต่ละวันซึ่งเป็นเหตุการณ์ปัจจุบัน การวิเคราะห์ก็คือการสรุปเรื่องราวที่เขียนเล่ามาในแต่ละวันนั่นเอง โดยก่อนให้เขียนบันทึกประจำวันผู้ให้เขียนจะต้องเป็นผู้ที่มีความคุ้นเคยกันพอสมควรกับผู้เขียน นอกจากนั้นผู้ให้เขียนจะต้องชี้แจงวัตถุประสงค์ที่แท้จริงในการให้เขียน และให้เขียนต่อเนื่องกันอย่างน้อย 1 สัปดาห์ ในการบันทึกอาจมีแบบฟอร์ม หรือไม่มีก็ได้ แต่ต้องมีหัวข้อดังต่อไปนี้

- 1) ชื่อ อายุ เพศ ของผู้บันทึก
- 2) วัน เดือน ปี ที่บันทึก
- 3) กิจกรรมที่ทำในวันนั้น โดยต้องทำต่อเนื่องอย่างน้อย 1 สัปดาห์ จะทำให้ทราบนิสัยของผู้บันทึก

ได้

ประโยชน์ของบันทึกประจำวัน

- 1) ช่วยให้ครูหรือผู้แนะแนวทราบว่าในแต่ละวันนักเรียนมีกิจกรรมอะไรบ้าง
- 2) ช่วยให้ครูหรือผู้แนะแนวทราบถึงความรู้สึกนึกคิดของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรม
- 3) ช่วยให้ครูหรือผู้แนะแนวทราบเกี่ยวกับการแบ่งเวลาของนักเรียน

- 4) ช่วยให้ครูหรือผู้แนะแนวรู้จักและเข้าใจนักเรียนของตนเองดีขึ้น
- 5) ช่วยให้นักเรียนได้สำรวจตัวเองเกี่ยวกับการปฏิบัติตนในแต่ละวัน ซึ่งจะทำให้เกิดความเข้าใจตนเอง ยอมรับตนเองและรู้จักแก้ไขปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้น
- 6) ช่วยให้ครูหรือผู้แนะแนวรู้เรื่องราวของนักเรียนที่เป็นความจริงทั้งในอดีตและปัจจุบัน
- 7) ช่วยให้รู้จักนักเรียนดีขึ้นทั้งในด้านสติปัญญา อารมณ์และสภาพสังคม

1.9 การเยี่ยมบ้าน (Home Visitation)

การเยี่ยมบ้านนักเรียน หมายถึง การที่ครูไปเยี่ยมพบปะกับผู้ปกครองและนักเรียนที่บ้านของเขา อันจะช่วยให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบ้านกับโรงเรียนและทำให้ครูได้รู้ได้เห็นข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมต่างๆ ทางบ้านของนักเรียน

จุดมุ่งหมายของการเยี่ยมบ้านนักเรียน

การเยี่ยมบ้านมีจุดมุ่งหมายดังต่อไปนี้

- 1) เพื่อให้ครูได้เห็นสภาพแท้จริงของสิ่งแวดล้อมและสภาพความเป็นอยู่ทางครอบครัวของนักเรียน
- 2) เพื่อช่วยให้ครูได้รู้ถึงเจตคติของผู้ปกครองที่มีต่อครู โรงเรียนและนักเรียน
- 3) เพื่อสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์อันดีระหว่างบ้านกับโรงเรียนอันจะส่งผลให้เกิดความร่วมมือที่ดีในการช่วยแก้ปัญหาหรือพัฒนานักเรียน
- 4) เพื่อเพิ่มเติมข้อมูล ข้อเท็จจริงบางประการที่เกี่ยวกับเด็กนักเรียนที่ไม่อาจสามารถหาได้ด้วยวิธีการอื่นๆ

หลักการเยี่ยมบ้านนักเรียน

เพื่อให้ผู้ปกครองและนักเรียนเกิดเจตคติที่ดีต่อครูและโรงเรียนอีกทั้งยินดีให้ข้อมูลครูที่ไปเยี่ยมบ้าน จึงควรยึดหลักการดังนี้

- 1) ก่อนไปเยี่ยมบ้านควรแจ้งให้นักเรียนทราบล่วงหน้าเพื่อไปบอกกล่าวผู้ปกครองก่อนว่าครูจะเยี่ยมบ้านในวันใดเวลาใด
- 2) ครูควรตั้งจุดมุ่งหมายของการไปเยี่ยมบ้านว่าต้องการทราบข้อเท็จจริงหรือข้อมูล เรื่องใดบ้าง พร้อมทั้งเตรียมหัวข้อที่จะสัมภาษณ์หรือสนทนากับผู้ปกครองของนักเรียน เพื่อให้ได้ข้อมูลตามจุดมุ่งหมายนั้น
- 3) ศึกษาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวนักเรียนเท่าที่มีอยู่ก่อนไปเยี่ยมบ้านเพื่อการปฏิบัติตัวหรือถามคำถามที่เหมาะสมกับสภาพทางบ้านของนักเรียน
- 4) พยายามสร้างให้เกิดความคุ้นเคย ความอบอุ่นใจ ความมีมิตรภาพที่ดีต่อกัน
- 5) ควรสนับสนุนให้นักเรียนได้มีโอกาสร่วมวงสนทนาในระยะแรกที่ครูไปถึง
- 6) พยายามให้ผู้ปกครองได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นและความรู้สึกต่างๆ ออกมาให้มากในเรื่องที่สนทนากัน

7) หลีกเลียงการกำหนดหนี้เตียน การวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับตัวนักเรียนผู้ปกครอง ครูหรือโรงเรียน

8) การเยี่ยมบ้านควรคำนึงถึงความเหมาะสมของเวลาไปเยี่ยมและระยะเวลาที่เยี่ยมบ้านโดยไม่ควรใช้เวลาอย่างเร่งรีบ แต่ไม่ควรจะอยู่นานจนเกินไป

9) รับผิดชอบที่ข้อมูลที่ได้ทันทีหลังจากกลับจากการเยี่ยมบ้าน ซึ่งอาจใช้แบบรายงานการเยี่ยมบ้านดังตัวอย่าง

ตัวอย่าง แบบบันทึกการเยี่ยมบ้าน

แบบบันทึกการเยี่ยมบ้านนักเรียน ประจำปีการศึกษา.....

โรงเรียน.....อำเภอ.....จังหวัด.....

วันที่..... เดือน .....พ.ศ. .... เวลา.....น.

ชื่อนักเรียน..... ชั้น ม. .... /..... ชื่อเล่น .....อายุ.....ปี

บ้านเลขที่.....หมู่.....บ้าน.....ตำบล .....อำเภอ .....จังหวัด .....

ระยะทางจากบ้าน – โรงเรียน .....กม. เดินทางโดย .....

เป็นบุตรลำดับที่ .....จำนวนพี่น้องทั้งหมด .....คน ชาย.....คน หญิง .....คน

บิดา(ชื่อ – สกุล).....อาชีพ .....รายได้เฉลี่ยเดือนละ.....

มารดา(ชื่อ – สกุล).....อาชีพ .....รายได้เฉลี่ยเดือนละ.....

1. บ้านที่อาศัย บ้านตนเอง อาศัยอยู่กับผู้อื่น (ระบุ).....

2. ลักษณะบ้าน บ้านชั้นเดียว บ้านสองชั้น ลักษณะแบบอื่น.....

3. สภาพแวดล้อม ดี พอใช้ ไม่ดี ควรปรับปรุง .....

4. สภาพความเป็นอยู่ในครอบครัว

อยู่ร่วมกับบิดามารดา อยู่กับบิดา อยู่กับมารดา

อยู่ตามลำพัง อยู่กับผู้อื่น ระบุ.....

5. อาชีพของผู้ปกครอง เกษตรกร ค้าขาย รับราชการ รับจ้าง อื่น ๆ.....

6. สถานที่ทำงานของบิดา ในอำเภอเดียวกัน ในจังหวัดเดียวกัน

ต่างจังหวัด ระบุ.....

สถานที่ทำงานของมารดา ในอำเภอเดียวกัน ในจังหวัดเดียวกัน
 ต่างจังหวัด ระบุ .....

7. โรคประจำตัวของนักเรียน ไม่มี มี ระบุ .....

รักษาโดย .....

8. ข้อมูลทั่วไป (สภาพแวดล้อม/ความสัมพันธ์ของสมาชิกในบ้าน/การใช้ชีวิตและกิจกรรณที่บ้าน)

.....

9. พฤติกรรมนักเรียนเมื่ออยู่บ้าน

คุณลักษณะที่ผู้ปกครองภาคภูมิใจ .....

คุณลักษณะที่เป็นความเสี่ยงของนักเรียน .....

10. ความรู้สึกของผู้ปกครองที่มีต่อผู้เรียนและโรงเรียน

.....

.....

11. สภาพปัญหาและความจำเป็นเร่งด่วน

.....

.....

12. การให้ความช่วยเหลือในเบื้องต้น

.....

.....

13. แผนการให้ความช่วยเหลือ

.....

.....

14. สิ่งที่นักเรียนควรพัฒนา

.....

.....

15. ปัญหา/แนวทางการแก้ปัญหาร่วมกันระหว่างครูที่ปรึกษากับผู้ปกครอง

.....

.....

16.

ชื่อผู้ไปเยี่ยมบ้าน

- 1) ..... 2) .....
3) ..... 4) .....

17. ข้อเสนอแนะ/ความคิดเห็นของผู้เยี่ยมบ้านนักเรียน

.....
.....

ลงชื่อ.....

( )

ผู้บันทึกการเยี่ยมบ้านนักเรียน

1.10 การใช้แบบทดสอบ

เทคนิคประเภทนี้เป็นการรวบรวมข้อมูลของบุคคล โดยใช้แบบทดสอบทางจิตวิทยาที่มีมาตรฐาน และได้รับการยอมรับจากสากล เพื่อช่วยประกอบการพิจารณาทำความเข้าใจบุคคลหรือประกอบการตัดสินใจ

การทดสอบ (Testing) เป็นเครื่องมือในการวัดผลชนิดหนึ่งที่มีลักษณะเป็นวิธีการที่มีระบบซึ่งอาจเป็นชุดของข้อคำถามที่สร้างขึ้นที่เรียกว่า “แบบทดสอบ” เพื่อใช้วัดความรู้ สถิติปัญญา ความถนัด และบุคลิกภาพของบุคคล โดยบุคคลนั้นจะตอบสนองโดยการแสดงพฤติกรรมในรูปแบบต่างๆ ในช่วงเวลาที่กำหนด เช่น พูด เขียน หรือทำทาง เป็นต้นเพื่อเปรียบเทียบการกระทำของบุคคลนั้นกับคนอื่นๆ หรือกับเกณฑ์มาตรฐานที่วางไว้ และวัดผลออกมา โดยมีเกณฑ์การพิจารณาคูณภาพของแบบทดสอบ คือ ความเที่ยง (Reliability) ความตรง (Validity) และเกณฑ์ปกติ (Norm)

จุดมุ่งหมายของการใช้การทดสอบ

- 1) เพื่อพยายามรวบรวมข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับตัวนักเรียนซึ่งจะช่วยให้ครูหรือผู้แนะแนวได้รู้จักและเข้าใจนักเรียนของตนได้ดีขึ้น
- 2) เพื่อครูหรือผู้แนะแนวได้นำผลจากการทดสอบไปใช้ในการวินิจฉัยนักเรียน
- 3) เพื่อช่วยให้นักเรียนได้เกิดความเข้าใจตนเองอย่างถูกต้อง
- 4) เพื่อช่วยให้ผู้ปกครองของนักเรียนได้มีความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับขีดความสามารถและความสำเร็จของบุตรหลานของตน
- 5) เพื่อทางโรงเรียนจะได้นำผลการทดสอบที่ได้ไปใช้ในการจำแนกตัวนักเรียนโดยเฉพาะในด้านบริการจัดวางตัวบุคคล

ประโยชน์ของการใช้การทดสอบ

- 1) ช่วยให้ครูหรือผู้แนะแนววินิจฉัยนักเรียนได้อย่างถูกต้อง แม่นยำและเป็นที่ยอมรับได้มากกว่าการไม่ใช้การทดสอบเสียเลย
- 2) การทดสอบที่ดีจะช่วยให้ครูหรือผู้แนะแนวสามารถจัดแบ่งกลุ่มนักเรียนหรือจัดวางตัวนักเรียนได้อย่างถูกต้องเหมาะสม
- 3) ข้อมูลที่ได้จากการทดสอบมีความหมายชัดเจนกว่าข้อมูลที่ได้จากเครื่องมือที่ไม่ใช่การทดสอบ
- 4) การเก็บข้อมูลโดยใช้การทดสอบจะช่วยให้ครูหรือผู้แนะแนวได้ข้อมูลโดยเวลาอันรวดเร็วและสะดวก

ชนิดของแบบทดสอบ

แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ (Achievement Tests)

มีนักการศึกษาได้ให้ความหมายของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไว้หลายท่าน เช่น สมบูรณ์ ตันยะ (2545) ได้ให้ความหมายว่า แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นแบบทดสอบที่ใช้สำหรับวัดพฤติกรรมทางสมองของผู้เรียนว่ามีความรู้ ความสามารถในเรื่องที่เรียนรู้อย่างไร หรือได้รับการฝึกฝนอบรมมาแล้วมากน้อยเพียงใด

พิชิต ฤทธิ์จัญญ (2544) กล่าวว่า แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นแบบทดสอบที่ใช้วัดความรู้ ทักษะ และความสามารถทางวิชาการที่ผู้เรียนได้เรียนรู้มาแล้ว ว่า บรรลุผลสำเร็จตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้เพียงใด

เยาวดี วิบูลย์ศรี (2540) ได้กล่าวว่า แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นแบบทดสอบวัดความรู้เชิงวิชาการ มักใช้วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เน้นการวัดความรู้ ความสามารถจากการเรียนรู้ในอดีตหรือในสภาพปัจจุบันของแต่ละบุคคล

จากที่กล่าวมาแล้วสรุปได้ว่า แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นเครื่องมือ ที่ใช้ในการวัดทางด้านความรู้ ความสามารถ และ ทักษะต่างๆ ของผู้เรียน ที่ได้เรียนรู้ หรือได้รับ การสอนและการฝึกฝนมาแล้ว ว่าผู้เรียนมีความรอบรู้มากน้อยเพียงใด

ประเภทของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบ่งออกเป็น 2 ชนิด คือ

1. แบบทดสอบมาตรฐาน (Standardized tests) เป็นแบบทดสอบที่สร้าง โดยผู้เชี่ยวชาญ ที่มีความรู้ในเนื้อหา และมีทักษะการสร้างแบบทดสอบ มีการวิเคราะห์หาคุณภาพของแบบทดสอบ มีคำชี้แจงเกี่ยวกับการดำเนินการสอบ การให้คะแนนและการแปลผล มีความเป็นปรนัย (Objective) มีความเที่ยงตรง (Validity) และความเชื่อมั่น (Reliability) แบบทดสอบมาตรฐาน ได้แก่ California Achievement Test, Iowa Test of Basic Skills, Stanford Achievement Test และ the Metropolitan Achievement tests เป็นต้น

2. แบบทดสอบที่ครูสร้างขึ้นเอง (Teacher made tests) เป็นแบบทดสอบที่ครูสร้างขึ้นเอง เพื่อใช้ในการทดสอบผู้เรียนในชั้นเรียน แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

2.1 แบบทดสอบปรนัย (Objective tests) ได้แก่

- แบบถูก – ผิด (True-false)
- แบบจับคู่ (Matching)
- แบบเติมคำให้สมบูรณ์ (Completion) หรือแบบคำตอบสั้น (Short answer)
- แบบเลือกตอบ (Multiple choice)

2.2 แบบอัตนัย (Essay tests) ได้แก่

- แบบจำกัดคำตอบ (Restricted response items)
- แบบไม่จำกัดคำตอบ หรือ ตอบอย่างเสรี (Extended response items)

จุดมุ่งหมายของการใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์เป็นเครื่องมืออย่างหนึ่ง ที่ใช้ประเมินผลการเรียนการสอน โดยเฉพาะวัดสมรรถภาพทางสมองเป็นสำคัญ จุดมุ่งหมายของการใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีดังนี้ (บุญศรี พรหมมาพันธุ์ และ นवलเสน่ห์ วงศ์เชิดธรรม, 2545)

1. เพื่อจัดตำแหน่งผู้เรียน เป็นการจัดผู้เรียนออกเป็นกลุ่ม ๆ ตามความสามารถ กล่าวคือ ผู้เรียนที่มีความสามารถใกล้เคียงกันไว้ด้วยกัน เพื่อประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอน ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับผู้เรียนแต่ละกลุ่ม การทดสอบเพื่อจัดตำแหน่งนั้นต้องมีการทดสอบ ก่อนการเรียนการสอนในวิชานั้นๆ ในทางการศึกษา จุดมุ่งหมายการใช้แบบทดสอบวัดผล สัมฤทธิ์ทางการเรียนเพื่อจัดตำแหน่งนิยมใช้กันใน 2 ลักษณะ เพื่อการจัดจำแนก เช่น แยกผู้เรียน ออกเป็นประเภทตามระดับคะแนน (A B C และ D) และเพื่อคัดเลือก

2. เพื่อตรวจสอบความก้าวหน้าของผู้เรียน เป็นการประเมินความก้าวหน้าของผู้เรียน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนทราบศักยภาพของตนเองในขณะนั้น และใช้เป็นแนวทางให้ผู้เรียนพัฒนา พฤติกรรมต่างๆ ของตนเองทั้งทางด้านความรู้ความสามารถ ลักษณะนิสัยและทักษะต่างๆ ให้ เป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

3. เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน การปรับปรุงการเรียนการสอนควรทำอย่างต่อเนื่อง อาจใช้เมื่อสิ้นสุดการสอนในแต่ละหน่วยย่อย ซึ่งเมื่อพบผู้เรียนคนใด ไม่ผ่านเกณฑ์ของแต่ละ จุดประสงค์การเรียนรู้ ผู้สอนก็ควรจะได้ศึกษาว่าผู้เรียนมีข้อบกพร่องหรือจุดอ่อนในเรื่องใดจะได้ ทำการแก้ไขข้อบกพร่อง จากนั้นจึงประเมินผลอีกครั้งหนึ่ง

แบบทดสอบความถนัด (Aptitude Tests)

เป็นแบบทดสอบที่มุ่งวัดสมรรถภาพสมองของผู้เรียนว่าจะเรียนได้ไกลหรือประสบผลสำเร็จเพียงใด เพื่อใช้ในการทำนายหรือพยากรณ์อนาคตของผู้เรียน แบ่งออกเป็น 2 ชนิด คือ

1. แบบทดสอบวัดความถนัดทางการเรียน (scholastic aptitude test) เป็นแบบทดสอบที่มุ่งวัดความสามารถทางวิชาการต่างๆ หรือเป็นความถนัดในการทำกิจกรรมต่างๆ โดยทั่วไปไม่เฉพาะเจาะจงว่าเป็นความถนัดในการทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งโดยเฉพาะ เช่น ความเข้าใจทางภาษา ความคล่องของการใช้คำ เลขจำนวน มิติสัมพันธ์ ความจำความเร็วในการรับรู้ ความมีเหตุผล เป็นต้น

2. แบบทดสอบวัดความถนัดเฉพาะอย่าง (specific aptitude test) เป็นแบบทดสอบที่มุ่งวัดความถนัดเฉพาะอย่างที่เกี่ยวข้องกับอาชีพต่างๆ หรือทดสอบความถนัดทางด้านใดด้านหนึ่งโดยเฉพาะเพียงด้านเดียว แบบทดสอบประเภทนี้ถึงแม้ประกอบด้วยแบบทดสอบย่อยก็ตาม แต่ละแบบต่างก็มุ่งทดสอบความสามารถในทางเดียวกันหมด แบบทดสอบประเภทนี้ ได้แก่ เช่น แบบทดสอบความสามารถทางศิลปะ แบบทดสอบความสามารถด้านดนตรี แบบทดสอบความถนัดเชิงจักรกล เป็นต้น

2.1 แบบทดสอบความสนใจ (Interest Tests or Interest Inventory)

เป็นแบบทดสอบที่ใช้ประเมินความสนใจและความพึงพอใจของคน โดยเชื่อว่าหากลักษณะความสนใจและความพึงพอใจของคนที่ได้รับการทดสอบเป็นไปในแนวเดียวกับคนที่ประสบความสำเร็จซึ่งมีผลการวิจัยยืนยันไว้แล้วในการประกอบอาชีพอย่างใดอย่างหนึ่ง คนๆ นั้นก็น่าจะเป็นคนที่ประสบความสำเร็จและพึงพอใจในอาชีพนั้นๆ เช่นกัน แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าความสนใจในอาชีพอย่างใดอย่างหนึ่งของคนใดคนหนึ่งจะเป็นหลักประกันความสำเร็จในอาชีพของคนนั้นๆ เสมอไป แบบทดสอบที่นิยมใช้กันมาก ได้แก่

2.2 แบบทดสอบเฮลดีเฮส (Self Directed Search : SDS) ผู้สร้างคือ จอห์น แอล ฮอลแลนด์ (John L. Holland) พัฒนาขึ้นในปี พ.ศ. 2533 โดยรองศาสตราจารย์ ดร.นวลศิริ เปาโรหิต และได้มอบลิขสิทธิ์ให้สมาคมแนะแนวแห่งประเทศไทยเป็นผู้เผยแพร่ ลักษณะของแบบทดสอบเป็นวิธีการแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) โดยให้แสดงความคิดเห็น หรือความรู้สึกในลักษณะว่า “ชอบหรือไม่ชอบ” “ใช่หรือไม่ใช่” “สนใจหรือไม่สนใจ”

2.3 แบบสำรวจความสนใจในอาชีพของคุณเดอร์ (Kuder Occupational Interest Survey) ผู้สร้างคือ จี เฟรดเดอริค คูเดอร์ (G. Frederic Kuder) ลักษณะแบบทดสอบจะใช้สำรวจความสนใจในอาชีพ 10 ด้าน มีการจัดกลุ่มกิจกรรมที่สัมพันธ์กับอาชีพต่างๆ ไว้ 100 กลุ่มกิจกรรม ผู้ถูกสำรวจจะต้องเลือกตอบว่าชอบกิจกรรมใดมากที่สุดและไม่ชอบกิจกรรมใดมากที่สุด ระบบของกิจกรรมที่ชอบมากที่สุดจะเป็นตัวชี้ความน่าจะเป็นของความสนใจในอาชีพใดอาชีพหนึ่งของคนๆ นั้น อย่างไรก็ตาม แบบสำรวจ

ความสนใจและความพึงพอใจในอาชีพทั้งสองแบบก็เป็นเพียงเครื่องมือในการแนะแนวให้คนมีโอกาสเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับตนเองเท่านั้น

2.4 แบบทดสอบเชาว์ปัญญา (Intelligence Tests) เมื่อกล่าวถึง สติปัญญา หรือ ความฉลาดทางปัญญา คนส่วนใหญ่มักจะนึกถึงคำว่า IQ ซึ่งเป็นความคิดดั้งเดิมตั้งแต่ประมาณทศวรรษ 1950 การวัด IQ เป็นการวัดความฉลาด จะเป็นเรื่องเกี่ยวกับไหวพริบ และความสามารถในการแก้ไขปัญหา ด้านตรรกะ ตัวเลข ความจำ ความสามารถทางภาษา ความสามารถทางการคิดวิเคราะห์ ซึ่งมีการวิพากษ์วิจารณ์ ถึงข้อจำกัดกันมาก ปัจจุบันพบว่า ความฉลาดของคนไม่ได้แสดงออกมาเพียงแค่นั้น แต่เป็นความฉลาดที่หลากหลายที่เรียกว่า Multiple Intelligence หรือ พหุปัญญา ซึ่ง นักจิตวิทยาชาวอเมริกา ชื่อ Howard Gardner กล่าวว่า คนเราทุกคน มีความสามารถทางสมอง หลายด้านด้วยกัน โดยธรรมชาติ แล้วมนุษย์ทุกคนจะมีความฉลาด 8 ด้าน ซึ่งประกอบด้วยด้านต่างๆ ดังนี้

1. ความฉลาดด้านภาษา (Linguistic intelligence)
2. ความฉลาดด้านการคำนวณ (Logical Mathematical Intelligence)
3. ความฉลาดด้านมิติสัมพันธ์ (Spatial Intelligence)
4. ความฉลาดด้านกายภาพหรือร่างกาย (Bodily kinesthetic Intelligence)
5. ความฉลาดด้านดนตรี (Musical Intelligence)
6. ความฉลาดด้านทักษะสังคม (Interpersonal Intelligence)
7. ความฉลาดด้านบุคคล (Intrapersonal Intelligence)
8. ความฉลาดด้านธรรมชาติ (Naturalist Intelligence)

จุดมุ่งหมายของการทดสอบสติปัญญา

1. เพื่อเป็นการวินิจฉัยปัญหา เช่น นักเรียนผู้หนึ่งมีความสามารถทางการเรียนอยู่ในเกณฑ์ต่ำมาก นักแนะแนวต้องตั้งสมมติฐานว่า อาจเป็นเพราะสาเหตุเนื่องจากระดับสติปัญญาต่ำ หรือองค์ประกอบทางสิ่งแวดล้อมอื่นๆ จึงได้มีการทดสอบสติปัญญาแก่นักเรียนผู้นั้น ผลจากการทดสอบปรากฏว่าเด็กผู้นั้นมีระดับสติปัญญาปานกลาง ฉะนั้น ในการวินิจฉัยปัญหา จะได้วินิจฉัยหาสาเหตุของปัญหาทางด้านอื่นที่ไม่ใช่ปัญหาทางระดับสติปัญญา

2. เพื่อทำนายความสำเร็จของบุคคล โดยเฉพาะความสำเร็จทางการเรียนมีผู้พัฒนาแบบทดสอบสติปัญญาขึ้นมากมาย แต่จะยกมาเฉพาะที่ใช้กันอย่างแพร่หลาย คือ แบบทดสอบของบินท์ แบบทดสอบของเวสต์เลอร์ และแบบทดสอบสติปัญญาวัฒนธรรมสากล

การวัดสติปัญญา เป็นการใช้แบบทดสอบเพื่อวัดสติปัญญาว่าอยู่ในระดับใด ประเภทของแบบทดสอบจำแนกออกเป็น 2 ประเภทตามลักษณะการใช้ ได้แก่

1. แบบทดสอบรายบุคคล ที่นิยมใช้กันในประเทศไทย ได้แก่

1.1 แบบทดสอบสติปัญญาของสแตนฟอร์ด-บิเนท์ (Stanford-Binet Intelligence Scale) ใช้วัดเพื่อแยกเด็กที่มีปัญหาด้านสติปัญญาออกจากเด็กปกติ แบบทดสอบประกอบด้วยแบบทดสอบชุดย่อยๆ ที่เกี่ยวกับการตัดสินใจ (Judgment) การหาเหตุผล (Reasoning) และความเข้าใจ (Comprehension)

แบบทดสอบวัดเชาว์ปัญญาของ Stanford-Binet ที่ปรับปรุงครั้งล่าสุดเมื่อปี ค.ศ. 1960 นั้นได้แบ่งปัญหาออกเป็นชุด ๆ ตามระดับอายุ โดยเริ่มจากชุดที่ใช้สำหรับเด็กอายุ 2 ปี ไปถึงวัยผู้ใหญ่ตอนปลาย (Superior Adult) สำหรับเด็กอายุระหว่าง 2 – 5 ปี นั้น ได้จัดแบบทดสอบเป็นชุด ในช่วงแต่ละ 6 เดือน เช่น แบบทดสอบสำหรับเด็ก อายุ 2 ปี 3 ปี 4 ปี เรื่อยไปจนถึงเด็กอายุ 5 ปี สำหรับผู้ที่มีอายุระหว่าง 5-14 ปีนั้น ได้จัดเป็นชุดแบบทดสอบของแต่ละปี เช่น สำหรับเด็กอายุ 6 ปี 7 ปี 8 ปี ไปจนถึงอายุ 14 ปี แบบทดสอบสำหรับผู้ที่มีอายุเกิน 14 ปี จะมี 4 ชุด ประกอบด้วย

- ชุดแรก สำหรับผู้ใหญ่ตอนกลาง (Adult Average : AA)
- ชุดที่สอง สำหรับผู้ใหญ่ตอนปลายระดับ 1 (SA - 1)
- ชุดที่สาม สำหรับผู้ใหญ่ตอนปลายระดับ 2 (SA - 2)
- ชุดที่สี่ สำหรับผู้ใหญ่ตอนปลายระดับ 3 (SA - 3)

1.2 แบบทดสอบสติปัญญาของเวคสเลอร์ (Wechsler Scales) ใช้วัดระดับสติปัญญาของบุคคลในวัยต่างๆ เวคสเลอร์ได้สร้างแบบทดสอบวัดเชาว์ปัญญาสำหรับผู้ใหญ่ขึ้น ในปี ค.ศ.1939 ชื่อว่า Wechsler – Bellevue Intelligence Scale ซึ่งประกอบด้วยมาตราวัด 2 มาตรา ได้แก่

1.2.1 มาตราวัดวัดทางภาษา (Verbal Scale) ประกอบด้วย ข้อสอบย่อยๆ ที่ผู้ตอบจะต้องมีความสามารถทางภาษา เช่น วัดในด้านความรู้รอบตัว ความเข้าใจ คณิตศาสตร์ คำศัพท์ และอื่นๆ แบ่งเป็น

- แบบทดสอบความรู้ทั่วไป
- แบบทดสอบความเข้าใจ
- แบบทดสอบเหตุผลทางคณิตศาสตร์
- แบบทดสอบความสามารถในการสังเกตความคล้ายคลึง
- แบบทดสอบช่วงความจำโดยวิธีทวนตัวเลข
- แบบทดสอบคำศัพท์

1.2.2 มาตราวัดทางการกระทำ (Performance Scale) ประกอบด้วยข้อสอบย่อยๆ ให้ผู้ตอบได้กระทำ โดยจัดเรียงเหตุการณ์จัดเรียงรูปบล็อก ประกอบรูปภาพที่ตัดออกจากกัน ทั้ง 2 มาตรานี้จะใช้ใช้วัดผู้ทดสอบเพื่อให้คะแนนประกอบกัน แบ่งเป็น

- แบบทดสอบความเร็วและความถูกต้องในการใช้สัญลักษณ์ตัวเลข
- แบบทดสอบการเติมรูปให้สมบูรณ์

- แบบทดสอบการจับบล็อกตามแบบ
- แบบทดสอบการเรียงลำดับภาพ
- แบบทดสอบการต่อรูปให้เข้าที่

มีแบบทดสอบ 3 ชุด คือ

- Wechsler Adult Intelligence Scale (WAIS) สำหรับวัยผู้ใหญ่ อายุ 16-75 ปี
- Wechsler Intelligence Scale for Children (WISC) ใช้สำหรับเด็กอายุระหว่าง 5-15 ปี 11 เดือน
- Wechsler Preschool and Primary Scale of Intelligence (WPPSI) ทดสอบเด็กอายุ 4 ปี – 6 ปี 6 เดือน

1.3 แบบทดสอบเป็นกลุ่ม ใช้ในการทดสอบพร้อมกันเป็นกลุ่ม ที่ใช้ในประเทศไทยจะเป็นแบบทดสอบเซาว์ปัญญาวัฒนธรรมสากล เพราะใช้ได้กับบุคคลทุกชาติ ทุกภาษา และทุกวัฒนธรรม เป็นแบบทดสอบที่ไม่ใช้ภาษาถ้อยคำได้แก่ แบบทดสอบโปรเกรสซีฟเมตริกส์ของ Raven

นักจิตวิทยาชาวอังกฤษ ชื่อ J.C. Raven ได้สร้างแบบทดสอบที่ไม่ใช้ ค.ศ. 1956 มีชื่อเรียกว่าแบบทดสอบโปรเกรสซีฟ เมตริกส์ (Progressive Matrices Tests) สร้างขึ้นเพื่อวัดความสามารถของบุคคลในการหารูปความสัมพันธ์ระหว่างรูปทรง เรขาคณิต ปัญหาของแบบทดสอบอยู่ในรูปของเมตริกเป็นลวดลายแบบต่างๆ ซึ่งแต่ละข้อมีส่วนที่ขาดหายไป ผู้รับการทดสอบต้องเลือกชิ้นส่วนจากตัวเลือก 6-8 แบบเพียง 1 ชิ้น เพื่อเติมลงไปในส่วนที่ขาดหายไปให้สมบูรณ์ เรียงลำดับจากง่ายไปยาก ไม่จำกัดเวลา แบ่งออกเป็น 3 ฉบับ คือ

- 1.3.1 Standard PM ใช้กับผู้ใหญ่
- 1.3.2 Colored PM ใช้กับเด็ก
- 1.3.3 Advance PM ใช้สำหรับผู้ใหญ่ที่ฉลาด

แบบทดสอบบุคลิกภาพ (Personality Tests)

เป็นแบบทดสอบที่ต่างจากแบบทดสอบอื่นตรงที่จะไม่มีคำตอบที่ตายตัวว่าถูกหรือผิด มุ่งวัดลักษณะนิสัยและความรู้สึกนึกคิดของคนซึ่งซ่อนอยู่ภายใน เป็นที่ยอมรับแล้วว่า บุคลิกภาพของคนมีผลต่อความพึงพอใจในงาน ประสิทธิภาพในการทำงาน และความสำเร็จในการประกอบอาชีพของคน การประเมินบุคลิกภาพของคนมักใช้วิธีการ 2 แนวทาง คือ

1. รายงานตนเอง (Self-report personality techniques) เป็นแบบประเมินบุคลิกภาพที่กำหนดให้คนต้องตัดสินใจว่าตนเองจะรู้สึกหรือต้องทำอะไรหากต้องตกอยู่ในสถานการณ์หรือประสบกับเหตุการณ์ที่กำหนด หรือให้เลือกว่าลักษณะใดความรู้สึกใดน่าจะตรงกับตนเองมากที่สุด แต่แบบทดสอบประเภทนี้จะ

มีปัญหาอยู่ที่ความซื่อสัตย์ของคน ผู้ตอบมักจะหาทางเลือกคุณลักษณะตามที่เขาคิดว่าผู้จ้างงานต้องการมากกว่าจะเลือกตอบตามความรู้สึกที่แท้จริง

2. การใช้วิธีฉายภาพ (Projective techniques) เป็นวิธีการที่ทำให้ผู้ถูกทดสอบต้องเผชิญกับสภาพปัญหาที่กำกวม มีทางออกหลายแง่หลายมุม ข้อเสียของการทดสอบแบบนี้ คือ ใช้เวลามากและต้องทดสอบทีละคน ผู้ทำการทดสอบต้องอยู่ในระดับผู้เชี่ยวชาญ และเนื่องจากการทดสอบแบบนี้ไม่เป็นปรนัย การแปลผลอาจมีอคติเข้าแทรกได้ง่าย ผลการวิจัยจึงระบุว่า การทดสอบแบบนี้มีความเที่ยงตรงค่อนข้างต่ำ แบบทดสอบที่ใช้กันมาก ได้แก่ Rorschach Inkblot Test , Thematic Apperception Test (TAT) เป็นต้น

ดังนั้น ในการใช้แบบทดสอบบุคลิกภาพควรจะใช้ควบคู่ไปกับข้อมูลด้านอื่นๆ ด้วย โดยเฉพาะทักษะความสามารถของผู้สมัคร ประสบการณ์การทำงาน และความสามารถในการเรียนรู้ แบบทดสอบบุคลิกภาพที่เป็นที่นิยมกัน ได้แก่

1. Minnesota Multiphasic Personality Inventory (MMP1-2) เป็นแบบทดสอบบุคลิกภาพที่ใช้กันแพร่หลายมากฉบับหนึ่งในอเมริกา นิยมนำมาใช้ในการคัดเลือกคนเข้าทำงานที่จำเป็นต้องมีการปรับตัวทางด้านจิตวิทยา มาก ๆ เช่น ตำรวจ พนักงานดับเพลิง พนักงานหอบังคับการบิน และพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน เป็นต้น แบบทดสอบนี้ประกอบด้วยข้อความ 567 ข้อ ผู้รับการทดสอบตอบแต่เพียงคำว่า ถูก-True, ไม่ถูก-False และ ยังบอกไม่ได้-Cannot say เนื้อหาจะเกี่ยวข้องกับสุขภาพกายสุขภาพจิต เจตคติต่อการเมืองและสังคม การศึกษา อาชีพ การสมรส และครอบครัว ซึ่งเป็นตัวชี้แนวโน้มความรู้สึกนึกคิดที่จะมีผลต่อพฤติกรรมของผู้รับการทดสอบ

2. California Psychological Inventory ประกอบด้วยคำถาม 462 ข้อ ผู้ถูกทดสอบจะตอบแต่เพียงคำว่า จริง-True หรือ ไม่จริง-False ผลการทดสอบสามารถนำมาใช้ทำนายลักษณะนิสัยได้ 17 แนว ซึ่งเป็นประโยชน์ในการทำนายความสำเร็จในการประกอบอาชีพทางการสอน แพทย์ และพยาบาล แบบทดสอบนี้มุ่งประเมินคุณลักษณะการเป็นผู้นำ (Leadership) ศักยภาพในการบริหารจัดการ (Management potential) ศักยภาพในเชิงสร้างสรรค์ (Creative potential) และวุฒิภาวะทางสังคม (Social maturity)

กล่าวโดยทั่วไปแล้ว ผลการทำนายการทดสอบบุคลิกภาพโดยวิธีการและแบบทดสอบต่างๆ มีความแม่นยำอยู่ในระดับปานกลางและค่อนข้างต่ำ มีคุณลักษณะด้านอุปนิสัยบางอย่างเท่านั้นที่สามารถนำมาใช้ทำนายความพึงพอใจและความสำเร็จในการประกอบอาชีพได้เพียงตรง

สรุป

เทคนิคและเครื่องมือต่างๆ ที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลจะต้องอาศัย “การเก็บรวบรวมข้อมูล” ซึ่งถือว่าเป็นกระบวนการหนึ่งของบริการการแนะแนวที่ถือว่าเป็นบริการพื้นฐานที่มีแนวคิดมาจากความเชื่อที่ว่า “บุคคลแต่ละคนย่อมมีลักษณะที่เหมือนกัน และแตกต่างกัน” ซึ่งเทคนิคที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

1. เทคนิคที่ไม่ใช้แบบทดสอบ (Non-Testing Techniques) เป็นเทคนิคที่ใช้ในการศึกษารวบรวมข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงของบุคคลโดยไม่ใช้แบบทดสอบ ได้แก่ การสังเกต การสัมภาษณ์ แบบสอบถาม อัดชีวประวัติ ระเบียบพฤติกรรม ระเบียบสะสม สังคมมิติ บันทึกประจำวัน การเยี่ยมบ้าน การศึกษารายการกรณี ซึ่งในแต่ละเทคนิคก็จะมีวัตถุประสงค์ วิธีการ ประโยชน์ที่แตกต่างกันออกไป

2. เทคนิคที่ใช้แบบทดสอบ (Testing Techniques) เป็นเทคนิคที่ใช้ในการการรวบรวมข้อมูลของบุคคล โดยอาศัยแบบทดสอบทางจิตวิทยาที่มีมาตรฐานและได้รับการยอมรับจากสากล เพื่อช่วยประกอบการพิจารณาทำความเข้าใจบุคคลหรือประกอบการตัดสินใจโดยมีเกณฑ์การพิจารณาคุณภาพของแบบทดสอบ คือ ความเที่ยง (Reliability) ความตรง (Validity) และเกณฑ์ปกติ (Norm) ได้แก่ แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบทดสอบความถนัด แบบทดสอบความสนใจ แบบทดสอบสติปัญญา แบบทดสอบบุคลิกภาพ โดย แบบทดสอบที่กล่าวมาเพื่อใช้วัดความรู้ สติปัญญา ความถนัด และบุคลิกภาพของบุคคล ตามแต่ละชนิดของแบบทดสอบนั้นๆ

บทที่ 4

การศึกษารายกรณี

การช่วยเหลือส่งเสริมให้นักเรียนมีความเจริญงอกงามสมบูรณ์ตามขีดจำกัดและพัฒนาตนเองให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตลอดจนการช่วยเหลือให้นักเรียนสามารถป้องกันและแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นได้อย่างถูกต้องเหมาะสมได้นั้น ครูจำเป็นต้องรู้จักและเข้าใจนักเรียนคนนั้นเป็นอย่างดีเสียก่อนจะช่วยให้ครูรู้จักนักเรียนแต่ละคนและมองแนวทางช่วยเหลือได้อย่างชัดเจน โดยสามารถทำให้นักเรียนรู้จักควบคุมตนเอง เพื่อให้ให้นักเรียนแสดงพฤติกรรมได้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมด้วยการที่ครูควรมีการดำเนินการศึกษารายกรณี

ความหมายของการศึกษารายกรณี

การศึกษารายกรณี (Case Study) หมายถึง กระบวนการศึกษาบุคคลใดบุคคลหนึ่ง กลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ชุมชนใดชุมชนหนึ่ง อย่างละเอียดอย่างต่อเนื่องโดยใช้เครื่องมือ เทคนิค หรือวิธีการต่างๆ เพื่อให้ได้รายละเอียดของข้อมูลหลากหลายครบถ้วน แล้วนำมาสังเคราะห์ วิเคราะห์ และวินิจฉัยสาเหตุของพฤติกรรม เพื่อดำเนินการช่วยเหลือ แก้ไข ป้องกันปัญหาหรือส่งเสริมพัฒนาการของบุคคลต่อไป

การศึกษามุขบุคคลเป็นรายกรณี (Case Study) คือ การศึกษารายละเอียดต่างๆ ที่สำคัญของหน่วยใดหน่วยหนึ่งในสังคม เช่น บุคคล กลุ่ม ชุมชน สถาบัน ฯลฯ โดยเฉพาะในปัจจุบัน มักเน้นศึกษารายละเอียดของแต่ละบุคคล การศึกษารายละเอียดของแต่ละบุคคลนี้ จะต้องศึกษาต่อเนื่องกันไปในช่วงเวลาหนึ่ง แล้วนำรายละเอียดที่ได้มาวิเคราะห์ตีความ เพื่อให้เข้าใจถึงสาเหตุของพฤติกรรม ซึ่งอาจจะเป็นพฤติกรรมที่เป็นปัญหาหรือไม่เป็นปัญหาก็ได้ พัฒนาการด้านต่าง ๆ ความสามารถพิเศษด้านใดด้านหนึ่งหรือหลาย ๆ ด้าน ถ้าในรายที่เป็นปัญหา จะได้ใช้เป็นแนวทางในการที่จะช่วยเหลือหรือแก้ไข แต่ถ้าในรายที่ไม่เป็นปัญหาจะได้ใช้เป็นแนวทางในการป้องกัน ส่งเสริม หรือนำไปเป็นแบบฉบับแก่บุคคลอื่นต่อไปในปัจจุบัน และในอนาคต

จุดมุ่งหมายของการศึกษารายกรณี

จุดมุ่งหมายในการใช้การศึกษารายกรณี มีหลายประการขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของผู้ศึกษาจะนำผลของการศึกษาไปใช้อย่างไร ซึ่งในที่นี้จะเน้นเพื่อประโยชน์ของการแนะแนว ดังนี้

1. เพื่อศึกษานักเรียนทำความเข้าใจสาเหตุของพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของนักเรียนอย่างเป็นระบบ ได้แก่ นักเรียนที่มีปัญหาทางด้านสติปัญญา อารมณ์ สังคม บุคลิกภาพ เช่น มีพฤติกรรมก้าว ลักขโมย

ปัญหาการปรับตัว ปัญหาการคบเพื่อนต่างเพศ หรือปัญหาด้านการเรียน ผลการเรียนไม่ดีหรือขาดเรียนบ่อยๆ

2. เพื่อศึกษานักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ เพื่อเน้นการส่งเสริมพัฒนาการและศักยภาพของนักเรียนอย่างเต็มที่ เช่น นักเรียนฉลาดเกินวัย นักเรียนที่ประสบความสำเร็จในด้านการเรียนที่มีพฤติกรรมดีเด่นสมควรนำมาเป็นแบบอย่าง

3. เพื่อวางแผนในการช่วยเหลือนักเรียนในการแก้ไขปัญหาที่กำลังประสบอยู่ ตลอดจนป้องกันปัญหาอื่นๆ ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตและช่วยส่งเสริมพัฒนา ความสามารถด้านต่างๆ แก่นักเรียนช่วยให้นักเรียนเกิดความเข้าใจและยอมรับความเป็นจริงเกี่ยวกับตนเอง รู้จักวางแผนชีวิตเลือกแนวทางการศึกษา และอาชีพที่เหมาะสมกับตนเอง สามารถพัฒนาตนเอง มีการดำเนินชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพและมีความสุขและติดตามประเมินผลการช่วยเหลือ

4. เพื่อช่วยให้บุคคลที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน ผู้ปกครอง และเพื่อนๆ ของเขาเกิดความเข้าใจ พร้อมทั้งจะให้ความช่วยเหลืออย่างถูกต้องเหมาะสม

5. เพื่อการค้นคว้าวิจัย เป็นการศึกษาพฤติกรรมและรูปแบบพัฒนาของนักเรียนทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม เพื่อประโยชน์ในการช่วยเหลือแก้ไข หรือส่งเสริมพัฒนาอย่างเต็มความสามารถ

การคัดเลือกนักเรียนเพื่อทำการศึกษารายกรณี

เนื่องจากครูแต่ละคนต้องรับผิดชอบดูแลนักเรียนเป็นจำนวนมาก จึงไม่สามารถที่จะทำการศึกษารายกรณีแก่นักเรียนได้ครบทุกคน ดังนั้นครูอาจพิจารณาเลือกนักเรียนที่มีลักษณะพิเศษ ดังนี้

1. นักเรียนที่กำลังประสบปัญหา และต้องการความช่วยเหลือเป็นพิเศษหรืออย่างรีบด่วน

1.1 ปัญหาด้านการเรียน เช่น ผลการเรียนตกต่ำ เรียนอ่อน สอบไม่ผ่าน ผลการเรียนติด 0 และติด ร หนีเรียน มาโรงเรียนสายเป็นประจำ

1.2 ปัญหาด้านอารมณ์ เช่น อ่อนไหวง่าย วิตกกังวล อิจฉาริษยา หงุดหงิด ใจร้อน ภูมิต้านทานเป็นต้น

1.3 ปัญหาด้านความประพฤติ ด้านบุคลิกภาพและด้านสังคม เช่น ลักขโมย ตีดยาเสพติด ก้าวร้าว ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ไม่กล้าแสดงออก ประหม่า ปรับตัวไม่ได้ ขาดทักษะทางสังคม เป็นต้น

2. นักเรียนที่มีความสามารถเฉพาะตัวสูง หรือมีความสามารถพิเศษ เช่น

2.1 มีสติปัญญาสูง ฉลาดเกินวัย เรียนหนังสือเก่ง ผลการเรียนยอดเยี่ยม

2.2 มีความสามารถพิเศษ ด้านศิลปะ ดนตรี กีฬา คอมพิวเตอร์

3. **นักเรียนที่มีพฤติกรรมดีเด่น** สมควรเป็นแบบอย่างแก่สังคม เช่น มีความเพียรพยายามสูง ความกตัญญูต่เวที เป็นผู้เสียสละ และทำประโยชน์ต่อส่วนรวม โดยไม่คำนึงถึงประโยชน์ตน เป็นต้น

กระบวนการศึกษารายกรณี

การดำเนินการศึกษารายกรณี จึงต้องมีวิธีและขั้นตอนที่เป็นระบบระเบียบ ดังนี้

ขั้นที่ 1 การเลือกนักเรียนเพื่อศึกษารายกรณี (Collection Student) เนื่องจากครูมีภาระรับผิดชอบหลายด้าน ดังนั้นการเลือกนักเรียนเพื่อศึกษารายกรณี จึงมักจะเป็นนักเรียนที่มีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและสมควรได้รับการช่วยเหลือ ทั้งนี้ตามหลักการศึกษารายกรณีแล้ว ครูจะเลือกนักเรียนที่มีพฤติกรรมที่น่าสนใจ หรือมีความสามารถพิเศษก็ได้ เพื่อหาแนวทางส่งเสริมพัฒนาได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

ขั้นที่ 2 การรวบรวมข้อมูลของนักเรียน (Collecting Data) ในการรวบรวมข้อมูลของนักเรียน ครูต้องกระทำอย่างรอบคอบและควรมีวิธีการรวบรวมข้อมูลที่หลากหลาย จากแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้ เช่น จากหลักฐานต่างๆ ได้แก่ ประวัติด้านสุขภาพ จากสถานพยาบาล ข้อมูลส่วนตัวจากระเบียนประวัติ ทะเบียนบ้าน ผลการเรียนจากแบบรายงานผลการเรียนจากฝ่ายทะเบียนและวัดผล หรือจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ตัวนักเรียนเอง เพื่อนในชั้น เพื่อสนิท ครูประจำชั้น ครูประจำวิชา พ่อแม่ พี่น้อง หรือผู้ปกครอง โดยใช้เทคนิคและวิธีการต่างๆ ที่ได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 2

การรวบรวมข้อมูลควรมีการตั้งวัตถุประสงค์ การวางแผน และใช้เวลาที่ยาวนานและต่อเนื่องกันไปอย่างน้อยประมาณ 2-3 เดือน เพื่อให้ข้อมูลที่ได้นั้น มีความแม่นยำและเชื่อถือได้ การเก็บรวบรวมข้อมูลข้อเท็จจริงต่างๆของนักเรียนที่เราจะทำการศึกษา โดยใช้เทคนิควิธีการต่างๆ เช่น

ระเบียนสะสม (Cumulative Record)	การสังเกต (Observation)
การสัมภาษณ์ (Interview)	แบบสอบถาม (Questionnaire)
แบบทดสอบ (Testing)	อัตชีวประวัติ (Autobiography)
บันทึกประจำวัน (Diary)	สังคมมิติ (Sociometry)

ขั้นที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูล (Analysis) คือ การนำข้อมูลที่ได้อบรมมาด้วยวิธีการต่างๆ แล้วนำมาวิเคราะห์ แยกแยะให้เห็นรายละเอียดข้อมูล เพื่อหาข้อเท็จจริง จัดแยกเป็นด้านๆ เพื่อสะดวกและง่ายต่อการทำความเข้าใจ หรือตีความข้อมูลเกี่ยวกับรายกรณีศึกษา

หลักจากรวบรวมข้อมูลด้านต่างๆ ของนักเรียนได้มากเพียงพอแล้ว ครูควรดำเนินการแยกข้อมูลออกเป็นด้านๆ เช่น ข้อมูลส่วนตัว ครอบครัว บุคลิกภาพ การเรียน การเข้าสังคมและการคบเพื่อน ความสามารถพิเศษ สภาพอารมณ์ และจิตใจ

ขั้นที่ 4 การสังเคราะห์ข้อมูล (Synthesis) คือ การศึกษาข้อเท็จจริงโดยนำข้อมูลด้านต่างๆ มาสรุปรวมกัน เพื่อให้เห็นภาพโดยรวมของนักเรียนคนนั้นและควรตรวจสอบข้อมูลที่มีความขัดแย้งอีกครั้ง ให้ได้ข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงหรือเพิ่มเติมด้วยวิธีการต่างๆ เช่น สังเกตพฤติกรรมเพิ่มมากขึ้น สัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติมเพื่อช่วยให้เข้าใจและมองเห็นปัญหา หาสาเหตุของปัญหาได้อย่างชัดเจน แจ่มแจ้ง ประชุมร่วมกับครูที่เกี่ยวข้องกับเด็กโดยตรง เช่น ครูแนะแนว ครูประจำชั้น ที่นักเรียนรักไว้วางใจและรู้จักนักเรียนดีพอ ผู้บริหารที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดสาเหตุของปัญหาที่นักเรียนกำลังประสบอยู่ให้ชัดเจน รวมทั้งค้นหาสาเหตุของปัญหาดังกล่าว น่าจะเกิดจากอะไรบ้าง

ขั้นที่ 5 การวินิจฉัย (Diagnosis) คือ การนำผลที่ได้จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์มาพิจารณาสาเหตุของพฤติกรรมที่เป็นปัญหา และตั้งสมมติฐาน เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาย่างมีทิศทางที่ถูกต้องเหมาะสม ขั้นตอนนี้ นับว่าเป็นขั้นตอนที่สำคัญ การตั้งสมมติฐานอาจตั้งไว้หลายประการก็ได้แต่จะต้องมีหลักฐานอ้างอิงแหล่งที่มาที่น่าเชื่อถือได้

ขั้นที่ 6 การดำเนินการให้การช่วยเหลือ (Treatment) หลังจากที่เราทราบสาเหตุที่มาของพฤติกรรมที่เป็นปัญหาแล้วผู้ศึกษาจึงพิจารณาหาแนวทางช่วยเหลือด้วยวิธีการต่างๆ ตามความเหมาะสมกับรายกรณีและช่วยกันเสนอแนะแนวทางให้ความช่วยเหลือให้เป็นลำดับขั้นตอนชัดเจน โดยกำหนดด้วยว่า ครูคนใดมีหน้าที่ช่วยอย่างไรและมีใครบ้างที่ควรมีส่วนช่วยเหลือ เพื่อแก้ไขปัญหานักเรียน เช่น ตัวนักเรียนเอง เพื่อนสนิท เพื่อนในชั้น ครูที่เกี่ยวข้อง หรือพ่อแม่ ผู้ปกครอง เป็นต้น

วิธีการให้ความช่วยเหลือ

การให้ความช่วยเหลือให้เด็กวัยรุ่นแก้ไขปัญหายุ่งยากที่เกิดขึ้น ในขั้นนี้ ครูและนักเรียนที่ประสบปัญหา ต้องร่วมมือกันตั้งเป้าหมายและวางแผนแก้ไขปัญหาดังนี้

1. **การให้คำปรึกษาทางจิตวิทยา (Counseling)** เน้นกระบวนการให้ความช่วยเหลือเพื่อให้ผู้รับบริการเข้าใจตนเอง เข้าใจผู้อื่นและสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้น ได้ปรับปรุงทักษะในการตัดสินใจและสามารถแก้ปัญหาของตนเองได้ ซึ่งผู้ให้คำปรึกษาคควรมีความรู้ ความสามารถ นำทฤษฎีทางจิตวิทยา มาประยุกต์ใช้ได้เหมาะสม การใช้วิธีการให้คำปรึกษาเพื่อ

1.1 **ปรับเปลี่ยนทัศนคติ** แนวความคิดใหม่ สร้างความหวัง กำลังใจ และความมั่นใจว่าจะสามารถจัดการกับปัญหาของตนเองได้ มีแนวทางในการแก้ไขปัญหายของตนเองเพื่อให้นักเรียนได้เห็นคุณค่าในตนเอง จะทำให้นักเรียนให้ความร่วมมือในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่เป็นปัญหา

1.2 **การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่เป็นปัญหา** โดยให้การเสริมแรง การชี้แนะ การควบคุมตนเอง การทำสัญญาเงื่อนไขและการทำตัวแบบ เป็นต้น

1.3 การให้ข้อมูลแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ส่งผลให้นักเรียนเกิดสภาพอารมณ์ด้านลบหรือเป็นพฤติกรรมที่เป็นอุปสรรคต่อพัฒนาการของนักเรียน

1.4 ปรับปรุงสภาพแวดล้อมของนักเรียนให้เอื้อต่อการปรับปรุงตัวได้ เช่น ขอความร่วมมือพ่อแม่ให้ปรับเปลี่ยนสิ่งแวดล้อมในบ้าน หรือครูประจำชั้น ครูประจำวิชา หากนักเรียนมีปัญหาในการเรียน ให้จัดสภาพการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับความสามารถของนักเรียน

2. การประชุมรายกรณี (Case Conference) เป็นการประชุมปรึกษาหารือเพื่อมองหาแนวทางและข้อเสนอแนะในการช่วยเหลือแก้ไขปัญหาจากบุคคลต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง นับเป็นวิธีที่ดีมากวิธีหนึ่ง เป็นการเปิดโอกาสให้บุคคลอื่นๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้ร่วมมือกัน เพื่อหาวิธีช่วยเหลือป้องกันและส่งเสริมพัฒนาให้เกิดความเจริญงอกงามอย่างเต็มศักยภาพ (Self Actualization) การประชุมรายกรณี จึงจัดเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษารายกรณี อาจดำเนินการในระยะเวลาใดระยะหนึ่งของการศึกษาก็ได้ขึ้นอยู่กับผู้ทำการศึกษามองเห็นเหมาะสม เช่น ช่วงขั้นตอนของการวิเคราะห์ และแปลความหมายข้อมูลหรือช่วงขั้นตอนให้ความช่วยเหลือก็ได้

สำหรับการประชุมรายกรณี เพื่อดำเนินการช่วยเหลือนั้น ประกอบด้วยผู้เกี่ยวข้อง เช่น ผู้บริหารโรงเรียน ครูประจำชั้น หรือครูประจำวิชา ครูแนะแนว ผู้ปกครอง ร่วมมือกันช่วยเหลืออย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

3. การส่งต่อ (Refer) ถ้าเป็นปัญหารุนแรงเกินความสามารถที่ครูจะช่วยเหลือได้ เช่น โรคซึมเศร้า อารมณ์แปรปรวน ติดยาเสพติด ฯลฯ ต้องส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญเฉพาะ เช่น นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ และจิตแพทย์ เป็นต้น

ขั้นที่ 7 การติดตามผล (Follow-up)

เมื่อครูหรือผู้ศึกษาได้ให้ความช่วยเหลือหรือแก้ไขปัญหารายกรณีไปแล้ว ขั้นสุดท้ายของการศึกษาคือ การติดตามผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียนหลังการให้ความช่วยเหลือ ส่งเสริม และพัฒนานักเรียนไปแล้ว ผู้ศึกษาควรเป็นผู้รับผิดชอบในการประสานงานและติดตามผลตามประเด็นต่างๆ ดังนี้

- 1) นักเรียนได้ทำตามแผนที่วางไว้หรือไม่
- 2) การดำเนินการให้ความช่วยเหลือประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายเพียงใด
- 3) การให้ความช่วยเหลือมีปัญหาอุปสรรคใดเกิดขึ้นบ้าง
- 4) มีปัญหาใหม่เกิดขึ้นหรือไม่
- 5) จำเป็นต้องให้แนวทางปรับเปลี่ยนวิธีการให้ความช่วยเหลือใหม่หรือไม่
- 6) เรื่องอื่นๆ ตามที่เห็นสมควร

ในการติดตามผลนั้น นอกจากจะทำให้การช่วยเหลือนักเรียนมีประสิทธิภาพแล้ว ยังสามารถใช้เป็นแนวทางในการให้ความช่วยเหลือ ส่งเสริม และพัฒนานักเรียนรายต่อไปได้ด้วย ซึ่ง **ครูสามารถติดตามนักเรียนได้หลายวิธี** เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ การใช้แบบสอบถาม

หลังจากการติดตามผลแล้ว ครูควรให้ข้อเสนอแนะแก่บุคคลต่างๆ ดังต่อไปนี้

1) นักเรียนที่ครูศึกษาเป็นรายกรณี ครูควรให้ข้อเสนอแนะแก่นักเรียนเกี่ยวกับแนวทางการปรับปรุงและพัฒนาตนเอง

2) ผู้ที่เกี่ยวข้อง ครูควรให้ข้อเสนอแนะแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้ปกครอง ครูประจำชั้น ครูประจำวิชา เพื่อนนักเรียน ในการร่วมมือกันช่วยเหลือ ส่งเสริมหรือสนับสนุนนักเรียนให้มีการปรับปรุงและพัฒนาตนเอง

3) ผู้ที่จะดำเนินการศึกษารายกรณีต่อไป เช่น ต้องทำการศึกษาเพิ่มเติมในเรื่องใด ใช้เทคนิคอะไร เป็นต้น

การเขียนรายงานการศึกษารายกรณี

รายงานการศึกษานักเรียนเป็นรายกรณี เป็นเอกสารที่สรุป และรายงานผลการศึกษา ช่วยเหลือ ส่งเสริม และพัฒนานักเรียนต่อผู้ที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบ

สาระที่ควรมีในรายงานการศึกษานักเรียนเป็นรายกรณีประกอบด้วย

1. ชื่อนักเรียน ระดับชั้นที่กำลังศึกษา
2. ผู้ศึกษา (ครูที่ปรึกษา/ครูประจำชั้น/รู่แนะแนว)
3. ระยะเวลาในการศึกษา
4. สาเหตุของการศึกษา
5. เครื่องมือและเทคนิคที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล
6. ข้อมูลที่ได้จากการสังเคราะห์ข้อมูล
  - ข้อมูลส่วนตัวและครอบครัว
  - ข้อมูลสุขภาพ (สุขภาพกาย/สุขภาพจิต)
  - ข้อมูลด้านการเรียน
  - ข้อมูลด้านสังคม
  - ความสนใจ งานอดิเรก และประสบการณ์ในด้านต่างๆ
  - เป้าหมายและความคาดหวังในอนาคต
  - ความภาคภูมิใจ ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินชีวิต

7. การวิเคราะห์และวินิจฉัยปัญหา
8. การช่วยเหลือ ส่งเสริม และพัฒนา
9. การติดตามผล
10. ข้อเสนอแนะ

การเขียนรายงานการศึกษานักเรียนเป็นรายกรณีที่ดี

การเขียนรายงานการศึกษานักเรียนเป็นรายกรณีที่ดีควรมีลักษณะดังนี้

1. กำหนดปัญหาหรือสิ่งที่ศึกษาให้ชัดเจน
2. สังเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบ และเป็นข้อมูลที่สามารถนำไปใช้ในการวิเคราะห์และวินิจฉัยปัญหาได้อย่างตรงประเด็น
3. อธิบาย หรือบรรยายลักษณะเด่นและด้อยของนักเรียน รวมถึงสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง
4. ข้อเสนอแนะต้องเฉพาะเจาะจงและสามารถปฏิบัติได้

เพื่อให้เห็นภาพรายงานการศึกษานักเรียนเป็นรายกรณี ให้ศึกษาตัวอย่างการเขียนรายงานการศึกษานักเรียนเป็นรายกรณี ดังต่อไปนี้

ตัวอย่างการเขียนรายงานการศึกษานักเรียนเป็นรายกรณี (แบบสมบูรณ์)

1. ชื่อนักเรียนที่ศึกษา/ชั้นที่กำลังศึกษา

นายชาติชาย อิมโธสง (นามสมมุติ) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

2. ผู้ศึกษา

นางสาวกาญจนา มาตรฐาน (ครูประจำชั้น)

3. ระยะเวลาในการศึกษา

วันที่ 16 มิถุนายน 2556 ถึงวันที่ 17 กันยายน 2556 รวมเวลา 3 เดือน

4. สาเหตุของการศึกษา

ไม่สนใจเรียน และก่อวินาศกรรมเพื่อนขณะเรียน

5. เครื่องมือและเทคนิคที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

- 1) ระเบียบสัมภาษณ์
- 2) การสังเกต
- 3) การสัมภาษณ์
- 4) การให้การปรึกษา
- 5) แบบสอบถามใคร่เอ่ย
- 6) แบบสำรวจเจตคติที่มีต่อตนเอง
- 7) แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์
- 8) การเยี่ยมบ้าน

6. ข้อมูลที่ได้จากการสังเคราะห์ข้อมูล

6.1 ข้อมูลส่วนตัว

เกิดวันที่ 15 พฤศจิกายน 2531 ปัจจุบันอายุ 16 ปี เชื้อชาติไทย สัญชาติไทย ศาสนาพุทธ มีผิวขาว รูปร่างสูง ส่วนสูง 175 ซม. น้ำหนัก 60 กิโลกรัม ปัจจุบันอาศัยอยู่กับบิดาและมารดา ได้ค่าใช้จ่ามาโรงเรียนวันละ 40 บาท บ้านอยู่ใกล้โรงเรียน ไม่เคยได้รับทุนการศึกษา ไม่เคยหางานพิเศษทำ มีเพื่อนสนิทในห้องหลายคน ไม่สูบบุหรี่ ดื่มเหล้าบ้างบางครั้งถ้าเข้าสังคมกับเพื่อน ชอบขับรถจักรยานยนต์ด้วยความเร็ว เคยประสบอุบัติเหตุรถล้มอย่างแรง มีแผลเป็นที่หัวเข่า และข้อศอกจากการผ่าตัด

6.2 ข้อมูลครอบครัว

บิดาชื่อ นายดำ อิมโธสง (นามสมมุติ) อายุ 47 ปี จบชั้นประถมศึกษา อาชีพเปิดร้านซ่อมรถและบริการรับ - ส่ง นักเรียนอนุบาลใกล้บ้าน รายได้ประมาณ 6,000 บาท/เดือน มารดาชื่อ นางชวนชม อิมโธสง (นามสมมุติ) อายุ 40 ปี จบชั้นประถมศึกษา ทำนา มีพี่น้อง 3 คน เป็นผู้ชายทั้งหมด ชายเป็นลูก

คนกลาง ครอบครัวมีสมาชิก 5 คน คือ ชาย พ่อ แม่ พี่ชายและน้องชาย ความสัมพันธ์ในครอบครัวอบอุ่น มีการทะเลาะกันบ้าง ที่อยู่อาศัยเป็นบ้านไม้ 2 ชั้น ค่อนข้างเก่า คนที่ชายไว้ใจมากที่สุดคือยาย แต่เสียชีวิตเมื่อต้นเดือนกันยายน

6.3 ข้อมูลสุขภาพ

1) สุขภาพกาย เป็นคนสุขภาพแข็งแรง ไม่มีโรคประจำตัว ช่วงปิดภาคเรียนชั้น ม.3 เคยถูกแทงที่ใกล้ร้าวนมเนื่องจากขับรถเร็ว เสียงดัง ทำให้หูอื้อไม่พอใจ

2) สุขภาพจิต เป็นคนสนุกสนานร่าเริง จากการทำแบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) พบว่า มีความรับผิดชอบ และการควบคุมตนเองอยู่ในระดับต่ำ

6.4 ข้อมูลด้านการเรียน

ผลการเรียนเมื่อจบชั้น ป.6 อยู่ในเกณฑ์พอใช้ เคยเป็นนักกีฬาของโรงเรียน ผลการเรียนเมื่อจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้ 1.41 ขณะเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นมีพฤติกรรมขาดเรียน หนีเรียน ไม่นำสมุดหรืออุปกรณ์การเรียนมาเป็นประจำ และเมื่อเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ได้ผลการเรียนเฉลี่ย 0.99

6.5 ข้อมูลด้านสังคม

1) ทางบ้าน ชายไม่ค่อยสนิทกับพี่น้อง จะคุยด้วยเมื่อจำเป็น มักเอาแต่ใจตนเอง บิดามารดามักจะตำหนิและเปรียบเทียบกับพี่ชายเสมอทำให้ชายรู้สึกน้อยใจ ไม่ชอบอยู่บ้าน มักเที่ยวเตร่กับเพื่อนๆ กลับบ้านดึกเป็นประจำ ไม่เชื่อฟังคำตักเตือนของบิดามารดา

2) ทางโรงเรียน ชายเป็นคนสนุกสนาน มีเพื่อนสนิทในห้องประมาณ 10 คน มักถูกครูตำหนิและตักเตือนเสมอในเรื่องความรับผิดชอบด้านการเรียน การแต่งกาย และการพูดจา

6.6 ความสนใจ งานอดิเรก และประสบการณ์ในด้านต่างๆ

- 1) ชายมีความสนใจเกี่ยวกับการแข่งรถ การเที่ยวเตร่ และการคบเพื่อนต่างเพศ
- 2) งานอดิเรกชอบขับรถเล่น และเล่นกีฬาฟุตบอล
- 3) ประสบการณ์ในด้านต่างๆ เคยเป็นตัวแทนนักกีฬาของโรงเรียนเข้าแข่งขันในระดับกลุ่มโรงเรียน เคยฝึกซ้อมเครื่องรยยนต์กับบิดาช่วงปิดภาคเรียน

6.7 เป้าหมาย และความคาดหวังในอนาคต

- 1) อยากเป็นเจ้าของรถมอเตอร์
- 2) อยากมีบ้านเป็นของตนเอง

6.8 ความภาคภูมิใจ ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินชีวิต

- 1) ความภาคภูมิใจ
เป็นที่ยอมรับของกลุ่มเพื่อน
- 2) ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินชีวิต
พ่อแม่ไม่รัก

7. การวิเคราะห์และวินิจฉัยปัญหา

นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำมาตลอด เนื่องจาก

1) ขาดแรงกระตุ้น และกำลังใจจากครอบครัว ทำให้นักเรียนขาดแรงจูงใจในการเรียน และหันไปสนใจกิจกรรมอื่นๆ ทดแทน

2) นักเรียนมีพฤติกรรมการเรียนที่ไม่เหมาะสม เช่น ไม่ตั้งใจเรียน ก่อกวนชั้นเรียน ขาดความรับผิดชอบในการส่งงานที่ได้รับมอบหมาย ไม่นำอุปกรณ์การเรียนมาเรียน

8. การช่วยเหลือ ส่งเสริม และพัฒนา

1) ผู้ศึกษาให้การปรึกษาแก่นักเรียนเพื่อสร้างแรงจูงใจในการเรียน

2) ผู้ศึกษาพูดคุยกับผู้ปกครอง เพื่อทำความเข้าใจในการสื่อสารกับนักเรียนและเสริมสร้างกำลังใจ

3) ผู้ศึกษาขอความร่วมมือกับผู้สอนในการปรับพฤติกรรมการเรียนของนักเรียน

9. การติดตามผล

1) จากการสัมภาษณ์ผู้ปกครองของนักเรียนเกี่ยวกับพฤติกรรมการเรียนของนักเรียนเมื่ออยู่ที่บ้าน พบว่า นักเรียนเริ่มมีพฤติกรรมการเรียนที่ดีขึ้น แต่การเที่ยวเตร่และกลับบ้านดึกยังคงเดิม

2) จากการให้การปรึกษา พบว่า นักเรียนให้ความร่วมมือดีในการตอบคำถาม และได้นำวิธีการต่างๆ ไปใช้เพื่อแก้ปัญหาของตน

3) จากการสังเกตและสัมภาษณ์ครูผู้สอนพบว่า นักเรียนมีพฤติกรรมการเรียนที่ดีขึ้นมีความรับผิดชอบ ต่อตนเอง สังเกตจากการนำสมุดงานในรายวิชาต่างๆ มาให้ดูพบว่านักเรียนทำงานเรียบร้อยพอใช้ แม้ว่าจะยังไม่ครบทุกวิชา แต่ก็ถือว่าได้ปรับปรุงตนเองด้านความรับผิดชอบได้ในระดับหนึ่ง และจากการสอบถามเพื่อนๆ ในห้องยอมรับว่านักเรียนพยายามปรับตัวดีขึ้น

4) จากการสัมภาษณ์ชายพบว่า พ่อแม่ยังคงเปรียบเทียบพฤติกรรมของชายกับพี่น้องอยู่

10. ข้อเสนอแนะ

1) เนื่องจากนักเรียนถูกเลี้ยงดูแบบตามใจมาตั้งแต่เล็ก ไม่เคยถูกฝึกให้รับผิดชอบงาน ต้องการอะไรทางบ้านจะหามาให้ เนื่องจากทางบ้านมีฐานะพอที่จะดูแลได้ ซึ่งมีส่วนทำให้นักเรียนขาดความรับผิดชอบต่อตนเอง ดังนั้น พ่อแม่ควรให้เวลาและเอาใจใส่ให้นักเรียนมากขึ้นโดยการพูดคุย และมอบหมายงานบ้านที่นักเรียนพอจะทำได้ ให้กำลังใจเมื่อนักเรียนทำได้สำเร็จ รวมทั้งคอยติดต่อประสานงานกับครูในโรงเรียนอย่างใกล้ชิดทั้งในเรื่องการเรียนและความประพฤติ

2) ครูแนะแนวควรรหาโอกาสพูดคุยกับนักเรียน คอยให้กำลังใจและสนับสนุนในด้านต่างๆ เน้นการจัดการเรียนการสอนแบบกิจกรรมกลุ่มหรือจัดโปรแกรมเพื่อฝึกให้นักเรียนรับผิดชอบต่อตนเอง และติดตามผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้นักเรียนดูแลตนเองอย่างมีคุณภาพ

3) ครูประจำวิชาควรช่วยดูแล สังเกต กระตุ้น และจูงใจให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ภายในห้อง โดยเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความสามารถ มอบหมายงานให้รับผิดชอบและชื่นชมเมื่อทำอะไร

ได้สำเร็จ ไม่ควรตำหนิการกระทำของนักเรียนต่อหน้าเพื่อนให้เกิดความอับอาย แต่ใช้การตักเตือนเป็นส่วนตัวกับนักเรียน และไม่ให้ความสนใจกับพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม

4) ครูประจำชั้นมีความสำคัญมากในการที่จะช่วยเหลือนักเรียนเนื่องจากเป็นบุคคลที่ใกล้ชิด และได้รับความไว้วางใจ ดังนั้นครูประจำชั้นควรทำหน้าที่ในการประสานงานกับผู้ที่เกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิด โดยขอความร่วมมือจากครูแนะแนว ครูผู้สอน และครอบครัวในการแก้ปัญหา

ภาคผนวก

ข้อมูลที่ควรนำมาใส่ในภาคผนวก ผู้ศึกษาควรนำข้อมูลดิบที่เก็บรวบรวมได้จากเครื่องมือต่างๆ เช่น บันทึกการสังเกต บันทึกการสัมภาษณ์ บันทึกการให้การศึกษา บันทึกการเยี่ยมบ้าน ฯลฯ โดยปกปิด ชื่อ - สกุล และรายละเอียดของนักเรียนที่อาจถูกอ้างอิงได้ และนำข้อมูลที่ได้มาสรุป ดังนี้

ตัวอย่าง การสรุปข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมด้วยเครื่องมือต่างๆ

ระเบียบวิธี จากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากระเบียบวิธีระเบียบวิธี สรุปข้อมูลได้ ดังนี้

ข้อมูลส่วนตัว

ภูมิลาเนาเดิมเป็นคน จังหวัดนครราชสีมา อายุ 16 ปี ลักษณะที่อยู่อาศัยเป็นบ้านของตนเอง ค่อนข้างเก่า ได้ค่าใช้จ่ายมาโรงเรียนวันละ 40 บาท บ้านอยู่ใกล้โรงเรียน ไม่เคยได้รับทุนการศึกษา ไม่เคยหารายได้พิเศษทำ มีเพื่อนสนิทในห้องหลายคน ไม่สูบบุหรี่ ดื่มเหล้าบ้างบางครั้งถ้าเข้าสังคมกับเพื่อน ชอบขับรถจักรยานยนต์ด้วยความเร็ว เคยประสบอุบัติเหตุรถล้มอย่างแรง

ข้อมูลครอบครัว

บิดาอายุ 47 ปี วุฒิการศึกษาจบชั้นประถมศึกษา อาชีพเปิดร้านซ่อมรถและบริการรับ-ส่งนักเรียนอนุบาลใกล้บ้าน รายได้ประมาณ 6,000 บาท/เดือน มารดาชื่อนางชวชนม อิ่มไธสง (นามสมมุติ) อายุ 40 ปี จบชั้นประถมศึกษา ทำนาเมื่อถึงฤดู ช่วงว่างก็ช่วยสามีดูแลเด็กบนรถตู้ ชาย มีพี่น้อง 3 คน เป็นผู้ชายทั้งหมด ชายเป็นลูกคนกลาง พี่ชายเรียนชั้น ม.6 น้องชายเรียนชั้น ป.4 ขณะนี้มีสมาชิกในครอบครัวมี 5 คน คือ ตนเอง บิดา มารดา พี่ชาย และน้องชาย ความสัมพันธ์ในครอบครัวอบอุ่นแต่มีทะเลาะกันบ้าง ลักษณะที่อยู่อาศัยเป็นบ้านไม้ 2 ชั้น ค่อนข้างเก่า สมาชิกที่ไว้ใจมากที่สุดคือยาย (เสียชีวิตเมื่อต้นเดือนกันยายน 2547)

ข้อมูลสุขภาพ

ทางกาย เคยรถล้มอย่างแรงและเคยถูกแทงได้รายนม มีแผลเป็นที่ข้อศอก และเข้าจากการผ่าตัดเมื่อตอนรถล้ม

สุขภาพจิต ควบคุมตนเองไม่ค่อยได้

ข้อมูลการเรียน

จบมัธยมศึกษาตอนต้น 3 จากโรงเรียนบ้านผักแว่นวิทยา ผลการเรียนสะสม 1.41

การสังเกตและการบันทึกการสังเกต

จากการสังเกตและบันทึกการสังเกต จำนวน 5 ครั้ง สรุปข้อมูลได้ดังนี้

พฤติกรรมทั่วไป เป็นคนสนุกสนานร่าเริงเมื่ออยู่กับเพื่อน ไม่ค่อยมีมารยาท ชอบพูดจาเสียงดัง รบกวนเพื่อนๆ ขณะเรียน เคยถูกครูให้ออกจากห้องเรียน เนื่องจากไม่สนใจเรียนและเสียงดัง แต่งกายผิดระเบียบบ่อยครั้งต้องตักเตือนเสมอ มักตามเพื่อนเมื่อถูกชักชวน ไม่เอาอุปกรณ์มาเรียนถ้าเอามากก็มักหายไปบ่อยๆ

พฤติกรรมการเรียน ไม่ตั้งใจเรียน ลูกเดินไปมา ส่งเสียงดังรบกวนเพื่อนและครู นอนหลับเป็นประจำ หยอกและคุยกับเพื่อนที่สนิท นั่งร้องเพลง เคาะโต๊ะ ไม่ส่งงานไม่ส่งการบ้าน และไม่มีสมุดงานในการเรียน บางครั้งไม่นำอุปกรณ์มาเรียนต้องตักเตือนเสมอ อ่านหนังสือได้คล่อง ยังสรุปเรื่องที่อ่านได้ไม่ดี มักจะไม่เอาสมุดหนังสือมาเรียน

การสัมภาษณ์

จากการสัมภาษณ์นักเรียน 7 ครั้ง สัมภาษณ์ผู้ปกครอง 3 ครั้ง สรุปข้อมูลได้ดังนี้

1. สัมภาษณ์นักเรียน

ครอบครัวไม่มีปัญหาเรื่องรายได้ รู้สึกว่าพ่อแม่รักพี่และน้องมากกว่า ถูกตำหนิเสมอบางครั้งถูกตำหนิ โดยไม่เข้าใจสาเหตุว่าเพราะอะไร คิดว่าพ่อแม่ไม่รัก มีเพื่อนสนิทหลายคนส่วนใหญ่จะพากันไปเที่ยวขับรถยนต์นั่งคุย จนดึกจึงกลับบ้าน อยู่บ้านไม่ชอบทำงานบ้านรับผิดชอบเพียงแค่อุดูแลตนเอง

2. สัมภาษณ์ผู้ปกครอง

เป็นคนที่ไม่รับผิดชอบต่อตนเองทั้งด้านการเรียนและการทำงานต่างๆ ยอมรับว่าเลี้ยงลูกแบบตามใจมาตั้งแต่เด็ก เพราะอยากให้ลูกมีเหมือนคนอื่น ตอนเด็กก็พอดักเตือนได้บ้าง แต่พอโตขึ้นจะตามเพื่อน รู้สึกหนักใจกับพฤติกรรมของลูกกลัวเรียนไม่จบ ขาดความรับผิดชอบต่อตนเองมากไม่เคยช่วยทำงานบ้าน ชอบเถียงเอาแต่ใจตนเอง

การให้คำปรึกษา

จากการให้การศึกษาจำนวน 6 ครั้ง สรุปข้อมูลได้ดังนี้

นักเรียนยอมรับว่า ตนเองไม่สนใจเรียน แต่อยากเรียนให้จบพร้อมเพื่อนในห้อง ไม่เคยอ่านหนังสือเรียน ในห้องก็ไม่สนใจ ไม่ชอบเรียนเพราะมันยาก แต่จะพยายามปรับปรุงตัวเองจะพยายามทำงานส่ง ให้ครบ เอาอุปกรณ์การเรียนมาเรียน โดยการให้สัญญากับครูเป็นลายลักษณ์อักษร และอยู่บ้านจะช่วยแม่ทำงานบ้านบ้าง จะไม่พูดคุยเสียงดังในห้อง

แบบสอบถาม

จากการทำแบบสอบถามใคร่เอ่ย พบว่านักเรียนได้รับการคัดเลือกในหัวข้อต่อไปนี้

1.1 แบบสอบถามใคร่เอ่ย

ได้รับเลือกจากเพื่อนในหัวข้อ ดังนี้

เป็นคนที่เที่ยวเก่งที่สุด (ได้รับเลือกจากเพื่อน 29 คน)

เป็นคนที่ชอบยิ้มของเพื่อนบ่อยที่สุด (ได้รับเลือกจากเพื่อน 21 คน)

เป็นคนที่ชอบพูดขัดคอเพื่อนมากที่สุด (ได้รับเลือกจากเพื่อน 11 คน)

แบบสำรวจ

จากแบบสำรวจเจตคติที่มีต่อตนเอง พบว่า เป็นคนที่มีน้ำใจ สนุกสนาน ต้องการความรัก บางครั้งขาดความมั่นใจตนเอง และไม่ชอบอ่านหนังสือเรียน

แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์

จากการทำแบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ของกรมสุขภาพจิต สรุปข้อมูลได้ดังนี้

แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์

- ด้านสัมพันธภาพ ความภูมิใจในตนเอง ความสุขสงบทางใจ ผลการประเมินอยู่ในระดับสูง
- ด้านเห็นใจผู้อื่น มีแรงจูงใจ ตัดสินใจแก้ปัญหา พอใจในชีวิต ผลการประเมินอยู่ในระดับปกติ
- ด้านการควบคุมตนเอง ความรับผิดชอบ ผลการประเมินอยู่ในระดับต่ำ

การเยี่ยมบ้าน

จากการเยี่ยมบ้าน 2 ครั้ง สรุปข้อมูลได้ดังนี้

ที่พักอาศัยเป็นบ้านไม้ 2 ชั้น ค่อนข้างเก่า อยู่เป็นครอบครัวเดี่ยว ภายในบ้านไม่ค่อยเป็นระเบียบ มีสมาชิกในบ้าน 5 คน ชายไม่ช่วยงานบ้าน ชอบเที่ยวเตร่ ไม่เชื่อฟังบิดามารดา ต้องการให้โรงเรียนช่วยเหลือเรื่องการเรียนรู้และความประพฤติ

สรุป

การศึกษารายกรณี เป็นกระบวนการศึกษานุเคราะห์อย่างต่อเนื่องโดยใช้เทคนิคหลายๆ แบบ เพื่อเก็บข้อมูล และวินิจฉัยเพื่อเข้าใจถึงสาเหตุหรือที่มา อันจะนำไปสู่การให้ความช่วยเหลือ แก้ไข ป้องกันปัญหา และส่งเสริมพัฒนา กระบวนการศึกษารายกรณีมีขั้นตอน ได้แก่ การเลือกนักเรียน การรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ และการสังเคราะห์ข้อมูล การวินิจฉัย การดำเนินการให้การช่วยเหลือและการติดตามผล ครูและนักเรียน ต้องร่วมมือกันตั้งเป้าหมายและวางแผนแก้ไขปัญหาโดยการให้คำปรึกษาเชิงจิตวิทยา การประชุมรายกรณีหรือการส่งต่อ โดยการเขียนรายงานการศึกษารายกรณี ควรเขียนหลังจากที่ได้รวบรวมข้อมูลครบทุกด้านจนเห็นภาพโดยรวมของนักเรียนและสามารถวินิจฉัยปัญหา สาเหตุของปัญหารวมทั้งได้แนวทางในการให้ความช่วยเหลือได้แล้ว ผู้ที่ทำการศึกษารายกรณีและผู้ที่จะนำผลการศึกษาไปใช้ประโยชน์ ควรระมัดระวังในเรื่อง ความยินยอมจากนักเรียน การได้มาซึ่งข้อมูลต่างๆ ของนักเรียนต้องได้รับการยินยอม ควรปกปิดข้อมูลของนักเรียนเป็นความลับ ถ้าปัญหาของนักเรียนซับซ้อนต้องขอความช่วยเหลือจาก

ผู้เชี่ยวชาญหรือส่งตัวต่อนักเรียนไปรับการช่วยเหลือ โดยต้องได้รับความเห็นชอบจากนักเรียนและผู้ปกครอง ไม่ควรนำผลการศึกษาพฤติกรรมของนักเรียนคนหนึ่งไปทำนายพฤติกรรมของนักเรียนคนอื่น เพราะนักเรียนแต่ละคนมีความแตกต่างระหว่างบุคคล

บทที่ 5

บริการให้การปรึกษาเพื่อช่วยเหลือนักเรียน

ในการจัดบริการแนะแนวขึ้นในโรงเรียน บริการแนะแนวที่จัดขึ้นย่อมประกอบด้วยบริการย่อยหลายบริการ ซึ่งแต่ละบริการย่อยต่างก็มีหน้าที่และความสำคัญแตกต่างกันออกไปมากน้อยไม่เท่ากัน แต่มีอยู่บริการหนึ่งที่จัดว่าเป็น “หัวใจ” ของบริการแนะแนว นั่นคือ “บริการให้คำปรึกษา” ซึ่งถือว่าเป็นบริการที่สำคัญที่สุดในบริการแนะแนว ทั้งนี้เนื่องจากบริการให้คำปรึกษาเป็นบริการที่ช่วยให้นักเรียนผู้ประสบปัญหาได้รับการช่วยเหลือจนกระทั่งสามารถแก้ไขปัญหาดตนเองได้ สามารถนำตนเองได้ และสามารถปรับตัวได้อย่างเหมาะสม ทั้งนี้กระบวนการให้คำปรึกษานั้นสามารถให้บริการได้เป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่มก็ได้ขึ้นอยู่กับปัญหาของนักเรียนว่ามีปัญหาเหมือนกันหรือต่างกัน กระบวนการที่จะสามารถเข้ามาช่วยให้บุคคลหลุดพ้นจากภาวะทุกข์ใจ มีความเข้าใจต่อความเป็นจริงที่เกิดขึ้นนี้คือ การปรึกษาเชิงจิตวิทยา

การให้การปรึกษาเชิงจิตวิทยามีความแตกต่างจากการให้คำปรึกษาแนะนำโดยทั่วไป ซึ่งมักไม่มีหลักการ ขั้นตอนและจุดมุ่งหมายที่จะช่วยให้ผู้รับการปรึกษานำเอาความสามารถที่มีอยู่ในตัวเองมาใช้แก้ไขปัญห ส่วนใหญ่อาจเป็นเพียงการทำหน้าที่พูดลอบใจ รับฟังความคิดเห็น ให้ข่าวสารข้อมูล ให้คำแนะนำสั่งสอนในสิ่งที่ดีหรือสิ่งที่ผู้แนะนำคิดว่าถูกต้อง แต่การปรึกษาเชิงจิตวิทยาเป็นกระบวนการที่มีหลักการ ขั้นตอนและจุดมุ่งหมายในการพูดคุย ซึ่งผู้ให้การปรึกษาจะต้องเรียนรู้และฝึกฝนความสามารถในการติดต่อสื่อสาร การให้ความเป็นมิตร มองเห็นคุณค่าและความสามารถของผู้อื่น เพื่อช่วยให้ผู้มีปัญหาเกิดความไว้วางใจและร่วมมือกันแก้ไขปัญหาดตามศักยภาพของตน

ความหมายของการให้การปรึกษาและบริการให้การปรึกษา

การให้การปรึกษา (Counseling) เป็นกระบวนการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ขอรับการปรึกษาในปัญหาทางด้านการศึกษา อาชีพ ส่วนตัว และสังคมโดยผู้ให้การปรึกษาซึ่งเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญจะให้เทคนิควิธีการ เพื่อกระตุ้นและสะท้อนให้ผู้ขอรับการปรึกษาเข้าใจตน เข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้นและสามารถจะตัดสินใจหรือวางแผน การแก้ปัญหาในอนาคตได้ด้วยตนเอง

ส่วน **การจัดบริการให้การปรึกษา (Counseling Service)** เป็นบริการที่จัดขึ้นเพื่อให้ความช่วยเหลือแก่นักเรียน ในการแก้ปัญหาทางด้านการศึกษา ด้านอาชีพ การวางแผนโครงการในอนาคตการกำหนดเป้าหมายของชีวิต การปรับพฤติกรรมและการปรับตัว ตลอดจนการรู้จักแบ่งเวลา และใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น บริการให้การปรึกษาจะช่วยให้นักเรียน สามารถเลือกวางแผนโครงการ และปรับตัวได้เหมาะสมตรงกับความต้องการของเขา บริการให้การปรึกษาจึงถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของการจัดบริการแนะแนว (นิรันดร์ จุลทรัพย์, 2539)

ความสำคัญของการให้บริการปรึกษา

การปรึกษาเชิงจิตวิทยาเป็นศาสตร์ที่เอื้อเพื่อให้บุคคลที่มาขอรับการปรึกษาได้เห็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาของตน เกิดการพัฒนาตนเองด้วยความองงามภายในจิตใจ ความสำคัญของการปรึกษาเชิงจิตวิทยานี้จะช่วยทำให้บุคคลเกิดภาวะ ดังนี้

1. ช่วยทำให้บุคคลรู้จักและเข้าใจตนเอง
2. ช่วยทำให้บุคคลสามารถเข้าใจผู้อื่นและเข้าใจปัญหาต่างๆ ได้ตามความเป็นจริง
3. ได้เรียนรู้และค้นหาเหตุแห่งปัญหาด้วยตนเอง และสามารถตัดสินใจหาทางเลือกในการแก้ไขปัญหาได้ด้วยตนเอง
4. ช่วยทำให้สามารถค้นหาแนวทางในการแก้ปัญหา ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม แก้ไขข้อผิดพลาดเกี่ยวกับตนเองและสิ่งแวดล้อม และสามารถวางพื้นฐานในการดำเนินชีวิตที่มีคุณค่าและความหมาย

จุดมุ่งหมายของการให้บริการปรึกษา

จุดมุ่งหมายของการให้บริการปรึกษามีทั้งจุดมุ่งหมายในระยะสั้นและจุดมุ่งหมายระยะยาวในอนาคต

จุดมุ่งหมายระยะสั้น

ยอร์ชและคริสเตียนี (George and Cristiani, 1990 อ้างในวัชรีย์ ทรัพย์มี.2549) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการให้บริการปรึกษาในระยะสั้นว่าครอบคลุมสิ่งต่างๆ ดังต่อไปนี้คือ

1. ส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

จุดมุ่งหมายของการให้บริการปรึกษา คือการส่งเสริมให้ผู้รับบริการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปสู่แนวทางที่พึงปรารถนา เป็นต้นว่า ให้เรียนได้ดีขึ้น มีพฤติกรรมกล้าแสดงออก เพิ่มความรับผิดชอบในการทำงาน ยอมรับฟังคำวิจารณ์ต่างๆ เกี่ยวกับตัวเขา ลดความขัดแย้งด้านจิตใจ ได้เข้าทำงาน ประสบความสำเร็จในการทำงาน มีชีวิตสมรสที่ราบรื่น

ผู้ให้บริการปรึกษาต่างก็มุ่งให้ผู้รับบริการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปสู่ทางที่พึงปรารถนาทั้งนั้น โดยมีกระบวนการช่วยให้ผู้รับบริการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่แตกต่างกันไปตามความศรัทธาในทฤษฎีการให้บริการปรึกษาแบบต่างๆ ที่ผู้ให้บริการปรึกษายึดถือ

2. ส่งเสริมความสามารถของผู้รับบริการในการตัดสินใจและวางโครงการอนาคต

จุดประสงค์ของการให้บริการปรึกษาไม่ใช่เป็นการตัดสินใจให้ผู้รับบริการ แต่ส่งเสริมให้ผู้รับบริการตัดสินใจได้ด้วยตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ โดยประหยัดเวลา พลังงาน กำลังทรัพย์ และมีการเสียงน้อยที่สุด ตลอดจนช่วยให้ผู้รับบริการพัฒนาความสามารถที่จะวางโครงการอนาคตของตนทั้งระยะสั้นและระยะยาวโดยใช้เหตุผลพิจารณาสภาพการณ์ต่างๆ อย่างรอบคอบ

3. ส่งเสริมการปรับปรุงสัมพันธภาพ มนุษย์ต้องอยู่ในสังคม ดังนั้น จึงต้องมีการปะทะสัมพันธ์กับบุคคลอื่นอยู่ตลอดเวลา หลายคนมีปัญหาด้านสัมพันธภาพ ซึ่งอาจเนื่องจากบุคคลนั้นมีปมด้อย ปมเด่น หรือขาดทักษะทางสังคม ผู้ให้บริการปรึกษาจะต้องช่วยให้ผู้รับบริการปรับปรุงสัมพันธภาพกับบุคคลอื่น ไม่ว่าจะเป็นคนในวัยเดียวกันหรือต่างวัย คนภายในครอบครัวหรือภายนอก การช่วยให้ผู้รับบริการปรับปรุงสัมพันธภาพกับบุคคลอื่น จะช่วยให้เขาสามารถปรับตัวในสังคมได้อย่างมีความสุข

4. ส่งเสริมทักษะของผู้รับบริการในการแก้ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ในชีวิตในพัฒนาการของชีวิต มีน้อยคนที่จะแก้ปัญหาและเอาชนะอุปสรรคต่างๆ ในชีวิตได้โดยสมบูรณ์ การส่งเสริมให้บุคคลเรียนรู้วิธีการและมีทักษะในการแก้ปัญหาจะช่วยให้ผู้รับบริการนำไปใช้กับสภาพการณ์ต่างๆ ในชีวิตของเขาได้ ไม่ว่าจะปัญหาในโรงเรียน ในครอบครัว หรือในชีวิตการทำงาน

จุดมุ่งหมายระยะยาว

สำหรับจุดประสงค์ระยะยาวในอนาคตคือ ให้ผู้รับบริการสามารถพัฒนาตนเองอย่างเต็มที่ ช่วยให้ผู้รับบริการเป็นบุคคลที่มีประสิทธิภาพ (the fully functioning person)

รอเจอร์ส (Rogers, 1961 อ้างในวัชรี ทรัพย์มี, 2549) ประมวลลักษณะของบุคคลที่มีประสิทธิภาพไว้ ดังนี้คือ

1. มีการตระหนักรู้ คือ ตระหนักในส่วนตัวและส่วนบกพร่อง ตระหนักในแรงจูงใจ ความเชื่อ ค่านิยม และความรู้สึกของตนเอง
2. มีพฤติกรรมที่สม่ำเสมอ ไม่ใช่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา
3. ควบคุมตนเองได้ ไม่วุ่นวาย หรือวิตกกังวลเกินกว่าเหตุ ไม่ท้อแท้สิ้นหวัง สงสารตนเอง และปล่อยชีวิตตามยถากรรม
4. มีความสามารถที่จะดำเนินการกับสภาพการณ์ที่เป็นปัญหาได้อย่างมีเหตุผล ไม่ใช่อารมณ์ไม่หนีปัญหา
5. มีความมุ่งมั่นในการกระทำ ไม่จับจด เมื่อตัดสินใจที่จะทำอะไรแล้วก็มีใจจดจ่อและมุ่งมั่นในการกระทำจนสำเร็จลุล่วง

ประเภทของการให้บริการปรึกษา

การให้บริการการปรึกษาแบ่งได้เป็น 2 ประเภท ดังต่อไปนี้ (มัลลวีร์ อุดลวิวัฒนศิริ, 2554)

1. การให้การปรึกษารายบุคคล คือ การให้ความช่วยเหลือแก่นักเรียนที่มีพฤติกรรมเสี่ยง ครั้งละ 1 คน
2. การให้การปรึกษากลุ่ม คือ การให้การช่วยเหลือแก่นักเรียนจำนวนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ที่มีพฤติกรรมเสี่ยงในเรื่องที่คล้ายคลึงกัน หรือมีความต้องการที่จะพัฒนาตนในเรื่องเดียวกัน โดยใช้

ความสัมพันธ์และอิทธิพลของกลุ่มในการช่วยเหลือสมาชิกในด้านกำลังใจ ความเห็นอกเห็นใจ การให้ข้อมูลย้อนกลับ และข้อเสนอแนะ เพื่อให้สมาชิกเข้าใจตนเอง เข้าใจปัญหา ได้แนวทางแก้ไขปัญหา หรือพัฒนาตนจากการพูดคุยและพิจารณาร่วมกันในกลุ่ม จำนวนสมาชิกในกลุ่มควรอยู่ระหว่าง 8-12 คน ซึ่งจะช่วยให้การให้คำปรึกษามีประสิทธิภาพ เพราะสมาชิกมีโอกาสสร้างปฏิสัมพันธ์กันได้ทั่วถึง และมีส่วนร่วมในการรับและให้ความช่วยเหลือในกลุ่มได้อย่างเต็มที่

ในปัจจุบันการให้คำปรึกษากลุ่มให้ความสำคัญกับการให้คำปรึกษาครอบครัวด้วยสอดคล้องกับลักษณะ สตรีวัฒน์ (2543) ซึ่งได้แบ่งรูปแบบการให้การปรึกษาออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. การให้การปรึกษาเป็นรายบุคคล (Individual Counseling) เป็นการสร้างความสัมพันธ์แบบตัวต่อตัว โดยมีจุดมุ่งหมายเฉพาะระหว่างบุคคล 2 คน มีการดำเนินการตามความต้องการของผู้ขอรับการปรึกษาและสิ่งที่ยอมรับร่วมกันระหว่างผู้มาขอรับการปรึกษา และผู้ให้การปรึกษา ในที่นี้ผู้มาขอรับการปรึกษาได้แก่นักเรียนซึ่งจะต้องมีการสำรวจและเข้าใจตนเอง เพื่อจะสามารถนำตนเองได้ในที่สุด เขาจะมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมจนสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข และเป็นผู้ที่มีความสามารถรวมทั้งรู้จักการตัดสินใจได้ด้วยตนเอง

2. การปรึกษากลุ่ม (Group Counseling) เป็นการช่วยให้นักเรียนที่กำลังเจริญเติบโตได้รู้จักแสวงหาประสบการณ์ทางสังคม เป็นการเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจในเรื่องการเป็นสมาชิกกลุ่ม ซึ่งจะช่วยให้บุคคลได้พัฒนาความสามารถในการที่เข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่ม สมาชิกในกลุ่มของการให้การปรึกษาย่อมมีอิสระที่จะพูดคุยในหมู่ของตนเอง กลุ่มให้การปรึกษาที่มีประสิทธิภาพย่อมช่วยให้บุคคลได้เข้าใจถึงความรู้สึกที่ตนกำลังเป็นอยู่ในปัจจุบัน สามารถเรียนรู้ทักษะและแสวงหาข้อสนเทศที่ต้องการเพื่อแก้ปัญหาของตนเอง รวมทั้งพัฒนาสมรรถภาพที่จำเป็นต่อการปฏิบัติการแก้ปัญหาต่างๆ ด้วย

ลักษณะของครูผู้ให้การปรึกษา

ครูผู้ที่จะทำหน้าที่ให้คำปรึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพควรมีลักษณะส่วนตัว ดังต่อไปนี้ (จิน แบ รี่. 2549 อ้างถึงใน มัลลวีร์ อุดลวัฒน์ศิริ. 2554)

1. รู้จัก และยอมรับตนเอง
2. อุดหนุน ใจเย็น
3. จริงใจ และตั้งใจช่วยเหลือผู้อื่น
4. มีท่าทีที่เป็นมิตร และมองโลกในแง่ดี
5. ไวต่อความรู้สึกของผู้อื่น และช่างสังเกต
6. ใช้คำพูดได้เหมาะสม
7. เป็นผู้รับฟังที่ดี

8. มีบุคลิกภาพที่ดี

9. รักษาความลับ

ในด้านคุณสมบัติของครูผู้ให้การศึกษา ควรประกอบด้วยคุณสมบัติดังนี้

ด้านบุคลิกภาพ

1. มีสุขภาพและสุขภาพจิตดี ร่าเริง ยิ้มแย้มแจ่มใส เป็นมิตร
2. แต่งกายสุภาพเรียบร้อยเหมาะสมกับอาชีพครูและรู้จักกาลเทศะ
3. มีวุฒิภาวะทางอารมณ์
4. สบายใจที่อยู่กับผู้อื่น
5. มีความเมตตาากรุณา
6. มีความสุขุม รอบคอบ อ่อนโยน อุดหนุน ใจเย็นและเข้มแข็ง
7. มีกิริยามารยาทเรียบร้อย
8. มีความมั่นใจในตนเองและให้เกียรติผู้อื่น

ด้านมนุษยสัมพันธ์

1. ใช้คำพูดที่สุภาพ เหมาะสมกับกาลเทศะและให้เกียรติผู้อื่น
2. ทักทาย ปราศรัย พูดคุยกับนักเรียนด้วยมิตรไมตรี
3. มีความสามารถถ่ายทอดความรู้สึกให้นักเรียนเข้าใจได้
4. เป็นผู้รับฟังที่ดี
5. ใจกว้างและยอมรับฟังความคิดเห็นของนักเรียน
6. ไวต่อความรู้สึก สังเกต รับรู้และเข้าใจปัญหาต่างๆ ได้รวดเร็ว
7. มองโลกในแง่ดี เรียนรู้และพยายามเข้าใจสิ่งที่นักเรียนสื่อสารด้วยใจเป็นกลาง
8. เป็นผู้มีเหตุผลและสามารถที่จะเอื้อให้เกิดการแก้ไขปัญหาคด้วยความสุขุมรอบคอบ
9. ยอมรับและเชื่อมั่นในการตัดสินใจของนักเรียนผู้มารับการศึกษา

ด้านองค์ความรู้และความสามารถ

1. มีความรู้เกี่ยวกับจิตวิทยาพัฒนาการ
2. มีความรู้ในขั้นตอน กระบวนการและทักษะการปรึกษา
3. มีความรู้เกี่ยวกับระเบียบปฏิบัติและข้อบังคับของโรงเรียน
4. มีความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรและการเรียนการสอน
5. มีความรู้กว้างขวางในเหตุการณ์ปัจจุบัน
6. มีข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาต่อและการอาชีพที่ทันสมัย
7. มีความสามารถจัดกิจกรรมส่งเสริมศักยภาพความสามารถของนักเรียนในทุกด้าน
8. มีความสามารถจัดกิจกรรมเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าว ของนักเรียน

ด้านจรรยาบรรณ

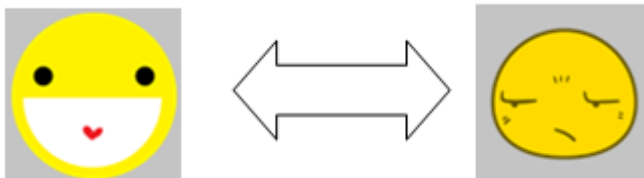
1. รักษาความลับเกี่ยวกับเรื่องส่วนตัวของนักเรียนและเรื่องที่นักเรียนนำมาปรึกษาจริงใจและเต็มใจให้ความช่วยเหลือนักเรียนจนสุดความสามารถ
2. ให้การปรึกษาแบบเป็นกลาง ไม่วิพากษ์วิจารณ์ทั้บถมหรือพูดจาในทางก่อให้เกิดความเสื่อมเสีย
3. ไม่ควรรีบตัดสินใจแก้ปัญหาให้นักเรียนเอง แต่ควรใช้เทคนิคการให้การปรึกษาต่างๆ เพื่อให้ นักเรียนมีข้อมูลในการตัดสินใจด้วยตนเอง
4. ถ้าจะนำข้อมูลของนักเรียนไปใช้ประกอบการสอน การทำวิจัยหรือการเขียนบทความจะต้อง อาศัยข้อมูลส่วนที่จะเป็นการระบุตัวนักเรียนออก
5. ควรแนะนำหรือส่งตัวนักเรียนผู้รับการปรึกษาไปยังแหล่งอื่นที่เหมาะสม ถ้าความช่วยเหลือนั้น อยู่นอกเหนือขอบข่ายที่ครูผู้ให้การปรึกษาจะช่วยนักเรียนผู้รับการปรึกษาได้
6. ครูผู้ให้การปรึกษาต้องคำนึงถึงสวัสดิภาพของนักเรียน ไม่กระทำการใดๆ ที่จะก่อให้เกิดผลเสีย ต่อนักเรียนอย่างไม่เป็นธรรม

ขั้นตอนและกระบวนการให้การปรึกษา

ในช่วงเวลาที่นักเรียนผู้รับการปรึกษามีความทุกข์ อยู่ในภาวะที่มีปัญหาและไม่สามารถแก้ไข ปัญหาของตนเองได้นั้น ความสามารถในการใช้เหตุผล การมองเห็นและเข้าใจความเป็นจริงอาจถูกปิดกั้น การช่วยเหลือเพื่อจะคลี่คลายความทุกข์นั้นจำเป็นจะต้องใช้หลักการและขั้นตอนในการให้การปรึกษาอย่าง เหมาะสม

ขั้นตอนที่จะเอื้ออำนวยให้นักเรียนผู้รับการปรึกษาได้สำรวจตนเองอย่างรอบด้าน ตระหนักรู้ เข้าใจ และยอมรับตนเองในสิ่งที่ปัญหาและสามารถแสวงหาแนวทางแก้ไขปัญหาได้ด้วยตนเอง ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การสร้างสัมพันธภาพ

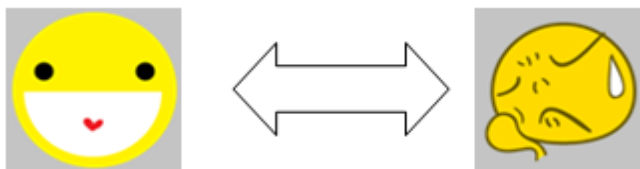

ในขั้นตอนนี้ ครูผู้ให้การปรึกษาจะสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับนักเรียนผู้รับการปรึกษาโดยอาศัย เทคนิคและทักษะต่างๆ เพื่อช่วยให้นักเรียนผู้รับการปรึกษาได้มีส่วนร่วมในกระบวนการปรึกษาได้ทราบ และทำความเข้าใจในข้อตกลงต่างๆ เกี่ยวกับวัตถุประสงค์ เป้าหมาย กระบวนการ เนื้อหา บทบาทของครู

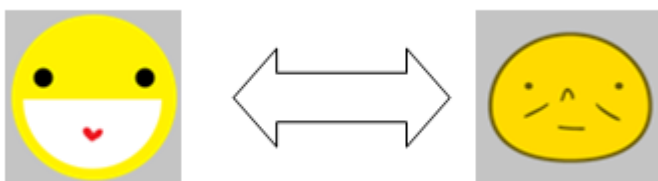
ผู้ให้การปรึกษาและนักเรียนผู้มาขอรับการปรึกษา พฤติกรรม เวลาและการรักษาความลับ ทั้งนี้ครูผู้ให้การปรึกษาจะชี้แจงให้นักเรียนผู้รับการปรึกษาเข้าใจต่อเมื่อผู้รับการปรึกษาไม่ให้ความร่วมมือในกระบวนการปรึกษา

ขั้นที่ 2 การสำรวจปัญหา

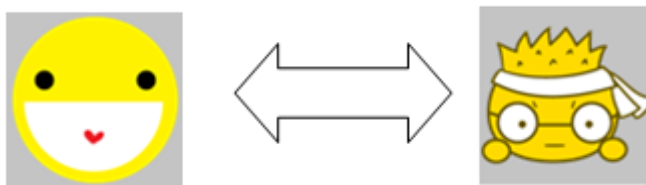
ในขั้นตอนนี้ครูผู้ให้การปรึกษาจะต้องใช้ทักษะต่างๆ เพื่อเอื้ออำนวยและกระตุ้นให้นักเรียนผู้รับการปรึกษาใช้ศักยภาพของตนที่มีอยู่เพื่อสำรวจปัญหาและความต้องการของตนเอง ซึ่งในขั้นตอนนี้จะต้องใช้ระยะเวลามากหรือน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับพื้นฐาน สติปัญญา ความสามารถ ลักษณะนิสัยของนักเรียนผู้รับการปรึกษาและความชำนาญของครูผู้ให้การปรึกษาในการใช้ทักษะที่เหมาะสม

ขั้นที่ 3 การเข้าใจปัญหา สาเหตุและความต้องการของนักเรียนผู้รับการปรึกษา

ขั้นตอนนี้เป็น “หัวใจ” ของกระบวนการการให้การปรึกษา จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งที่ครูผู้ให้การปรึกษาจะต้องใช้ทักษะต่างๆ เพื่อที่จะทำให้นักเรียนผู้รับการปรึกษาเกิดความกระจ่างในปัญหาของตนเองอย่างแท้จริงและสามารถมองเห็นแนวทางที่จะแก้ไขปัญหานั้นได้

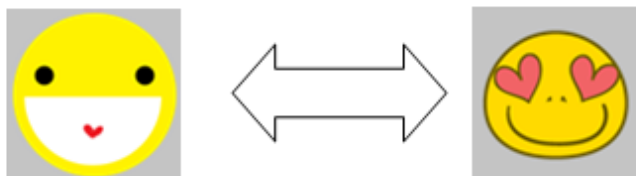
ขั้นที่ 4 การวางแผนแก้ไขปัญหา

ในขั้นตอนนี้ ครูผู้ให้การปรึกษาไม่ควรเร่งรีบและด่วนตัดสินใจกับปัญหาของนักเรียนผู้รับการปรึกษา แต่จะให้กำลังใจแก่นักเรียนผู้รับการปรึกษาในการวางแผนปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง หากนักเรียนผู้รับการปรึกษาหมดหนทางและคิดไม่ออก ครูผู้ให้การปรึกษาจึงจะให้ข้อเสนอแนะและเปิดโอกาสให้นักเรียนผู้รับการปรึกษาได้แสดงความคิดเห็นในข้อเสนอแนะนั้นๆ ทั้งนี้ เพื่อให้เขาได้พิจารณาถึงความ

เหมาะสมและเลือกวิธีแก้ไขปัญหาที่ดีที่สุด โดยนักเรียนผู้รับการปรึกษาดำเนินการพิจารณาว่าสามารถทำได้จริง มีโอกาสประสบความสำเร็จและมีความตั้งใจที่จะปฏิบัติด้วยตนเองซึ่งไม่ใช่เป็นสิ่งที่ต้องบังคับให้ปฏิบัติ

ขั้นที่ 5 การยุติการปรึกษา

ครูผู้ให้การปรึกษาควรให้สัญญาณแก่นักเรียนผู้รับการปรึกษาได้รับรู้ก่อนหมดเวลาในการปรึกษา และให้นักเรียนผู้รับการปรึกษาได้สรุปสิ่งต่างๆ ที่ได้จากการสนทนาในครั้งนี้ ส่วนครูผู้ให้การปรึกษาควรเพิ่มเติมในประเด็นที่หายไป ในกรณีที่จำเป็นต้องส่งต่อไปให้กับผู้เชี่ยวชาญ ครูผู้ให้การปรึกษาจะต้องให้ข้อมูล และทำความเข้าใจกับนักเรียนผู้รับ การปรึกษาอย่างชัดเจน

ทักษะการให้การปรึกษา

ทักษะการให้การปรึกษา คือความสามารถหรือความชำนาญในการสื่อสาร ทั้งการใช้ภาษาท่าทาง และภาษาพูด ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญของครูผู้ให้การปรึกษาในการช่วยเหลือบุคคลที่มีความทุกข์หรือผู้รับการปรึกษาให้

1. มีความไว้วางใจและมีทัศนคติที่ดีต่อครูผู้ให้การปรึกษาและการปรึกษา
2. เข้าใจปัญหา สาเหตุของปัญหาและความต้องการของตนเอง
3. แสวงหาและแนวทางการปรับเปลี่ยนการคิด การรู้สึกและการปฏิบัติตนเพื่อให้มีชีวิตที่ดีขึ้น

นักจิตวิทยาด้านการปรึกษานำเสนอทักษะการให้คำปรึกษาที่แตกต่างกันออกไป แต่โดยรวมแล้ว ทักษะการให้คำปรึกษาที่เป็นทักษะพื้นฐานเบื้องต้นในการสื่อสารจะประกอบด้วยทักษะ ดังต่อไปนี้ (มัลลวีร์ อุดลวัฒน์ศิริ. 2554)

1. ทักษะการใส่ใจ (Attending Skill)

ความหมาย

การใส่ใจเป็นพฤติกรรมของครูผู้ให้การปรึกษาที่แสดงออกด้วยภาษาพูดหรือภาษาท่าทาง ซึ่งบอถึงความกระตือรือร้นที่จะช่วยเหลือผู้รับการปรึกษา โดยการแสดงความสนใจ การเห็นความสำคัญ และการให้เกียรติ เพื่อช่วยให้ผู้รับการปรึกษาเกิดความอบอุ่นใจและไม่รู้สึกห่างเหิน

วัตถุประสงค์

- 1) แสดงความสนใจ เห็นความสำคัญ และให้เกียรติผู้รับการปรึกษา

- 2) เป็นการแสดงความกระตือรือร้นที่จะให้ความช่วยเหลือ
- 3) เพื่อช่วยเพิ่มพูนความอบอุ่นใจให้ผู้รับการปรึกษา

ลักษณะการใส่ใจ แบ่งออกเป็น

1) การใส่ใจโดยการแสดงออกด้วยภาษาพูด เป็นการพูดต่อเนื่องในเรื่องเดียวกันกับที่ผู้รับการปรึกษาได้พูดให้ฟังในขณะนั้น แสดงการรับรู้และเข้าใจในทัศนะและแนวคิดของผู้รับการปรึกษา

2) การใส่ใจโดยการแสดงออกด้วยภาษาท่าทาง เป็นการแสดงพฤติกรรมต่างๆ ที่ไม่ใช่คำพูด แต่มีความหมายซึ่งสื่อถึงความเข้าใจและการยอมรับความคิดและความรู้สึกของผู้รับการปรึกษา ภาษาท่าทางมีความหมายและน้ำหนักมากกว่าภาษาพูด ภาษาท่าทางที่ผู้ให้การปรึกษาควรแสดงออกขณะให้การปรึกษาประกอบด้วย

- การประสานสายตากับผู้รับการปรึกษา เป็นการแสดงความสนใจในสิ่งที่ผู้มาขอรับการปรึกษากำลังพูดอยู่ แต่ไม่ควรจ้องมองมากเกินไปเพราะจะทำให้ผู้รับการปรึกษารู้สึกอึดอัดได้

- การแสดงออกทางสีหน้า ท่าทาง การเคลื่อนไหวและระยะห่าง

- การแสดงออกทางสีหน้าที่อบอุ่น เป็นมิตรและสอดคล้องกับเรื่องราวของผู้รับการปรึกษา

- การวางตัวที่โน้มตัวเข้าหาผู้รับการปรึกษา เป็นการแสดงความตั้งใจและใส่ใจ

- การแสดงออกทางสีหน้าและท่าทางควรมีความสอดคล้อง

- การนั่งหรือยืนให้มีระยะห่างระหว่างผู้ให้และผู้รับการปรึกษาที่พอเหมาะ คือ ประมาณ 3

- 5 ฟุต

- น้ำเสียงการพูด จังหวะการพูด ความดังหรือเบาของเสียง ระดับเสียง ความมีชีวิตชีวาของน้ำเสียง การเน้นคำต้องมีความสัมพันธ์ต่อสิ่งที่ผู้รับการปรึกษาได้พูดออกมาแล้ว

- ควรแต่งกายสุภาพเหมาะสมกับโอกาส

แนวทางปฏิบัติ

1) ในขณะที่ผู้ให้การปรึกษากำลังฟังผู้รับการปรึกษา อยู่ นั้น ควรประสานสายตากับผู้รับการปรึกษาในลักษณะที่เป็นธรรมชาติ หรือพยักหน้าเล็กน้อยในขณะที่รับฟัง

2) ผู้ให้การปรึกษาพูดตอบรับภายหลังจากที่ผู้รับการปรึกษาพูดจบ เช่น “ครับ ค่ะ อืม” หรือพูดซ้ำประโยคที่ผู้รับการปรึกษากล่าวไว้

3) ใช้คำพูดที่สัมพันธ์กับคำพูดของผู้รับการปรึกษา โดยไม่มีการขัดจังหวะ จะช่วยให้ผู้รับการปรึกษาได้สำรวจเรื่องราวของตนเองต่อไป และเป็นสิ่งที่ยืนยันว่าผู้ให้การปรึกษากำลังฟังเขาอยู่ด้วยเช่นเดียวกัน

4) ลักษณะท่าทางของผู้ให้การปรึกษาจะต้องมีท่าที่ผ่อนคลาย ไม่เกร็งหรือเคร่งเครียด เพราะจะทำให้ผู้รับการปรึกษา ดิ่งเครียดไปด้วย ควรนั่งโน้มตัวไปข้างหน้าพอสมควร เว้นระยะห่างประมาณ 3 ฟุต ลักษณะท่าที่และการนั่งก็เป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งที่จะแสดงถึงความสนใจ เอาใจใส่ต่อผู้รับการปรึกษา

ประโยชน์

ช่วยให้ผู้รับการปรึกษาลดความประหม่า ความวิตกกังวล มีความรู้สึกปลอดภัย อบอุ่นใจ มั่นใจในการเริ่มเล่าประเด็นปัญหาของตนเอง

2. ทักษะการนำ (Leading Skill)

ความหมาย

เป็นการที่ผู้ให้การปรึกษาพุดนำผู้รับการปรึกษาไปในทิศทางที่ผู้ให้การปรึกษาคิดว่าจะทำให้ผู้รับการปรึกษาได้ประโยชน์สูงสุดในการมาขอรับคำปรึกษา

วัตถุประสงค์

- 1) กระตุ้นให้ผู้รับการปรึกษากล้าที่จะพุดคุยมากขึ้น
- 2) เปิดประเด็นปัญหาของผู้รับการปรึกษา
- 3) ให้ผู้รับการปรึกษาเลือกประเด็นปัญหาที่ต้องการปรึกษา
- 4) กระตุ้นให้ผู้รับการปรึกษาสำรวจปัญหาและนำเสนอความรู้สึกของตนเองมากขึ้น

แนวทางปฏิบัติ

- 1) กำหนดวัตถุประสงค์ของการนำให้ชัดเจน ว่าต้องการนำโดยให้อิสระแก่ผู้รับการปรึกษาในการพุดถึงเรื่องใดเรื่องหนึ่งตามที่เขาต้องการ หรือต้องการนำในประเด็นใดประเด็นหนึ่งเฉพาะเจาะจง
- 2) ใช้ประโยคบอกเล่าเพื่อเป็นการนำให้ผู้รับการปรึกษาพุด
- 3) ใช้คำถามเพื่อให้ผู้รับการปรึกษาแสดงความรู้สึกหรือความคิดเห็นหรือรายละเอียดเพิ่มเติม

3. ทักษะการถาม (Question Skill)

ความหมาย

การถาม เป็นการให้ผู้รับการปรึกษาได้เล่าเรื่องราวที่ต้องการปรึกษา รวมทั้งความรู้สึกนึกคิด ตลอดจนความเชื่อของผู้รับการปรึกษา

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อให้โอกาสผู้รับการปรึกษาได้บอกถึงความรู้สึกและเรื่องราวต่างๆ ที่ต้องการจะปรึกษา
- 2) เพื่อให้ผู้รับการปรึกษาได้สำรวจและคิดค่านิ่งเรื่องราวของตนเองเพื่อเข้าใจตัวเองมากขึ้น
- 3) เพื่อให้ได้ข้อมูล แนวทางแก้ไขปัญหาและแผนการปฏิบัติตามแนวทางดังกล่าว

แนวทางปฏิบัติ

1) กำหนดวัตถุประสงค์ของการถามว่าต้องการข้อมูลแบบใดจากผู้รับการปรึกษาแล้วการตั้งคำถาม ซึ่งมีอยู่ 2 แบบ คือการถามเปิดและการถามปิด

การถามเปิด เมื่อต้องการให้ผู้รับการปรึกษาได้พูดเล่าความรู้สึกหรือเรื่องราวของเขาอย่างอิสระ มักจะลงท้ายประโยคด้วย “อะไร อย่างไร”

การถามเปิด เมื่อต้องการคำตอบสั้นและเฉพาะเจาะจงมักจะลงท้ายประโยคด้วย “ใหม่หรือ ไม่ หรือยัง รีบเล่า ”

โดยทั่วไปแล้วผู้ให้การปรึกษาคควรใช้คำถามแบบเปิด เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้รับการปรึกษาได้ตอบตามที่ต้องการอย่างเต็มที่ และจะช่วยให้ผู้รับการปรึกษาไม่รู้สึกรู้สึกว่าถูกซักถามมากเกินไป จากการถามแบบปิด เพราะได้ข้อมูลน้อย ผู้ให้การปรึกษาต้องถามบ่อยเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ต้องการ

2) สังเกตและฟังอย่างตั้งใจ หลังจากนั้นสรุป/ทวนซ้ำประเด็นที่ต้องการข้อมูลและรายละเอียดก่อนแล้วจึงตั้งคำถาม

3) เมื่อถามแล้วให้ฟังคำตอบของผู้รับการปรึกษาอย่างใส่ใจ เพื่อรวบรวมข้อมูลของผู้รับการปรึกษาไว้

4) ไม่ควรถามบ่อยเกินไป เพราะอาจทำให้ผู้รับการปรึกษารำคาญ และต่อต้านการให้คำปรึกษาได้

5) หลีกเลี่ยงการถามด้วยคำถาม “ทำไม” เพราะคำถามที่เริ่มด้วย “ทำไม” มักจะทำให้ผู้รับการปรึกษา รู้สึกว่าตนเองผิด และคิดหาคำตอบที่เหมือนเป็นการแก้ตัว และคำถาม “ทำไม” ไม่ได้ช่วยให้ผู้รับการปรึกษาได้เล่าระบายความรู้สึกทุกข์/ไม่สบายใจ ซึ่งวัตถุประสงค์หลักของการให้คำปรึกษาคือ การให้โอกาสในการเล่าระบาย

4. ทักษะการเงียบ (Silence Skill)

ความหมาย

การเงียบเป็นช่วงระยะเวลาระหว่างการปรึกษาที่ไม่มีการสื่อสารด้วยวาจาระหว่างผู้ให้คำกับผู้รับการปรึกษา แต่ยังคงมีการสื่อสารทางอารมณ์และความรู้สึก

วัตถุประสงค์

1) เพื่อให้ผู้รับการปรึกษาได้คิดทบทวนเรื่องราวของตัวเอง และทำความเข้าใจในสิ่งที่เขาพูดหรือรู้สึก

2) เพื่อให้ผู้รับการปรึกษาได้หยุดพักหลังจากแสดงอารมณ์โกรธ เสียใจ เช่น บ่น ร้องไห้

3) เพื่อแสดงความใส่ใจและร่วมรับรู้และเข้าใจในอารมณ์และความรู้สึกของผู้รับการปรึกษาที่เกิดขึ้นในขณะนั้น

แนวทางปฏิบัติ

1) เมื่อผู้รับการปรึกษานิ่งเงียบ ผู้ให้การปรึกษาควรประเมินว่าที่ผู้รับการปรึกษาเงียบนั้น เงียบเพราะสาเหตุใด เช่น

- รู้สึกเศร้า สะเทือนใจ จนพูดต่อไปไม่ได้
- เหนื่อยล้าจากการร้องไห้ หรือเล่าระบายความรู้สึกที่รุนแรง
- คิดทบทวนเรื่องราวของตัวเอง
- จบประเด็นหรือเรื่องราวนั้นๆ แล้วหรือกำลังคิดถึงเรื่องที่จะพูดต่อไป

ซึ่งเหตุผลดังกล่าวเป็นการเงียบที่จะเป็นประโยชน์ต่อการให้คำปรึกษา ดังนั้นผู้ให้การปรึกษาไม่ควรรบกวนความเงียบนั้น ควรรอจนกระทั่งผู้รับการปรึกษาพร้อมที่จะพูดต่อไป ซึ่งอาจใช้เวลาในการรอคอย 5-10 วินาที หากผู้รับการปรึกษานิ่งเงียบนานพอสมควรแล้วและไม่พูดต่อ ผู้ให้การปรึกษาอาจดำเนินการดังนี้

- พูดให้กำลังใจ หรือแสดงความเข้าใจ เห็นใจ
- สะท้อนเนื้อหาและความรู้สึกของผู้รับการปรึกษาเกี่ยวกับสิ่งที่กำลังพูดถึงก่อนที่จะมีการ

เงียบเกิดขึ้น

- ถามถึงความหมายของการเงียบโดยสรุปเนื้อหาที่พูดถึงก่อนที่ผู้รับการปรึกษาจะเงียบไป
- ถามถึงความรู้สึกของผู้รับการปรึกษาในขณะที่เงียบ โดยสรุปเนื้อหาที่พูดถึงก่อนที่ผู้รับ

การปรึกษาจะเงียบไป

2) หากผู้ให้การปรึกษาพิจารณาแล้วเห็นว่ากรณีที่ผู้รับการปรึกษาเงียบไปนานนั้นอาจมีสาเหตุมาจาก

- ต่อต้านการมาพบผู้ให้การปรึกษา เพราะถูกบังคับให้มา ผู้ให้การปรึกษาควรแสดงความเข้าใจ เห็นใจ และพูดถึงความตั้งใจ ความใส่ใจและเต็มใจที่จะช่วยเหลือผู้รับการปรึกษา รวมทั้งหลักการวิธีการและประโยชน์ของการให้คำปรึกษา เพื่อช่วยให้ผู้รับการปรึกษาเกิดทัศนคติที่ดีต่อการถูกเชิญพบ และประโยชน์ที่เขาจะได้รับจากการรับ

- ประหม่า หรือหวาดกลัวต่อการถูกเรียกพบ ผู้ให้การปรึกษาควรชวนพูดคุยเรื่องทั่วไป และแสดงท่าทางที่อบอุ่นเป็นมิตร เพื่อสร้างความเป็นกันเองให้ผู้รับการปรึกษารู้สึกผ่อนคลาย”

3) ไม่ควรพูดเพื่อลดความรู้สึกอึดอัดของผู้ให้การปรึกษาที่ทนให้มีการเงียบเกิดขึ้นในระหว่างการสนทนาไม่ได้ ให้อดทนต่อความเงียบและใช้การเงียบให้เป็นประโยชน์ในการให้คำปรึกษา เพราะการฟังผู้รับการปรึกษาอย่างสงบ หรือนั่งอยู่กับเขาเงียบ ๆ เมื่อผู้รับการปรึกษามีสภาพอารมณ์ที่รุนแรง เช่น โกรธมาก เสียใจมาก ร้องไห้ เป็นการเปิดโอกาสให้เขาได้แสดงอารมณ์อย่างเต็มที่โดยไม่มีการรบกวนและยังเป็นการแสดงว่าผู้ให้การปรึกษาเข้าใจความรู้สึกของเขา จะเป็นผลดีกับการให้คำปรึกษามากกว่าการปลดปล่อยหรือซักถามความรู้สึกในขณะนั้น

5. ทักษะการสะท้อนกลับ (Reflection Skill)

ความหมาย

การสะท้อนกลับ เป็นการบอกความเข้าใจของผู้ให้การศึกษาที่มีต่อสิ่งที่ผู้รับการศึกษารู้สึก รับรู้ หรือสนใจที่เป็นปัจจุบันขณะให้คำปรึกษา การสะท้อนกลับจะรวมความรู้สึกของผู้รับการปรึกษาและเนื้อหาที่ผู้รับการปรึกษาพูดถึง หรือสิ่งที่ผู้ให้การศึกษาสังเกตเห็นจากกริยาท่าทางของผู้รับการปรึกษา และเนื้อหาที่ผู้รับการปรึกษาให้ความสำคัญ โดยใช้คำพูดของผู้ให้การศึกษาและที่ชัดเจนเข้าใจได้ง่ายขึ้น

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อกระตุ้นให้ผู้รับการปรึกษาแสดงความรู้สึกและเปิดเผยเรื่องราวของตนเองให้มากขึ้นหรือชัดเจนขึ้น
- 2) เพื่อให้ผู้รับการปรึกษาเข้าใจปัญหา รวมทั้งสาเหตุและผลกระทบที่เกิดขึ้น ตลอดจนเกิดความเข้าใจ ความรู้สึกของตนเองมากขึ้น
- 3) เพื่อแสดงความสนใจและเข้าใจความรู้สึกและเรื่องราวของผู้รับการปรึกษา

แนวทางปฏิบัติ

- 1) พยายามสังเกตพฤติกรรมของผู้รับการปรึกษาขณะให้คำปรึกษา เช่น ลักษณะคำพูด น้ำเสียง สีหน้า
- 2) หาคำที่ตรงกับความรู้สึกของผู้รับการปรึกษามากที่สุด โดยใช้ภาษาที่เข้าใจได้ง่าย
- 3) จับประเด็นสำคัญของสิ่งที่ผู้รับการปรึกษาพูด
- 4) รวมความรู้สึกและเนื้อหาที่ผู้รับการปรึกษาแสดงหรือพูดถึงเข้าด้วยกัน แล้วใช้คำพูดที่ชัดเจน เข้าใจได้ง่าย โดยพูดออกไปทันทีเพื่อสะท้อนสิ่งที่ผู้รับการปรึกษากำลังรู้สึกหรือรับรู้ โดยอาจพูดความรู้สึกก่อนแล้วตามด้วยเนื้อหาหรือเริ่มด้วยเนื้อหาก่อนแล้วตามด้วยความรู้สึก ในการสะท้อนความรู้สึกควรหลีกเลี่ยงที่จะใช้คำว่า“รู้สึก”บ่อย

6. ทักษะการซ้ำความ/การทวนความ (Paraphrasing Skill)

ความหมาย

เป็นการที่ผู้ให้การศึกษาพูดซ้ำในเรื่องที่ผู้รับการปรึกษาบอกอีกครั้งหนึ่ง โดยคงสาระสำคัญของเนื้อหา หรือความรู้สึกไว้ตามเดิม แต่ใช้คำพูดน้อยลงการทวนความ

การทวนความ หมายถึง การที่ผู้ให้การศึกษาทวนซ้ำในสาระสำคัญที่ผู้รับการปรึกษาได้พูดไปแล้ว แต่ไม่ได้หมายถึงการทวนซ้ำตลอดเวลาเหมือนนกแก้วนกขุนทอง

จุดมุ่งหมายของการทวนความ คือ

- สื่อให้ผู้รับการปรึกษารู้ว่าผู้ให้การศึกษาเข้าใจในเนื้อหาที่เขาพูดได้ถูกต้อง

- การเน้นข้อความที่ควรเน้น

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อแสดงถึงความใส่ใจ ความเข้าใจของผู้ให้การปรึกษาที่มีต่อผู้รับการปรึกษา
- 2) เพื่อให้ผู้รับการปรึกษาเปิดเผยตัวเองมากขึ้น
- 3) เพื่อช่วยให้ผู้รับการปรึกษาเข้าใจในสิ่งที่ตัวเองพูดได้ชัดเจนยิ่งขึ้นจากการฟังสิ่งที่ตัวเองพูดอีกครั้ง
- 4) ช่วยให้ผู้รับการปรึกษาชัดเจนและตรงประเด็นในสิ่งที่เขาต้องการพูด
- 5) เพื่อตรวจสอบความเข้าใจที่ตรงกันของผู้ให้และผู้รับการปรึกษาในสิ่งที่ผู้รับการปรึกษากำลังพูดถึง

แนวทางปฏิบัติ

ตั้งใจฟังในสิ่งที่ผู้รับการปรึกษาพูด แล้วพิจารณาว่าคำพูดใดของผู้รับการปรึกษาที่น่าจะเป็นประเด็นสำคัญ ที่ควรเน้น/ย้ำเป็นพิเศษ เพื่อกระตุ้นให้ผู้รับการปรึกษาได้เล่าอย่างต่อเนื่องหรือให้รายละเอียดเพิ่มเติม ให้พูดข้อความ/ประโยค/คำพูดนั้นซ้ำ โดยอาจจะพูดซ้ำความ/ทวนความตามแนวทางปฏิบัติดังนี้

- 1) ซ้ำ/ทวนความนั้นทั้งหมดโดยเปลี่ยนเฉพาะสรรพนาม
- 2) ซ้ำ/ทวนความเฉพาะประเด็นสำคัญ
- 3) หลีกเลี่ยงการซ้ำความ/ทวนความบ่อยๆ เพราะจะทำให้ผู้รับการปรึกษารู้สึกอึดอัด หรือเหมือนถูกล้อเลียนและไม่แน่ใจในความสามารถของผู้ให้การปรึกษา
- 4) ซ้ำความ/ทวนความโดยไม่เพิ่มเติมความคิดเห็นของผู้ให้การปรึกษาลงไป
- 5) เมื่อซ้ำความ/ทวนความแล้ว ให้สังเกตการตอบสนองของผู้รับการปรึกษา ถ้าผู้ให้การปรึกษาซ้ำความ/ทวนความได้ถูกต้อง ผู้รับการปรึกษาจะพยักหน้า ตอบรับและพูดหรือขยายความต่อ ในกรณีที่ผู้รับการปรึกษาไม่มีปฏิกิริยาตอบสนอง ผู้ให้การปรึกษาอาจใช้ทักษะการถามเปิดร่วมด้วย

7. ทักษะการให้กำลังใจ

ความหมาย

เป็นการแสดงความสนใจ เข้าใจในสิ่งที่ผู้รับการปรึกษาพูดและสนับสนุนให้เขาพูดต่อไป โดยใช้คำพูดหรือท่าทาง

วัตถุประสงค์

- 1) กระตุ้นให้ผู้รับการปรึกษากระตือรือร้นและมั่นใจในตนเอง รวมทั้งตระหนักใน ความสามารถ และคุณค่าในตัวเอง
- 2) กระตุ้นให้ผู้รับการปรึกษากล้าที่จะคิดและทำในสิ่งที่ไม่เคยคิด หรือทำมาก่อน

แนวทางปฏิบัติ

เมื่อผู้รับการปรึกษาเสนอความคิด หรือแนวทางแก้ไขปัญหาที่ถูกต้องเหมาะสม หรือผู้รับการปรึกษามีความพร้อมที่จะปรับปรุงพัฒนาตนเองแต่ยังลังเลใจ ผู้ให้การปรึกษาก็อาจใช้การให้กำลังใจ โดยใช้แนวทางต่อไปนี้

- 1) มองหน้า สบตา ยิ้ม ผงกศีรษะ ตอรับสั้น
- 2) ทวนซ้ำคำสำคัญๆ ที่ผู้รับการปรึกษาพูดถึงรวมทั้งยิ้ม มองหน้า สบตาผู้รับการปรึกษา
- 3) ใช้คำพูดกระตุ้นให้ผู้รับการปรึกษาเกิดความมั่นใจ มีความหวังและกำลังใจที่จะคิดหรือทำในสิ่ง ที่ถูกต้องเหมาะสมและเป็นจริงได้
- 4) หลีกเลี่ยงการสร้างความหวังและการปลอบใจที่ไม่อาจเป็นจริงได้ หรือใช้การให้กำลังใจเพื่อกลบเกลื่อนความรู้สึกท้อแท้ของผู้รับการปรึกษา

8. ทักษะการสรุปความ (Summarizing Skill)

ความหมาย

เป็นการรวบรวมใจความสำคัญทั้งหมดของความคิด อารมณ์ ความรู้สึกของผู้รับการปรึกษาที่เกิดขึ้นในระหว่างให้คำปรึกษาหรือในแต่ละครั้ง โดยใช้คำพูดสั้น ๆ ให้ได้ใจความสำคัญทั้งหมด

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อย้ำประเด็นสำคัญให้มีความชัดเจนในกรณีที่มีการพูดคุยกันหลายประเด็น
- 2) เพื่อให้ผู้รับการปรึกษาเข้าใจเรื่องราวและความรู้สึกของตัวเอง
- 3) เพื่อให้การให้คำปรึกษาแต่ละครั้งมีความต่อเนื่องกัน
- 4) เพื่อช่วยให้ผู้รับการปรึกษาและผู้ให้การปรึกษาเข้าใจเรื่องราวที่กำลังสนทนาได้อย่างถูกต้องตรงกันและได้ใจความที่ชัดเจน

แนวทางปฏิบัติ

ผู้ให้การปรึกษาพยายามจับประเด็นสำคัญทั้งเนื้อหาที่ผู้รับการปรึกษาพูดและความรู้สึกที่ผู้รับการปรึกษาแสดงแล้วใช้คำพูดสั้นๆ ให้ได้ใจความครบ โดยอาจใช้แนวทางต่อไปนี้

- 1) ผู้รับการปรึกษาพูดถึงประเด็นปัญหาต่างๆ หลายประเด็น ผู้ให้การปรึกษาอาจสรุปแต่ละประเด็นก่อนที่ผู้รับการปรึกษาจะเริ่มประเด็นต่อไป
- 2) ก่อนจบและเริ่มการให้คำปรึกษาในแต่ละครั้ง ในกรณีที่มีการปรึกษาหลายครั้ง
- 3) ครั้งสุดท้ายก่อนยุติการให้คำปรึกษา
- 4) ขอให้ผู้รับการปรึกษาเป็นผู้สรุป โดยมีผู้ให้การปรึกษาช่วยเสริมในส่วนสำคัญที่ผู้รับการปรึกษามีได้กล่าวถึง หรือขาดหายไป

9. ทักษะการให้ข้อมูลและคำแนะนำ (Giving Information and Advising Skill)

ความหมาย

การให้ข้อมูล เป็นการสื่อสารทางวาจาเกี่ยวกับข้อมูลหรือรายละเอียดต่างๆ ที่จำเป็นแก่ผู้รับการศึกษา

การให้คำแนะนำ เป็นการชี้แนะแนวทางปฏิบัติในการแก้ไขปัญหาให้แก่ผู้รับการศึกษา

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อให้ความรู้ ข้อมูลและรายละเอียดต่างๆ ที่จำเป็นแก่ผู้รับการศึกษา
- 2) เพื่อให้ผู้รับการศึกษาเข้าใจปัญหาของตนเองและใช้
- 3) เพื่อให้ผู้รับการศึกษามีข้อมูลประกอบการตัดสินใจ
- 4) เพื่อให้ผู้รับการศึกษามีทางเลือกและแนวทางปฏิบัติที่เขาอาจจะนึกไม่ถึง

แนวทางปฏิบัติ

การให้ข้อมูล

- 1) ข้อมูลที่ให้ควรชัดเจน ถูกต้อง ครบถ้วน ใช้ภาษาง่ายๆ
- 2) ผู้ให้การศึกษควรตรวจสอบความรู้และความต้องการเกี่ยวกับเรื่องที่จะให้ข้อมูลจากผู้รับการศึกษาก่อนให้ข้อมูล เพื่อประหยัดเวลาและเป็นการให้ข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3) หลังจากให้ข้อมูลแล้วผู้ให้การศึกษควรตรวจสอบว่าข้อมูลที่ให้ นั้น ผู้รับการศึกษา เข้าใจ ถูกต้องหรือไม่ โดยใช้วิธีให้ผู้รับการศึกษาทวนซ้ำ

การให้คำแนะนำ

1) ให้คำแนะนำเมื่อพิจารณาอย่างรอบคอบแล้วว่าเป็นสิ่งที่สำคัญและจำเป็นสำหรับผู้รับการศึกษาคควรจะให้โอกาสผู้รับการศึกษาพิจารณาว่าวิธีปฏิบัตินั้นเป็นที่พอใจ เหมาะสมและสามารถนำไปปฏิบัติจริงได้หรือไม่

2) หลังจากให้คำแนะนำแล้วผู้ให้การศึกษควรจะให้โอกาสผู้รับการศึกษา พิจารณาคำแนะนำเป็นที่พอใจ เหมาะสมและสามารถนำไปปฏิบัติจริงได้หรือไม่ หรืออาจถามความคิดเห็นหรือความรู้สึกที่มีต่อคำแนะนำนั้นว่ามีความคิดเห็นหรือความรู้สึกอย่างไร

ข้อควรระวัง

การให้คำแนะนำมีข้อเสียอยู่หลายประการ เช่น หากผู้รับการศึกษาไม่ชอบก็จะปฏิเสธและมีทัศนคติทางลบต่อการให้คำปรึกษาและผู้ให้การปรึกษา หรือถ้าผู้รับการศึกษาได้รับคำแนะนำแล้วนำไปปฏิบัติและไม่ได้รับผลก็จะโทษผู้ให้การปรึกษา หากได้รับผลดีผู้รับการศึกษาก็จะมาใหม่อีก เป็นการสร้างความรู้สึกผูกพันและพึ่งพิง นอกจากนี้การให้คำแนะนำมีโอกาที่จะเกิดความเข้าใจไม่ตรงกันได้

แม้ผู้ให้การปรึกษาจะเป็นผู้มีบทบาทมากในการแนะนำ ผู้ให้การปรึกษาต้องตระหนักไว้เสมอว่าในที่สุดแล้วผู้รับการปรึกษาจะต้องเป็นผู้ตัดสินใจเลือกเอง

10. ทักษะการชี้ผลที่ตามมา (Pointing Outcome Skill)

ความหมาย

การชี้ผลที่ตามมา เป็นการชี้ให้ผู้รับการปรึกษาได้เห็นผลที่อาจตามมาจากการคิด การตัดสินใจ การวางแผนและการปฏิบัติของเขาเองทั้งในทางลบและทางบวก ผลที่ตามมานี้อาจเป็นได้ทั้งเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในใจเขาหรือเหตุการณ์ภายนอก ซึ่งทำให้พฤติกรรมที่เป็นปัญหาคงอยู่รุนแรงขึ้นหรือลดลง เช่น

- ด้านอารมณ์ความรู้สึก เช่น รู้สึกดี ไม่ดี กลุ้มใจ สับสน ไม่มั่นใจ ฯลฯ
- ด้านร่างกาย เช่น ใจเต้น ปวดศีรษะ ท้องผูก เจ็บป่วย ฯลฯ
- ด้านพฤติกรรม การปฏิบัติตัว กิจกรรมที่ทำ
- ด้านความคิด ทศนคติ ความเชื่อ
- ด้านสิ่งแวดล้อม เช่น เวลา เหตุการณ์ สถานที่ เงิน ทรัพย์สิน ฯลฯ
- ด้านความสัมพันธ์กับผู้อื่น เช่น ทำให้มีปัญหากับเพื่อน ญาติ เพื่อนร่วมงาน

การชี้ผลที่ตามมาอาจทำได้ 2 ทาง คือ

- 1) การชี้ผลที่ตามมาในทางบวก เป็นการชี้ให้ผู้รับการปรึกษา เห็นข้อดีและประโยชน์ที่จะได้รับ เป็นการสนับสนุนให้ผู้รับการปรึกษาล้ำตัดสินใจหรือปฏิบัติตามแผนที่ได้วางไว้
- 2) การชี้ผลที่ตามมาในทางลบ เป็นการบอกถึงผลที่ไม่ดีหรือโทษที่อาจจะตามมาจากการตัดสินใจหรือการปฏิบัติ

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อให้ผู้รับการปรึกษารับรู้ถึงผลดีและผลเสียของการคิด การตัดสินใจ การวางแผนและการปฏิบัติของเขาเองทั้งในทางลบและทางบวก
- 2) เพื่อให้ผู้รับการปรึกษาตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

แนวทางปฏิบัติ

- 1) ทวนซ้ำหรือสะท้อนความรู้สึกเพื่อให้แน่ใจว่าผู้รับการปรึกษาได้เข้าใจเหตุการณ์ได้ถูกต้อง
- 2) ให้ผู้รับการปรึกษานึกถึงผลดีหรือผลเสียที่จะตามมาจากการตัดสินใจหรือการปฏิบัติของตนเอง
- 3) ผู้ให้การปรึกษาชี้ผลที่ตามมาจากการรับรู้ของตนเอง
- 4) สรุปผลดีและผลเสียของการตัดสินใจหรือการปฏิบัติ

ตัวอย่างการให้คำปรึกษาที่แสดงขั้นตอนและทักษะการให้คำปรึกษา

สถานการณ์ อาจารย์ที่ปรึกษาสังเกตพบว่านักเรียนในห้องคนหนึ่งมีพฤติกรรมเปลี่ยนไป คือขาดเรียนบ่อย ไม่ส่งงานและผลการเรียนลดลง จึงเรียกนักเรียนเข้าพบ

ขั้นสร้างสัมพันธภาพ

นักเรียน : สวัสดีค่ะอาจารย์

อาจารย์ : จ๊ะ นั่งก่อนซิ (ยิ้ม ชี้ที่เก้าอี้ : ทักษะการใส่ใจ)

นักเรียน : อาจารย์ ให้เพื่อนไปตามหนูมาทำอะไรหรือคะ

อาจารย์ : ครูอยากคุยด้วยนะ เป็นยังไงบ้างช่วงนี้ สบายดีหรือเปล่า
(ทักษะการใส่ใจและการถาม)

นักเรียน : ก็สบายดีค่ะอาจารย์

อาจารย์ : อ้อ ครูนึกว่าหนูไม่สบายเห็นไม่ค่อยมาโรงเรียน (ทักษะการใส่ใจ)

นักเรียน : เอ่อ.... ที่จริงก็..ไม่ค่อยสบายนัก...

อาจารย์ : ไม่ค่อยสบาย เป็นอะไรหรือ (ทักษะเข้าใจความและการถาม)

นักเรียน : คือ..ก็ไม่ได้ป่วยอะไร.. ตอนนี่..หนู...

อาจารย์ : .....(ทักษะการเงี่ยบ)...

นักเรียน : คือ....หนู...

อาจารย์ : เธออาจจะกำลังลังเลว่าควรเล่าหรือไม่ แล้วแต่เธอนะ แต่ถ้าเธอกลัวเรื่องการรักษาความลับ ครูรับรองว่าจะไม่นำเรื่องของเธอไปเปิดเผยให้ใครฟังอย่างแน่นอน และการได้เล่าเรื่องที่เราไม่สบายใจให้ใครสักคนที่เป็นห่วงและหวังดีต่อเรา มันจะทำให้เรารู้สึกดีขึ้น เพราะอย่างน้อยก็มีคนรับฟัง (ทักษะการจัดการ)

นักเรียน : หนู..ก็..มีเรื่องไม่ค่อยสบายใจนิดหน่อยนะค่ะ

อาจารย์ : ที่ว่ามีเรื่องไม่ค่อยสบายใจ มีอะไรที่ครูช่วยได้ครูยินดีนะ (ทักษะการเข้าใจความและทักษะการใส่ใจ)

ขั้นสำรวจและทำความเข้าใจปัญหา ความต้องการของผู้รับการปรึกษาและกำหนดเป้าหมายที่เป็นจริงได้

นักเรียน : คือ..ว่าตอนนี้หนู...ไม่ค่อยสบายใจเรื่องทางบ้านค่ะ

อาจารย์ : ไม่สบายใจเรื่องที่บ้าน มีอะไรหรือ (ทักษะการเข้าใจความและทักษะการถาม)

นักเรียน : คือว่า..คุณพ่อของหนูต้องไปทำงานที่ต่างจังหวัดนะค่ะ หนูเลยต้องอยู่บ้านกับคุณแม่ 2 คน แต่ที่นี่ คุณแม่เป็นคนที่ชอบออกสังคม ไม่ค่อยได้อยู่บ้าน เวลาตอนเย็นหนูกลับ

บ้านก็ไม่ค่อยได้เจอคุณแม่เลย ข้าวเย็นหนูก็ต้องหากินเองคนเดียว เข้ามาคุณแม่ก็ไปทำงาน

อาจารย์ : แล้วหนูรู้สึกอย่างไร (ทักษะการถาม)

นักเรียน : หนูก็..เหงา เซ็ง เบื่อ ก็เลยออกไปข้างนอกไปอยู่ที่หอเพื่อน จะได้มีเพื่อนคุย มีเพื่อนกินข้าว

อาจารย์ : ที่คุณแม่ไม่ค่อยอยู่บ้าน หนูต้องกินข้าวคนเดียวบ่อยๆ มันทำให้หนูเหงา ก็เลยต้องออกไปหาเพื่อน (ทักษะการสะท้อน)

นักเรียน : ค่ะ

อาจารย์ : ไปอยู่กับเพื่อนแล้วเป็นอย่างไรบ้าง (ทักษะการถาม)

นักเรียน : ก็ดีค่ะ แต่บางทีหนูก็..เกรงใจเค้า แบบว่าบางทีแฟนเค้าก็มาหา หนูคิดว่าเค้าอาจจะอยากมีความเป็นส่วนตัวบ้าง แล้วเค้าก็ชอบออกไปเที่ยวกลางคืนกับแฟนเค้าด้วย เวลาเค้าไปเค้าก็ชอบชวนหนูไปด้วย หนูก็ไม่อยากไปแต่ไม่รู้ว่าจะปฏิเสธเค้ายังไง จะอยู่คนเดียวก็เหงาก็เลย..ไปก็ไป พอตอนเช้าหนูก็ตื่นมาโรงเรียนไม่ไหว... แล้วเค้าก็ยังแนะนำเพื่อนของแฟนให้รู้จักกับหนู เค้าบอกหนูว่า...ให้หนูรีบมีแฟนจะได้ไม่ต้องเหงาอยู่คนเดียว

อาจารย์ : แล้วหนูมีคิดยังไงกับคำแนะนำของเขาจ๊ะ (ทักษะการถาม)

นักเรียน : ก็ดีนะคะอาจารย์ หนูเห็นเวลาเค้าอยู่ด้วยกันเค้าก็มีความสุขดี แต่อีกใจหนึ่งหนูก็ว่าไม่ค่อยดี.. เวลาเค้าทะเลาะกัน..น่ากลัว แบบว่า..เค้าโดนแฟนตีด้วยนะคะอาจารย์ แล้วเพื่อนเค้าแต่ละคนที่แนะนำให้หนูรู้จักเนี่ย น่ากลัวกว่าแฟนเพื่อนหนูอีก หนูไม่แน่ใจว่าจะมีแฟนดีไหม

อาจารย์ : จากที่หนูเล่ามาทั้งหมดหนูคิดว่าถ้าหนูใช้ชีวิตอย่างนี้ต่อไปจะเป็นยังไงจ๊ะ (ทักษะที่ผลที่ตามมา)

นักเรียน : ก็.....

อาจารย์ : ..... (ทักษะการเจียบ)

นักเรียน : ก็คง...คงจะ...จะติดกลุ่มเที่ยว กินเหล้า สูบบุหรี่ ความจริงแล้วเพื่อนหนู...แต่ก่อนเค้าก็ไม่ได้เป็นแบบนี้หรอกค่ะ เค้าเพิ่งมาเป็นตอนคบกับแฟนคนนี้แหละ

อาจารย์ : นั่นสิ ถ้าหนูยังไปหาเพื่อนคนนี้ ไปเที่ยวตอนกลางคืนแล้วก็อยู่ในกลุ่มนี้บ่อยๆ.. (ทักษะการซ้ำความ)

นักเรียน : หนู...คง...แย่... เพราะตั้งแต่หนูไปเที่ยวกับพวกเค้า โรงเรียน..ก็ไม่ค่อยได้มา การบ้าน..งาน..ค้างเยอะไปหมด ค่ะแนนของหนูก็แย่งลงแทบจะทุกวิชา

อาจารย์ : ครูดีใจนะที่หนูคิดได้แบบนี้ แล้วหนูคิดว่าหนูจะทำอย่างไรต่อไป

(ทักษะการให้กำลังใจและการถาม)

นักเรียน : หนูว่าจะเลิกไปหาเค้าที่หอ แล้วก็.....อยู่บ้านแทน

อาจารย์ : เป็นความคิดที่ดีมากเลย เออ..แต่ว่า หนูบอกครูว่า...ที่ออกไปหาเพื่อนเพราะว่า เอง
ต้องอยู่บ้านคนเดียว แล้วถ้าหนูไม่ออกไปหาเค้า..จะอยู่บ้าน หนูจะเป็นยังไง

(ทักษะการสรุปความและการถาม)

นักเรียน : ก็คงจะเหงา..แล้วก็เหงามาก...

ค้นหาแนวทางแก้ไขปัญหา

อาจารย์ : นั่นสิ อยู่บ้านก็เหงา ไปหาเพื่อนก็ดูจะอันตราย แล้วหนูคิดว่าจะทำอย่างไร (ทักษะการ
สรุปความและการถาม)

นักเรียน : ก็คงดูทีวี ฟังเพลง ไปตามภาษา เรื่อยเรื่อย

อาจารย์ : ดูทีวี ฟังเพลง แล้วหนูคิดว่าจะหายเหงาไหม (ทักษะการทวนซ้ำและ การถาม)

นักเรียน : มันก็...ไม่หายเหงาหรอกค่ะอาจารย์ ที่หนูไปเที่ยวผับกับเพื่อนๆ ความจริง ก็ดี หายเหงา
เพื่อนเยอะดี อยู่บ้านแล้ว เเซ็ง ไปค้ำหอเพื่อนบ้างก็ดี

อาจารย์ : ไปเที่ยวผับ แล้วก็ไปค้ำหอเพื่อนต่อ ถ้าพ่อแม่กลับมา..แล้วรู้ว่าหนูไม่อยู่บ้าน...หนูคิดว่า
จะเกิดอะไรขึ้น (ทักษะการซ้ำความและการชี้ผลที่ตามมา)

นักเรียน : ....(เงียบ)... พ่อกับแม่คงโมโหมาก เพราะเคยบอกว่าย่าไปไหนตอนกลางคืน ไม่ให้ไป
ค้ำบ้านคนอื่น..หากไม่ได้ขออนุญาต อ่า...ทำไงดีคะ

อาจารย์ : นั่นสิ ทำไงดี (ทักษะการถาม)

นักเรียน : ช่างเหอะ.. จะได้ว่ามั่งว่า คนเราก็เหงา ก็กลัวเป็นเหมือนกันที่ต้องอยู่คนเดียว

อาจารย์ : ฟังดูเหมือนกับว่า... ที่หนูไปเที่ยวกับเพื่อนๆนี่นะนอกจากจะเหงาแล้วหนูยังกลัวที่
ต้องอยู่คนเดียวตอนกลางคืน แล้วก็ประศดคุณแม่ด้วย

(ทักษะการตีความ)

นักเรียน : .....(เงียบ ก้มหน้า น้ำตาไหล)

อาจารย์ : ..... (ส่งกระดาษซับน้ำตาให้).....(ทักษะการเงียบและการใส่ใจ)

นักเรียน : หนูเหงา...(สะอื้น) หนูอยากให้... แม่มีเวลาให้หนูบ้าง...

อาจารย์ : ..... (ส่งกระดาษซับน้ำตาให้).....(ทักษะการเงียบและการใส่ใจ).....

หนูเคยบอกหรือทำอะไรให้คุณแม่รู้ไหมคะว่า... หนูเหงาแล้วก็อยากให้เขาอยู่กินข้าวด้วย
ในตอนเย็น (ทักษะการถาม)

นักเรียน : ...ไม่ค่ะ

- อาจารย์ : ที่ไม่บอกเนี่ยะ เพราะอะไรหรือ (ทักชะการซ้ำความและการถาม)
- นักเรียน : ทำไมต้องให้บอกด้วย แม่ก็ต้องรู้สิว่า ลูกที่ไหนๆเขาก็อยากให้แม่อยู่ด้วยทั้งนั้นแหละ....
- อาจารย์ : เป็นไปได้ไหมที่คุณแม่จะคิดว่าหนูอยู่เองคนเดียวได้ เขาจึงออกงานสังคมบ่อยๆ แล้วอีกอย่าง...ตัวหนูเองก็ไม่เคยบอกหรือทำให้เขารู้ว่าอยากให้เขาอยู่ด้วย (ทักชะการกระจ่างความ)
- นักเรียน : หนู..ไม่รู้...
- อาจารย์ : แล้วหนูคิดยังไง ถ้าจะบอกให้คุณแม่รู้ว่า...อยากให้เขาบ้าน...อยู่กินข้าวด้วย (ทักชะการถาม)
- นักเรียน : ไม่รู้สิ...แต่ก็...น่าจะ...ดีเหมือนกัน

ขั้นวางแผนเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ

- อาจารย์ : ถ้าดี.....หนูจะลองบอกคุณแม่ดูไหม แล้วถ้าจะบอกหนูอยากจะทำคุณแม่ว่ายังไงดีละ (ทักชะการซ้ำความและการถาม)
- นักเรียน : ก็...บอกว่า .. หนูอยากให้คุณแม่ออกงานตอนเย็นน้อยลง อยู่บ้านกินข้าวเย็นกับหนูบ้าง แค่อาทิตย์ละ 2-3 วันก็พอแล้ว
- อาจารย์ : ดีค่ะ..(ยิ้ม ผงกศีรษะ).. แล้วความรู้สึกของหนูที่ต้องอยู่บ้านคนเดียวละ จะบอกไหม (ทักชะการให้กำลังใจและการถาม)
- นักเรียน : บอกดีไหมคะ.. บอกดีกว่า..หนูจะบอกว่า...หนูเหงาแล้วก็กลัวด้วยที่ต้องอยู่คนเดียว
- อาจารย์ : อ้อ... ถ้าหนูพูดแบบนี้กับคุณแม่ หนูคิดว่าคุณแม่จะว่ายังไง (ทักชะการถาม)
- นักเรียน : คุณแม่ก็คง...จะอยู่บ้านกับหนูมากขึ้น เพราะหนูก็ไม่ได้เรียกร้องอะไรมากมาย
- อาจารย์ : อืม...ครูก็คิดอย่างนั้นแหละ แล้วตอนนี้รู้สึกยังไงบ้าง (ทักชะการให้กำลังใจและการถาม)
- นักเรียน : ก็ดีค่ะ โลงๆดี ชอบคุณมากนะคะอาจารย์
- อาจารย์ : ครูว่าถ้าหนูทำตามอย่างที่หนูคิด ทุกอย่างน่าจะดีขึ้น แล้วจะพูดกับคุณแม่วันไหนดีละ (ทักชะการให้กำลังใจและการถาม)
- นักเรียน : เย็นนี้เลยคะอาจารย์ คุณแม่กลับดึกยังไงหนูก็จะรอ

ขั้นยุติการให้คำปรึกษา

อาจารย์ : ดีแล้วค่ะ วีรชไปก็ไม่มีประโยชน์อะไร ได้ผลเป็นยังไงก็มาเล่าให้ครูฟังนะ

(ทักษะการให้กำลังใจและการใส่ใจ)

นักเรียน : ค่ะ... อาจารย์ ชอบคุณมากนะคะ สวัสดีค่ะ

อาจารย์ : ไม่เป็นไรจ้ะ ครูยินดี

การปรึกษากลุ่ม

การปรึกษากลุ่ม หมายถึง การให้ความช่วยเหลือบุคคลที่ปกติ (NORMAL PEOPLE) ให้สามารถยอมรับปัญหาต่างๆ ของตนเอง และพยายามแก้ปัญหาต่างๆ เหล่านั้นให้หมดสิ้นไปก่อนที่จะช่วยบุคคลในกลุ่มเกิดการเรียนรู้ที่จะนำความคิดทั้งหลายที่ได้รับจากกลุ่มไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

จุดมุ่งหมายของการปรึกษากลุ่ม

- 1) เพื่อเปิดโอกาสให้สมาชิกในกลุ่มได้ระบายความรู้สึก และปัญหาต่างๆ ที่เก็บไว้ออกมาโดยมีผู้รับฟัง และคอยให้ความช่วยเหลือ
- 2) เพื่อให้สมาชิก คิดแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นของตนเอง ภายใต้การช่วยเหลือของกลุ่ม และการเรียนรู้จากสมาชิกกลุ่มอื่นๆ
- 3) เพื่อช่วยส่งเสริมให้สมาชิกกลุ่มมีความเข้มแข็ง สามารถที่จะยืนหยัดและแก้ปัญหาอย่างมีสติ
- 4) เพื่อช่วยให้สมาชิกมีความพร้อมที่จะรักษาสิ่งที่ได้รับการแก้ไขหรือการช่วยเหลือจากกลุ่มให้มีความคงทน และยั่งยืนต่อไป

หลักการจัดกลุ่มสำหรับการให้คำปรึกษากลุ่ม

- 1) จะต้องคัดเลือกบุคคลที่มีปัญหาค้ำเคียงกันเข้าร่วมเป็นสมาชิกเพื่อรับการช่วยเหลือ
- 2) จะต้องเป็นสมาชิกกลุ่มที่เต็มใจเข้าร่วมกลุ่มโดยมิได้ถูกบังคับ
- 3) สมาชิกในกลุ่มควรมีลักษณะที่แตกต่างกันบ้าง เพราะจะสร้างสรรค์บรรยากาศของการให้การปรึกษากลุ่มดีขึ้น การมีสมาชิกที่มีลักษณะเหมือนกัน จะทำให้กลุ่มมีบรรยากาศที่มีลักษณะเฉพาะที่ไม่เอื้อต่อการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

ขนาดของกลุ่ม

จำนวนของสมาชิกในกลุ่ม หรือขนาดของกลุ่ม มีความสำคัญมากในการปรึกษากลุ่ม เพราะมีผลต่อกระบวนการและความสำเร็จของการปรึกษากลุ่ม ดังนั้นจะต้องคำนึงถึงหลักการนี้เสมอ จำนวนสมาชิกในกลุ่มที่เหมาะสมไม่สามารถระบุได้อย่างชัดเจน ขึ้นอยู่กับความรุนแรงของปัญหา และความต้องการความเข้มข้นในการช่วยเหลือ อย่างไรก็ตามที่นิยมในปัจจุบัน สมาชิกที่เหมาะสมจะอยู่ระหว่าง 6 – 15 คน อยู่ในดุลยพินิจของผู้ให้การปรึกษา

จำนวนเวลาและจำนวนครั้งในการปรึกษากลุ่ม

ควรจะดำเนินการกรอกกลุ่มจำนวนประมาณ 5 ครั้งต่อสัปดาห์ และในการพบกันแต่ละครั้งควรรู้ใช้เวลา ระหว่าง 1 – 1.30 ชม. เพราะจะช่วยให้สมาชิกทุกคนได้มีเวลาเพียงพอกับการร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหา ถ้าใช้เวลาน้อยไปอาจไม่เพียงพอสำหรับสมาชิกในการแสดงความคิดเห็นของตน แต่ถ้ามากเกินไป อาจทำให้สมาชิกเบื่อหน่าย หรือเหน็ดเหนื่อยจนไม่อยากอยู่ในกลุ่มต่อไป

วิธีการดำเนินการปรึกษากลุ่ม

ผู้ให้การปรึกษาจะต้องตระหนักถึงความสำคัญในเรื่องการสร้างสายสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกกับผู้ให้การปรึกษาและระหว่างสมาชิกด้วยกัน ในระยะเริ่มต้นควรพูดคุยเรื่องทั่วๆ ไป เพื่อให้สมาชิกรู้สึกที่สามารถไว้วางใจบุคคลในกลุ่มได้แล้วจึงจะเริ่มเปิดเผยและแสดงความรู้สึกออกมา ผู้ให้การปรึกษาต้องตั้งใจรับฟังปัญหาของสมาชิก และต้องรู้จักใช้เทคนิคการใช้การปรึกษาต่างๆ ได้ตามความเหมาะสม

การปรึกษากลุ่มจะต้องใช้ศักยภาพของสมาชิกทุกคนในกลุ่มในการแก้ไขปัญหาที่เหมาะสม และจะต้องเอาใจใส่ต่อแนวคิดของแต่ละคนไม่ละเลยความคิดของคนใดคนหนึ่ง และในที่สุดสมาชิกแต่ละคนก็จะได้รับแนวทางที่เป็นของตนเองเพื่อไปแก้ไขปัญหาต่อไป

จะเห็นได้ว่าการปรึกษากลุ่ม เป็นเรื่องไม่ยากเกินกว่าที่ครูจะดำเนินการได้ ทั้งนี้ครูส่วนใหญ่ก็ล้วนแต่เคยผ่านประสบการณ์การให้การปรึกษามาแล้ว จึงไม่เป็นการยากเกินไปเลยที่ครูจะลองให้การปรึกษากลุ่ม ซึ่งจะสามารถช่วยเหลือนักเรียนได้

สรุป

“บริการให้การปรึกษา” ถือว่าเป็น“หัวใจ” และเป็นบริการที่สำคัญที่สุดในบริการแนะแนว ซึ่งบริการให้การปรึกษาแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ การให้การปรึกษารายบุคคลและการปรึกษากลุ่ม โดยครูผู้ที่จะทำหน้าที่ให้การปรึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพควรมีลักษณะส่วนตัว ได้แก่ ด้านบุคลิกภาพ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านองค์ความรู้และความสามารถ ด้านจรรยาบรรณ ในช่วงเวลาที่นักเรียนผู้รับการปรึกษามีความทุกข์ อยู่ในภาวะที่มีปัญหาและไม่สามารถแก้ไขปัญหาของตนเองได้นั้น ขั้นตอนที่จะเอื้ออำนวยให้นักเรียนผู้รับการปรึกษาได้สำรวจตนเองอย่างรอบด้าน ตระหนักรู้ เข้าใจและยอมรับตนเองในสิ่งที่ปัญหาและสามารถแสวงหาแนวทางแก้ไขปัญหได้ด้วยตนเอง ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นสร้างสัมพันธภาพ ขั้นสำรวจปัญหา ขั้นหาแนวทางการแก้ไข ขั้นวางปฏิบัติและขั้นยุติการให้การปรึกษา โดยมีเครื่องมือสำคัญของผู้ให้การปรึกษาในการช่วยเหลือบุคคลที่มีความทุกข์หรือผู้รับการปรึกษาให้เข้าใจปัญหาและหาแนวทางแก้ไขได้ด้วยตนเอง เครื่องมือที่กล่าวมานั้นคือ ทักษะการให้การปรึกษา ได้แก่ ทักษะการใส่ใจ ทักษะการนำ ทักษะการถาม ทักษะการเจียบ ทักษะการสะท้อนกลับ ทักษะการชี้ความ/ทวนความ ทักษะการให้กำลังใจ ทักษะการสรุปความ ทักษะการให้ข้อมูลและให้คำแนะนำ ทักษะการชี้ผลที่ตามมา เป็นต้น

บทที่ 6

การใช้กระบวนการแนะแนวเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต

การพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา และมีความสุข ท่ามกลางสภาพสังคมปัจจุบัน นับเป็นสิ่งยากยิ่ง โดยเฉพาะในยุคที่สังคมโลกมีการเปลี่ยนแปลง ซึ่งการเปลี่ยนแห่งยุคสมัย (Changing Era) ดังกล่าวเป็นการเปลี่ยนแปลงจากโลกที่มีพรมแดนสู่โลกไร้พรมแดน ความตายตัวสู่การคลาญตัว ค่านิยมเดิมสู่ค่านิยมใหม่ วัฒนธรรมดั้งเดิมและวัฒนธรรมใหม่ การท่วมท้นของความรู้และแนวคิดใหม่ๆ ความรู้เดี่ยวสู่ความรู้บูรณาการ จึงเป็นยุคแห่งความหลากหลาย ยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว ยุคแห่งการแข่งขันที่รุนแรง ยุคแห่งเทคโนโลยี ยุคแห่งความรู้ใหม่ ตลอดจนยุคแห่งข้อมูลข่าวสาร ซึ่งส่งผลกระทบต่อโดยตรงและโดยทางอ้อมต่อการดำเนินชีวิตของคนในทุกช่วงวัยของชีวิต ปัญหาสังคมได้ทวีความซับซ้อนรุนแรงขึ้นทุกขณะ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาการมีค่านิยมฟุ้งเฟ้อ การเลียนแบบ การแพร่ระบาดของสารเสพติด การก่ออาชญากรรม การทำแท้ง การฆ่าตัวตาย ความอ่อนไหวทางจิตใจ ฯลฯ ปัญหาเหล่านี้มีสาเหตุสำคัญ คือ บุคคลไม่รู้จักตนเองและสภาพแวดล้อมที่ดีพอ ขาดทักษะการคิด การตัดสินใจ การแก้ปัญหา และไม่สามารถปรับตัวในสถานการณ์ต่างๆ ได้ จึงมีคำถามที่ต้องขบคิดร่วมกันว่าจะพัฒนาคุณลักษณะอะไรให้กับนักเรียน เพื่ออะไร ชีวิตนักเรียนยุคใหม่จำเป็นต้องใช้ทักษะที่หลากหลายเพื่อการดำเนินชีวิต เพื่อ“เอาตัวให้รอด” ดังนั้นจึงจำเป็นที่โรงเรียนต้องใช้กระบวนการแนะแนวเป็นกลไกสำคัญในการป้องกัน ช่วยเหลือ ส่งเสริม และพัฒนาผู้เรียนตั้งแต่เยาว์วัย เนื่องจากการแนะแนวเป็นกระบวนการที่มุ่งสร้างเสริมผู้เรียนให้มีคุณภาพเหมาะสมตามความแตกต่างระหว่างบุคคล ค้นพบและพัฒนาศักยภาพของตน มีทักษะการดำเนินชีวิต มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ ศีลธรรม จริยธรรม รู้จักการเรียนรู้ในเชิงพหุปัญญา รู้จักคิด ตัดสินใจ แก้ปัญหาในช่วงวิกฤต วางแผนการศึกษาต่อ การพัฒนาตนเองสู่โลกอาชีพ และการมีงานทำ รวมทั้งดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข กล่าวได้ว่าการแนะแนวมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาคนโดยองค์รวมทั้งทางด้าน สติปัญญา อารมณ์ สังคม และจิตใจ ซึ่งจะสามารถช่วยให้ผู้เรียนรอดพ้นจากวิกฤตปัญหาดังกล่าว นำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดี จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ครู ผู้บริหาร ตลอดจนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกคนต้องร่วมมือกัน เพื่อให้ผู้เรียนมีภูมิคุ้มกันและสามารถปรับตัวได้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจากกระแสโลกาภิวัตน์และเศรษฐกิจยุคใหม่ได้อย่างเหมาะสม ตลอดจนเป็นการป้องกัน ช่วยเหลือ และส่งเสริมพัฒนาให้ผู้เรียนสามารถปรับตัว และดำรงชีวิตอยู่ในสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรู้เท่าทัน ปลอดภัยและมีความสุข

ความหมายของคุณภาพชีวิต

คุณภาพชีวิต (quality of life) ได้มีนักวิชาการหลายท่านให้ความหมายไว้ ดังนี้

ศิริ ฮามสุโพธิ์ (2536) กล่าวถึงคุณภาพชีวิตว่า หมายถึง ชีวิตของบุคคลที่สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างเหมาะสม ไม่เป็นภาระและไม่ก่อให้เกิดปัญหาแก่สังคมเป็นชีวิตที่มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ สามารถดำรงชีวิตที่ชอบธรรม สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม ค่านิยมของสังคม สามารถแก้ไขปัญหา ตลอดจนการแสวงหาสิ่งที่ดีตนปรารถนาให้ได้มาอย่างถูกต้องภายใต้ทรัพยากรที่มีอยู่

นิพนธ์ คันธเสวี (2537) กล่าวถึงคุณภาพชีวิตว่า หมายถึง ระดับสภาพการดำรงชีวิตของมนุษย์ ตามองค์ประกอบของชีวิตอันได้แก่ ทางร่างกาย ทางอารมณ์ ทางสังคม ทางความคิดและ จิตใจ

ชัยนาท จิตตวัฒน์ (2539) กล่าวถึงคุณภาพของชีวิตว่า หมายถึง สภาพความเป็นอยู่ที่ดี มีอุปการะและเกื้อกูลซึ่งกันและกันภายในของแต่ละหน่วยชีวิตและระหว่างสิ่งมีชีวิตกับสิ่งแวดล้อม

นอกจากนี้จากรายงานคุณภาพชีวิตของคนไทย ปี 2539 ของศูนย์ข้อมูลเพื่อการพัฒนาชนบท กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย (อ้างถึง วิไลลักษณ์ ตั้งเจริญ, 2544) กล่าวถึงคุณภาพชีวิตว่าเป็นการดำรงชีวิตของมนุษย์ในระดับที่เหมาะสมตามความจำเป็นพื้นฐาน ที่ได้กำหนดไว้ในสังคมหนึ่งๆ ในช่วงเวลาหนึ่งๆ

จากที่กล่าวมาทั้งหมดจึงสรุปได้ว่า คุณภาพชีวิต หมายถึง การมีชีวิตที่พัฒนาไปเป็นผู้ใหญ่ที่พึ่งตนเองได้อย่างมีทิศทางสามารถปรับตัวอยู่ในสังคมสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีความสุขและทำให้ผู้อื่นเป็นสุข จนตลอดทั้งการมีสุขภาพทางร่างกายและจิตใจที่ดี ซึ่งความสามารถดังกล่าวมานั้นนับเป็นความสามารถในการดำรงชีวิตและดำเนินกิจกรรมทั้งหลายของชีวิตด้วยพลังกำลัง ความรู้ และความสามารถทั้งปวงที่ตนมีอยู่ด้วยความราบรื่นทั้งทางร่างกายและจิตใจรวมไปถึงความปลอดภัย ในชีวิตและทรัพย์สินโดยได้รับการยอมรับนับถือจากสังคมที่ตนเป็นสมาชิกอยู่ตามสมควรนั่นเอง

ความสำคัญของคุณภาพชีวิต

ศูนย์ประสานงานการพัฒนาชนบทแห่งชาติ (2532) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของคุณภาพชีวิตว่าคุณภาพชีวิตที่ดีนับเป็นสิ่งสำคัญและเป็นจุดหมายปลายทางของบุคคล ชุมชนและประเทศชาติโดยส่วนรวม ประเทศใดหากประชากรในชาติโดยส่วนรวมด้อยคุณภาพ แม้ว่าประเทศนั้นจะมีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์เพียงใด ก็ไม่อาจทำให้ประเทศชาตินั้นเจริญและพัฒนาให้ทันหรือเท่าเทียมกับประเทศที่มีประชากรที่มีคุณภาพได้ คุณภาพของประชากรจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญและชี้ว่า การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศใดจะเจริญก้าวหน้ากว่าอีกประเทศ ดังนั้น จะเห็นว่าคุณภาพชีวิตมีความสำคัญต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชนและประเทศชาติ จึงเป็นหน้าที่ของทุกคนที่จะช่วยกันพัฒนาปรับปรุงตนเอง ครอบครัว ชุมชน ประเทศชาติและสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่การมีคุณภาพที่ดีร่วมกันได้ในที่สุด

การแนะแนวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต

ในที่นี้จะขอกล่าวถึง การแนะแนวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต ในส่วนของความหมายความสำคัญ จุดประสงค์ และประโยชน์ของการแนะแนวที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต ดังนี้

1. ความหมายของการจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต

เมื่อพิจารณาความหมายของการแนะแนวและความหมายของการพัฒนาคุณภาพชีวิตดังได้กล่าวไปแล้ว เราสามารถสรุปความหมายของการจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ได้ว่าเป็นการใช้กระบวนการแนะแนวในการสร้างและพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้เรียนให้เต็มศักยภาพ มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา จิตใจ และสังคม อีกทั้งมีความรู้ คุณธรรม จริยธรรม ตลอดจนรู้จักตนเอง ฟังตนเอง และตัดสินใจอย่างเหมาะสม มีทักษะและประสบการณ์อย่างเพียงพอในการดำรงชีวิต ประกอบอาชีพ และปรับตัวเข้ากับสภาพสังคม สิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างเหมาะสมทุกช่วงชีวิตโดยมีเป้าหมายที่สำคัญเพื่อพัฒนาศักยภาพความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ สามารถเอาตัวรอดและใช้ชีวิตอย่างมีความสุขในสังคม หรืออาจจะสรุปโดยรวมก็คือ การพัฒนาคุณภาพชีวิตนั่นเอง ซึ่งสามารถพัฒนาได้ใน 3 ด้าน การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านการศึกษา ด้านอาชีพ และด้านส่วนตัวและสังคมนั่นเอง

2. ความสำคัญของการแนะแนวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต

การเสริมสร้างรากฐานของสังคมให้เข้มแข็ง เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่สมดุล มีคุณภาพและยั่งยืน ต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนไทย ให้เป็นคนดี มีคุณภาพ การแนะแนวเป็นวิถีทางหนึ่งที่จะช่วยสร้างภูมิคุ้มกันที่มั่นคง และสร้างความเข้มแข็งด้านจิตใจให้กับบุคคลในทุกช่วงวัยของชีวิตให้มีคุณภาพชีวิตและสังคมที่ดีขึ้นได้ โดยใช้กระบวนการทางจิตวิทยา และการแนะแนวเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาการแนะแนวเป็นกระบวนการสำคัญที่มุ่งส่งเสริมบุคคลในทุกช่วงวัยของชีวิต โดยเฉพาะผู้ที่อยู่ในวัยเรียนให้รู้จักตนเอง ฟังตนเอง มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ ศิลธรรม จริยธรรม มีทักษะชีวิตอยู่ดีมีสุข สามารถพัฒนาตนเองและสังคมได้เต็มตามศักยภาพ การแนะแนวจึงมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาตนโดยองค์รวม ทั้งในด้านสติปัญญา อารมณ์ สังคม และจิตใจ ให้เป็นบุคคลที่สามารถบูรณาการ ความคิด ค่านิยม ประเพณี วัฒนธรรม และเทคโนโลยี เข้าสู่วิถีชีวิตไทยได้อย่างเหมาะสมอันจะเป็นการช่วยเหลือ กอบกู้วิกฤตของสังคมและประเทศชาติได้ (กรมวิชาการ, 2544)ดังพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ได้ทรงพระราชทานในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่นักศึกษิตติวิทยาลัยวิชาการศึกษา พิษณุโลก เมื่อวันที่ 30 พฤศจิกายน 2515 ดังนี้

...ขณะนี้รู้สึกกันทั่วไปว่ามีปัญหาเยาวชนในบ้านเมืองมากขึ้น เนื่องจากเหตุหลายกระแส ความจริงเยาวชนมิได้ต้องการที่จะทำตัวให้ยุ่งยาก แต่อย่างใด แต่โดยเหตุที่ไม่ได้รับความเอาใจใส่ดูแลเท่าที่ควร และขาดที่พึ่ง ขาดผู้ที่จะให้ความรู้ ให้คำแนะนำที่ถูกต้องเหมาะสม เขาจึงกลายเป็นบุคคล ที่เป็นปัญหาแก่สังคม

เป็นหน้าที่ของท่านทั้งหลาย ผู้เป็นครู เป็นอาจารย์ เป็นผู้บริหาร การศึกษา ที่ต้องช่วยเหลือเขาด้วยหลักวิชาและความสามารถ ทุกคนได้เรียน วิชาการแนะนำมาแล้ว ควรจะได้นำหลักการมาปฏิบัติเพื่อให้เยาวชนได้รับ ประโยชน์อันแท้จริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแนะนำแนวทางการประพฤติและ จิตใจ ซึ่งสำคัญมาก ขอให้เพียรพยายามปลูกฝังความรู้ ความคิด ที่ปราศจาก

โทษให้แก่เขาโดยเสมอหน้า แนะนำอบรมด้วยเหตุผลและด้วยความ จริงใจ ประกอบด้วยความเมตตาปรานี สงเคราะห์ อนุเคราะห์ และนำพาไปสู่ ทางที่ถูกที่เจริญ เยาวชนก็จะเกิดมีความมั่นใจและมีกำลังใจที่จะทำความดี เพื่อจักได้มีอนาคตที่มั่นคงแจ่มใสในวันข้างหน้า...

พระบรมราชาวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่บัณฑิตวิทยาลัยวิชาการศึกษา พิษณุโลก

30 พฤศจิกายน 2515

เมื่อพิจารณาพระบรมราโชวาทข้างต้นประกอบกับความหมายของการแนะแนวที่นักการศึกษาได้ให้ความหมายไว้มากมาย สรุปได้ว่า การแนะแนวเป็นกระบวนการช่วยเหลือบุคคลให้สามารถพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มที่ที่สามารถเลือกทางเดินชีวิต ตัดสินใจ ปรับตัวและแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสมตามสถานการณ์ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตให้เป็นผู้ที่สมบูรณ์ และได้รับความสำเร็จในชีวิต ตลอดจนเป็นการเตรียมความพร้อมในด้านต่างๆ ของนักเรียนช่วยให้นักเรียนพัฒนาการของนักเรียนเป็นไปด้วยดี ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา

การแนะแนวจึงเป็นกระบวนการที่จะช่วยให้บุคคลรู้จักและเข้าใจตนเอง เรียนรู้ที่จะเข้าใจสภาพแวดล้อม รู้จักวิธีการเผชิญกับปัญหา ตัดสินใจเลือกวิธีการแก้ไขปัญหาลักษณะที่ถูกต้องสามารถวางแผนการดำเนินชีวิตในอนาคตของตนเองได้อย่างถูกต้องและปรับตัวเข้ากับสังคมได้อย่างดี กระบวนการแนะแนวนี้นี้จัดขึ้นโดยกลุ่มบุคคลที่ผ่านการฝึกฝนมาแล้วอย่างดี ซึ่งกลุ่มบุคคลเหล่านี้จะทำหน้าที่ช่วยเหลือและส่งเสริมให้เด็กได้มีการพัฒนาการไปทุกๆ ด้าน และสามารถปรับตัวได้อย่างเหมาะสมซึ่งเป็นกระบวนการที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

การแนะแนวเป็นวิธีการที่จะช่วยพัฒนาบุคคลไปสู่จุดหมายปลายทางของชีวิตที่สมบูรณ์ ด้วยเหตุนี้การแนะแนวจึงเป็นหลักที่สอดคล้องกับชีวิตอีกด้านหนึ่งคือ ด้านความเจริญงอกงาม ซึ่งในการดำเนินงานแนะแนวเพื่อให้บรรลุเป้าหมายได้นั้น บุคคลที่ทำหน้าที่ในการแนะแนวต้องที่มีใจรักงานแนะแนวอย่างแท้จริง และยินดีเสียสละเพื่องานแนะแนว จึงจะทำให้งานประสบความสำเร็จ การแนะแนวจำเป็นจะต้องกระทำต่อเนื่องกันไปและเป็นหน้าที่โดยตรงของโรงเรียนที่จะต้องพัฒนานักเรียนให้สามารถดำเนินชีวิตไปตามทิศทางที่เหมาะสมกับสภาพที่แท้จริงของตนเองสามารถพัฒนาตนเองไปจนถึงขีดสูงสุดของความสามารถที่ตนเองมีอยู่และสามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างราบรื่น

3. จุดประสงค์และประโยชน์ของการแนะแนวที่เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต

ดังที่กล่าวไปแล้วว่าการแนะแนวมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาตนเองโดยองค์รวม ทั้งในด้านสติปัญญา อารมณ์ สังคม และจิตใจเป็นกระบวนการที่จะช่วยพัฒนาบุคคลให้เหมาะสม ตามเอกลักษณ์ของตนเอง อันเป็นการสร้างความเจริญงอกงามให้กับชีวิต โดยจุดประสงค์ในการจัดบริการแนะแนวในแต่ละโรงเรียนมีความคล้ายคลึงกันแต่อาจแตกต่างกันไปบ้างในรายละเอียดและบริบทของโรงเรียนซึ่งสามารถสรุปได้ ดังนี้

1. เพื่อให้นักเรียนรู้จักและเข้าใจตนเองในทุกๆด้าน เช่น ความถนัด ความสามารถ ความสนใจ เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการศึกษาต่อและเลือกอาชีพได้อย่างถูกต้อง เหมาะสมกับตนเอง
2. เพื่อให้นักเรียนรู้จักและเข้าใจบุคคลอื่น ตลอดจนสามารถปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้ดีและดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข
3. เพื่อให้นักเรียนสามารถวิเคราะห์ปัญหาและแก้ปัญหาของตนได้ด้วยวิธีการที่ถูกต้องเหมาะสม

4. การจัดกิจกรรมแนะแนว 1 คาบต่อสัปดาห์ จะทำให้ครูแนะแนวได้ใกล้ชิดเด็กและรู้จักเด็กแต่ละคนได้ดียิ่งขึ้น เป็นการเพิ่มพูนประสบการณ์ต่างๆ ให้กับนักเรียน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการให้คำปรึกษา และช่วยเหลือเด็กในด้านต่างๆ ได้

5. ในคาบแนะแนว นอกจากจะให้ความรู้ในด้านต่างๆ ที่เด็กสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์แล้ว ยังเปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงออกในเรื่องที่ถูกต้อง โดยจัดกิจกรรมต่างๆ ให้เด็กได้มีส่วนร่วมและได้แสดงออกในทางที่เหมาะสม

6. ห้องแนะแนวจะเป็นแหล่งข้อมูล ให้ข่าวสาร ความรู้กับนักเรียนในด้านต่างๆ เช่น ข้อมูลในการศึกษาต่อ แนวทางการประกอบอาชีพ ข้อมูลในการปรับตัวของนักเรียนและในห้องแนะแนวจะมีห้องให้คำปรึกษาเพื่อบริการแก่นักเรียนที่ต้องการให้เป็นความลับ

7. เพื่อเป็นการช่วยเหลือนักเรียนตามแต่กรณี เช่น ทุนการศึกษา ทุนอาหารกลางวันทางานพิเศษ ให้นักเรียนเพื่อช่วยเหลือในด้านเศรษฐกิจ สรรหาและส่งเสริมนักเรียนเรียนดีและมีความสามารถพิเศษ

8. เพื่อติดตามผล ประเมินผลนักเรียนทั้งที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนและที่จบการศึกษา และติดตามพฤติกรรมของนักเรียนเพื่อเป็นประโยชน์ในการพัฒนานักเรียน

ในส่วนของประโยชน์ของการแนะแนวที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตนั้น สอดคล้องกับประโยชน์ของการแนะแนว ซึ่งรวีวรรณ ชินะตระกูล (2539) ได้กล่าวไว้ ดังนี้

1. ช่วยให้นักเรียนมีความมั่นคงทางจิตใจ โดยกิจกรรมแนะแนวจะช่วยให้นักเรียนรู้จักตนเองอย่างแท้จริง รู้ขอบเขตความสามารถ รวมทั้งจุดเด่นจุดด้อยของตนเองเป็นการสร้างความเชื่อมั่นในตัวเองเป็นตัวของตัวเอง กล้าเผชิญ ความจริง ซึ่งคุณลักษณะเหล่านี้เป็นแนวทางไปสู่การพัฒนาจนถึงขีดสุดซึ่งเป็นจุดประสงค์สำคัญของการศึกษา

2. ช่วยให้นักเรียนเข้าใจตนเองและสิ่งแวดล้อม ทำให้นักเรียนสามารถวางแผนการในอนาคตได้เหมาะสมกับตนเอง ทั้งด้านการศึกษา และอาชีพ

3. ช่วยให้นักเรียนปรับตัวเข้ากับผู้อื่นทำให้นักเรียนอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

4. ช่วยให้ครูเข้าใจนักเรียนดีขึ้น ทำให้ครูสามารถจัดการศึกษาได้เหมาะสมกับนักเรียนและทำให้นักเรียนมีผลการศึกษาดีขึ้น

5. ช่วยครูในการแก้ปัญหาของนักเรียน เป็นการลดปัญหาในการเรียนการสอนไปด้วย รู้แหล่งสำคัญในการเสนอข้อมูลให้ผู้บริหารโรงเรียน เพื่อนำไปใช้ในการปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสมกับความต้องการของนักเรียน

6. ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษา การเลือกอาชีพและดำรงชีวิตในสังคมแก่นักเรียนเพื่อให้นักเรียนสามารถดำรงชีวิตได้อย่างเหมาะสม และก้าวไปสู่ความสำเร็จในชีวิตต่อไป

7. ช่วยให้นักเรียนรู้แนวทางการศึกษาต่อ รู้จักคุณค่าของการประกอบอาชีพวิธีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล รู้จักระเบียบวินัย

8. ช่วยให้นักเรียนเข้าใจตนเองและสิ่งแวดล้อม นำไปสู่การป้องกันปัญหาและตัดสินใจพัฒนาสิ่งที่ตนเองปรารถนาอย่างเหมาะสม

9. ช่วยให้เด็กแต่ละคนได้เรียน เพื่อเขาจะได้พัฒนาได้เต็มที่และมีความสุขความสำเร็จในชีวิต

10. ช่วยให้นักเรียนรู้จักและเข้าใจตนเอง เพราะการรู้จักและเข้าใจตนเองนั้นส่งผลกระทบไปถึงการดำเนินชีวิตของนักเรียนในอนาคต การรู้จักและเข้าใจตนเองจะช่วยให้นักเรียนตัดสินใจในการเลือกเรียนต่อเลือกประกอบอาชีพหรือรู้จักปรับตัวที่จะอยู่ในสังคม และรู้จักดำเนินชีวิตของตนให้ดีและมีคุณภาพดียิ่งขึ้น

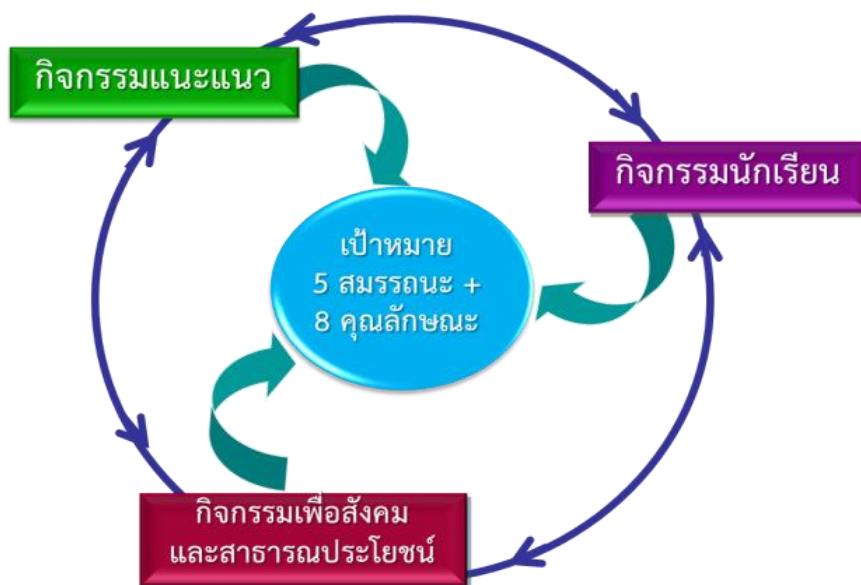
จากความสำคัญ จุดประสงค์ และประโยชน์ของการแนะแนวที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้นจะเห็นว่า การแนะแนวมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาคน โดยองค์รวมทั้งทางสติปัญญา อารมณ์ สังคม จิตใจให้เป็นบุคคลที่สามารถบูรณาการความคิด ค่านิยม ประเพณี วัฒนธรรม และเทคโนโลยีเข้าสู่วิถีชีวิตได้อย่างเหมาะสมดังนั้นการจัดบริการแนะแนวจะช่วยให้นักเรียนได้ค้นพบศักยภาพของตนเองเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตและอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุขโดยมีวัตถุประสงค์หลัก 3 ประการ คือ การป้องกัน แก้ไข และพัฒนาผู้เรียนนั่นเอง

กรอบแนวคิดการใช้กระบวนการแนะแนวเพื่อการพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

ในการพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่ให้เห็นถึงการร่วมมือกันจากผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเพื่อพัฒนานักเรียนให้บรรลุจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาโดยทั่วไปที่เน้นคุณภาพชีวิตเพื่อให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ คือ เป็นคนดี คนเก่ง และคนมีความสุขโดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เกิดสมรรถนะสำคัญ 5 ประการ ได้แก่ ความสามารถในการสื่อสาร ความสามารถในการคิด ความสามารถในการแก้ปัญหา ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต และความสามารถในการใช้เทคโนโลยี เป็นความสามารถในการเลือก และใช้ เทคโนโลยีด้านต่างๆ ในส่วนของคุณลักษณะอันพึงประสงค์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ในฐานะเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ได้แก่ รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย และมีจิตสาธารณะโดยจะเห็นว่ากิจกรรมแนะแนวเป็นกิจกรรมที่อยู่ในส่วนของ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ซึ่งความหมายของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กล่าวไว้ว่า เป็นกิจกรรมที่ มุ่งให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองตามศักยภาพ พัฒนาอย่างรอบด้านเพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม เสริมสร้างให้เป็นผู้มีศีลธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัย ปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อสังคม สามารถจัดการตนเองได้ และอยู่

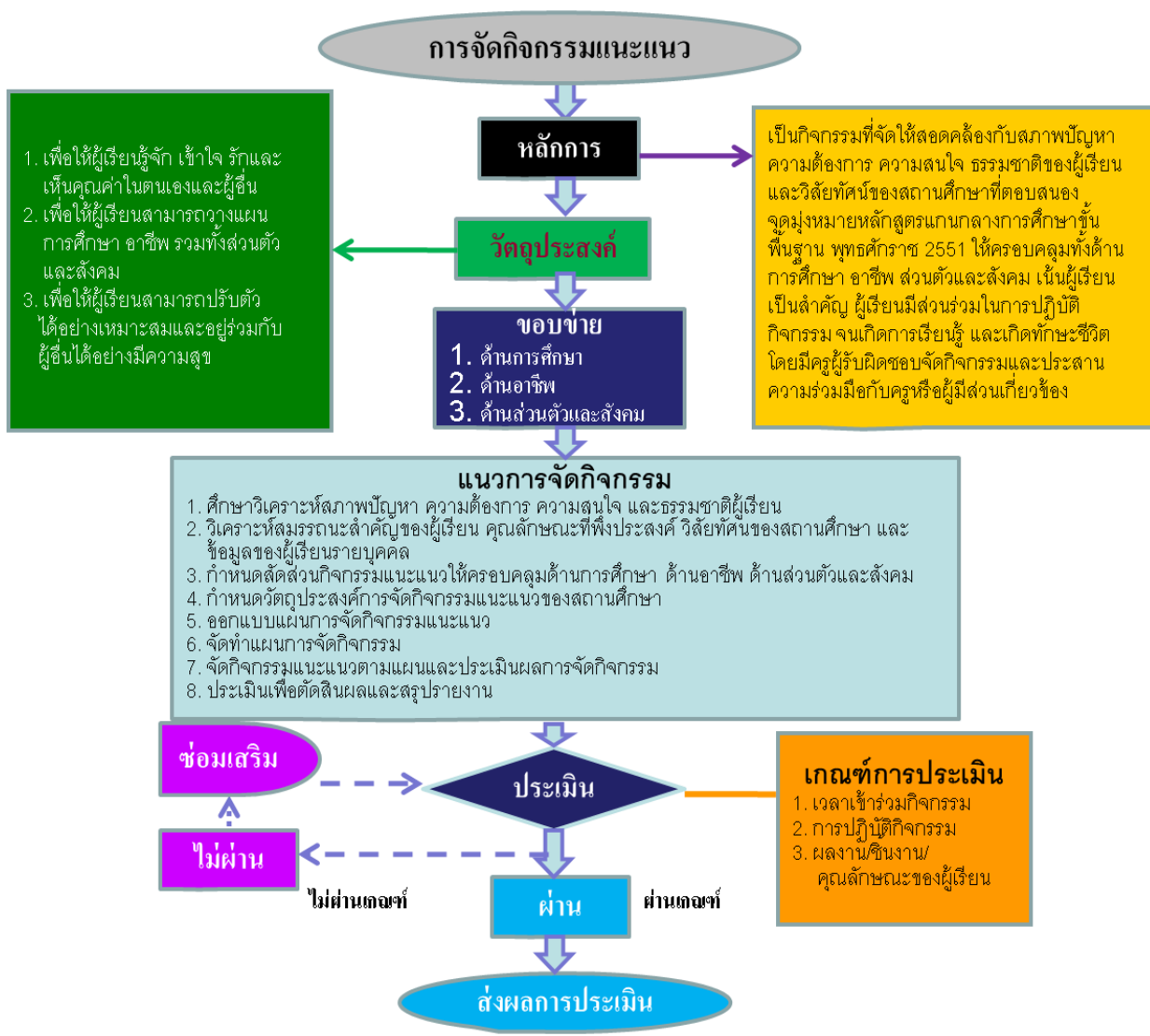

ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขแบ่งเป็น 3 ลักษณะ คือ กิจกรรมแนะแนวกิจกรรมนักเรียนและกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์โดยในส่วนของ กิจกรรมแนะแนวนั้น เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้รู้จักตนเอง รู้รักษ์สิ่งแวดล้อม สามารถคิดตัดสินใจ คิดแก้ปัญหา กำหนดเป้าหมาย วางแผนชีวิตทั้งด้านการเรียน และอาชีพ สามารถปรับตัวได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ยังช่วยให้ครูรู้จักและเข้าใจผู้เรียน ทั้งยังเป็นกิจกรรมที่ช่วยเหลือและให้คำปรึกษาแก่ผู้ปกครองในการมีส่วนร่วมพัฒนาผู้เรียนกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ทั้ง 3 ลักษณะดังกล่าว เมื่อผู้เรียนไปปฏิบัติกิจกรรมแล้วนำไปสู่เป้าหมายเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะสำคัญ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน ดังภาพ

แผนภาพแสดงกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

โดยในส่วนของ การจัดกิจกรรมแนะแนวตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดหลักการ วัตถุประสงค์ ขอบข่าย และแนวการจัดกิจกรรม ซึ่งอธิบายตามแผนภาพ ดังนี้

แผนภาพแสดงการจัดกิจกรรมแนะแนวตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

แนวทางในการใช้กระบวนการแนะแนวเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต

ระบบการดำเนินงานแนะแนวเพื่อสนองพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 6 กล่าวไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและมีวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับจุดหมายของการจัดการศึกษาโดยทั่วไปที่เน้นคุณภาพชีวิตเพื่อให้ผู้เรียนมี

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ คือ เป็นคนดี คนเก่ง และคนมีความสุข เพื่อให้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด การแนะแนวของสถานศึกษา จึงควรมีความชัดเจนเป็นระบบขึ้น โดยมีจุดเน้นให้ครูทุกคนมีบทบาทในการแนะแนว รู้จักและเข้าใจผู้เรียนเป็นรายบุคคลมีความร่วมมือที่ต้องดูแลช่วยเหลือ พัฒนา ส่งเสริม และเฝ้าระวังอย่างใกล้ชิดจากครูแนะแนว และครูที่ปรึกษา/ครูประจำชั้น ซึ่งจะทำงานเป็นทีม หากมีปัญหาที่ซับซ้อน เพื่อพัฒนาผู้เรียนทุกคนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี ปรับตัวอยู่ในสังคมอย่างมีความสุขเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชนและสังคม ตลอดจนทำตนให้เป็นประโยชน์ ต่อตนเองและสังคม

การแนะแนวตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ การแนะแนวที่มุ่งให้นักเรียนทุกคนมีช่วงชีวิตที่มีคุณภาพและสังคมที่ดี ใช้ชีวิตอย่างเพียงพอและมีความสุข โดยมีรูปแบบในการจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อช่วยเหลือและพัฒนานักเรียนแบ่งเป็น 2 รูปแบบคือ การจัดกิจกรรมในและนอกห้องเรียนและการจัดบริการแนะแนว โดยในแต่ละรูปแบบมีแนวทางในการจัดดำเนินการดังนี้

1. การจัดกิจกรรมทั้งในและนอกห้องเรียน

ในการจัดกิจกรรมในและนอกห้องเรียนครูทุกคนร่วมรับผิดชอบ และมีหน้าที่ในการจัดกิจกรรมแนะแนว โดยมีครูแนะแนวเป็นที่ปรึกษาและประสานงาน ร่วมกันวางแผนและหาวิธีการที่เหมาะสมมาใช้พัฒนาผู้เรียน เช่นกิจกรรมในห้องเรียน มีดังนี้ กิจกรรมโฮมรูม กิจกรรมคาบแนะแนว การสอดแทรกกระบวนการแนะแนว ส่วนกิจกรรมนอกห้องเรียน เช่น กิจกรรมกลุ่มทางจิตวิทยาและการแนะแนว เช่นโปรแกรมพัฒนาตนเองเกี่ยวกับการรู้จักและเห็นคุณค่าในตนเองการอบรม การเชิญวิทยากรมาให้ความรู้ การจัดนิทรรศการ การจัดป้ายนิเทศ เป็นต้น

สำหรับในส่วนของกิจกรรมในห้องเรียนนั้น เป็นการจัดกิจกรรมด้วยกระบวนการทางจิตวิทยาให้แก่นักเรียน ทั้งเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม กิจกรรมที่จัดควรเอื้ออำนวยให้นักเรียนได้เรียนรู้เพื่อความเข้าใจชีวิตที่แท้จริง ส่งเสริมกระบวนการคิดที่ถูกต้อง เกิดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงจากภายใน ผ่านการจัดกิจกรรมในลักษณะและรูปแบบต่างๆ ที่หลากหลาย ครอบคลุมขอบข่ายการแนะแนวทั้ง 3 ด้าน คือด้านการศึกษา ด้านอาชีพ และด้านส่วนตัวและสังคม สร้างเสริมเต็มเต็มความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์โดยครูเป็นผู้จัดบรรยากาศและจัดกิจกรรมเอื้ออำนวยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ตามขอบข่ายการแนะแนวทั้ง 3 ด้านด้วยความเข้าใจที่แท้ ซึ่งการจะดำเนินการให้สอดคล้องกับธรรมชาติของกิจกรรมแนะแนวได้นั้น จึงจำเป็นที่ครู ต้องเริ่มจัดกิจกรรมด้วยหัวใจแห่งการเห็นคุณค่า ฝึกฝนทักษะ เรียนรู้เทคนิค และหมั่นศึกษาหาความรู้เพื่อความเข้าใจชีวิตอย่างต่อเนื่อง ซึ่งประโยชน์ที่ครูจะได้รับจากการจัดกิจกรรมดังกล่าวนั้นก็คือ การรู้จักนักเรียนมากขึ้น และส่งเสริมป้องกันปัญหาของนักเรียนทุกคน การจัดกิจกรรมจะจัดในห้องเรียนโดยมีบรรยากาศที่เป็นกันเอง และนักเรียนทุกคนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมโดยอาจยึดหลักการจัดที่ว่า กิจกรรมแนะแนวเป็นการสอนชีวิตโดยใช้กิจกรรมนำไปสู่การเรียนรู้เป็นโอกาสของการสร้างแรงบันดาลใจ

ในการพัฒนาตนเองให้แก่นักเรียนในการจัดกิจกรรมจึงมีสิ่งที่จะต้องคำนึงถึง ซึ่งคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2554) ได้กล่าวถึงปัจจัยส่งเสริมการจัดกิจกรรมแนะแนวให้มีประสิทธิภาพ ไว้ว่าการจัดกิจกรรมแนะแนวให้มีประสิทธิภาพ ครูแนะแนวต้องมีทั้งศาสตร์และศิลป์ในการจัดกิจกรรม “ศาสตร์” พื้นฐานสำคัญคือ ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และ “ศิลป์” ที่มีความหมาย คือ การบูรณาการสาระความเข้าใจชีวิต เข้ากับกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างกลมกลืน โดยปัจจัยส่งเสริมการจัดกิจกรรมแนะแนวให้มีประสิทธิภาพประกอบด้วย ปัจจัยที่ด้านความรู้เกี่ยวกับกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และสาระชีวิตพื้นฐานในการจัดกิจกรรมแนะแนว ดังนี้

ปัจจัยส่งเสริมการจัดกิจกรรมแนะแนวให้มีประสิทธิภาพ

การจัดกิจกรรมแนะแนวให้มีประสิทธิภาพ ครูแนะแนวต้องมีทั้งศาสตร์และศิลป์ในการจัดกิจกรรม “ศาสตร์” พื้นฐานสำคัญคือ ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และ “ศิลป์” ที่มีความหมาย คือ การบูรณาการสาระความเข้าใจชีวิตเข้ากับกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างกลมกลืนโดยปัจจัยส่งเสริมการจัดกิจกรรมแนะแนวให้มีประสิทธิภาพประกอบด้วย ปัจจัยที่ด้านความรู้เกี่ยวกับกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และด้านรูปแบบการเรียนรู้ของนักเรียน ซึ่งในบทนี้จะขอเสนอเฉพาะปัจจัยส่งเสริมการจัดกิจกรรมแนะแนวให้มีประสิทธิภาพในด้านความรู้เกี่ยวกับกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และสาระชีวิตพื้นฐานในการจัดกิจกรรมแนะแนว

1) ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ด้วยปัจจัยสังคมปัจจุบัน ส่งผลต่อความคิด และพฤติกรรมของนักเรียนเป็นอย่างมาก การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูแนะแนว จึงต้องพัฒนารูปแบบ วิธีการและสื่อ ให้น่าสนใจ ทันสมัยเหมาะสมกับวัยและระดับชั้นของนักเรียน ซึ่งครูแนะแนวจำเป็นต้องศึกษา เรียนรู้ พัฒนาเทคนิควิธีการจัดกิจกรรมอยู่เสมอ และไม่มีที่สิ้นสุด โดยความรู้ที่เหมาะสมกับกระบวนการจัดกิจกรรมแนะแนว 2 เรื่อง คือองค์ประกอบการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ และรูปแบบการเรียนรู้ของนักเรียนและขั้นตอนการจัดกิจกรรม ในที่นี้ขอกล่าวเฉพาะองค์ประกอบการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพดังนี้

องค์ประกอบการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ จะเกิดขึ้นได้ในบรรยากาศที่นักเรียนได้รับการปฏิบัติ และมีการรับรู้ ในสิ่งต่างๆ ต่อไปนี้

1. การได้รับการเคารพ (Respect) นักเรียนต้องการการทำให้เกียรติและเชื่อถือจากครู ซึ่งความรู้สึกเหล่านี้ นักเรียนสามารถสังเกตและรับรู้ได้จากการแสดงออกและท่าทีของครู

2. ความรู้สึกปลอดภัย (Safety) นักเรียนต้องการความรู้สึกปลอดภัยกับบรรยากาศการเรียนรู้ ความเป็นมิตร ไม่จับผิด ให้ออกสาอย่างเท่าเทียม จะทำให้เกิดความท้าทายในการเรียนรู้

3. มีความเกี่ยวข้องกับตัวเอง (Relevance) นักเรียนจะเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็วและคงทนถาวร เมื่อสิ่งที่ได้เรียนรู้มีความสัมพันธ์กับชีวิต ครูควรจัดสถานการณ์การเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนรู้สึกว่าเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับตนเอง เป็นเรื่องใกล้ตัว และเชื่อว่าสามารถนำไปใช้ได้กับตัวเองในชีวิตจริง

4. เห็นประโยชน์ และสามารถนำไปใช้ได้ (Immediacy) ครูควรจัดสถานการณ์การเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนเห็นประโยชน์ และเชื่อว่าสามารถนำไปใช้ได้กับตัวเองในชีวิตจริง

5. มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ (Engagement) นักเรียนจะเรียนรู้ได้มากเมื่อมีส่วนร่วมในกิจกรรมได้ลงมือทำในสิ่งที่เรียนรู้

6. รู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ (Inclusion) นักเรียนจะให้ความร่วมมือและพร้อมจะเรียนรู้ถ้ารู้สึกว่าคุณมีความหมายและเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้

2) สารชีวิตพื้นฐานในการจัดกิจกรรมแนะแนว

การเสริมสร้างความเข้าใจชีวิตที่แท้ให้แก่แก่นักเรียนนั้น เป็นงานที่มีคุณค่า เปรียบเสมือนการปั้นเสริมแต่งนักเรียนทีละน้อยๆ ด้วยความเมตตา รอคอยให้นักเรียนเติบโตอย่างมีคุณภาพพร้อมที่จะดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างเข้าใจ รู้เท่าทันและเป็นสุขด้วยจิตใจที่ตื่นาม และด้วยโอกาสทางการศึกษาที่เอื้ออำนวยให้คุณได้มีเวลาพบกับนักเรียนในช่วงโมงกิจกรรมแนะแนว จึงเป็นเวลาที่คุณและศิษย์จะได้เรียนรู้ เอื้อเพื่อเกื้อกูลกัน โดยผ่านกระบวนการจัดกิจกรรม อันจะนำไปสู่การแนะแนวการศึกษา แนะนำอาชีพ แนะนำส่วนตัว และสังคม ด้วยความตระหนักรู้และเข้าใจชีวิตที่แท้จริง

สารชีวิตพื้นฐานที่ควรส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้ โดนผ่านกิจกรรมแนะแนว ได้แก่

2.1) ความสัมพันธ์ของมนุษย์กับสรรพสิ่ง

ทุกสรรพสิ่งในโลกทั้งสิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิต ล้วนมีความเกี่ยวข้อง เกี่ยวพัน พึ่งพาซึ่งกันและกัน เสมอ ชีวิตมนุษย์ก็เช่นกัน ล้วนดำรงอยู่ได้ด้วยการอาศัย ความเกื้อกูลของสังคมและสิ่งต่างๆมากมายนับไม่ถ้วน ทั้งโดยตรง เช่น การเลี้ยงดู อุ้มชู ของพ่อแม่และเครือญาติในครอบครัว การอบรมสั่งสอนให้ความรู้ในการดำรงชีวิตจากครูและสถาบันการศึกษา การเรียนรู้ การปรับตัว การจัดการกับปัญหาความขัดแย้ง การจัดการกับอารมณ์ จากเพื่อนๆ เป็นต้น หรือได้รับการเกื้อกูลทางอ้อมจากบุคคลหรือสิ่งต่างๆในสังคม เช่น คนขับรถเมล์ แม่ค้าขายกับข้าว คนกวาดขยะ ชาวนา ชาวสวน คนงานในโรงงานผลิตเสื้อผ้า ป่าไม้ที่ภาคเหนือ ทะเลที่ภาคใต้ เป็นต้น ซึ่งหากทบทวนอย่างถี่ถ้วนก็จะพบว่าทุกสิ่งทุกอย่าง ล้วนมีส่วนต่อชีวิตของเราทั้งสิ้น เราจึงตระหนักและสำนึกในความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับผู้อื่นสิ่งอื่นอย่างนอบน้อมและขอบคุณ ดังนั้นหากทุกผู้คนตระหนักและเข้าใจถึงความสัมพันธ์นี้ จะนำไปสู่การประพฤติปฏิบัติต่อกันด้วยความรู้สึกนอบน้อมและขอบคุณ มีความเอื้อเฟื้อ ให้อภัย อยู่ร่วมกันอย่างสมดุลงและเป็นสุข

ดิชนฮันท์ ภิกษุชาวเวียดนามได้กล่าวไว้ว่า “ เมื่อตื่นขึ้นมาพึงยิ้มแย้มให้กับชีวิต ” การส่งยิ้มให้กับผู้คนและสิ่งรอบตัวเป็นการเริ่มต้นความสัมพันธ์ต่อสิ่งรอบข้างด้วยจิตใจที่สดใสและดีงาม เพราะแต่ชีวิตเรา

นับแต่ลืมตาตื่นไปจนเข้านอนย่อมหนีไม่พ้นการมีความสัมพันธ์กับผู้อื่นและสิ่งอื่นๆ เสมอ และในความสัมพันธ์นั้น เราก็จะมีบทบาทต่างๆ ที่หลากหลาย เช่น บทบาทลูก บทบาทพี่ บทบาทน้อง บทบาทเพื่อน บทบาทนักเรียน ซึ่งไม่ว่าเราจะมีบทบาทอะไรเราก็คงต้องการให้ความสัมพันธ์ระหว่างเรากับคนรอบข้างเป็นไปอย่างราบรื่นและเป็นสุข ซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างเราและบุคคลอื่นๆ หรือสิ่งอื่นๆ จะเป็นไปอย่างราบรื่นและเป็นสุขได้นั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องเริ่มที่ตัวเรา ด้วยการเป็นผู้เริ่มต้นหรือตอบสนองอย่างเหมาะสม

การมีทัศนคติและตระหนักรู้ต่อการพึ่งพากันอย่างแท้จริงนี้ จะนำไปสู่การปฏิบัติต่อกันอย่างเหมาะสม ด้วยความกตัญญู กตเวทิตาต่อบุคคลและสรรพสิ่ง ที่เป็นคุณแก่ตน

แนวทางการปฏิบัติตนต่อผู้อื่นที่มีคุณแก่ตน ด้วยความกตัญญู กตเวทิตา เพื่อเสริมความดีงามของชีวิตตามแนวทางพุทธศาสนา เช่น

2.1.1 การปฏิบัติตนต่อบิดามารดาและผู้มีพระคุณ ได้แก่ การช่วยทำภาระงาน การปฏิบัติตนอย่างมีสัมมาคารวะ นอบน้อม ระวังการสั่งสอน ไม่ทำให้ท่านเกิดความเดือดร้อนใจ พร้อมทั้งจะดำรงวงศ์สกุล เลี้ยงดูยามท่านแก่เฒ่า และทำบุญ อุทิศส่วนกุศลยามเมื่อท่านล่วงลับไปแล้ว

2.1.2 การปฏิบัติตนต่อครูอาจารย์ ได้แก่ มีความเคารพอย่างจริงใจทั้งต่อหน้าและลับหลัง ตั้งใจฟัง ตั้งใจเรียน คอยช่วยเหลือบริการแสดงน้ำใจต่อท่านตามกำลัง หมั่นเข้าพบครูเพื่อรับคำแนะนำ ปรึกษาอันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเอง ด้านวิชาการและจิตใจ

2.1.3 การปฏิบัติตนต่อเพื่อน ได้แก่ พุดจาด้วยดี เอื้อเฟื้อ ช่วยเหลือเกื้อกูล ซื่อสัตย์ จริงใจ เสียสละ ให้อภัย ยินดีเมื่อเพื่อนได้ดี ตักเตือนปกป้องเมื่อเพื่อนหลงผิด สนับสนุนเพื่อนในทางที่ดี ไม่ละทิ้งในยามทุกข์ หรือกล่าวได้ว่าเป็นกัลยาณมิตรที่ดีต่อกัน

2.1.4 การปฏิบัติต่อบุคคลอื่นๆ ที่มีความสัมพันธ์ห่างไกลออกไป ไม่สนิทชิดเชื้ออย่างบุคคลที่กล่าวมาใน 3 ข้อแรก เช่น คนขับรถเมล์ พ่อค้าแม่ค้า คนกวาดขยะ เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานที่เราต้องไปติดต่อ เป็นต้น เราก็ควรต้องปฏิบัติต่อเขาเหล่านั้นด้วยวาจาและกริยาที่เหมาะสม สุภาพ ไม่ดูถูกเหยียดหยาม หรือยกตนข่มท่าน

2.2 ความต้องการพื้นฐานของมนุษย์

ความรู้จักและเข้าใจในเรื่องความต้องการทั้งด้านร่างกายและด้านจิตใจของมนุษย์เป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างบุคคลมีความเข้าใจซึ่งกันและกัน และเป็นการเตรียมความพร้อมให้กับตนเองเพื่อการสร้างสัมพันธ์ที่ดีในการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่น

ในการอยู่ร่วมกัน บุคคลมักมีความต้องการด้านจิตใจที่เหมือนกัน เช่น การเป็นที่รัก เป็นที่ชื่นชม มีคนพอใจ เข้าใจ ยอมรับ เห็นว่าเราเป็นคนสำคัญ มีคุณค่า ฯลฯ และต้องการให้ผู้อื่นปฏิบัติต่อตนอย่างดี เช่น การให้เกียรติ ยกย่อง ชมเชย ให้อภัย ช่วยเหลือดูแล ใส่ใจ พุดด้วยถ้อยคำดีๆ ให้กำลังใจ ฯลฯ ดังนั้น

การตระหนักในความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ดังกล่าวจะช่วยให้เราเข้าใจตนเองและผู้อื่นนำมาพัฒนา และปรับตัวในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น ระมัดระวังในการแสดงออก และปฏิบัติตนต่อผู้อื่นอย่างเหมาะสมและ เข้าใจและหากทุกคนเริ่มต้นที่ตัวเองก่อนรู้สึกดีและปฏิบัติดีต่อคนอื่น ๆ อย่างสม่ำเสมอ เราก็ย่อมได้รับในสิ่ง ที่ดี ๆ กลับคืนมาเช่นกัน

แนวทางการสร้างสัมพันธ์ที่ดีต่อกันบนพื้นฐานความเข้าใจความต้องการของผู้อื่นตามแนวทางพุทธ ศาสนา เช่น

2.2.1 สัมมาวาจา คือ การพูดดี พูดเพราะ พูดควร พูดเหมาะสม พูดน่าฟัง พูดสมเหตุสมผล พูด สร้างสรรค์ เป็นต้น เป็นการสื่อสารให้ผู้อื่นรับรู้ความต้องการ ความไม่ต้องการ ความคิด ความรู้สึก ของเรา ต่อผู้อื่นอย่างระมัดระวัง เอาใจเขามาใส่ใจเรา เพื่อให้ความสัมพันธ์ระหว่างกันดำเนินไปด้วยดี

2.2.2 สัมมากัมมันตะ คือ การกระทำและการแสดงกิริยาทางกายที่ดี ที่เหมาะสมที่ถูกที่ควรแก่ผู้อื่น ไม่ล่วงเกิน ทำลาย ล้อเลียน เหยาะเหยี้ย ดูถูก เหยียดหยามให้ผู้อื่นเสียใจขุ่นใจ อับอาย สัมมากัมมันตะจึงเป็น การระมัดระวังกิริยาอาการและการกระทำทั้งหลายของเรา ที่จะแสดงออกไปต่อผู้อื่นแล้วทำให้เขาทุกข์ แต่ เป็นการกระทำที่สร้างสรรค์ ให้เกิดความรู้สึกที่ดีต่อกันตามความเหมาะสมกับสถานการณ์และเหตุการณ์

2.2.3 สัมมาอาชีพะ คือ การทำงาน ทำหน้าที่ที่รับผิดชอบทุกอย่างด้วยดี เช่น มีหน้าที่เรียน หนังสือก็ตั้งใจเรียนเป็นอย่างดี มีหน้าที่ช่วยงานบ้าน งานของครอบครัวก็ทำอย่างตั้งใจ ทำงานร่วมกับผู้อื่น อย่างสร้างสรรค์ ซื่อสัตย์ต่อกัน ไม่รังเกียจหรือเกียจงาน สัมมาอาชีพะจึงเป็นการทำหน้าที่อย่างมีคุณภาพ บนความเข้าใจถึงจิตใจและความต้องการของผู้อื่นที่ไม่ต่างไปจากเรา

2.3 ธรรมชาติของทุกข์

ทุกข์เป็นภาวะจิตที่เกิดขึ้นได้กับทุกคน เมื่อไม่ได้รับการตอบสนองที่ตรงกับความต้องการหรือความ คาดหวังของตนเอง เป็นภาวะที่อาจทำให้ไม่สามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ ก่อให้เกิดอารมณ์ต่างๆ เช่น โกรธ โมโห หงุดหงิด ขุ่นมัว วิตกกังวล เครียดขัดแย้ง ฯลฯ ในระดับต่างๆกันไป ความทุกข์ก่อให้เกิด ปัญหาและส่งผลเสียโดยตรงกับตนเอง ครอบครัว สังคมรอบข้าง หรือกับคนรอบข้างที่เรามีปฏิสัมพันธ์ด้วย ความทุกข์สามารถเกิดได้ทุกขณะ ทุกช่วงเวลาในทุกสถานที่ ในทุกสถานการณ์ ทุกวัยทุกสถานภาพ ฯลฯ ความเข้าใจเหตุและที่มาแห่งทุกข์และการจัดการความทุกข์ด้วยสันติวิธี จะส่งผลให้การอยู่ร่วมกันในสังคม เป็นไปในแนวทางสันติสุขและสร้างสรรค์

วิธีการคิดตามแนวทางพุทธศาสนา ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อช่วยลดความทุกข์ ได้แก่ การ คิดแบบโยนิโสมนสิการ คือ การคิดดี คิดเป็น คิดถูกวิธี คิดแยกคาย คิดถี่ถ้วน ชัดเจนตามความเป็นจริง ซึ่ง จะช่วยให้รับรู้เหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับตนอย่างเข้าใจ มองโลกมองชีวิตอย่างกว้างขวางและลุ่มลึก เข้าใจการเกิดขึ้นของทุกข์การดำเนินชีวิตและการเปลี่ยนแปลงของสรรพสิ่งตามความเป็นจริงที่ชัดเจน

ดำเนินชีวิตด้วยการใช้ปัญญา ลดการใช้อคติและการยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง หากแต่สร้างสรรค์ ใจกว้าง ยืดหยุ่น หนักแน่น มั่นคง อันเป็นคุณสมบัติสำคัญที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น

การจัดการกับความทุกข์ในเบื้องต้นควรเริ่มที่การปรับเปลี่ยนมุมมองภาวะการณ์ที่ก่อให้เกิดทุกข์ ผึกคิดทางบวก มองหาข้อดี ประโยชน์ และสิ่งที่เราได้ประโยชน์จากเหตุการณ์ต่างๆที่ต้องเผชิญ ต่างจากการมองด้านลบที่เป็นการมองข้อเสีย โทษ และสิ่งที่เราต้องสูญเสีย การคิดด้านบวกยังเป็นการคิดที่อยู่บนความเข้าใจธรรมชาติที่แท้ไม่มีอะไรในโลกที่ตั้งอยู่ได้ลำพังทุกอย่างต้องเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กัน มีสิ่งหนึ่งจึงมีอีกสิ่งหนึ่งตามมาเสมอ เช่นมีเหตุจึงมีผล มีสุขจึงมีทุกข์ มีมีดีจึงมีสว่าง มีเกิดจึงมีดับ ไม่มีอะไรที่คงที่ถาวรเพียงแต่ต้องรอจังหวะเวลา ไม่ใจร้อนคิดตามแต่ใจตนเอง การคิดด้านบวกยังเป็นการมองอย่างรอบด้าน มองผ่านอารมณ์ที่ขุ่นมัว เพราะอารมณ์ที่ขุ่นมัวในขณะที่เราเกิดความขัดแย้งมักจะทำให้เรามองอะไรเพียงด้านเดียวและมักเป็นด้านลบ เนื่องด้วยสัญชาตญาณของการรักตนเอง กลัวภัยจะมาถึงตนและต้องการปกป้องตนเองของมนุษย์ การคิดบวกเป็นการคิดที่จะทำให้เราเข้าใจ เห็นใจ ได้รับความรู้สึกของผู้อื่นและพร้อมที่จะมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นอย่างเหมาะสมเสมอ

การนำพาให้ลูกศิษย์ให้เข้าใจธรรมชาติของทุกข์ รู้จักคิด รู้จักเผชิญทุกข์อย่างมีสติ และใช้ปัญญาในการจัดการกับความทุกข์ ล้วนเป็นความเอื้อเฟื้อของครูในการเตรียมลูกศิษย์ให้มีความพร้อมและความเข้มแข็งทางใจในการดำรงชีวิตต่อไปในอนาคต

การจัดกิจกรรมแนะแนว เป็นความเชื่อมโยงระหว่างกิจกรรมกับการแนะแนวเป็นกระบวนการที่มากกว่าการทำตามขั้นตอนและแผนงานที่วางไว้ เพราะเป็นการจัดการเรียนรู้เพื่อชีวิต หากครูผู้จัดกิจกรรมแนะแนวเต็มเปี่ยมไปด้วยความเข้าใจ ในธรรมชาติความเป็นจริงของชีวิตอย่างน้อย 3 ประการ ที่กล่าวมาข้างต้น คือ การตระหนักรู้ในความสัมพันธ์ของมนุษย์กับสรรพสิ่ง การรู้และเข้าใจความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ และความเข้าใจธรรมชาติของทุกข์ ก็จะทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ ประยุกต์แนวคิดปรับเป็นกิจกรรมสอดแทรกและสร้างเสริมความเข้าใจชีวิตที่แท้ให้แก่นักเรียนได้อย่างน่าสนใจต่อไป

2. การจัดบริการแนะแนว

โดยมีครูแนะแนวเป็นผู้ให้บริการข้อมูลข่าวสารสารสนเทศที่จำเป็นและทันสมัย ทั้งด้านการศึกษา อาชีพ และการบุคลิกภาพ เพื่อให้นักเรียนได้สำรวจตนเองและรู้จักตนเองในทุกด้าน สามารถตัดสินใจและแก้ปัญหาด้วยตนเอง ตลอดจนช่วยเหลือแก้ไขและฝึกประสบการณ์ที่เหมาะสม สำหรับนักเรียนได้ใช้เป็นแนวทางในการวางแผนการศึกษาและการดำเนินชีวิตต่อไปในอนาคต โดยมีครูทุกคนรวมถึงครูแนะแนวด้วยร่วมรับผิดชอบ และมีหน้าที่ในการจัดบริการแนะแนว โดยมีครูแนะแนวเป็นที่ปรึกษาและประสานงานเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้ได้มาตรฐานและครอบคลุมบริการแนะแนวทั้ง 5 บริการ

โดยรูปแบบในการจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อช่วยเหลือและพัฒนานักเรียนทั้ง 2 รูปแบบ ดังกล่าวนั้น ต้องจัดให้ครอบคลุมทั้ง 3 ประเภทคือ

1) แนวโน้มด้านการเรียนหรือการศึกษา ซึ่งมีขอบข่ายงานตั้งแต่ การสร้างเจตคติที่ดีต่อการเรียน การฝึกทักษะหรือเทคนิคการเขียนที่มีประสิทธิภาพ การวางแผนการเรียนที่ดี การรู้ช่องทางการศึกษาและการเลือกทางศึกษาต่อ ตลอดจนทั้งการสร้างนิสัยเรียนรู้ตลอดชีวิต

2) แนวโน้มอาชีพ ซึ่งมีขอบข่ายงานตั้งแต่การสร้างเจตคติที่ดีต่อการทำงาน และการประกอบอาชีพ การสร้างความตระหนัก รับรู้เกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงของโลกอาชีพ การสำรวจอาชีพ การตัดสินใจและวางแผนด้านอาชีพ การเตรียมตัวเพื่ออาชีพ การเข้าสู่อาชีพและการพัฒนาตนเองเพื่อความก้าวหน้าในอาชีพ ตลอดจนทั้งการปรับตัวในการทำงาน

3) แนวโน้มด้านชีวิตและสังคม ซึ่งมีขอบข่ายงานตั้งแต่การรู้จัก ตนเอง รู้จักชีวิตและสังคมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การรู้จักตนเองและรู้คุณค่าของตน การรู้จักปรับตัวและแก้ปัญหา การพัฒนาตนเองการฝึกทักษะชีวิตและทักษะทางสังคม เพื่อให้มีบุคลิกภาพ สุขภาพกาย สุขภาพจิตที่ดี

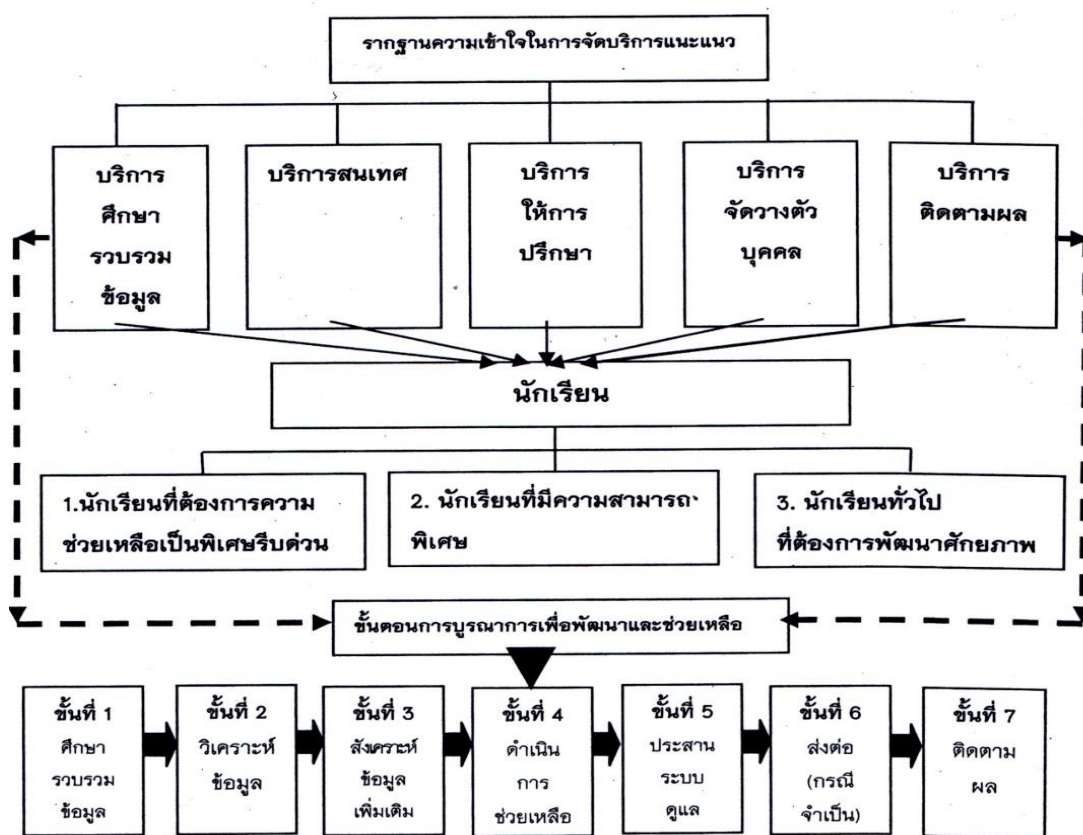
โดยมีการให้บริการตามขอบข่ายงานแนะแนว ทั้ง 5 บริการ ดังที่ได้เรียนไปแล้วในบทที่ผ่านมา ซึ่งจะขอนำมากล่าวโดยสรุปอีกครั้งหนึ่ง ดังตารางต่อไปนี้

บริการแนะแนว	จุดมุ่งหมาย	วิธีการ /เทคนิค/ เครื่องมือ
1.บริการสำรวจข้อมูล	เพื่อให้ครูรู้จักนักเรียนและให้นักเรียนรู้จักตนเองในทุกด้านเช่นความสามารถ ความถนัดความสนใจบุคลิกภาพ ฯลฯ	การสังเกต สัมภาษณ์ สอบถาม ทดสอบ อัตชีวประวัติ ระเบียบพฤติกรรม สังคม มิติ ระเบียบสะสม การศึกษาเด็กเป็นรายบุคคล
2.บริการสนเทศ	เพื่อให้เด็กได้รับข้อมูลข่าวสารความรู้ที่จำเป็นในด้านการศึกษาอาชีพสภาพสังคมสิ่งแวดล้อมและเลือกปรับตนให้เหมาะสมต่อสถานการณ์และความเปลี่ยนแปลง	การปฐมนิเทศ ปัจฉิมนิเทศ โฮมรูม การจัดป้ายนิเทศนิทรรศการ การเชิญวิทยากร บรรยาย การอภิปรายการศึกษานอกสถานที่ การใช้แหล่งเรียนรู้เทคโนโลยีและสื่อมวลชน
3. บริการให้คำปรึกษา	เพื่อช่วยให้เด็กสามารถคิดตัดสินใจและแก้ปัญหาด้วยตนเองได้อย่างรอบคอบและเหมาะสม	การให้คำปรึกษารายบุคคลและกลุ่ม
4.บริการจัดวางตัวบุคคล	เพื่อช่วยให้เด็กได้รับบริการและประสบการณ์อื่นจะเป็นการแก้ปัญหาพัฒนาตนเองตามความต้องการ	การจัดเด็กเข้าเรียนหรือเข้าร่วมกิจกรรมที่เหมาะสมตามความสนใจความถนัด การสอนซ่อมเสริม การฝึกทักษะทางการเรียน ทักษะการทำงานทักษะชีวิตและ

บริการแนะแนว	จุดมุ่งหมาย	วิธีการ /เทคนิค/ เครื่องมือ
		สังคม การจัดทำงาน การฝึกงาน การจัด ทุนการศึกษา ฯลฯ
5. บริการ ติดตามและ ประเมินผล	เพื่อติดตามนักเรียนที่สำเร็จการศึกษา และติดตามการดำเนินงานแนะแนวทั้ง ระบบเพื่อประเมินผลและพัฒนางาน	แบบสอบถาม แบบประเมิน การสังเกต สัมภาษณ์ จดหมายติดต่อและแบบ ประเมินต่างๆ

รูปแบบกลวิธีการจัดบูรณาการการจัดบริการแนะแนวเพื่อพัฒนาและช่วยเหลือ นักเรียน

การพัฒนาและช่วยเหลือนักเรียนนั้นสามารถใช้บริการแนะแนวได้ทั้ง 5 บริการ สำหรับบางกรณี หากครูสามารถเลือกใช้บริการดังกล่าวได้เหมาะสมกับสภาพของนักเรียนแล้ว นักเรียนย่อมได้รับการช่วยเหลือและพัฒนาให้มีความงอกงามและสมบูรณ์เป็นบุคคลที่มีคุณค่าต่อไป นอกจากนี้แล้วครูยังอาจใช้ การบูรณาการ การจัดบริการแนะแนวเพื่อพัฒนาและช่วยเหลือนักเรียนได้ดังนี้ (คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2554)

แผนภาพแสดงรูปแบบกลวิธีการจัดบูรณาการการจัดบริการแนะแนวเพื่อพัฒนาและช่วยเหลือนักเรียน

กลวิธีบูรณาการการจัดบริการแนะแนวที่ครูแนะแนวสามารถดำเนินการได้หลากหลายรูปแบบ เช่น การจัดกิจกรรมบูรณาการ การจัดโครงการแนะแนว การใช้เครื่องมือทางจิตวิทยาการแนะแนว การจัดนิทรรศการ การประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่างๆ เป็นต้น

ในการจัดกิจกรรม โครงการ นิทรรศการ หรืออื่นๆ ที่เป็นการบูรณาการการจัดบริการแนะแนวที่ครูได้ทำอยู่เสมอๆ ในโรงเรียน แต่บางครั้งอาจจะสับสนไม่ค่อยชัดเจนมากนัก หรือครูไม่รู้ว่สิ่งที่ทำอยู่นั้นคือการบูรณาการการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาและช่วยเหลือนักเรียนแล้ว ดังนั้นครูจึงควรพิจารณาและประเมินโครงการ กิจกรรมของตนที่ทำอยู่ว่าครอบคลุมการจัดบริการทุกด้านและสามารถนำมาผสมผสานกันได้อย่างกลมกลืนรวมทั้งได้บูรณาการร่วมกับระบบอื่นด้วยหรือไม่ ถ้าครูยังทำได้ไม่ครบครูสามารถจัดเพิ่มเติมและปรับเปลี่ยนได้เพื่อการพัฒนาและช่วยเหลือนักเรียนอย่างรอบด้าน เช่น

ตัวอย่างโครงการบูรณาการการจัดกิจกรรมแนะแนว

“โครงการประชุมผู้ปกครองและนักเรียน ม.3 เพื่อเลือกแผนการเรียน”

หลักการและเหตุผล

การจัดแผนการเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายอย่างหลากหลายเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเลือกเรียนตามความสนใจ ความสามารถ และความถนัด ซึ่งเป็นพื้นฐานการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา อีกทั้งเป็นช่วยให้นักเรียนได้เลือกแผนการเรียนที่ตรงกับตัวนักเรียนมากที่สุด โดยอาศัยการตัดสินใจบนพื้นฐานข้อมูลที่ถูกต้อง โรงเรียนจึงได้จัดงานประชุมผู้ปกครองและนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ขึ้น เพื่อให้นักเรียนและผู้ปกครองได้รับทราบ ข้อมูลที่ตรงกันเกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานช่วงชั้นที่ 4 (ม.4 -ม.6) แนวโน้มการคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาต่อในสถาบันอุดมศึกษา ตลอดจนแนวทางในการเลือกกลุ่มวิชาเรียน ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนตัดสินใจเลือก แผนการเรียนและการประกอบอาชีพได้อย่างเหมาะสมต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้ปกครองและนักเรียนได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียน
2. เพื่อให้ผู้ปกครองและนักเรียนได้รับทราบแนวโน้มของการคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาต่อในสถาบันอุดมศึกษา

3. เพื่อให้ผู้ปกครองได้มีแนวทางในการให้การปรึกษาแก่บุตร-หลาน เพื่อเลือกแผนการเรียน
หน่วยงานที่รับผิดชอบ

- ฝ่ายวิชาการ หลักสูตร และการสอน
- ศูนย์แนะแนว

ผู้ที่เข้าร่วมโครงการ

1. ผู้ปกครองและนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
2. อาจารย์ประจำชั้น ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3
3. อาจารย์ผู้สอนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในรายวิชา คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ สังคมศึกษา และอาจารย์แนะแนว
4. คณะกรรมการเฉพาะกิจ

วิธีดำเนินการ

1. ร่างโครงการเสนอคณะกรรมการบริหารโรงเรียนและขออนุมัติงบประมาณ
2. ประสานงานกับฝ่ายบริหารเพื่อแต่งตั้งกรรมการงานประชุมผู้ปกครองระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และออกจดหมายเชิญผู้ปกครองมาร่วมงาน
3. ประชุมคณะกรรมการจัดงานประชุมผู้ปกครองนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
4. ประสานงานอาจารย์ประจำชั้นและอาจารย์ผู้สอนคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ สังคมศึกษา และภาษาอังกฤษ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เพื่อให้ข้อมูลแก่ผู้ปกครองและนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
5. เตรียมเอกสารข้อมูลการเรียน และผลการทดสอบเพื่อแจกผู้ปกครองนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
6. ประสานงานฝ่ายวิชาการหลักสูตร และการสอน เตรียมเอกสารเรื่องหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานช่วงชั้นที่ 4 และข้อเสนอแนะเลือกแผนการเรียนประชาสัมพันธ์ให้แก่ผู้ปกครองและนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
7. อาจารย์ศูนย์แนะแนวร่วมให้ข้อมูลเรื่อง “แนวทางการเลือกแผนการเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย” แก่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และผู้ปกครอง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผู้ปกครองได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานช่วงชั้นที่ 4 ของโรงเรียน
2. ผู้ปกครองได้รับทราบแนวโน้มของการคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาต่อใน

สถาบันอุดมศึกษา

3. ผู้ปกครองได้รับทราบแนวทางในการให้การปรึกษาแก่บุตร-หลาน เพื่อเลือกกลุ่มวิชาเรียน

4. นักเรียนมีแนวทางในการเลือกกลุ่มวิชาเรียนได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

การประเมินผล

1. แบบสอบถามเพื่อการประเมินผลการจัดงาน
2. อาจารย์แนะแนวติดตามการเลือกแผนการเรียนของนักเรียน

จากโครงการดังกล่าวจะเห็นว่าครูแนะแนวได้จัดโครงการแบบบูรณาการการจัดบริการแนะแนวทุกบริการไว้ด้วยกันและมีความเกี่ยวเนื่องกันทุกบริการ ได้แก่

- บริการศึกษารวบรวมข้อมูล : ผลการทำแบบสำรวจ แบบทดสอบ ผลการเรียน ฯลฯ
- บริการสนเทศ : ให้ข้อมูลด้านการศึกษาและอาชีพทั้งแก่ผู้ปกครองและนักเรียน
- บริการให้การปรึกษา : ให้การปรึกษารายบุคคลและรายกลุ่ม
- บริการจัดวางตัวบุคคล : ให้ข้อมูลความเหมาะสมของการเลือกแผนการเรียนกับความสนใจ ความถนัด ความสามารถ และบุคลิกภาพ
- บริการติดตามผล : ติดตามการตัดสินใจเลือกและความสำเร็จในการเรียนแผนนั้นๆ

หมายเหตุ : ครูแนะแนวผู้รับผิดชอบโครงการประสานกับผู้ปกครอง อาจารย์ประจำชั้น และอาจารย์ผู้สอนในเรื่องการให้ข้อมูลเพิ่มเติมเฉพาะด้าน

นอกจากนี้ในการใช้กระบวนการแนะแนวเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตให้กับผู้เรียน ครูอาจนำหลักทั่วไปในการจัดการแนะแนวมาใช้ ซึ่ง กรมวิชาการ (2543) ได้กล่าวเกี่ยวกับหลักการแนะแนว ไว้ดังนี้

1. การแนะแนวต้องจัดให้เป็นส่วนหนึ่งของการจัดการศึกษา โดยสอดแทรกอยู่ในกระบวนการเรียนการสอนทุกส่วนประสบการณ์และรายวิชาตามจุดหมายและหลักการของสูตร
2. การแนะแนวควรถือเป็นหน้าที่ของครูทุกคนที่จะต้องดำเนินการร่วมกันและควรมีการประสานงานกันของบุคลากรที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือ โรงเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน
3. การแนะแนวต้องจัดสำหรับนักเรียนทุกคน ไม่ใช่เฉพาะนักเรียนที่มีปัญหาเท่านั้นและต้องจัดให้ครอบคลุมชีวิตนักเรียนทุกด้าน คือ การศึกษา อาชีพและบุคลิกภาพ

4. การแนะแนวต้องจัดอย่างต่อเนื่อง มีแผนปฏิบัติงานแน่นอน
  5. การแนะแนวควรมีข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนทุกด้านตรงตามความเป็นจริงและเป็นปัจจุบัน ซึ่งจะทำให้สามารถช่วยเหลือนักเรียนได้ตรงตามความต้องการทุกคน
  6. การแนะแนวควรช่วยให้นักเรียนให้สามารถนำตนเองและพึ่งตนเองได้
- ส่วน วัชรีย์ ทรัพย์มี (2543) ได้เสนอหลักการการเพื่อยึดถือสำหรับการปฏิบัติงานแนะแนวไว้ดังนี้
1. การแนะแนวจัดขึ้นเพื่อพัฒนาบุคคลในทุกด้านการแนะแนวมีหลักการที่จะช่วยให้ผู้รับบริการมีพัฒนาการสูงสุดในทุกด้าน คือ ด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม
  2. การแนะแนวเน้นความแตกต่างระหว่างบุคคลการแนะแนวมีหลักการที่จะช่วยส่งเสริมพัฒนาการของนักเรียนทุกคน จำเป็นต้องรู้จักนักเรียนแต่ละคนและคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
  3. การแนะแนวเกิดจากความร่วมมือ การแนะแนวที่มีประสิทธิภาพต้องเกิดจากความร่วมมือและความเต็มใจของผู้มาใช้บริการและบุคลากรอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง
  4. การแนะแนว ยึดหลักสิทธิและเสรีภาพของบุคคล นักแนะแนวตระหนักในสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในการที่จะเลือกตัดสินใจที่จะนำชีวิตของตนเอง นักแนะแนวจะเป็นผู้ช่วยให้นักเรียนรู้จักตนเองและสิ่งแวดล้อมดีขึ้น เพื่อให้ผู้รับบริการจะได้ตัดสินใจเลือกดำเนินชีวิตได้
  5. การแนะแนวเป็นกระบวนการต่อเนื่อง การจัดการแนะแนวต้องมีความต่อเนื่องในแต่ละชั้น ตั้งแต่ประถมศึกษาจนถึงระดับอุดมศึกษา
  6. การแนะแนวมีจุดมุ่งหมายทั้งด้านการป้องกันปัญหา การแก้ปัญหาและส่งเสริมพัฒนาการ การแนะแนวจึงจัดเพื่อให้นักเรียนทุกคน มิใช่เป็นบริการสำหรับช่วยเหลือผู้ที่มีปัญหาเท่านั้น

บทบาทครูแนะแนวในการสร้างคุณค่าชีวิตให้แก่นักเรียน

การสร้างคุณค่าชีวิตให้แก่นักเรียนเป็นสิ่งสำคัญต่อผู้เรียน เพราะหากบุคคลใดรับรู้ว่าคุณค่าชีวิตที่มีคุณค่ามีความสำคัญก็จะส่งผลให้บุคคลผู้นั้นมีการดำเนินชีวิตที่ดีงาม ทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์และความสุข ไม่ทำให้ตนเองและผู้อื่นเดือดร้อน ซึ่ง วัชรีย์ ทรัพย์มี (2554) ได้กล่าวถึงบทบาทครูแนะแนวในการสร้างคุณค่าชีวิตให้แก่นักเรียน ไว้ดังนี้

การแนะแนว (Guidance) เป็นกระบวนการช่วยเหลือนักเรียนให้เข้าใจตนเองและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เขาสามารถสร้างคุณค่าแห่งชีวิตได้ เป็นต้นว่าจะศึกษาในสาขาใด ประกอบอาชีพใดจึงจะเหมาะสม สามารถปรับตัวได้อย่างมีความสุข ความก้าวหน้าในชีวิตได้พัฒนาตนเองให้ถึงขีดสุดในทุกด้าน

จากคำจำกัดความจะเห็นว่า ครูแนะแนวมีบทบาทในการสร้างคุณค่าชีวิตให้แก่นักเรียนในกระบวนการพัฒนาการด้านต่างๆของนักเรียนนั้น ถ้าหากทุกคนมีพัฒนาการที่ดีงามได้โดยไม่มีอุปสรรคใดๆ บริการแนะแนวก็เป็นสิ่งไม่จำเป็น แต่นักเรียนมักจะประสบปัญหาต่างๆไม่มากนักน้อย เป็นต้นว่า ปัญหาเกี่ยวกับการเรียน ความขัดแย้งระหว่างนักเรียนกับครู หรือกับผู้ปกครอง การเลือกสายการเรียน การไม่รู้จักรัก

ประพุดิตินให้ถูกต้องตามกาลเทศะ ปรับตัวกับผู้อื่นไม่ได้ ตลอดจนปัญหาทางเศรษฐกิจ ปัญหาเหล่านี้จะเป็นอุปสรรคต่อพัฒนาการของนักเรียน และถ้านักเรียนไม่สามารถแก้ปัญหาได้ จะทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมไม่พึงปรารถนา บริการแนะแนวมีหน้าที่สำคัญในการช่วยเหลือนักเรียนจัดอุปสรรคเหล่านี้ การแนะแนวไม่เป็นแต่เพียงการบริการที่ช่วยแก้ปัญหาให้นักเรียนเท่านั้น แต่จะเป็นการฝึกให้นักเรียนมีทักษะในการแก้ปัญหาและมีกำลังใจที่จะแก้ปัญหาในอนาคต หรือถ้านักเรียนมีแนวโน้มที่จะมีปัญหา บริการแนะแนวจะช่วยสกัดกั้นไม่ให้เกิดปัญหา และพยายามปรับปรุงส่งเสริมให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่พึงปรารถนา สามารถปรับตัวในสังคมได้อย่างมีความสุข

บริการแนะแนวมีบทบาทในการเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนาของนักเรียนไปสู่พฤติกรรมที่พึงปรารถนา ต่อไปนี้จะได้กล่าวถึงสาเหตุของพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนาและบทบาทของบริการแนะแนวต่อการเปลี่ยนพฤติกรรมของนักเรียนไปในทางที่ดีงาม

1. พฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนาเนื่องมาจากสุขภาพหรือความผิดปกติทางด้านร่างกาย

นักเรียนบางคนประสบปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพออตออเด ซึ่โรค ได้รับประทานอาหารที่มีปริมาณและคุณภาพไม่เพียงพอ ทำให้ร่างกายอ่อนแอ ซีดซีขาว หรือมีความผิดปกติต่างๆ เช่น ติดอ่าง พูดไม่ชัด ขา แขน พิการ บุคคลเหล่านี้จะประสบปัญหาอื่นๆตามมา เป็นต้นว่า ทำให้ปัญหาในด้านการเรียน หรือการสังคม จนกลายเป็นคนมีปมด้อย ท้อแท้สิ้นหวัง ในชีวิต ซึ่อาย หนีสังคม หรืออาจมีอารมณ์หงุดหงิดประจำ หรือกลายเป็นคนก้าวร้าว ซึ่งบริการแนะแนวจะช่วยแก้ปัญหาเหล่านี้ได้ เป็นต้นว่า จัดหาทุนสำหรับบริการอาหารกลางวันให้แก่เด็กนักเรียนที่ขาดเงินซื้ออาหารกลางวันให้แก่เด็กนักเรียนที่ขาดเงินซื้ออาหารกลางวัน ส่งตัวนักเรียนที่มีปัญหาสุขภาพไปพบแพทย์เพื่อรับการบำบัดรักษา หรือในกรณีที่ติดอ่าง หรือพูดไม่ชัด อาจส่งตัวเด็กประเภทนี้ไปพบผู้เชี่ยวชาญทางด้านนั้นๆโดยตรง ในกรณีที่เป็นความพิการของร่างกายซึ่งแก้ไขไม่ได้แล้ว นักแนะแนวจะให้บริการศึกษาเป็นการส่วนตัวเพื่อให้เด็กยอมรับความจริง และมีกำลังใจที่จะทำกิจกรรมต่างๆ อันจะเป็นประโยชน์แก่ตัวเขาและสังคมต่อไป แทนที่จะมัวสงสารตัวเอง ซึ่งเมื่อบุคคลเหล่านี้ได้รับความช่วยเหลือจากบริการแนะแนว จะทำให้เขาสามารถเปลี่ยนพฤติกรรมเป็นบุคคลที่ปรับตัวได้ดีต่อไป

2. บุคลิกภาพที่ไม่พึงปรารถนา

บุคลิกภาพบางอย่างของนักเรียนเป็นสิ่งไม่พึงปรารถนา เป็นต้นว่า ความไม่เชื่อมั่นในตนเอง ซึ่อาย ก้าวร้าวมาก เห็นแก่ตัว ไม่มีน้ำใจเป็นนักกีฬา แยกตัวออกห่างจากสังคม อารมณ์ไม่มั่นคง ซึ่งลักษณะเหล่านี้ได้รับการสะสมกันมาโดยได้รับอิทธิพลจากสิ่งแวดล้อม เป็นต้นว่า จากการอบรมเลี้ยงดู จากพี่น้อง ซึ่งลักษณะเหล่านี้ควรได้รับการอบรมแก้ไข บริการแนะแนวจะช่วยได้ เป็นต้นว่า ในกรณีที่นักเรียนไม่มีความเชื่อมั่นในตนเอง อาจช่วยด้วยการจัดประสบการณ์ให้แก่เด็กนักเรียน เช่น ในชั่วโมงกิจกรรมสำรวจ หรือชั่วโมงไฮมูม ครูอาจหางานที่นักเรียนผู้นั้นถนัดหรือสนใจ ซึ่งจะทำให้แนวโน้มที่จะประสบความสำเร็จในกิจกรรม

เหล่านั้น ฉะนั้นจะทำให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง และเกิดความเชื่อมั่นในตนเองเพิ่มขึ้นทีละน้อย หรือครูพยายามหาโอกาสให้นักเรียนได้แสดงผลงานของตนต่อเพื่อนๆ ซึ่งจะทำให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเองยิ่งขึ้น หรือนักเรียนที่เจียบเจยเก็บตัว ครูพยายามส่งเสริมให้ทำกิจกรรมกับเพื่อนๆ มากขึ้น ในกรณีที่นักเรียนปรับตัวกับผู้อื่นไม่ได้ อาจให้บริการปรึกษาแก่นักเรียนเหล่านั้นเป็นต้น

3. ความเคลือบแคลงในหลักศีลธรรมจรรยาและศาสนา

นักเรียนบางคนมีความเคลือบแคลงในหลักธรรม เป็นต้นว่า จากหลักธรรมนักเรียนรู้ว่าการพูดปดเป็นสิ่งผิดไม่ควรกระทำ แต่ในทางปฏิบัติเด็กพบว่าบางครั้งผู้ใหญ่พูดปด หรือเด็กได้รับการสั่งสอนว่าการคดโกงเป็นสิ่งที่ไม่ควรทำ แต่ในสังคมมีตัวอย่างให้เด็กเห็นว่า คนที่คดโกงบางคนประสบความสำเร็จ รวย อยู่ดีกินดี จึงทำให้เด็กเกิดความขัดแย้งในจิตใจ มีแนวโน้มที่จะทำสิ่งที่ขัดต่อหลักธรรม

ความเคลือบแคลงเหล่านี้บริการแนะแนวสามารถให้ความกระจ่างได้ โดยอาจให้การปรึกษาเป็นส่วนตัว หรือจัดอภิปรายเกี่ยวกับเรื่องเหล่านี้ในกิจกรรมแนะแนวหมู่ หรือสนับสนุนให้นักเรียนหาความกระจ่างในชมรมจริยศึกษา (ถ้าโรงเรียนนั้นมีการจัดชมรมนี้) ซึ่งทางชมรมอาจมีการเชิญวิทยากรมาเป็นผู้นำอภิปรายในเรื่องดังกล่าว

4. การที่นักเรียนแบ่งเวลาไม่เป็น หรือไม่รู้จักใช้เวลาให้เป็นประโยชน์

นักเรียนหลายคนแบ่งเวลาไม่เป็น บางคนใช้เวลาในการเล่นหรือร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตรมากเกินไป จนทำให้การเรียนไม่ดีเท่าที่ควร บางคนใช้เวลาว่าง เช่น หลังเลิกเรียน หรือวันหยุดไปเที่ยวเตร่หาความสำราญมากเกินไป จนไม่สนใจที่จะทบทวนบทเรียน หรือศึกษาหาความรู้หรืออาจประพฤติเหลวไหล เที่ยวเตร่ไปตามสถานเริงรมย์ต่างๆ เช่น ตามบาร์ หรือสถานที่เที่ยวกลางคืนต่างๆ หรือบางคนใช้เวลาในการศึกษาจนกระทั่งไม่มีเวลาเข้าสังคม หรือพักผ่อน จนทำให้สุขภาพและการเข้าสังคมบกพร่อง

บริการแนะแนวจะช่วยเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม หรือป้องกันไม่ให้เกิดพฤติกรรมนี้ขึ้นโดยการจัดกิจกรรมแนะแนวต่างๆ เป็นต้นว่า เปิดอภิปรายเกี่ยวกับการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ในกิจกรรมแนะแนวหมู่ หรือสนับสนุนให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่เด็กถนัด หรือสนใจ เช่น ชมรมดนตรี ภาษา ใต้วาที่ ชมรมกีฬาต่างๆ หรือชุมนุมการประดิษฐ์ การช่างต่างๆ หรืออาจให้การปรึกษาแก่เด็กเป็นส่วนตัวในเรื่องการแบ่งเวลา

5. ปัญหาพฤติกรรมที่เนื่องมาจากสิ่งแวดล้อมทางบ้าน

การปกครองของพ่อแม่และสภาพทางบ้านที่ไม่เหมาะสม จนทำให้เกิดปัญหาพฤติกรรมแก่เด็ก เป็นต้นว่า พ่อแม่ปกครองแบบเผด็จการ จนทำให้นักเรียนไม่มีความเป็นตัวของตัวเอง และเมื่อเปรียบเทียบกับอิสรภาพที่เด็กในวัยเดียวกันได้รับ จะทำให้เด็กเกิดความขัดแย้งขึ้นในจิตใจ หรือพ่อแม่บางคนตามใจลูกเกินไป จนทำให้เด็กเป็นคนไม่มีความรับผิดชอบ ประพฤติตามใจตนเอง การเกิดความริษยากันในหมู่เพื่อน อาจทำให้เด็กกลายเป็นคนขี้อิจฉาและมีหลักยึดมั่นว่า “ตัวใคร ตัวมัน” ไม่มีความเกื้อกูลกัน ซึ่งถ้าไม่แก้ไข

จะเป็นปัญหาสังคมต่อไป เด็กบางคนมีภารกิจทางบ้านมากเกินไปจนไม่มีเวลาทบทวนบทเรียน หรือบางคนเป็นเด็กกำพร้า หรือพ่อแม่ทะเลาะวิวาทกันเสมอ สิ่งเหล่านี้จะทำให้เกิดความไม่มั่นคงทางจิตใจแก่เด็ก และเป็นผลต่อการปรับตัวของเด็ก เป็นปัญหาพฤติกรรม เด็กจำเป็นต้องการบริการปรึกษาจากหน่วยแนะแนวของโรงเรียนเป็นอย่างยิ่งในการช่วยแก้ไข และปรับปรุงพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนาทั้งหมด

6. ปัญหาพฤติกรรมเนื่องจากการเรียนและสภาพโรงเรียน

นักเรียนหลายคนมีนิสัยในการเรียนที่ไม่ดี ไม่สนใจการเรียน ไม่เห็นคุณค่าของวิชาต่างๆ พื้นฐานความรู้ในวิชาต่างๆ ไม่ดี ทำให้ไม่เข้าใจบทเรียน เรียนไม่ทันเพื่อน มีความขัดแย้งกันระหว่างนักเรียนกับนักเรียน หรือนักเรียนกับครู ไม่มีแผนการในการศึกษาต่อหรือประกอบอาชีพ หรือยังตัดสินใจไม่ได้ว่าจะเรียนต่อหรือประกอบอาชีพใด ทั้งๆ ที่อยู่ในสภาพที่จะต้องตัดสินใจแล้ว สิ่งเหล่านี้มีอิทธิพลต่อผลการเรียนและอนาคตในการศึกษาของนักเรียน

บริการแนะแนวจะช่วยแก้ปัญหานี้ได้ด้วยกิจกรรมต่างๆ เป็นต้นว่า สนับสนุนให้เด็กทำตารางการทำงาน ในกรณีที่ไม่รู้จักแบ่งเวลาเรียน หรือจัดการแนะแนวกลุ่มเกี่ยวกับวิธีเรียนที่มีประสิทธิภาพหรือจัดให้นักเรียนที่เรียนอ่อนในวิชาต่างๆ ได้รับการสอนซ่อมเสริม จัดบริการแนะแนวทั้งทางด้านการศึกษาต่อประกอบอาชีพ และการปรับตัว ซึ่งอาจจัดในรูปของการแนะแนวกลุ่ม หรือการให้บริการปรึกษาเป็นส่วนตัว

7. ปัญหาพฤติกรรมเนื่องจากการสังคม

นักเรียนหลายคนมีความบกพร่องทางการสังคม แม้ว่าบางคนจะเรียนดี แต่ถ้าสังคมบกพร่องจะทำให้คนนั้นไม่เจริญรุ่งเรืองเท่าที่ควร และอาจเกิดปัญหาการปรับตัวขึ้นได้ ความบกพร่องทางสังคม เป็นต้นว่านักเรียนที่ไม่ค่อยสังคมกับผู้อื่น แยกตัวออกตามลำพัง ทศนคติที่ไม่ดีต่อสังคม ปรับตัวกับเพื่อนต่างเพศไม่ได้ ไม่มีความรับผิดชอบในฐานะพลเมืองดี ไม่รู้จักกาลเทศะ เพื่อแก้ปัญหาเหล่านี้ และส่งเสริมพฤติกรรมให้เด็กได้พัฒนาทางสังคมให้ดีที่สุดโดยใช้บริการแนะแนว เป็นต้นว่า การจัดการแนะแนวกลุ่มหรือให้การปรึกษาเป็นส่วนตัวแก่นักเรียน

จะเห็นได้ว่าพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนาอันเนื่องมาจากสาเหตุดังกล่าวแล้วนั้น บริการแนะแนวในโรงเรียนจะช่วยเปลี่ยนพฤติกรรมเหล่านั้นให้เป็นพฤติกรรมที่ดีงามอันจะทำให้เด็กพัฒนาถึงขีดสุดในทุกด้าน และปรับตัวในสังคมนี้ได้อย่างมีความสุข

ที่กล่าวไปแล้วข้างต้นเป็นแนวทางในการใช้กระบวนการแนะแนวเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยภาพรวม ที่ครูสามารถนำไปเป็นหลักในการจัดกิจกรรมแนะแนวเท่านั้นหากผู้ใดที่มีโอกาสในการมีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงในการจัดดำเนินงานแนะแนวต่อไปในอนาคตก็ควรได้ศึกษาการใช้กระบวนการแนะแนวเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้เรียนให้ละเอียดทั้งด้านการศึกษา อาชีพ และส่วนตัวและสังคมต่อไป

บทที่ 7

จิตวิทยาการแนะแนวเชิงพุทธเพื่อการพัฒนานักเรียน

ถ้ามนุษย์เข้าใจธรรมชาติของสรรพสิ่งในโลกนี้ตามความเป็นจริงและนำความรู้ความเข้าใจจากการสังเกตจากการศึกษานั้นมาแก้ปัญหาให้กับตนเองและเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน โลกนี้คงดีขึ้นแน่นอน หากผู้ให้การศึกษาทำการศึกษาให้ถ่องแท้ แล้วนำมาใช้เป็นกรอบหรือแนวคิดในการให้คำปรึกษาแก่ผู้อื่นหรือแม้แต่ตนเองก็จะสามารถมีชีวิตที่ดีขึ้นได้อย่างแน่นอน (พล แสงสว่าง, 2548)

พุทธศาสนาเป็นศาสนาที่ศึกษาธรรมชาติของความเป็นสากล เพราะไม่ว่ามนุษย์จะนับถือศาสนาใดก็ตาม ก็ตกอยู่ในเงื่อนไขสากล นั่นคือ กฎแห่งแห่งผลของการกระทำ (กรรม) และมนุษย์ทุกคนล้วนมีทุกข์และสุขเป็นส่วนประกอบในชีวิต

ในบทเรียนนี้ต้องการให้ผู้เรียนได้ทราบถึงสิ่งที่เกิดขึ้นในชีวิตและจิตใจของตน เพื่อเรียนรู้ เข้าใจยอมรับ แก้ไข และปล่อยวาง ตามแนวทางของศาสนาพุทธ เพราะทุกสิ่งที่เกิดขึ้นแล้วทำให้เราทุกข์นั้นเพราะความไม่รู้ (อวิชชา) โดยเฉพาะการไม่รู้จักตนเอง การแนะแนวที่ดีนั้นต้องทำให้มนุษย์ทุกคนได้รู้จักตัวตน (self) และ ตัวตนที่แท้จริง (Real Self) ว่าตัวเองนั้นก็ไม่สมบูรณ์ไปทั้งหมด จึงสามารถให้อภัยความผิดพลาดความโง่เขลาของผู้อื่นได้ เพราะตนเองเป็นแบบนี้เช่นเดียวกัน

ความหมายของจิตวิทยากับศาสนาพุทธ

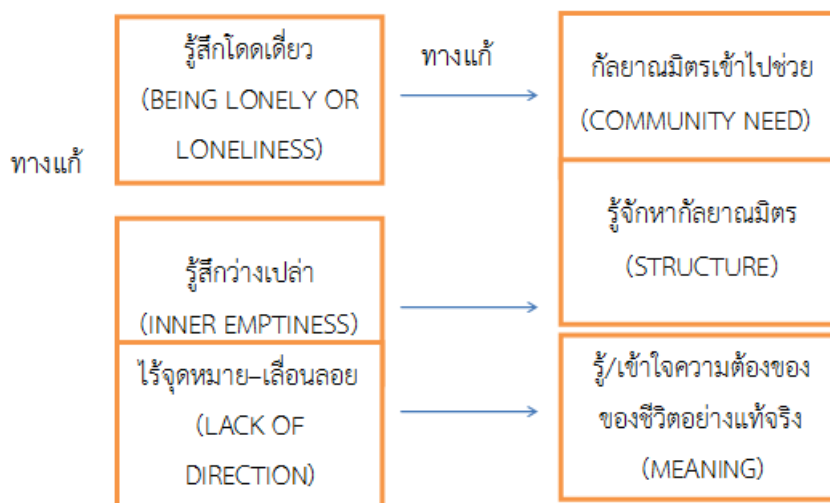
นายแพทย์ยงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานติ์ ได้กล่าวถึงจิตวิทยาเชิงพุทธ ลงในเว็บไซต์ห้องสมุดโรงพยาบาลศรีธัญญา ว่าจิตวิทยาแนวพุทธคือ การนำศาสตร์ที่ศึกษาถึงจิตใจและกระบวนการทางจิตใจคือจิตวิทยา มาอธิบายกระบวนการการเกิดทุกข์และการพ้นทุกข์อันเป็นสาระสำคัญของพุทธศาสนานั้นเอง

ความแตกต่างระหว่างจิตวิทยาแนวพุทธ จิตวิทยาทั่วไปและพุทธศาสนา

จิตวิทยาทั่วไป หมายถึง การศึกษาพฤติกรรมที่สามารถสังเกตเห็นได้ชัดเจน และสังเกตเห็นได้โดยทางอ้อมตลอดจนการศึกษากระบวนการทำงานของจิตเพื่อการปรับตัวในสถานการณ์ต่างๆ แต่ไม่ได้มีเป้าหมายให้พ้นทุกข์อย่างถาวร ซึ่งเป็นส่วนสำคัญของจิตวิทยาแนวพุทธ

พุทธศาสนารวมถึงคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ซึ่งมีขอบเขตที่กว้างขวางทั้งยังรวมไปถึงความเชื่อถือ และการประพฤติปฏิบัติของชาวพุทธด้วยขณะที่จิตวิทยาแนวพุทธ จะนำบางส่วนของพุทธศาสนา โดยเฉพาะส่วนแก่นกลางที่กล่าวถึงความทุกข์ทางใจกระบวนการเกิดและดับของความทุกข์ทางใจโดยอาศัยคำอธิบายของกระบวนการทางจิตใจที่ใช้กันอยู่ในจิตวิทยามาประยุกต์เพื่อให้เกิดความเข้าใจสำหรับคนในยุคปัจจุบัน ที่คุ้นเคยกับจิตวิทยา

แต่หากจะหาทางจัดการอย่างปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตอย่างถาวร สิ่งที่เราควรกระทำเป็นอันดับแรก คือ การรู้ตัวการของปัญหาปัญหาของมนุษย์ในปัจจุบัน

ที่มา : ดัดแปลงจาก พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) : 2525

ทั้งนี้ก็เพราะ

1. มีคนมากขึ้น แต่ไม่สนิทสนมใจกันอย่างแท้จริง ต่างคนอยู่อยู่โดยเฉพาะเมืองใหญ่ ทุกคนต่างมีโลกของตัวเอง เมื่อบุคคลเจอปัญหาและต้องการความช่วยเหลือจากมิตร แต่ก็รู้สึกว่ามีใครช่วยเราได้อย่างแท้จริง สังคมก็ทำให้เขาอกหัก เพราะขาดความจริงใจไมตรีที่แท้จริง

2. ต้องการการยอมรับ แต่ไม่ได้รับการยอมรับ กล่าวคือ ในขณะที่คนกำลังเฝ้าหาและต้องการให้ตัวตนของตัวเองได้รับการยอมรับจากสังคมอย่างเต็มที่ สังคมกลับปฏิเสธและยังปฏิบัติต่อบุคคลนั้นอย่างไม่เป็นตัวเป็นตนยิ่งขึ้น บุคคลจึงพยายามเสียความเป็นตัวของตัวเอง เพื่อพยายามเป็นตัวของคนอื่นที่สังคมทั่วไปให้การยอมรับ ตัวอย่างเช่น การใช้ของแพงๆ การมีรถหรูๆ การแต่งตัวดีๆ การอ้างว่าตนเองมีนั่นมีนี่ การให้ร้ายผู้อื่นเพื่อให้ตัวเองดูดีในกลุ่มเพื่อน การเรียกร้องความสนใจ ฯลฯ

3. มีวัตถุพร้อม แต่กลับรู้สึกโหวงเหวงใจ เหมือนจิตใจมีความต้องการอยู่ตลอด ในเมื่อทุกคนไม่ได้แสวงหาความหมายของชีวิตที่จริงแท้ จึงไม่มีสิ่งยึดเหนี่ยวให้ชีวิตอย่างแท้จริง หวังพึ่งความสุขทางวัตถุที่เต็มไปด้วยความไม่แน่นอน ไม่ยั่งยืน ไม่สามารถอยู่กับเราไปได้ตลอด หากสามารถกระตุ้นให้บุคคลได้คิดถึงจุดหมายของชีวิตว่าคืออะไร เกิดมาเพื่อทำอะไร และตายแล้วจะเอาอะไรไปช่วยได้ หากบุคคลสามารถตระหนักรู้ได้ และค้นพบตัวเอง จะทำให้ชีวิตมีความหมายและมีจุดหมายขึ้นมา

ทุกข์ (ปัญหา) ของมนุษย์

ท่านพุทธทาสภิกขุ (อ้างใน ศีวีรคุณ, 2554) ได้แบ่งโรคของมนุษย์ที่ทำให้เกิดทุกข์ (ปัญหา) ออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. โรคทางกาย (Physical ailment) คือ
  - เกิดกับร่างกายที่อยู่ภายนอก สามารถสังเกตง่ายจากคนทั่วไป และจากแพทย์ผู้เชี่ยวชาญถ้าเกิดจากภายใน เช่น อากาศไม่สบายต่างๆ
  - เกิดขึ้นกับมนุษย์เป็นปกติธรรมดา เกิดได้กับเราทุกคน
  - เกิดเพราะร่างกายเสียดุลยภาพ เช่น ร่างกายร้อนเกินไป หรือ เย็นเกินไป หิวหรืออ้วนเกินไป
2. โรคทางใจ (Mental ailment)
  - เกิดจากความผิดปกติของพฤติกรรมของคน บางชนิดสังเกตได้ บางชนิดต้องให้ผู้ใกล้ชิดและผู้เชี่ยวชาญสังเกตตรวจสอบ เช่น โรคประสาทชนิดต่างๆ
  - จัดได้รับการกระทบกระเทือนอย่างรุนแรงจนเสียการบังคับตนเอง
3. โรคทางจิตวิญญาณ (Spiritual ailment)
  - เกิดจากปัญญาไม่พัฒนาให้เหมาะสมกับประสบการณ์และเงื่อนไข
  - เป็นโรคยึดติดความคิดของตนเอง
  - หลงผิดในไตรลักษณ์ (เกิดขึ้น ตั้งอยู่ ดับไป) คิดว่าสุขแน่นอน คิดว่าทุกอย่างจะแน่นอน คิดว่าร่างกายอยู่กับเราไปตลอด ทั้งที่จริงทุกอย่างเปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลา แม้แต่ใจของเราเองยังไม่สามารถบังคับให้เป็นแบบเดิมไปตลอดได้เลย ในการแก้ปัญหาทั้ง 3 ประการนี้ พระพุทธศาสนามีคำตอบที่ชัดเจนว่าชีวิตควรดำเนินไปตามหลักมัชฌิมาปฏิปทา หรือมรรคมรรค 8 (ศีล สมาธิ ปัญญา) ซึ่งนำมาประยุกต์ใช้ในการให้คำปรึกษาได้

แนวคิดธรรมชาติที่จะแก้ปัญหามนุษย์

เปรียบเทียบจิตวิทยาและจิตวิทยาแนวพุทธโดยนายแพทย์ยงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานติ์

	จิตวิทยา	จิตวิทยาแนวพุทธ
ทุกข์	ทุกข์ทางใจจากสาเหตุต่างๆ	ทุกข์ทางใจ เช่นเดียวกับจิตวิทยา แต่จัดความสุขทางโลกว่าเป็น ความทุกข์ด้วย

สาเหตุ	ทั้งเหตุภายนอกและภายใน แต่สรุปรวมที่ความคิดทางลบและความรู้สึกเครียดในจิตใจ	ความคิดที่ปรุงแต่งด้วยความโลภ โกรธหลงจนกลายเป็นความทะยานอยาก
การแก้ไข	แก้เฉพาะทุกข์ทางใจโดยเน้นการผ่อนคลายความรู้สึก การคิดทางบวกและอื่นๆ	ให้หลุดจากทั้งทุกข์และสุขทางโลกโดยเน้นสมาธิให้เกิดความสงบสุขและการเจริญสติให้เกิดการปล่อยวาง

ท่านสามารถนำวิธีเข้าใจตามจริง (สติปัฏฐาน) และจิตวิเคราะห์มาประยุกต์ใช้ดังนี้ อธิบายเพิ่มเติมจากการอ้างใน พล แสงสว่าง (2548)

1. การรับรู้เฉยๆ (BARE ATTENTION) รับรู้ แต่ไม่ใส่ความรู้สึกและความคิดลงไปปรุงแต่งให้เกิดเรื่องเกิดราวมากยิ่งขึ้น เพียงแค่รับรู้เรื่องราวและสถานการณ์ แล้วก็ปล่อยผ่านไป ไม่เชื่อมโยงไปถึงตัวเอง ไม่มีการประเมิน ไม่เปรียบเทียบ อยู่กับปัจจุบัน (HERE AND NOW) เท่านั้น เพราะเดียวเรื่องราวทุกอย่างก็จะผ่านไป เหมือนที่ชีวิตเราเคยผ่านมา

2. การขจัดความเก็บกด (DE-REPRESSION) พยายามทำให้สิ่งที่เก็บกดไว้ในจิตไร้สำนึก ปรากฏออกมาแล้วขจัดให้หายไป เช่น อดีตที่ฝังใจที่มีปัญหา

3. การขจัดการวางเงื่อนไข (DE-CONDITIONING) การวางเงื่อนไข เช่น ความรำรวยคือความสุข มีเงินมีเกียรติ ความสวยความงาม คือ ทรัพย์ เป็นการหลงผิด วางเงื่อนไขผิด ให้ขจัดมันออกเสีย ให้ถามตัวเองว่าสุขแท้จริง คืออะไร

4. การเรียนรู้ใหม่ (NEW LEARNING) มองสิ่งทั้งหลายตามที่เป็นจริง โดยให้เรียนรู้จากการ “ปฏิบัติ” ให้มากที่สุด เช่น ลองฝึก ลดละ ความอยากมี อยากได้ อยากเป็น เพื่อลบล้างความคิดที่เคยยึดติดมาในอดีตว่าต้องมีเงิน มีรถ มีบ้าน มีคนรัก ถึงจะมีความสุข

5. การพิจารณาซ้ำ (WORKING THROUGH) รู้เหตุปัจจัย รู้การสืบต่อของเหตุปัจจัย รู้การต่อเนื่องของเหตุปัจจัย พิจารณาซ้ำแล้วซ้ำอีกจนเป็นอัตโนมัติ จนสามารถเข้าใจถึงสาเหตุของความทุกข์

บทบาทของผู้ให้คำปรึกษาเชิงพุทธ

ผู้ให้คำปรึกษาควรมีคุณสมบัติสำคัญดังนี้

1. สุทธิ คือ ความบริสุทธิ์ ต้องมีความบริสุทธิ์ใจ และไม่หวังผลตอบแทนใดๆ นอกจากการปรารถนาให้ผู้รับคำปรึกษาได้ผ่านพ้นจากความทุกข์
2. ปัญญา คือ รู้ทั่วถึงเหตุถึงผล รู้อย่างชัดเจน, รู้เรื่องบาปบุญคุณโทษ, รู้สิ่งที่เหมาะสมควรทำควรเว้น เป็นต้น เพื่อให้เชื่อประกอบด้วยเหตุผล ไม่ให้หลงเชื่ออย่างงมงาย สามารถคลี่คลายให้เห็นความจริงที่เกิดขึ้นและสามารถแนะนำผู้ขอรับคำปรึกษาได้ถูกต้องตามครรลองคลองธรรม
3. เมตตา คือ มีความรัก ความปรารถนาดี ความเห็นอกเห็นใจ ความเข้าใจดีต่อกัน ความเข้าใจ หรือต้องการสร้างเสริมประโยชน์สุขให้แก่เพื่อนมนุษย์และสัตว์ทั้งหลาย เมตตาจัดเป็นธรรมพื้นฐานของใจชั้นแรก ในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลซึ่งทำให้มองกันในแง่ดี หวังดีต่อกันพร้อมที่จะรับฟัง และเจรจากันด้วยเหตุด้วยผล ไม่ยึดเอาความเห็นแก่ตัว มือคตติ คือ ความโกรธ ความเกลียด เป็นที่ตั้ง
4. ขันติ คือ เป็นการอดทนต่อความโกรธ ความไม่พอใจ ความขัดใจ อันเกิดจากคำพูดที่ไม่ชอบใจ กิริยามารยาทที่ไม่งาม และที่สำคัญ สามารถอดทนต่อความไม่รู้และความฉลาดเขลาของผู้มารับคำปรึกษาได้ เช่น อยาได้ผลลว่ากล่าวออกไปว่า “บอกก็ครั้งก็ไม่จำ” “บอกแล้วไม่ทำตาม” “แนะนำก็ครั้งแล้วก็ยังทำเหมือนเดิม” นั่นก็เรียกว่าขันติ

กระบวนการ 4 ขั้นตอนของผู้ให้คำปรึกษา อธิบายเพิ่มเติมที่อ้างใน พล แสงสว่าง (2548)

1. ปรับจิต/ปรับกาย คือ ขั้นตอนที่ทำให้ผู้รับคำปรึกษาได้ผ่อนคลาย สบายใจ มีความไว้วางใจและเชื่อมั่นได้ว่า ปัญหาทุกอย่างมีทางแก้ได้ เพียงแค่เปิดใจ และ ยอมรับความจริงที่เกิดขึ้นไปแล้วได้
2. คลี่คลายปัญหา คือ การคลี่คลายปัญหาโดยอาศัยหลักความจริงเรื่อง อริยสัจ 4 คือ
  - ความไม่สบายกายและใจ (ทุกข์)
  - สาเหตุที่ทำให้เกิดเรื่อง เกิดทุกข์ (สมุทัย)
  - การหยุดความทุกข์ได้ (นิโรธ)
  - แนวทางปฏิบัติที่จะทำให้พ้นจากทุกข์ (มรรค)
3. พัฒนาศักยภาพคือ การเห็นคุณค่าในตนเอง ทราบถึงศักยภาพตนเองว่าสามารถทำอะไรได้บ้าง ไม่รอคอยความสุขจากผู้อื่น ไม่เอาชีวิตและความรู้สึกไปฝากไว้กับผู้อื่นและความไม่แน่นอนต่างๆ บนโลกใบนี้ สร้างคุณค่าตนเอง ด้วยการช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์เช่นกัน

4. ซึมซาบหลักธรรม คือ การหมั่นค้นคว้าหาความจริงของชีวิต ด้วยการไปศึกษาธรรมปฏิบัติธรรม ให้สม่ำเสมอ เพราะหากชีวิตขาดธรรมะเมื่อไหร่ ก็จะกลับเข้าไปสู่หนทางแห่งโศกเศร้าเสียใจ เพราะความทุกข์อีกครั่ง

หลักพื้นฐานของพุทธศาสนาที่ผู้ให้คำปรึกษาควรรู้

กาลามสูตรเป็นหลักแห่งความเชื่อที่พระพุทธองค์ทรงวางไว้ให้แก่พุทธศาสนิกชน ไม่ให้เชื่อสิ่งใดๆ อย่างงมงายโดยไม่ใช้ปัญญาพิจารณาให้เห็นจริงถึงคุณโทษหรือดีไม่ดีกว่าก่อนเชื่อ มีอยู่ 10 ประการ ได้แก่

1. อย่าปลงใจเชื่อ ด้วยการฟังตามๆ กันมา(Be not led by report)
2. อย่าปลงใจเชื่อ ด้วยการถือสืบๆ กันมา (Be not led by tradition)
3. อย่าปลงใจเชื่อ ด้วยการเล่าลือ(Be not led by hearsay)
4. อย่าปลงใจเชื่อ ด้วยการอ้างตำราหรือคัมภีร์(Be not led by the authority of texts)
5. อย่าปลงใจเชื่อ เพราะเดาว่าเป็นเหตุผลกัน(Be not led by mere logic)
6. อย่าปลงใจเชื่อ เพราะการอนุมานคาดคะเน(Be not led by inference)
7. อย่าปลงใจเชื่อ ด้วยการเดาจากอาการที่เห็น(Be not led by considering appearances)
8. อย่าปลงใจเชื่อ เพราะเข้ากันได้กับทฤษฎีที่พินิจไว้แล้ว(Be not led by the agreement with a considered and approved theory)
9. อย่าปลงใจเชื่อ เพราะผู้พูดมีลักษณะน่าเชื่อถือ(Be not led by seeming possibilities)
10. อย่าปลงใจเชื่อ เพราะนับถือว่า ท่านสมณะนี้ เป็นครูของเรา(Be not led by the idea, "This is our teacher")

เมื่อใดสอบสวนจนรู้ได้ด้วยตนเองว่า..ธรรมเหล่านั้นเป็นอกุศลหรือมีโทษเมื่อนั้นพึงละเสีย และเมื่อใดสอบสวนจนรู้ได้ด้วยตนเองว่า..ธรรมเหล่านั้นเป็นกุศลหรือไม่มีโทษ เมื่อนั้นพึงถือปฏิบัติ

ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน (วัชรี ทรัพย์มี, 2556)

การให้บริการศึกษามีจุดประสงค์เพื่อให้บุคคลหาช่วยตนเองได้ ซึ่งสอดคล้องกับพุทธสุภาษิตที่บอกว่า “ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน” โดยมีหลักการว่าคนจำเป็นต้องพึ่งตนเองก่อนที่จะหวังพึ่งผู้อื่น ไม่ว่าจะระดับใดระดับหนึ่ง เพื่อให้ชีวิตดำรงอยู่ได้

การให้บริการปรึกษาไม่ใช่กระบวนการติดตามช่วยเหลือผู้รับบริการไปตลอดชีวิต แต่ต้องการช่วยให้ผู้รับบริการสามารถแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง โดยฝึกทำความเข้าใจกับตนเอง รู้จักสิ่งแวดล้อม รู้จักคิด รู้จักแก้ปัญหาด้วยตนเอง

ธรรม

พิทยากร ลีลาภัทร์ ได้ให้ความหมายของคำว่าธรรมดังนี้ ธรรม คือ สภาวะธรรมชาติ พระพุทธเจ้า ท่านให้อาศัยการรู้จัก และเข้าใจธรรมชาติ

สภาวะธรรมชาติ คือ สภาวะที่เป็นแบบนั้น ต้องเป็นแบบนั้น หยุดหรือเปลี่ยนแปลงไม่ได้ เช่น พระอาทิตย์ต้องขึ้นทางทิศตะวันออก และตกทางทิศตะวันตกทุกครั้ง และทุกวัน

ธรรมะ กับ ธรรมดา คือคำเดียวกัน หมายถึง ความจริง สิ่งทั้งหลายที่มันเป็นจริง เกิดขึ้นจริงตามธรรมชาติ หลวงปู่ชา สุภทฺโท เคยแสดงธรรมว่า “ให้เรา รู้จักเรา”

คนเราก็เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ ฉะนั้นเมื่อเข้าใจตัวเอง ก็เท่ากับเราเข้าใจธรรมชาติ และเท่ากับเข้าใจธรรมะ ฉะนั้น เวลาใครพูดว่า มีธรรมะ เข้าใจธรรมะ ก็ควรเข้าใจธรรมชาติของตัวเองและสิ่งทั้งหลายเสียก่อน

คนที่เข้าใจตัวเอง เข้าใจธรรมะ จะเข้าใจคนอื่นด้วย เพราะคนทุกคนมีธรรมชาติ มีธรรมชาติคล้ายๆ กัน นั่นคือ สุขเป็น ทุกข์เป็น เฉยๆ เป็น ดีใจเป็น เสียใจเป็น มีความรู้สึกเปลี่ยนแปลงไปตามเรื่องราวที่เจอ ไม่คงที่ มีเหตุให้สุข อยากจะให้สุขตลอดไปก็บังคับไม่ได้ มีเหตุให้ทุกข์ อยากให้ทุกข์หายวับไปก็บังคับใจไม่ได้อีก

เพราะสุขก็มีเหตุของสุข ทุกข์ก็มีเหตุของทุกข์ เป็นคนดีมีสุข ก็เพราะทำเหตุของความดี เป็นคนชั่วมีทุกข์ ก็เพราะทำเหตุของความชั่ว เพราะไม่รู้ทันกิเลส พอไม่รู้ทันกิเลสก็ผลอไปทำ “กรรม”

กรรม

คนเราเลือกทำอะไรลงไปตามใจต้องการนั้นก็เท่ากับกำหนดชะตากรรมของตัวเอง ไม่มีใครมาทำกรรมใส่เราได้ กรรมคือเราทำมันด้วยตัวเอง (Do it yourself) เหมือนเวลาทำข้อสอบ ก็ไม่มีใครมาเลือกคำตอบให้ กระทั่งจะเลือกลอกข้อสอบเพื่อน ก็ยังต้องเลือกเองเลยว่าจะเลือกลอกจากเพื่อนข้อไหน ลอกกี่ข้อ และพอโดนอาจารย์จับได้ก็พบกรรม (การกระทำ) ของตัวเอง รับการกระทำของตัวเอง และอาจจะส่งผลการกระทำของเราไปกระทบผู้อื่นอีกด้วย (พิทยากร ลีลาภัทร์, 2555)

ส่วนผลของกรรม มีการตอบสนอง 2 แบบ คือ ทันทีทันใด และ ค่อยเป็นค่อยไปอาศัยจังหวะและเวลา ตัวอย่างเช่น เราไปกู้เงินเขามาแล้วไม่จ่ายแถมยังหนีหนี้ พอเจ้าหนี้มาเจอก็จะทวงเราทันทีทันใด แต่ถ้ายังตามหาเราไม่พบ ผลกรรมก็ยังอยู่ (หนี้อยู่ไม่ได้หายไปไหน) รอเวลาแค่เจ้าหนี้จะเจอเราอีกครั้ง

การติดหนี้ ก็มีแบบติดหนี้ทางความรู้สึก เช่น เคยดำ นินทาว่าร้าย หลอกหลวงให้อกหัก อะไรก็ตามที่ก่อความไม่สบายใจทางความรู้สึก อยู่ในกรณีนี้หมด หนี้ทางความรู้สึกมีคุณสมบัติพิเศษ คือ อยู่เหนือกาลเวลา ข้ามภพข้ามชาติ แก่ด้วยการสำนึก ขอขมา อภัย อโหสิกรรม และติดหนี้ทางวัตถุ อันนี้ก็ก่อให้เกิด

หน้ทางความรู้สึกตามไปด้วย เช่น ไปขโมยของรักของหวงคนอื่น เขาก็ทั้งอยากได้ของคืน และ เต็มไปด้วย ความ “รู้สึก” อาฆาตพยาบาท บางคนคืนวัตถุให้ก็ยังไม่หายแค้น ยังต้องการชีวิตอีกด้วย

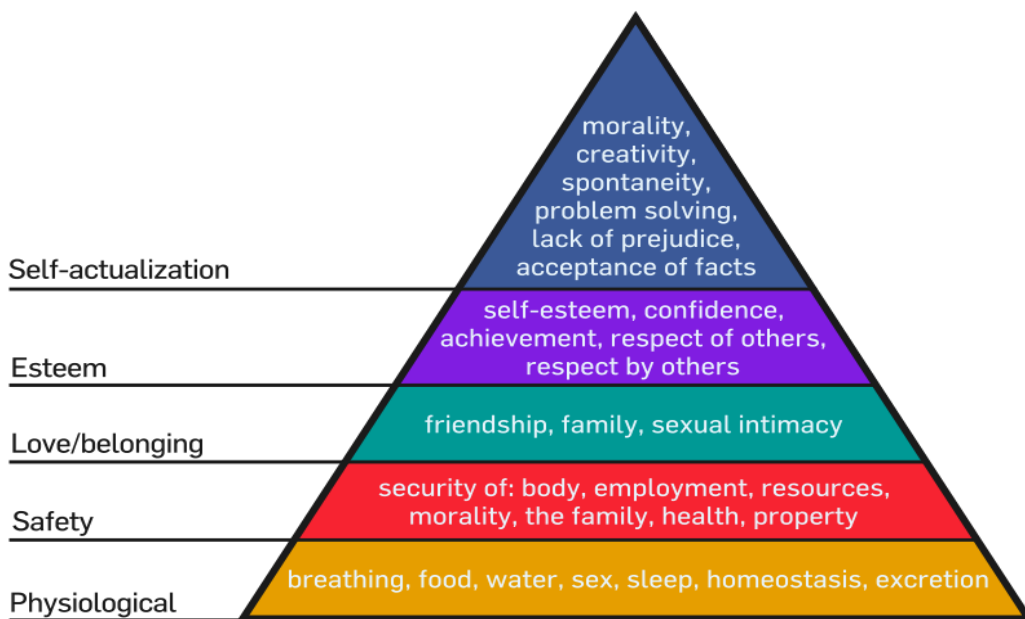
ความสุข

เฮนรี เดวิด ทอโร ซึ่งเป็นนักเขียน เคยกล่าวไว้ว่า “คนจำนวนมากนั่งตกปลาอยู่ชั่วชีวิต โดยไม่รู้ว่า สิ่งที่ตัวเองมองหาจริงๆ ไม่ใช่ปลา (เติมธรรมในช่องว่าง หน้า 39, 2555)

หากพิจารณาก็จะเข้าใจว่า ปลา = วัตถุ , สิ่งภายนอกกาย , ความรู้สึกดีจากคนอื่น , สถานที่สวยงาม

มีความจริงข้อหนึ่ง คือ ไม่มีความสุขสมหวังอันไหนเลยในโลกที่มีไว้หรือได้มาแล้วจะทำให้เราหมดสิ้นความอยากไปได้อย่างถาวร เพราะใจของคนเราถมไม่เต็ม อยากได้แล้วก็ยังอยากได้อีก อยากได้รุ่นใหม่ ๆ ตลอด แล้วอะไรคือความสุขที่ “แท้จริง”

มีทฤษฎีเรื่องลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ (Maslow's hierarchy of needs เป็นทฤษฎีทางจิตวิทยาที่เสนอโดย อับราฮัม มาสโลว์ ในรายงานเรื่อง "A Theory of Human Motivation" ปี 1943 เขาแบ่งความต้องการเปรียบเทียบเหมือนพีระมิด 5 ชั้นคร่าวๆ ของความต้องการต่างๆ คือ

หากพิจารณาตามความหมายทางพุทธศาสนา จุดที่สูงที่สุดในชีวิตที่มาสโลว์กล่าวเป็นสิ่งที่เรียกว่า self-actualization นั่นคือ การทำความจริงว่าด้วยตนเองให้แจ่มแจ้ง หรือการเข้าถึงความจริงว่าด้วย self หรือตัวตน เพราะหากเข้าใจธรรมชาติในตัวตน ก็สามารถเข้าใจธรรมะที่พระพุทธเจ้าได้กล่าวไว้ ไม่มัวไป ค้นหาไขว่คว้าจะเผลอไปสร้างเหตุแห่งทุกข์ หากตอบตนเองได้ นั่นคือความสุขที่แท้จริง

ความทุกข์

สาเหตุแห่งความไม่สบายใจทั้งปวง ที่ทำให้ร้องต้องร้องไห้ โศกเศร้า เสียใจ และทำร้ายตัวเอง นั้นคือการไม่เข้าใจกฎของธรรมชาติ (ไตรลักษณ์) คือ ทุกสิ่ง เกิดขึ้น ตั้งอยู่ ดับไป เป็นเรื่องธรรมดา คนที่ทุกข์คือคนที่อยากให้มีมันเป็นแบบเดิมไปตลอด เช่น ถึงจะสมหวังกับความรักที่เป็นรักเดียวไปตลอดการมีชีวิตคู่ แต่สุดท้าย “ความตาย” ก็ทำให้ต้องพลัดพรากจากกันอยู่ดี ต่อไปนี้คือสาเหตุใหญ่ๆ ของความทุกข์

ทุกข์เพราะคาดหวัง

ทุกข์เพราะอยากมี อยากได้ อยากเป็น อยากไป

ทุกข์เพราะไม่อยากให้เสียไป อยากให้เป็นแบบนี้ไปตลอด

อริยสัจ 4 (อ้างใน พัชรี ทรัพย์มี: 2556)

วิธีคิดแบบอริยสัจ หรือคิดแบบแก้ปัญหา เป็นวิธีคิดแบบหนึ่งในโยนิโสมนสิการ แปลง่ายๆ ว่าความรู้จักคิดหรือคิดเป็น อริยสัจเป็นหัวใจของพระพุทธศาสนา ซึ่งมีหลักและวิธีปฏิบัติดังต่อไปนี้

1. ทุกข์คือ สภาพปัญหา ความคับข้องใจ ติดขัด กัดดันบีบคั้นที่เกิดขึ้นในชีวิต ทุกข์เป็นตัวปัญหา เป็นสถานการณ์ที่ประสบ ซึ่งไม่ต้องการ เราไม่มีหน้าที่แบกทุกข์ หรือเอาทุกข์มาครุ่นคิดเป็นกังวล เพราะคิดเช่นนั้น ทำให้เรายิ่งเป็นทุกข์เพิ่มขึ้น เรามีหน้าที่ทำความเข้าใจ และกำหนดขอบเขตให้ชัดเจน

2. สมุทัยคือ มีเหตุหรือที่มาแห่งปัญหา ซึ่งต้องขจัดหรือแก้ไข

3. นิโรธ คือ เป็นภาวะที่ปราศจากปัญหา หรือสิ้นปัญหา เป็นจุดหมายที่ต้องการ

4. มรรค คือ วิธีการดับทุกข์ หรือวิธีการแก้ไขปัญหา โดยกำหนดวางวิธีการ แผนการที่ต้องทำ ซึ่งจะช่วยแก้ไขสาเหตุของปัญหาได้สำเร็จ สอดคล้องกับเป้าหมายที่ต้องการ มรรคนี้มีองค์ประกอบที่เป็นเนื้อหาหรือรายละเอียดของการปฏิบัติ 8 ประการ

1. สัมมาทิฏฐิ คือ มีความคิดเห็น ทศนคติ ค่านิยม และความเชื่อต่างๆ ที่ถูกต้อง มองสิ่งต่างๆ ตรงตามสภาวะความเป็นจริง

2. สัมมาสังกัปปะ คือ ดำริชอบ เป็นการนึกคิดที่ปราศจากความโลภ ไม่มีความพยาบาท และไม่มีการเบียดเบียนมีการเผื่อแผ่ เสียสละ มีความเมตตาคือปรารถนาดี ต้องการให้ผู้อื่นพ้นทุกข์

3. สัมมาวาจา คือ เจรจาชอบ คือ พูดความจริง ไม่พูดส่อเสียดเพื่อทำลายกัน พูดอ่อนหวานสุภาพ ไม่ใช้วาจาหยาบ พูดสิ่งที่ประโยชน์ ไม่พูดเพ้อเจ้อ

4. สัมมากัมมันตะ คือ การกระทำชอบ คือการกระทำที่ดั่งามสุจริต ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ไม่เบียดเบียนกัน ไม่ทำร้ายกัน สร้างสัมพันธภาพที่ดีงาม ทำให้อยู่ร่วมกันด้วยดี ทำให้สังคมสงบสุข คือ ไม่

ทำลายชีวิต ทำร้ายร่างกายหรือทำลายทรัพย์สินของผู้อื่น การล่วงละเมิดสิทธิในคู่ครองหรือของรักของหวงของผู้อื่น

5. สัมมาอาชีวะ คือ เลี้ยงชีพชอบ รวมถึงความขยันหมั่นเพียรในการประกอบอาชีพสุจริต เช่น ทำงานไม่คั่งค้าง ไม่จับจด ไม่ยุ่งเหยิง สับสน มีจรรยาบรรณในวิชาชีพ

6. สัมมาวายามะ คือ เพียรชอบ มีความบากบั่น ชะมักเขม้น มีความพยายาม ความอดสาหัส ความฮึดสู้ ความเข้มแข็ง ความมั่นคง ทุกคนจำเป็นต้องมีความเพียรพยายามสร้างผลสำเร็จด้วยเรี่ยวแรงของตน ไม่ควรคิดหวังและอ่อนวอนขอผลที่ต้องการโดยไม่กระทำ

7. สัมมาสติ ระลึกชอบ ความไม่เผลอ ไม่เลินเล่อ ไม่เสื่อมถอย ความระมัดระวัง ตื่นตัวต่อหน้าที่ การที่พร้อมอยู่เสมอในการรับรู้สิ่งดีๆ ที่เข้ามาเกี่ยวข้อง การตระหนักว่า ควรปฏิบัติต่อสิ่งนั้นอย่างไร เป็นการเตือนให้ปฏิบัติดีและคอยยับยั้งตนเองไม่ให้หลงเพลินไปตามความชั่ว

8. สัมมาสมาธิ เป็นภาวะจิตที่แน่วแน่ต่อสิ่งที่กำหนด ภาวะจิตที่มีอารมณ์เป็นที่หนึ่ง คือ การกำหนดให้แน่วแน่อยู่กับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ไม่ฟุ้งซ่าน

ผู้ประสบปัญหา กำลังมีชีวิตที่วุ่นวาย วิดกกังวล ยิ่งประสบปัญหาหนัก ยิ่งมีความรู้สึกที่โลกนี้เป็นสีดำ มีแต่ความมืดมน จะยืน จะเดิน นั้น นอน ก็ไม่มีความสุข ทำให้บางคนหนีปัญหามากกว่าคิดจะสู้ เพราะปัญหานั้นมาซึ่งความเจ็บปวดด้านจิตใจ คนจึงมักเลี่ยงปัญหา หรือบางคนอ่อนแอ ยอมแพ้ง่าย จึงยอมให้ปัญหามาครอบงำ

ถ้ามีกัลยาณมิตร ซึ่งในที่นี้คือผู้ให้บริการปรึกษา อันเป็นที่ศรัทธาของผู้รับบริการมาช่วยให้กำลังใจ ช่วยให้ผู้รับบริการบรรเทาทุกข์ ไม่ใช่แบกทุกข์ไว้ตามลำพัง ช่วยปลุกเร้าให้ลุกขึ้นมาสู้ปัญหา ให้เขารู้ว่าปัญหาของเขามีทางแก้ไข จะทำให้เกิดกำลังใจ เกิดความกระปรี้กระเปร่าในชีวิต ช่วยแนะลู่ทางในการพิจารณาปัญหาหาสาเหตุแห่งทุกข์ ไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ และรู้วิธีดับทุกข์ซึ่งเป็นแนวทางตามอริยสัจ

ข้อคิดในการนำไปแก้ปัญหาคความขัดแย้งชนิดถาวร

1. เขาเป็นเพื่อน เกิด แก่ เจ็บ ตาย ของเรา
2. เขาก็ตกอยู่ภายใต้กิเลสเหมือนกับเรา ผ่อกมีพลังเหลือไปบ้าง
3. เขาก็มีราคะ โทสะ โมหะ ไม่น้อยไปกว่าเรา
4. เขาก็ไม่รู้ว่าจะเกิดมาทำไม เหมือนเรา
5. เขาโง่งบางอย่าง เหมือนที่เราเคยโง่
6. เขาก็ทำตามใจตัวเองบางอย่าง เหมือนที่เราชอบทำ
7. เขาก็อยากดี เหมือนที่เรา อยากดี อยากเด่น อยากดัง
8. เขาก็มักจะกอบโกยและเอาเปรียบถ้ามีโอกาสเหมือนเรา

9. เขามีสิทธิที่จะเป็นโรคประสาท โรคบ้าเหมือนเรา

10. เขามีสิทธิที่จะเห็นแก่ตัว ก่อนเห็นแก่ผู้อื่น

- ท่านพุทธทาสภิกขุ-

ที่กล่าวมาเป็นส่วนหนึ่งในหลักคำสอนทางพุทธศาสนาบางประการซึ่งสามารถนำมาใช้ดับทุกข์ได้จริง ผ่านการทดลองแล้วโดยพระศาकยมุนีพุทธเจ้า จึงขอให้ผู้เรียนได้ลองนำไปประยุกต์ใช้แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตก็จะสามารถพบความสุขได้อย่างแท้จริง

บรรณานุกรม

- คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและศูนย์เครือข่ายทั่วประเทศ. (2553). **คู่มืออบรม
แนะแนว โครงการยกระดับคุณภาพครูทั้งระบบตามแผนปฏิบัติการไทยเข้มแข็ง.**
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- จำเนียร ช่างโชติ. (2544). **การบริการปรึกษาและแนะแนวเบื้องต้น.** กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนา
พานิช.
- _____. (2544). **จิตวิทยาการรับรู้และเรียนรู้ = Psychology of perception and learning.**
กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ชุติมา พงศ์วรินทร์, จรินทร์ วินทะไชย์และทัศนีย์ ศรีพิพัฒน์. (2549). **เทคนิคและกิจกรรมแนะ
แนว.** เอกสารอัดสำเนา. คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธีรภูมิ ประทุมณพรัตน์. (2542). **การเก็บข้อมูลรายบุคคล.** สงขลา: มหาวิทยาลัยศรีนครินทร
วิโรฒ.
- นงลักษณ์ ประเสริฐ และจรินทร์ วินทะไชย์. (2548). **หลักการแนะแนว = Principles of
Guidance.** กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิรันดร์ จุลทรัพย์. (2539). **เอกสารคำสอนวิชาการแนะแนวเบื้องต้น.** โครงการบริการ วิชาการ
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ภาคใต้.
- นิรันดร์ จุลทรัพย์. (2551). **การแนะแนวเบื้องต้น.** (พิมพ์ครั้งที่ 3). สงขลา: นำศิลป์ โฆษณา.
ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. (2541). **การแนะแนวและการให้คำปรึกษาในโรงเรียน.** กรุงเทพฯ:
บัณฑิตการพิมพ์.
- พนม ลิมอารีย์. (2548). **การแนะแนวเบื้องต้น.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โอ เอส พริ้นติ้งเฮ้าส์.
- พล แสงสว่าง. (2548) **จิตวิทยาการให้คำปรึกษาตามหลักพุทธศาสนา.** วารสารคณะ
ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- พิชิต ฤทธิ์จรรยา. (2544). **หลักการวัดและประเมินผลการศึกษา.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิทยากร ลีลาภักดิ์. (2555). **เด็มธรรมในช่องว่าง.** กรุงเทพฯ : อະบุ๊ก.
- มาลินี จุฑาปะมา. (2552). **จิตวิทยาการแนะแนว.** บุรีรัมย์: เรวัตการพิมพ์.
- มัลลวีร์ อดุลวัฒนศิริ. (2554) . **เทคนิคการให้คำปรึกษา : การนำไปใช้.** ขอนแก่น : โรงพิมพ์
คลังนานา.

ยงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานติ์. (2555). **จิตวิทยาเชิงพุทธ**. (ออนไลน์) สืบค้นจาก

<http://www.dmh.go.th/news/view.asp?id=1159>

เยาวดี วิบูลศรี. (2540). **การวัดผลและการสร้างแบบสอบผลสัมฤทธิ์**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ :

สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ลักขณา ศรีวัฒน์. (2543). **การแนะนำเบื้องต้น**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

วัชรีย์ ทรัพย์มี. (2531). **การแนะนำในโรงเรียน**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย.

_____. (2549). **ทฤษฎีให้บริการปรึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่ง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

_____. (2556). **ทฤษฎีให้บริการปรึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่ง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมบุญรณ์ ตันยะ. (2545). **การประเมินทางการศึกษา**. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

สุรินทร์ สุทธิธาทิพย์. (2545). **ทักษะการปรึกษา**. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2546) จากจิตวิทยา ผู้จิตภาวนา. กรุงเทพฯ : ธรรมสภา

และสถาบันบันลือธรรม.